

ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΚΟΣΜΑ

ΛΥΣΙΟΥ ΛΟΓΟΙ

- ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΣΗΚΟΥ ΑΠΟΛΟΓΙΑ,
- ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΑΔΥΝΑΤΟΥ,
- ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΣΙΤΟΠΩΛΩΝ,

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΙΩ. ΖΑΦΕΙΡΙΟΥ

ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ ΛΟΓΟΙ

- ΠΡΟΣ ΔΗΜΟΝΙΚΟΝ
- ΕΥΑΓΟΡΑΣ

Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑΙ 1976

19347

ΛΥΣΙΟΥ ΛΟΓΟΙ

ΔΩΡΕΑΝ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΓΥΙΣ Γ Α

Οι εισαγωγές και οι έρμηνευτικές σημειώσεις μεταγλωττίστηκαν
από τον Ι. Μ. Άρβανίτη, Σύμβουλο του Κ.Ε.Μ.Ε.

ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΚΟΣΜΑ

ΛΥΣΙΟΥ ΛΟΓΟΙ

(ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΣΗΚΟΥ ΑΠΟΛΟΓΙΑ, ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΑΔΥΝΑΤΟΥ,
ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΣΙΤΟΠΩΔΩΝ)

Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

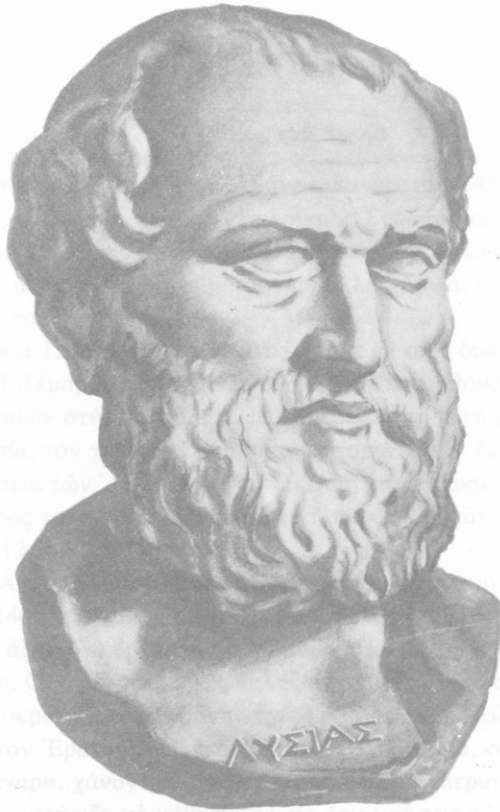
ΑΘΗΝΑΙ 1976

ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΚΩΣΤΑΣ

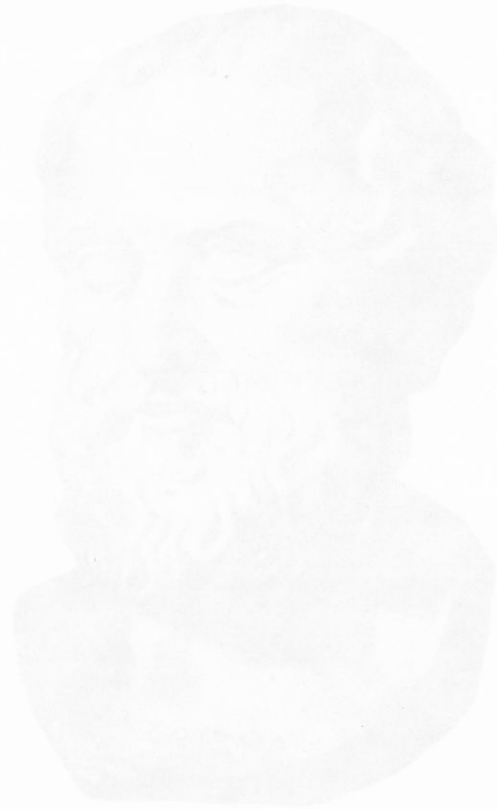
ΛΥΣΙΟΥ ΛΟΓΟΙ

(ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΝΕΟΥ ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΕΠΕΙ ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ
ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΣΥΝΘΕΤΩΝ)
Ε. ΤΥΜΠΑΙΟΥ

ΟΙ ΜΟΥΣΙΚΟΙ ΚΑΙ ΜΑΘΗΤΕΣ ΤΟΥΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΖΩΝΙΖΑΤΗ
ΑΠΟ ΤΟΝ Ε. Μ. ΑΡΧΑΝΤΙΝΟΥ ΚΑΙ Κ. Ε. Μ. Ε.



Ο Λύσιος, ο οποίος ήταν παλαιότερος από τον Πλάτωνα, υπήρξε ο πρώτος φιλόσοφος που εισήγαγε στην φιλοσοφία την έννοια της αμετακίνητης ουσίας. Ο Λύσιος διακρίθηκε με κινήσεις τις επιχειρήσεις των Σωκρατικών στον Πλάτωνα. Ο Λύσιος διακρίθηκε με κινήσεις τις επιχειρήσεις των Σωκρατικών στον Πλάτωνα. Ο Λύσιος διακρίθηκε με κινήσεις τις επιχειρήσεις των Σωκρατικών στον Πλάτωνα.



ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Βίος του Λυσία

Ο Λυσίας γεννήθηκε στην Αθήνα πιθανότατα τὸ 459 π.Χ. Ὁ πατέρας του Κέφαλος ἦταν ἐπιφανὴς καὶ πλούσιος Συρακόσιος, ὁ ὁποῖος μὲ πρόσκληση τοῦ φίλου του πολιτικοῦ Περικλῆ ἄφησε τὶς Συρακοῦσες καὶ ἦλθε στὴν Ἀθήνα, ὅπου ἐξῆσε ὡς μέτοικος πολλὰ χρόνια, τριάντα περίπου, ὡς τὸ θάνατό του.

Σὲ ἡλικία 15 ἐτῶν ὁ Λυσίας ἀναχώρησε μὲ τοὺς δυὸ ἄλλους ἀδελφοὺς του, τὸν Πολέμαρχο καὶ τὸν Εὐθύδημο, γιὰ τοὺς Θουρίους, τὴν ἀποικία τῶν Ἀθηναίων στὴν Κάτω Ἰταλία. Ἐκεῖ διδάχτηκε τὴ ρητορικὴ τέχνη ἀπὸ τὸν Τισία, τὸν γνωστὸ Συρακόσιο ρήτορα. Ὅταν ὁμως, μετὰ τὴν ἀτυχὴ ἐκστρατεία τῶν Ἀθηναίων στὴ Σικελία, ὑπερίσχυσε στοὺς Θουρίους ἡ ἐχθρική πρὸς τοὺς Ἀθηναίους πολιτικὴ παράταξη, τότε γύρισε ξανά στὴν Ἀθήνα (412 π.Χ.).

Στὴν Ἀθήνα ζοῦσε μὲ τοὺς ἀδελφοὺς του μέχρι ποὺ καταλύθηκε ἡ δημοκρατία (404 π.Χ.) ὡς πλούσιος ἰσοτελής*, ἔχοντας κτήματα, τρία σπίτια καὶ ἀξιόλογο ἐργοστάσιο ἀσπίδων στὸν Πειραιά, ὅπου ἐργάζονταν 120 δοῦλοι. Οἱ συμφορὲς ὁμως ἐπληξαν καὶ αὐτὸν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς του γιὰ τὰ δημοκρατικὰ τους φρονήματα· ὁ ἀδελφὸς του Πολέμαρχος θανατώθηκε ἀπὸ τὸν Ἐρατοσθένη, ἕναν ἀπὸ τοὺς Τριάκοντα, καὶ ὁ Λυσίας διέφυγε στὰ Μέγαρα, χάνοντας μεγάλο μέρος ἀπὸ τὴν περιουσία του. Ἀπὸ τὰ Μέγαρα ὑποστήριξε μὲ κάθε θυσία τὶς ἐπιχειρήσεις τῶν ἐξορίστων στὸν Πειραιά μ' ἐπικεφαλῆς τὸν Θρασύβουλο· ἔτσι ἀπέστειλε σ' αὐτοὺς τὰ ὑπόλοιπα χρήματά του, ἀσπίδες καὶ μισθοφόρους.

* Κάθε ἰσοτελής ἦταν ἀαλλαγμένος ἀπὸ τὸ μετοίκιον — τὸν ἐτήσιο φόρο τῶν 12 δραχμῶν ποὺ πληρώναν οἱ μέτοικοι — καὶ ὑπεράσπιζε ὁ ἴδιος, χωρὶς ἀντιπρόσωπο (πρ ο σ τ ἄ τ η ν), τὰ συμφέροντά του στὰ δικαστήρια καὶ ἀκόμη εἶχε δικαίωμα ν' ἀγοράζει κτήματα στὴν Ἀττικὴ.

Για τις ενέργειές του αυτές έγινε πρόταση από τὸν Θρασύβουλο στὴν Ἐκκλησία τοῦ Δήμου, ἀμέσως μετὰ τὴν ἀποκατάσταση τῆς δημοκρατίας, νὰ τοῦ παραχωρηθεῖ τὸ δικαίωμα τοῦ πολίτη, ἀλλ' ἡ πρόταση αὐτὴ καταπολεμήθηκε ὡς παράνομη ἀπὸ τὸν πολιτικὸ ἀντίπαλο τοῦ Θρασυβούλου Ἀρχίνο καὶ ἔτσι ὁ Λυσίας δὲν ἀπόχτησε τὸ δικαίωμα τοῦ πολίτη, παρὰ ἔμεινε ὡς τὸ θάνατό του ἰσοτελής.

Ὁ Λυσίας, μόλις γύρισε στὴν Ἀθήνα τὸ 403 π.Χ., παρουσιάστηκε στὸ δικαστήριο ὡς κατηγορὸς τοῦ Ἐρατοσθένη, τοῦ φονιά τοῦ ἀδελφοῦ του· ὁ λόγος μάλιστα **Κατὰ Ἐρατοσθένους** εἶναι ὁ μόνος ποῦ ἐκφωνήθηκε ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸ ρήτορα στὸ δικαστήριο. Ἀπὸ τότε, ἐπειδὴ εἶχε χάσει τὴν περιουσία του, ἀναγκάστηκε νὰ γίνει **λογογράφος**, ὥστε νὰ ἐξοικονομεῖ τὰ ἀναγκαῖα γιὰ τὴ ζωὴ· ἔγραφε δηλ. μὲ πληρωμὴ λόγους γι' ἄλλους, πού, ὄντας ἀνίκανοι ν' ἀγορεύουν στὰ δικαστήρια, τοὺς ἀποστήθιζαν γιὰ τὴν υπεράσπιση τῶν ὑποθέσεών τους.

Ὁ Λυσίας πέθανε στὴν Ἀθήνα πιθανὸν τὸ 377 π.Χ.

2. Λόγοι τοῦ Λυσία

Ὁ Λυσίας ἔγραψε πάρα πολλοὺς λόγους, πάνω ἀπὸ 230. Ἀκέραιοι περισώθηκαν 34 καὶ ἀποσπάσματα ἀπὸ πλεονεκτήματα πολλοῦς ἄλλους. Ἀπὸ τοὺς λόγους αὐτοὺς οἱ πλεῖστοι εἶναι **δικαστικοί** (δηλ. ἐκφωνήθηκαν στὰ δικαστήρια) καὶ οἱ ὑπόλοιποι **συμβουλευτικοί** (ἐκφωνήθηκαν στὴ Βουλὴ καὶ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Δήμου) καὶ **ἐπιδεικτικοί** (ἐκφωνήθηκαν σὲ γιορτὲς καὶ τὰ πανηγύρια).

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟΝ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΑΟΥ

ΜΕΡΟΣ Α΄

ΚΕΙΜΕΝΟ

ΚΕΙΜΕΝΟ

1. ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΣΗΚΟΥ ΑΠΟΛΟΓΙΑ

Εἰσαγωγή. Τό εδαφος τῆς Ἀττικῆς ἦταν κατάλληλο κυρίως γιά τήν καλλιέργεια τῆς ἐλιάς. Ἀπέραντοι ἐλαιῶνες ἐκάλυπταν κατά τήν ἀρ-
χαιότητα — σώζονται ἀκόμη καί σήμερα σποραδικά — τήν πεδιάδα τῆς Ἀτ-
τικῆς καί ἡ ἀθηναϊκή πολιτεία, πού ἡ εὐπορία τῆς ἐξαρτιόταν κατά πολὺ καί
ἀπό τίς ἐλιές, εἶχε συμφέρον νά ἐμποδίζει τὸ ξεριζωμὰ τους μὲ αὐστηρὲς τι-
μωρίες. Γι' αὐτὸ μὲ ποινὴ προστίμου ἀπαγορευόταν στοὺς ἰδιοκτῆτες κτημά-
των νά κόβουν μέσα σ' ἓνα χρόνο γι' ἀτομικὴ του χρῆση περισσότερες ἀπὸ
δύο ἐλιές. Ἡ ἀπαγόρευση βέβαια αὐτὴ ἴσχυε μόνο γιά τίς ἰδιωτικὲς ἐλιές.
Ἐξαιρετικὰ ἰδιαίτερη ὁμως φροντίδα ἐδειχνε ἡ πολιτεία γιά τίς ἐλιές τίς κα-
ταγόμενες ἀπὸ τὴν ἐλιά πού εἶχε φυτέψει — κατά τὴν παράδοση— ἡ Ἀθηνᾶ
ἐπάνω στὴν Ἀκρόπολη τῶν Ἀθηνῶν ἢ ἀπὸ τίς παραφουάδες τῆς στήν Ἀκα-
δημία. Αὐτὲς οἱ ἐλιές λέγονταν *μορῖαι* καί ἦταν ἱερές, ὡς ἰδιοκτησία
μάλιστα τῆς πολιτείας μισθώνονταν ἀπὸ ἐκείνους πού πλειοδοτοῦσαν κατά
τὴ δημοπρασία.

Τὴν ἀνώτατη ἐπίβλεψη γιά τίς ἱερὲς αὐτὲς ἐλιές εἶχε ὁ Ἄρειος Πάγος.
Αὐτὸς διέταζε τοὺς ἀρχοντες νά ἐπαγρυπνοῦν γιά τὴν ἐγκαιρὴ πληρωμὴ τοῦ
μισθώματος (ἐνοικίου) καί κάθε μῆνα λάβαινε γνώση γιά τὴν κατάσταση
τῶν ἱερῶν ἐλιῶν. Ἐπίσης ἐκεῖνον πού ἐβλαπτε ἢ κατέστρεφε ἱερὴ ἐλιά ὁ
Ἄρειος Πάγος τὸν τιμωροῦσε μὲ ἐξορία καί μὲ δήμευση τῆς περιουσίας του.

Ἀπὸ τίς καταστροφές, πού ἐπέφεραν στὴν Ἀττικὴ ὁ Πελοποννησιακὸς
πόλεμος καί οἱ κατοπινὲς ἐσωτερικὲς διαμάχες τῆς χώρας, δὲ γλύτωσαν οὐ-
τε οἱ ἱερὲς ἐλιές. Καί ἔτσι ἐξηγεῖται γιὰτί, μετὰ τὴν ἀποκατάσταση τῆς τά-
ξης, ἐκδηλώθηκε πολὺ μεγαλύτερη φροντίδα γιά τὴ διάσωση τῆς ἐλαιοφυ-
τείας. Ὅπου τυχὸν σωζόταν ἀκόμη κανένα κούτσουρο ἐλιάς καταστραμμέ-
νης ἀπὸ φωτιά ἢ ἀπ' ὄτι ἄλλο, ὑπῆρχε ἐλπίδα, λόγῳ τῆς μεγάλης ζωτικότη-
τας τῆς ἐλιάς, νά ξανακαρποφορήσει μὲ τὴν κατάλληλη περιποίηση. Γι' αὐ-
τὸ οἱ τέτοιοι κορμοὶ περιβάλλονταν μὲ ξύλινα περιφράγματα (σηκὸς) καί
ἀπαγορευόταν ἡ καλλιέργεια τοῦ χώρου κοντὰ σ' αὐτούς. Ὡστόσο, ἡ λέξη
σηκὸς ἐσήμαινε καί τὸν περιφραγμένο κορμό. Ἀκόμη καί αὐτῶν τῶν ση-
κῶν τὴν ἐπίβλεψη εἶχε ἐπίσης ὁ Ἄρειος Πάγος καί τιμωροῦσε μὲ ἐξορία καί
δήμευση τῆς περιουσίας ὅποιον ἀποδειχνόταν ἐνοχος γιά καταστροφὴ κά-
ποιου σηκοῦ καί μὲ χρηματικὴ ποινὴ ὅποιον ἀποδειχνόταν ἐνοχος γιά καλ-
λιέργεια τοῦ χώρου κοντὰ στὸ σηκό.

Γιὰ τὴν καταστροφὴ ἑνὸς τέτοιου σηκοῦ (δηλ. κούτσουρου κορμοῦ ἐλιάς μετὸ περιφραγμὰ του) ὁ Νικόμαχος — ἓνας ἀπειρος νέος — κατηγορήσῃ κάποιον εὐπορο Ἀθηναῖο πολίτη. Στὴν ἀρχὴ μάλιστα εἶχε διατυπώσῃ ἐναντίον του γραπτὴ κατηγορία γιὰ καταστροφὴ ἱερῆς ἐλιάς. Ἀλλὰ ἔπειτα, ἐπειδὴ κατάλαβε ὅτι αὐτὴ ἡ κατηγορία δὲ θὰ ὑποστηριζόταν ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῶν δημοσίων μισθωτῶν (ἐνοικιαστῶν), μετέτρεψε τὸ περιεχόμενό της καὶ κατὰ τὴν προφορικὴ διαδικασίᾳ κατηγοροῦσε τὸν πλούσιο Ἀθηναῖο γιὰ καταστροφὴ σηκοῦ. Γιὰ τὴν ἀνασκευὴ τῆς κατηγορίας αὐτῆς ὁ πλούσιος Ἀθηναῖος ἐκφωνεῖ αὐτὸν ἐδῶ τὸ λόγο, ποῦ γιὰ χάρη του ἔγραψε ὁ Λυσίας.

Ἡ δίκη ἐγίνε στὴ Βουλὴ τοῦ Ἀρείου Πάγου με πρόεδρό της τὸν ἀρχοντα βασιλιά. Τὸ ἔτος ἐκφωνήσεως τοῦ λόγου δὲν ἔχει ἀπόλυτα ἐξακριβωθεῖ· πιθανότατα γὰ εἶναι τὸ 395 π.Χ.

- 1 Πρότερον μὲν, ὦ βουλὴ, ἐνόμιζον ἐξεῖναι τῷ βουλομένῳ, ἡσυχίαν ἄγοντι, μήτε δίκας ἔχειν μήτε πράγματα· νυνὶ δὲ οὕτως ἀπροσδοκῆτοις αἰτίαις καὶ πονηροῖς συκοφάνταις περιπέπτωκα, ὥστ', εἴ πως οἶόν τε, δοκεῖ μοι δεῖν καὶ τοὺς μὴ γεγονότας ἤδη δεδιέναι περὶ τῶν μελλόντων ἔσεσθαι· διὰ γὰρ τοὺς τοιούτους οἱ κίνδυνοι κοινοὶ γίνονται καὶ τοῖς μηδὲν ἀδικοῦσι καὶ τοῖς πολλὰ ἡμαρτηκόσιν.
- 2 Οὕτω δ' ἄπορος ὁ ἀγὼν μοι καθέστηκεν, ὥστ' ἀπεγράφην τὸ μὲν πρῶτον ἐλάαν ἐκ τῆς γῆς ἀφανίζειν, καὶ πρὸς τοὺς ἐωνημένους τοὺς καρπούς τῶν μορίων πυνθανόμενοι προσῆσαν· ἐπειδὴ δ' ἐκ τούτου τοῦ τρόπου ἀδικοῦντά με οὐδὲν εὐρεῖν ἐδυνήθησαν, νυνὶ με σηκὸν φασὶν ἀφανίζειν, ἡγούμενοι ἐμοὶ μὲν ταύτην τὴν αἰτίαν ἀπορωτάτην εἶναι ἀπελέγξαι, αὐτοῖς δὲ ἐξεῖναι μᾶλλον, ὅ τι ἂν βούλωνται, λέγειν. Καὶ δεῖ με, περὶ ὧν οὗτος ἐπιβεβουλευκῶς ἤκει, ἅμ' ὑμῖν τοῖς διαγνωσομένοις περὶ τοῦ πράγματος ἀκούσαντα καὶ περὶ τῆς πατρίδος καὶ περὶ τῆς οὐσίας ἀγωνίσασθαι. Ὅμως δὲ πειράσομαι ἐξ ἀρχῆς ὑμᾶς διδάξαι.
- 4 Ἦν μὲν γὰρ τοῦτο Πεισάνδρου τὸ χωρίον, δημευθέντων δ' ἐκείνου τῶν ὄντων, Ἀπολλόδωρος ὁ Μεγαρεὺς δωρεὰν παρὰ τοῦ δήμου λαβὼν τὸν μὲν ἄλλον χρόνον ἐγείρωγει, ὀλίγῳ δὲ πρὸ τῶν

τριάκοντα Ἀντικλῆς παρ' αὐτοῦ πριάμενος ἐξεμίσθωσεν· ἐγὼ δὲ παρ' Ἀντικλέους εἰρήνης οὔσης ἔωνούμην.

Ἦγοῦμαι τοίνυν, ὦ βουλή, ἐμὸν ἔργον ἀποδείξαι, ὡς, ἐπειδὴ 5
τὸ χωρίον ἐκτησάμην, οὔτ' ἐλάα οὔτε σηκὸς ἐνῆν ἐν αὐτῷ. Νομίζω γὰρ τοῦ μὲν προτέρου χρόνου, οὐδ' εἰ πολλαὶ ἐνήσαν μορίαί, οὐκ ἂν δικαίως ζημιοῦσθαι· εἰ γὰρ μὴ δι' ἡμᾶς εἰσιν ἡφανισμένα, οὐδὲν προσήκει περὶ τῶν ἀλλοτρίων ἀμαρτημάτων ὡς ἀδικοῦντας κινδυνεύειν.

Πάντες γὰρ ἐπίστασθε, ὅτι ὁ πόλεμος καὶ ἄλλων πολλῶν αἰ- 6
τιος κακῶν γεγένηται, καὶ τὰ μὲν πόρρω ὑπὸ Λακεδαιμονίων ἐτέμνετο, τὰ δ' ἐγγὺς ὑπὸ τῶν φίλων διηρπάζετο· ὥστε πῶς ἂν δικαίως ὑπὲρ τῶν τότε τῇ πόλει γεγενημένων συμφορῶν ἐγὼ νυνὶ δίκην διδοίην; Ἄλλως τε καὶ ὅτι τοῦτο τὸ χωρίον ἐν τῷ πολέμῳ δημοθεν ἄπρατον ἦν πλεῖν ἢ τρία ἔτη. Οὐ θαμαστὸν δ' εἰ τότε τὰς 7
μορίας ἐξέκοπτον, ἐν ᾧ οὐδὲ τὰ ἡμέτερ' αὐτῶν φυλάττειν ἐδυνάμεθα. Ἐπίστασθε δέ, ὦ βουλή, ὅσῳ μάλιστα τῶν τοιούτων ἐπιμελεῖσθε, πολλὰ ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ δασέα ὄντα ἰδίαις καὶ μορίαῖς ἐλάαις, ὧν νῦν τὰ πολλὰ ἐκκέκοπται καὶ ἡ γῆ φιλῆ γεγένηται· καὶ τῶν αὐτῶν καὶ ἐν τῇ εἰρήνῃ καὶ ἐν τῷ πολέμῳ κεκτημένων οὐκ ἀξιοῦτε παρ' αὐτῶν, ἐτέρων ἐκκοφάντων, δίκην λαμβάνειν. Καίτοι εἰ 8
τοὺς διὰ παντὸς τοῦ χρόνου γεωργοῦντας τῆς αἰτίας ἀφίετε, ἧ που χρὴ τοὺς γ' ἐν τῇ εἰρήνῃ πριαμένους ἀφ' ὑμῶν ἀζημίους γενέσθαι.

Ἄλλὰ γάρ, ὦ βουλή, περὶ μὲν τῶν πρότερον γεγενημένων 9
πολλὰ ἔχων εἰπεῖν ἰκανὰ νομίζω τὰ εἰρημένα· ἐπειδὴ δ' ἐγὼ παρέλαβον τὸ χωρίον, πρὶν ἡμέρας πέντε γενέσθαι, ἀπεμίσθωσα Καλλιστράτῳ, ἐπὶ Πυθοδώρου ἄρχοντος· ὃς δύο ἔτη ἐγεώργησεν οὔτε ἰ- 10
δίαν ἐλάαν οὔτε μορίαν οὔτε σηκὸν παραλαβών. Τρίτῳ δὲ ἔτει Δημήτριος οὐτοσὶ εἰργάσατο ἑνιαυτόν· τῷ δὲ τετάρτῳ Ἀλκία Ἀντισθένης ἀπελευθέρω ἐμίσθωσα, ὃς τέθνηκε· κᾶτα τρία ἔτη ὁμοίως καὶ Πρωτέας ἐμίσθωσατο. Καί μοι δεῦρ' ἴτε.

Μάρτυρες

- 11 Ἐπειδὴ τοίνυν ὁ χρόνος οὗτος ἐξήκει, αὐτὸς γεωργῶ. Φησὶ δὲ ὁ κατήγορος ἐπὶ Σουινιάδου ἄρχοντος σηκὸν ὑπ' ἐμοῦ ἐκκεκῶσθαι. Ὑμῖν δὲ μεμαρτυρήκασιν οἱ πρότερον ἐργαζόμενοι καὶ πολλὰ ἔτη παρ' ἐμοῦ μεμισθωμένοι μὴ εἶναι σηκὸν ἐν τῷ χωρίῳ. Καίτοι πῶς ἂν τις φανερώτερον ἐξελέγξειε ψευδόμενον τὸν κατήγορον; Οὐ γὰρ οἷόν τε, ἃ πρότερον μὴ ἦν, ταῦτα τὸν ὕστερον ἐργαζόμενον ἀφανίζειν.
- 12 Ἐγὼ τοίνυν, ὦ βουλή, ἐν μὲν τῷ τέως χρόνῳ, ὅσοι με φάσκοιεν δεινὸν εἶναι καὶ ἀκριβῆ καὶ οὐδὲν ἂν εἰκῆ καὶ ἀλογίστως ποιῆσαι, ἠγανάκτουν ἂν, ἠγούμενος μᾶλλον εὐλογεῖσθαι ἢ ὡς μοι προσῆκε· νῦν δὲ πάντας ἂν ὑμᾶς βουλοίμην περὶ ἐμοῦ ταύτην τὴν γνώμην ἔχειν, ἵνα ἠγῆσθέ με σκοπεῖν ἂν, εἴπερ τοιούτοις ἔργοις ἐπεχείρουν, καὶ ὅ τι κέρδος ἐγίγνετο τῷ ἀφανίσαντι καὶ ἦτις ζημίᾳ τῷ περιποιήσαντι, καὶ τί ἂν λαθῶν διεπραξάμην καὶ τί ἂν φανερὸς γενόμενος ὑφ' ὑμῶν ἔπασχον. Πάντες γὰρ ἄνθρωποι τὰ τοιαῦτα οὐχ' ὕβρεως ἀλλὰ κέρδους ἕνεκα ποιοῦσιν· ὥστε καὶ ὑμᾶς εἰκὸς οὕτω σκοπεῖν, καὶ τοὺς ἀντιδίκους ἐκ τούτων τὰς κατηγορίας ποιεῖσθαι, ἀποφαίνοντας ἦτις ὠφέλεια τοῖς ἀδικήσασιν ἐγίγνετο.
- 14 Οὗτος μέντοι οὐκ ἂν ἔχοι ἀποδείξαι, οὔθ' ὡς ὑπὸ πενίας ἠναγκάσθην τοιούτοις ἔργοις ἐπιχειρεῖν, οὔθ' ὡς τὸ χωρίον μοι διεφθέρετο τοῦ σηκοῦ ὄντος, οὔθ' ὡς ἀμπέλους ἐμποδῶν ἦν, οὔθ' ὡς οἰκίας ἐγγύς, οὔθ' ὡς ἐγὼ ἄπειρος τῶν παρ' ὑμῖν κινδύνων. Ἐγὼ δ', εἴ τι τοιοῦτον ἔπραττον, πολλὰς ἂν καὶ μεγάλας ἐμαυτῷ ζημίας γενομένας ἀποφύναμι.
- 15 Ὅς πρῶτον μὲν μεθ' ἡμέραν ἐξέκοπτον τὸν σηκόν, ὥσπερ οὐ πάντας λαθεῖν δέον, ἀλλὰ πάντας Ἀθηναίους εἰδέναι. Καὶ εἰ μὲν αἰσχρὸν ἦν μόνον τὸ πρᾶγμα, ἴσως ἂν τις τῶν παριόντων ἠμέλησε· νῦν δ' οὐ περὶ αἰσχύνης ἀλλὰ τῆς μεγίστης ζημίας ἐκινδύνευον.
- 16 Πῶς δ' οὐκ ἂν ἦν ἀθλιώτατος ἀνθρώπων ἀπάντων, εἰ τοὺς ἐμαυτοῦ θεράποντας μηκέτι δούλους ἐμελλον ἔξειν, ἀλλὰ δεσπότης τὸν λοι-

πὸν βίον, τοιοῦτον ἔργον συνειδότης; Ὡστε εἰ καὶ τὰ μέγιστα εἰς ἐ-
 μέ ἐξημάρτανον, οὐκ ἂν οἶόν τε ἦν δίκην με παρ' αὐτῶν λαμβάνειν·
 εὖ γὰρ ἂν ἤδειν, ὅτι ἐπ' ἐκείνοις ἦν καὶ ἐμὲ τιμωρήσασθαι καὶ αὐ-
 τοῖς μηνύσασιν ἐλευθέρους γενέσθαι.

Ἔτι τοίνυν, εἰ τῶν οἰκετῶν παρέστη μοι μηδὲν φροντίζειν, πῶς 17
 ἂν ἐτόλμησα τοσοῦτων μεμισθωμένων καὶ ἀπάντων συνειδότητων ἀ-
 φανίσαι τὸν σηκὸν βραχέος μὲν κέρδους ἔνεκα, προθεσμίας δὲ οὐδε-
 μιᾶς οὕσης τῷ κινδύνῳ τοῖς εἰργασμένοις ἅπασιν τὸ χωρίον ὁμοίως
 προσῆκον εἶναι σῶν τὸν σηκόν; Νῦν δὲ καὶ ἐμὲ ἀπολύσαντες φαίνον-
 ται, καὶ σφᾶς αὐτούς, εἴπερ ψεύδονται, μετόχους τῆς αἰτίας καθι-
 στάντες.

Εἰ τοίνυν καὶ ταῦτα παρεσκευασάμην, πῶς ἂν οἶός τ' ἦν πάν- 18
 τας πεῖσαι τοὺς παριόντας ἢ τοὺς γείτονας, οἳ οὐ μόνον ἀλλήλων
 ταῦτ' ἴσασιν, ἀ πᾶσιν ὁρᾶν ἔξεστιν, ἀλλὰ καὶ περὶ ὧν ἀπο-
 κρυπτόμεθα μηδένα εἰδέναι, καὶ περὶ ἐκείνων πυνθάνονται; Ἐμοὶ
 τοίνυν τούτων οἱ μὲν φίλοι, οἱ δὲ διάφοροι περὶ τῶν ἐμῶν τυγχά-
 νουσιν ὄντες.

Οὓς ἐχρῆν τοῦτον παρασχέσθαι μάρτυρας, καὶ μὴ μόνον οὕτως 19
 τολμηρὰς κατηγορίας ποιεῖσθαι, ὡς ἐγὼ μὲν παρειστήκειν, οἱ δ' οἰ-
 κέται ἐξέτεμνον τὰ πρέμνα, ἀναθέμενος δὲ ὁ βοηλάτης ὥχετο ἀπά-
 γων τὰ ξύλα.

Καίτοι, ὦ Νικόμαχε, χρῆν σε τότε καὶ παρακαλεῖν τοὺς πα- 20
 ριόντας μάρτυρας καὶ φανερὸν ποιεῖν τὸ πρᾶγμα· καὶ ἐμοὶ μὲν οὐδε-
 μίαν ἂν ἀπολογίαν ὑπέλιπες, αὐτὸς δέ, εἰ μὲν σοι ἐχθρὸς ἦν, ἐν τού-
 τῳ τῷ τρόπῳ ἦσθα ἂν με τιμωρημένος, εἰ δὲ τῆς πόλεως ἔνεκα
 ἔπραττες, οὕτως ἐξελέγξας οὐκ ἂν ἐδόκεις εἶναι συκοφάντης, εἰ δὲ
 κερδαίνειν ἐβούλου, τότε ἂν πλείστον ἔλαβες· φανεροῦ γὰρ ὄντος τοῦ 21
 πράγματος οὐδεμίαν ἄλλην ἠγούμην ἂν εἶναι μοι σωτηρίαν ἢ σὲ
 χρήμασι πεῖσαι. Τούτων τοίνυν οὐδὲν ποιήσας διὰ τοὺς σοὺς λόγους
 ἀξιοῖς με ἀπολέσθαι καὶ κατηγορεῖς, ὡς ὑπὸ τῆς ἐμῆς δυνάμεως καὶ
 τῶν ἐμῶν χρημάτων οὐδεὶς ἐθέλει σοὶ μαρτυρεῖν. Καίτοι εἰ εὐθύς μ' 22

ιδῶν τὴν μορίαν ἀφανίζοντα τοὺς ἐννέα ἄρχοντας ἐπήγαγες ἢ ἄλλους τινὰς τῶν ἐξ Ἀρείου Πάγου, οὐκ ἂν ἐτέρων ἔδει σοι μαρτύρων· οὕτω γὰρ ἂν σοι συνήδεσαν ἀληθῆ λέγοντι, οἵπερ καὶ διαγιγνώσκειν ἔμελλον περὶ τοῦ πράγματος.

- 23 Δεινότατα οὖν πάσχω· οὗτος εἰ μὲν παρέσχετο μάρτυρας, τούτοις ἂν ἠξίου πιστεῦειν, ἐπειδὴ δὲ οὐκ εἰσὶν αὐτῷ, ἐμοὶ καὶ ταύτην ζημίαν οἶεται χρῆναι γενέσθαι. Καὶ τούτου μὲν οὐ θαυμάζω· οὐ γὰρ δήπου συκοφαντῶν τοιούτων γε λόγων ἀπορήσει, ἀπορήσας μαρτύρων· ὑμᾶς δ' οὐκ ἀξιῶ τὴν αὐτὴν τούτῳ γνώμην ἔχειν.
- 24 Ἐπίστασθε γὰρ ἐν τῷ πεδίῳ πολλὰς μορίας οὐσας καὶ πυρκαϊὰς ἐν τοῖς ἄλλοις τοῖς ἐμοῖς χωρίοις, ἅς, εἴπερ ἐπεθύμουν, πολὺ ἦν ἀσφαλέστερον καὶ ἀφανίσει καὶ ἐκκόφαι καὶ ἐπεργάσασθαι, ὅσῳ περ ἦττον τὸ ἀδίκημα πολλῶν οὐσῶν ἔμελλε δῆλον ἔσεσθαι.
- 25 Νῦν δ' οὕτως αὐτὰς περὶ πολλοῦ ποιοῦμαι ὥσπερ καὶ τὴν πατρίδα καὶ τὴν ἄλλην οὐσίαν, ἠγούμενος περὶ ἀμφοτέρων τούτων εἶναί μοι τὸν κίνδυνον. Αὐτοὺς τοίνυν ὑμᾶς τούτων μάρτυρας παρέξομαι, ἐπιμελουμένους μὲν ἐκάστου μηνός, ἐπιγνώμονας δὲ πέμποντας καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν· ὧν οὐδεὶς πώποτ' ἐζημίωσέ μ' ὡς ἐργαζόμενον τὰ περὶ τὰς μορίας χωρία. Καίτοι οὐ θαυμαστὸν δήπου, εἰ τὰς μὲν μικρὰς ζημίας οὕτω περὶ πολλοῦ ποιοῦμαι, τοὺς δὲ περὶ τοῦ σώματος κινδύνους οὕτω περὶ οὐδενὸς ἠγοῦμαι, καὶ τὰς μὲν πολλὰς ἐλάας, εἰς ἅς ἐξῆν μᾶλλον ἐξαμαρτάνειν, οὕτω θεραπεύων φαίνομαι, τὴν δὲ μίαν μορίαν, ἣν οὐχ οἶόν τ' ἦν λαθεῖν ἐξορούξαντα, ὡς ἀφανίζων νυνὶ κρίνομαι;
- 27 Πότερον δὲ μοι κρεῖττον ἦν, ὧ βουλή, δημοκρατίας οὐσης παρνομεῖν ἢ ἐπὶ τῶν τριάκοντα; Καὶ οὐ λέγω ὡς τότε δυνάμενος ἢ ὡς νῦν διαβεβλημένος, ἀλλὰ τῷ βουλομένῳ τότε μᾶλλον ἐξῆν ἀδικεῖν ἢ νυνί. Ἐγὼ τοίνυν οὐδ' ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ οὔτε τοιοῦτον οὐτ' ἄλλο οὐδὲν κακὸν ποιήσας φανήσομαι.
- 28 Πῶς δ' ἂν, εἰ μὴ πάντων ἀνθρώπων ἐμαυτῷ κακονούστατος ἦν, ὑμῶν οὕτως ἐπιμελουμένων ἐκ τούτου τὴν μορίαν ἀφανίζειν ἐπεχείρησα τοῦ χωρίου, ἐν ᾧ δένδρον μὲν οὐδὲν ἔστι, μιᾶς δὲ ἐλάας

σηκός, ὡς οὗτός φησιν, ἦν, κυκλόθεν δὲ ὁδὸς περιέχει, ἀμφοτέρωθεν δὲ γείτονες περιοικοῦσιν, ἄερκτον δὲ καὶ πανταρχόθεν κάτοπτόν ἐστιν; Ὡστε τίς ἂν ἀπετόλμησε, τούτων οὕτως ἔχόντων, ἐπιχειρήσαι τοιοῦτω πράγματι;

Δεινὸν δέ μοι δοκεῖ εἶναι ὑμᾶς μὲν, οἷς ὑπὸ τῆς πόλεως τὸν ἄ-²⁹παντα χρόνον προστέτακται τῶν μορίων ἐλαῶν ἐπιμελεῖσθαι, μήθ' ὡς ἐπεραζόμενον πρόποτε ζημιῶσαί με μήθ' ὡς ἀφανίσαντα εἰς κίνδυνον καταστήσαι, τοῦτον δέ, ὃς οὔτε γεωργῶν ἐγγὺς τυγχάνει οὔτ' ἐπιμελητῆς ἡρημένος οὔθ' ἡλικίαν ἔχων εἰδέναι περὶ τῶν τοιούτων, ἀπογράψαι με μορίαν ἀφανίζειν.

Ἐγὼ τοίνυν δέομαι ὑμῶν μὴ τοὺς τοιοῦτους λόγους πιστοτέ-³⁰ρους ἠγήσασθαι τῶν ἔργων, μηδὲ περὶ ὧν αὐτοὶ σύνιστε τὰ τοιαῦτ' ἀνασχέσθαι τῶν ἐμῶν ἐχθρῶν λεγόντων, ἐνθυμουμένους καὶ ἐκ τῶν εἰρημένων καὶ ἐκ τῆς ἄλλης πολιτείας. Ἐγὼ γὰρ τὰ ἐμοὶ³¹ προστεταγμένα ἅπαντα προθυμότερον πεποιήκα, ἢ ὡς ὑπὸ τῆς πόλεως ἠναγκαζόμενη, καὶ τριηραρχῶν καὶ εἰσφοράς εἰσφέρων καὶ χορηγῶν καὶ τᾶλλα λητουργῶν οὐδενὸς ἦττον πολυτελῶς τῶν πολιτῶν.

Καίτοι ταῦτα μὲν μετρίως ποιῶν ἀλλὰ μὴ προθύμως οὔτ' ἂν³² περὶ φυγῆς οὔτ' ἂν περὶ τῆς ἄλλης οὐσίας ἠγωνιζόμενη, πλείω δ' ἂν ἐκεκτῆμην, οὐδὲν ἀδικῶν οὐδ' ἐπικίνδυνον ἐμαυτῷ καταστήσας τὸν βίον· ταῦτα δὲ πράξας, ἃ οὗτός μου κατηγορεῖ, ἐκέρδαινον μὲν οὐδέν, ἐμαυτὸν δ' εἰς κίνδυνον καθίστην. Καίτοι πάντες ἂν ὁμολογή-³³σαιτε δικαιοτέρον εἶναι τοῖς μεγάλοις χρῆσθαι τεκμηρίοις περὶ τῶν μεγάλων, καὶ πιστότερα ἠγείσθαι, περὶ ὧν ἅπανσα ἢ πόλις μαρτυρεῖ, μᾶλλον ἢ περὶ ὧν μόνος οὗτος κατηγορεῖ.

Ἔτι τοίνυν, ὦ βουλή, ἐκ τῶν ἄλλων σκέψασθαι. Μάρτυρας γὰρ³⁴ ἔχων αὐτῷ προσῆλθον, λέγων, ὅτι μοι πάντες ἔτι εἰσὶν οἱ θεράποντες, οὓς ἐκεκτῆμην, ἐπειδὴ παρέλαβον τὸ χωρίον, καὶ ἔτοιμός εἰμι, εἴ τινα βούλοιο, παραδοῦναι βασανίζειν, ἠγούμενος οὕτως ἂν τὸν ἔλεγχον ἰσχυρότατον γενέσθαι τῶν τούτου λόγων καὶ τῶν ἔργων

35 τῶν ἐμῶν. Οὗτος δ' οὐκ ἤθελεν, οὐδὲν φάσκων πιστὸν εἶναι τοῖς
θεράπουσιν. Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ θαυμαστὸν εἶναι, εἰ περὶ αὐτῶν μὲν οἱ
βασανιζόμενοι κατηγοροῦσιν, εὖ εἰδότες ὅτι ἀποθανοῦνται, περὶ δὲ
τῶν δεσποτῶν, οἷς πεφύκασι κακονούστατοι, μᾶλλον ἂν ἔλοιτο ἀ-
νέχεσθαι βασανιζόμενοι ἢ κατειπόντες ἀπηλλάχθαι τῶν παρόντων
κακῶν.

36 Καὶ μὲν δὴ, ὦ βουλή, φανερόν οἶμαι εἶναι ὅτι, εἰ Νικομάχου ἐ-
ξαιτουῦντος τοὺς θεράποντας μὴ παρεδίδουν, ἐδόκουν ἂν ἑμαυτῶ
συνειδέναί· ἐπειδὴ τοίνυν ἐμοῦ παραδιδόντος οὗτος παραλαβεῖν οὐκ
ἤθελε, δίκαιον καὶ περὶ τούτου τὴν αὐτὴν γνώμην σχεῖν, ἄλλως τε
37 καὶ τοῦ κινδύνου οὐκ ἴσου ἀμφοτέροις ὄντος. Περὶ ἐμοῦ μὲν γὰρ εἰ
ἔλεγον, ἃ οὗτος ἐβούλετο, οὐδ' ἂν ἀπολογήσασθαι μοι ἐξεγένετο·
τούτῳ δ' εἰ μὴ ὠμολόγουν, οὐδεμιᾶ ζημίᾳ ἔνοχος ἦν. Ὡστε πολὺ
μᾶλλον τοῦτον παραλαμβάνειν ἐχρῆν ἢ ἐμὲ παραδοῦναι προσῆκεν.
Ἐγὼ τοίνυν εἰς τοῦτο προθυμίας ἀφικόμην, ἠγούμενος πρὸς ἐμοῦ
εἶναι καὶ ἐκ βασάνων καὶ ἐκ μαρτύρων καὶ ἐκ τεκμηρίων ὑμᾶς περὶ
τοῦ πράγματος τάληθῆ πυθέσθαι.

38 Ἐνθυμῆσθαι δὲ χρῆ, ὦ βουλή, ποτέροις χρῆ πιστεύειν μᾶλλον,
οἷς πολλοὶ μεμαρτυρήκασιν ἢ ὧ μὴδεὶς τετόλμηκε, καὶ πότερον εἰ-
κὸς μᾶλλον τοῦτον ἀκινδύνως ψεύδεσθαι ἢ μετὰ τοσοῦτου κινδύνου
τοιοῦτον ἐμὲ ἔργον ἐργάσασθαι, καὶ πότερον οἴεσθαι αὐτὸν ὑπὲρ τῆς
πόλεως βοηθεῖν ἢ συκοφαντοῦντα αἰτιάσασθαι.

39 Ἐγὼ μὲν γὰρ ἐγνωκέναι ὑμᾶς ἠγούμαι, ὅτι Νικόμαχος ὑπὸ
τῶν ἐχθρῶν πεισθεὶς τῶν ἐμῶν τοῦτον τὸν ἀγῶνα ἀγωνίζεται, οὐχ
ὡς ἀδικοῦντα ἐλπίζων ἀποδείξειν, ἀλλ' ὡς ἀργύριον παρ' ἐμοῦ λή-
ψεσθαι προσδοκῶν. Ὅσα γὰρ οἱ τοιοῦτοι εἰσὶν ἐπαιτιώτατοι καὶ ἀ-
πορώτατοι τῶν κινδύνων, τοσοῦτῳ πάντες αὐτοὺς φεύγουσι μάλι-
40 στα. Ἐγὼ δέ, ὦ βουλή, οὐκ ἠξίου, ἀλλ' ἐπειδήπερ με ἠτιάσατο,
παρέσχον ἑμαυτὸν ὅ τι βούλεσθε χρῆσθαι, καὶ τούτου ἕνεκα τοῦ κιν-
δύνου οὐδενὶ ἐγὼ τῶν ἐχθρῶν διηλλάχην, οἱ ἐμὲ ἥδιον κακῶς λέ-
γουσιν ἢ σφᾶς αὐτοὺς ἐπαινοῦσι, καὶ φανερῶς μὲν οὐδεὶς πώποτε ἐ-

μέ αὐτῶν ἐπεχείρησε ποιῆσαι κακὸν οὐδέν, τοιούτους δὲ ἐπιπέμπου-
σά μοι, οἷς ὑμεῖς οὐκ ἂν δικαίως πιστεύοιτε.

Πάντων γὰρ ἀθλιώτατος ἂν γενοίμην, εἰ φυγὰς ἀδίκως κατα- 41
στήσομαι, ἅπαις μὲν ὦν καὶ μόνος, ἐρήμου δὲ τοῦ οἴκου γενομένου,
μητρὸς δὲ πάντων ἐνδεοῦς οὔσης, πατρίδος δὲ τοιαύτης ἐπ' αἰσχί-
στοις στερηθεὶς αἰτίαις, πολλὰς μὲν ναυμαχίας ὑπὲρ αὐτῆς νευαυμα-
χηκῶς, πολλὰς δὲ μάχας μεμαχημένος, κόσμιον δ' ἔμαυτὸν καὶ ἐν
δημοκρατία καὶ ἐν ὀλιγαρχία παρασχών.

Ἄλλὰ γάρ, ὦ βουλή, ταῦτα μὲν ἐνθάδε οὐκ οἶδ', ὅ τι δεῖ λέ- 42
γειν· ἀπέδειξα δ' ὑμῖν, ὡς οὐκ ἐνήν σηκὸς ἐν τῷ χωρίῳ, καὶ μάρτυ-
ρας παρεσχόμεν καὶ τεκμήρια. Ἄ χρῆ μεμνημένους διαγιγνώσκειν
περὶ τοῦ πράγματος καὶ ἀξιῶν παρὰ τούτου πυθέσθαι, ὅτου ἔνεκα,
ἐξὸν ἐπ' αὐτοφώρῳ ἐλέγξει, τοσοῦτω χρόνῳ ὕστερον εἰς τοσοῦτόν 43
με κατέστησεν ἀγῶνα, καὶ μάρτυρα οὐδένα παρασχόμενος ἐκ τῶν
λόγων ζητεῖ πιστὸς γενέσθαι, ἐξὸν αὐτοῖς τοῖς ἔργοις ἀδικοῦντα ἀ-
ποδείξει, καὶ ἐμοῦ ἅπαντας διδόντος τοὺς θεράποντας, οὓς φησι πα-
ραγενέσθαι, παραλαβεῖν οὐκ ἤθελεν.

2. ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΑΔΥΝΑΤΟΥ

Είσαγωγή. Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα δὲν ὑπῆρχαν στὴν Ἀθήνα οὔτε πτωχοκομεῖα οὔτε νοσοκομεῖα οὔτε τὰ πολυάριθμα σήμερα φιλανθρωπικὰ ἱδρύματα. Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ οἱ Ἀθηναῖοι εἶχαν μὲ νόμο ἀποφασίσει νὰ χορηγοῦν ἓνα χρηματικὸ βοήθημα σὲ κάθε ἀδύνατον πολίτη. Ὡς τέτοιος χαρακτηριζόταν ὁποῖος εἶχε περιουσία μικρότερη ἀπὸ τρεῖς μνᾶς (= 300 ἀττικές δραχμὲς) καὶ σωματικὴ ἀναπηρία σὲ τέτοιο βαθμὸ, ποῦ νὰ μὴν εἶναι σὲ θέση νὰ ἐργάζεται γιὰ τὴν ἀπόκτηση τῶν ἀναγκαίων στὴ ζωὴ.

Τὸ βοήθημα τοῦτο, ποῦ ἔπαιρνε κάθε ἀδύνατος, ἦταν διαφορετικὸ ποσοτικά, ἀνάλογα μὲ τὶς ἐποχές. Τὴ χρονιὰ τῆς ἐκφωνήσεως τοῦ τωρινοῦ λόγου ἦταν ἓνας ὀβολός (= 1/6 τῆς δραχμῆς) τὴν ἡμέρα. Ἀλλὰ, γιὰ νὰ πάρει τὸ βοήθημα αὐτό, ἦταν ὑποχρεωμένος καθένας ποῦ θεωροῦσε τὸν ἑαυτό του ὡς ἀδύνατον νὰ ὑποβάλει στὴν ἀρχὴ τοῦ χρόνου αἴτηση γιὰ βοήθεια στὴ Βουλὴ τῶν Πεντακοσίων. Αὐτὴ ἐδοκίμαζε τοὺς ἀδυνάτους, δηλ. τοὺς ἐξέταζε ἂν πραγματικὰ εἶχαν ἀνάγκη ἀπὸ τὸ βοήθημα. Ἐπειδὴ ὁμως γίνονταν πολλὲς καταχρήσεις, ἐπιτρεπόταν σὲ κάθε Ἀθηναῖο πολίτη νὰ εἰσαγγεῖλει (νὰ καταγγεῖλει) ὡς ἀπατεώνα ἐκεῖνον ποῦ ζητοῦσε τὸ βοήθημα καὶ νὰ παρουσιαστεῖ τὴν ἡμέρα τῆς δοκιμασίας στὴ Βουλὴ, γιὰ νὰ ὑποστηρίξει καὶ προφορικὰ τὴν καταγγελία του· ἀλλὰ καὶ ὁ ἀδύνατος εἶχε τὸ δικαίωμα ν' ἀντικρούσει μιὰ τέτοια κατηγορία. Μετὰ τὴν ἀπολογία αὐτοῦ ἡ Βουλὴ ἀποφάσιζε γιὰ τὴν παροχὴ ἢ ὄχι τοῦ βοηθήματος. Ὡστόσο ὁ ἀδύνατος, ποῦ δοκιμάστηκε καὶ πῆρε τὸ βοήθημα, ὄφειλε στὴν ἀρχὴ κάθε χρονιᾶς νὰ υποβάλλεται σὲ νέα δοκιμασία μπροστὰ στὴ νέα βουλὴ.

Ἔτσι καὶ ὁ ἀδύνατος τοῦ λόγου αὐτοῦ εἶχε πολλὰς φορὰς δοκιμαστεῖ καὶ χρόνια ἔπαιρνε τὸ νόμιμο βοήθημα ἀπὸ τὴν πολιτεία. Κατὰ τὴν τωρινὴ ὁμως δοκιμασία κάποιος τὸν καταγγεῖλε ὑποστηρίζοντας: 1) ὅτι αὐτὸς παίρνει ἄδικα τὸ βοήθημα, γιὰτὶ εἶναι ἰκανὸς σωματικὰ καὶ εὐπόρος, καὶ 2) ὅτι αὐτὸς ἐξαιτίας τῆς κακῆς του διαγωγῆς εἶναι ἀνάξιος γιὰ βοήθεια. Πρὸς ἀπόκρουση αὐτῶν τῶν κατηγοριῶν ὁ ἀδύνατος ἐκφωνεῖ τὸ λόγο τοῦτο, ποῦ γιὰ χάρη του ἔγραψε ὁ Λυσίας. Ὁ λόγος ἐκφωνήθηκε μετὰ τὸ 403 π.Χ.

Οὐ πολλοῦ δέω χάριν ἔχειν, ὡ βουλή, τῷ κατηγορῶ, ὅτι μοι 1
 παρεσκεύασε τὸν ἀγῶνα τουτονί. Πρότερον γὰρ οὐκ ἔχων πρόφασιν,
 ἐφ' ἧς τοῦ βίου λόγον δοίην, νυνὶ διὰ τοῦτον εἴληφα. Καὶ πειράσο-
 μαι τῷ λόγῳ τοῦτον μὲν ἐπιδειξάμενος φευδόμενον, ἑμαυτὸν δὲ βεβιω-
 κότα μέχρι τῆσδε τῆς ἡμέρας ἐπαίνου μᾶλλον ἄξιον ἢ φθόνου· διὰ
 γὰρ οὐδὲν ἄλλο μοι δοκεῖ παρασκευάσαι τόνδε μοι τὸν κίνδυνον οὗ-
 τος ἢ διὰ φθόνον.

Καίτοι ὅστις τούτοις φθονεῖ, οὓς οἱ ἄλλοι ἔλεοῦσι, τίνας ἂν ὑμῖν 2
 ὁ τοιοῦτος ἀποσχέσθαι δοκεῖ πονηρίας; Οὐ γὰρ ἕνεκα χρημάτων με
 συκοφαντεῖ οὐδ' ὡς ἐχθρὸν ἑαυτοῦ με τιμωρεῖται· διὰ γὰρ τὴν πο-
 νηρίαν αὐτοῦ οὔτε φίλῳ οὔτε ἐχθρῷ πώποτ' ἐχρησάμην αὐτῷ. Ἦδη 3
 τοίνυν, ὡ βουλή, δῆλός ἐστι φθονῶν, ὅτι τοιαύτη κεχρημένος συμ-
 φορᾶ τούτου βελτίων εἰμί πολίτης. Καὶ γὰρ οἶμαι δεῖν, ὡ βουλή, τὰ
 τοῦ σώματος δυστυχήματα τοῖς τῆς ψυχῆς ἐπιτηδεύμασιν ἰᾶσθαι. Εἰ
 γὰρ ἐξ ἴσου τῇ συμφορᾷ καὶ τὴν διάνοιαν ἔξω καὶ τὸν ἄλλον βίον
 διάξω, τί τούτου διοίσω;

Περὶ μὲν οὖν τούτων τσαυτὰ μοι εἰρήσθω· ὑπὲρ ὧν δέ μοι 4
 προσήκει λέγειν, ὡς ἂν οἶόν τε διὰ βραχυτάτων ἐρῶ. Φησὶ γὰρ ὁ
 κατηγορῶς οὐ δικαίως με λαμβάνειν τὸ παρὰ τῆς πόλεως ἀργύριον·
 καὶ γὰρ τῷ σώματι δύνασθαι καὶ οὐκ εἶναι τῶν ἀδυνάτων, καὶ τέ-
 χνην ἐπίστασθαι τοιαύτην, ὥστε καὶ ἄνευ τοῦ διδομένου τούτου ζῆν.
 Καὶ τεκμηρίους χρῆται τῆς μὲν τοῦ σώματος ῥώμης, ὅτι ἐπὶ τοὺς 5
 ἵππους ἀναβαίνω, τῆς δ' ἐν τῇ τέχνῃ εὐπορίας, ὅτι δύναμαι συνεῖναι
 δυναμένοις ἀνθρώποις ἀναλίσκειν.

Τὴν μὲν οὖν ἐκ τῆς τέχνης εὐπορίαν καὶ τὸν ἄλλον τὸν ἐμὸν 6
 βίον, οἷος τυγχάνει, πάντας ὑμᾶς οἶομαι γινώσκειν· ὅμως δὲ κάγῳ
 διὰ βραχέων ἐρῶ. Ἐμοὶ γὰρ ὁ μὲν πατήρ κατέλιπεν οὐδέν, τὴν δὲ
 μητέρα τελευτήσασαν πέπαυμαι τρέφων τρίτον ἔτος τουτί, παῖδες δέ
 μοι οὐπῶ εἰσίν, οἳ με θεραπεύουσι. Τέχνην δὲ κέκτημαι βραχεῖα δυ-
 ναμένην ὠφελεῖν, ἣν αὐτὸς μὲν ἤδη χαλεπῶς ἐργάζομαι, τὸν διαδε-
 ξόμενον δ' αὐτὴν οὐπῶ δύναμαι κτήσασθαι. Πρόσοδος δέ μοι οὐκ ἐ-

στιν ἄλλη πλὴν ταύτης, ἣν ἂν ἀφέλησθέ με, κινδυνεύοισαί μ' ἂν ὑπὸ τῆ δυσχερεστάτῃ γενέσθαι τύχη.

7 Μὴ τοίνυν, ἐπειδὴ γε ἔστιν, ᾧ βουλή, σῶσαί με δικαίως, ἀπολέσητε ἀδίκως· μηδέ, ἃ νεωτέρω καὶ μᾶλλον ἐρρωμένω ὄντι ἔδοτε, πρεσβύτερον καὶ ἀσθενέστερον γιγνόμενον ἀφέλησθε· μηδὲ πρότερον καὶ περὶ τοὺς οὐδὲν ἔχοντας κακὸν ἐλεημονέστατοι δοκοῦντες εἶναι νυνὶ διὰ τοῦτον τοὺς καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἐλεεινοὺς ὄντας ἀγρίως ἀποδέξασθε· μηδ' ἐμὲ τολμήσαντες ἀδικῆσαι καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ὁμοίως
8 ἐμοὶ διακειμένους ἀθυμῆσαι ποιήσητε. Καὶ γὰρ ἂν ἄτοπον εἴη, ᾧ βουλή, εἰ, ὅτε μὲν ἀπλῆ μοι ἦν ἡ συμφορά, τότε μὲν φαινοίμην λαμβάνων τὸ ἀργγύριον τοῦτο, νῦν δ', ἐπειδὴ καὶ γῆρας καὶ νόσοι καὶ τὰ τούτοις ἐπόμενα κακὰ προσγίγνεταιί μοι, τοῦτ' ἀφαιρεθείην.

9 Δοκεῖ δέ μοι τῆς πενίας τῆς ἐμῆς τὸ μέγεθος ὁ κατήγορος ἂν ἐπιδειξάι σαφέστατα μόνος ἀνθρώπων. Εἰ γὰρ ἐγὼ κατασταθείς χορηγὸς τραγωδοῖς προκαλεσαίμην αὐτὸν εἰς ἀντίδοσιν, δεκάκις ἂν ἔλοιτο χορηγῆσαι μᾶλλον ἢ ἀντιδοῦναι ἅπαξ. Καὶ πῶς οὐ δεινὸν ἐστὶ νῦν μὲν κατηγορεῖν, ὡς διὰ πολλὴν εὐπορίαν ἐξ ἴσου δύναμαι συνεῖναι τοῖς πλουσιωτάτοις, εἰ δέ, ὧν ἐγὼ λέγω, τύχοι τι γενόμενον, ὁμολογεῖν τοιοῦτον εἶναί με καὶ ἔτι πονηρότερον;

10 Περὶ δὲ τῆς ἐμῆς ἵππικῆς, ἥς οὗτος ἐτόλμησε μνησθῆναι πρὸς ὑμᾶς, οὔτε τὴν τύχην δεῖσας οὔτε ὑμᾶς αἰσχυνοίς, οὐ πολὺς ὁ λόγος. Ἐγὼ γὰρ ἠγοῦμαι, ᾧ βουλή, πάντας τοὺς ἔχοντάς τι δυστύχημα τοῦτο ζητεῖν καὶ τοῦτο φιλοσοφεῖν, ὅπως ὡς ἀλυπότατα μεταχειροῦνται τὸ συμβεβηκὸς πάθος. Ἔνν εἰς ἐγὼ, καὶ περιπετωκῶς τοιαύτῃ συμφορᾷ ταύτῃ ἐμαυτῷ ῥαστώνην ἐξηῦρον εἰς τὰς ὁδοὺς τὰς μακροτέρας τῶν ἀναγκαίων.

11 Ὁ δὲ μέγιστον, ᾧ βουλή, τεκμήριον, ὅτι διὰ τὴν συμφορὰν ἄλλ' οὐ διὰ τὴν ὕβριν, ὡς οὗτός φησιν, ἐπὶ τοὺς ἵππους ἀναβαίνω, ῥάδιόν ἐστι μαθεῖν· εἰ γὰρ ἐκεκτῆμην οὐσίαν, ἐπ' ἀστράβης ἂν ὠχούμην, ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τοὺς ἀλλοτρίους ἵππους ἀνέβαινον· νυνὶ δέ, ἐπειδὴ τοιοῦτον οὐ δύναμαι κτήσασθαι, τοῖς ἀλλοτρίοις ἵπποις ἀναγ-

κάζομαι χρῆσθαι πολλάκις. Καίτοι πῶς οὐκ ἄτοπόν ἐστίν, ὧ βουλή, 12
 τοῦτον αὐτόν, εἰ μὲν ἐπ' ἀστράβης ὀχούμενον ἐώρα με, σιωπᾶν (τί
 γὰρ ἂν καὶ ἔλεγεν;), ὅτι δ' ἐπὶ τοὺς ἡτημένους ἵππους ἀναβαίνω,
 πειρᾶσθαι πείθειν ὑμᾶς, ὡς δυνατός εἰμι; Καὶ ὅτι μὲν δυοῖν βακτη-
 ρίαιν χρῶμαι, τῶν ἄλλων μιᾷ χρωμένων, μὴ κατηγορεῖν, ὡς καὶ
 τοῦτο τῶν δυναμένων ἐστίν, ὅτι δ' ἐπὶ τοὺς ἵππους ἀναβαίνω, τε-
 κμηρίῳ χρῆσθαι πρὸς ὑμᾶς, ὡς εἰμι τῶν δυναμένων; Οἷς ἐγὼ διὰ
 τὴν αὐτὴν αἰτίαν ἀμφοτέροις χρῶμαι.

Τοσοῦτον δὲ διενήνοχεν ἀναισχυντία, τῶν ἀπάντων ἀνθρώπων, 13
 ὥστε ὑμᾶς πειρᾶται πείθειν, τοσοῦτους ὄντας εἷς ὢν, ὡς οὐκ εἰμι
 τῶν ἀδυνάτων ἐγώ. Καίτοι εἰ τοῦτο πείσει τινὰς ὑμῶν, ὧ βουλή, τί
 με κωλύει κληροῦσθαι τῶν ἐννέα ἀρχόντων καὶ ὑμᾶς ἐμοῦ μὲν ἀφε-
 λέσθαι τὸν ὀβολὸν ὡς ὑγιαίνοντος, τούτῳ δὲ φηφίσασθαι πάντας
 ὡς ἀναπήρω; Οὐ γὰρ δῆπου τὸν αὐτὸν ὑμεῖς μὲν ὡς δυνάμενον ἀ-
 φαιρήσεσθε τὸ διδόμενον, οἱ δὲ θεσμοθέται ὡς ἀδύνατον ὄντα κλη-
 ροῦσθαι κωλύουσιν. Ἄλλὰ γὰρ οὔτε ὑμεῖς τούτῳ τὴν αὐτὴν ἔχετε 14
 γνώμην οὔθ' οὔτος ὑμῖν, εὖ ποιῶν. Ὁ μὲν γὰρ ὥσπερ ἐπικλήρου
 τῆς συμφορᾶς οὔσης ἀμφισβητήσων ἤκει καὶ πειρᾶται πείθειν ὑμᾶς,
 ὡς οὐκ εἰμι τοιοῦτος, οἷον ὑμεῖς ὄρατε πάντες· ὑμεῖς δὲ (ὃ τῶν εὖ
 φρονούντων ἔργον ἐστὶ) μᾶλλον πιστεύετε τοῖς ὑμετέροις αὐτῶν ὀ-
 φθαλμοῖς ἢ τοῖς τούτου λόγοις.

Λέγει δέ, ὡς ὑβριστὴς εἰμι καὶ βίαιος καὶ λίαν ἀσελγῶς διαχειί- 15
 μενος, ὥσπερ, εἰ φοβερῶς ὀνομάσειε, μέλλων ἀληθῆ λέγειν, ἀλλ'
 οὐκ, ἐὰν πάνυ πραόνως, ταῦτα ποιήσω. Ἐγὼ δ' ὑμᾶς, ὧ βουλή,
 σαφῶς οἶμαι δεῖν διαγιγνώσκειν, οἷς τ' ἐγγχωρεῖ τῶν ἀνθρώπων ὑ- 15
 βρισταῖς εἶναι καὶ οἷς οὐ προσήκει. Οὐ γὰρ τοὺς πενομένους καὶ 16
 λίαν ἀπόρως διαχειμένους ὑβρίζειν εἰκός, ἀλλὰ τοὺς πολλῶ πλείω
 τῶν ἀναγκαίων κεκτημένους· οὐδὲ τοὺς ἀδυνάτους τοῖς σώμασιν ὄν-
 τας, ἀλλὰ τοὺς μάλιστα πιστεύοντας ταῖς αὐτῶν ῥώμασι· οὐδὲ τοὺς 15
 ἤδη προβεβηκότας τῇ ἡλικίᾳ, ἀλλὰ τοὺς ἔτι νέους καὶ νέαις ταῖς
 διανοίαις χρωμένους.

- 17 Οἱ μὲν γὰρ πλοῦσοι τοῖς χρήμασιν ἔξωνοῦνται τοὺς κινδύνους, οἱ δὲ πένητες ὑπὸ τῆς παρουσίας ἀπορίας σωφρονεῖν ἀναγκάζονται· καὶ οἱ μὲν νέοι συγγνώμης ἀξιοῦνται τυγχάνειν παρὰ τῶν πρεσβυτέρων, τοῖς δὲ πρεσβυτέροις ἔξαμαρτάνουσιν ὁμοίως ἐπιτιμῶσιν ἀμ-
 18 φότεροι· καὶ τοῖς μὲν ἰσχυροῖς ἐγγωρεῖ μηδὲν αὐτοῖς πάσχουσιν, οὕς ἂν βουλευθῶσιν, ὑβρίζειν, τοῖς δὲ ἀσθενέσιν οὐκ ἔστιν οὔτε ὑβριζομέ-
 νοις ἀμύνεσθαι τοὺς ὑπάρξαντας οὔτε ὑβρίζειν βουλομένοις περιγί-
 γνησθαι τῶν ἀδικουμένων. Ὡστε μοι δοκεῖ ὁ κατήγορος εἰπεῖν περὶ τῆς ἐμῆς ὕβρεως οὐ σπουδάζων, ἀλλὰ παίζων, οὐδ' ὑμᾶς πείσαι βουλόμενος, ὡς εἰμί τοιοῦτος, ἀλλ' ἐμὲ κωμωδεῖν βουλόμενος, ὥ-
 σπερ τι καλὸν ποιῶν.
- 19 Ἔτι δὲ καὶ συλλέγεσθαι φησιν ἀνθρώπους ὡς ἐμὲ πονηροὺς καὶ πολλοὺς, οἳ τὰ μὲν ἑαυτῶν ἀνηλώκασι, τοῖς δὲ τὰ σφέτερα σώζειν βουλομένοις ἐπιβουλεύουσιν. Ὑμεῖς δὲ ἐνθυμήθητε πάντες, ὅτι ταῦ-
 τα λέγων οὐδὲν ἐμοῦ κατηγορεῖ μᾶλλον ἢ τῶν ἄλλων, ὅσοι τέχνας ἔχουσιν, οὐδὲ τῶν ὡς ἐμὲ εἰσιόντων μᾶλλον ἢ τῶν ὡς τοὺς ἄλλους
 20 δημιουργοὺς. Ἐκαστος γὰρ ὑμῶν εἴθισται προσφοιτᾶν ὁ μὲν πρὸς μυροπωλεῖον, ὁ δὲ πρὸς κουρεῖον, ὁ δὲ πρὸς σκυτοτομεῖον, ὁ δ' ὅ-
 ποι ἂν τύχη, καὶ πλεῖστοι μὲν ὡς τοὺς ἐγγυτάτω τῆς ἀγορᾶς κατε-
 σκευασμένους, ἐλάχιστοι δὲ ὡς τοὺς πλεῖστον ἀπέχοντας αὐτῆς· ὥστ' εἴ τις ὑμῶν πονηρίαν καταγνώσεται τῶν ὡς ἐμὲ εἰσιόντων, δῆλον ὅτι καὶ τῶν παρὰ τοῖς ἄλλοις διατριβόντων· εἰ δὲ κάκεινων, ἀπάντων Ἀθηναίων· ἅπαντες γὰρ εἴθισθε προσφοιτᾶν καὶ διατρί-
 βειν ἀμουγέπου.
- 21 Ἀλλὰ γὰρ οὐκ οἶδα, ὅ τι δεῖ λίαν με ἀκριβῶς ἀπολογούμενον πρὸς ἕν ἕκαστον ὑμῖν τῶν εἰρημένων ἐνοχλεῖν πλείω χρόνον. Εἰ γὰρ ὑπὲρ τῶν μεγίστων εἴρηκα, τί δεῖ περὶ τῶν φαύλων ὁμοίως τούτῳ σπουδάζειν; Ἐγὼ δ' ὑμῶν, ὡ βουλή, δέομαι πάντων τὴν αὐτὴν ἔ-
 22 χειν περὶ ἐμοῦ διάνοιαν, ἣν περ καὶ πρότερον. Μὴ οὖν, οὗ μόνου με-
 ταλαβεῖν ἔδωκεν ἡ τύχη μοι τῶν ἐν τῇ πατρίδι, τούτου διὰ τουτονὶ ἀποστερήσθητέ με· μηδ', ἃ πάλαι κοινῇ πάντες ἔδοτέ μοι, νῦν οὗτος

εἷς ὢν πείσῃ πάλιν ὑμᾶς ἀφελέσθαι. Ἐπειδὴ γάρ, ὡς βουλή, τῶν μεγίστων ἀρχῶν ὁ δαίμων ἀπεστέρησεν ἡμᾶς, ἡ πόλις ἡμῖν ἐψηφίσαστο τοῦτο τὸ ἀργύριον, ἡγουμένη κοινὰς εἶναι τὰς τύχας τοῖς ἅπασιν καὶ τῶν κακῶν καὶ τῶν ἀγαθῶν. Πῶς οὖν οὐκ ἂν δειλαιότατος εἶην, εἰ 23 τῶν μὲν καλλίστων καὶ μεγίστων διὰ τὴν συμφορὰν ἀπεστερημένος εἶην, ἃ δ' ἡ πόλις ἔδωκε προνοηθεῖσα τῶν οὕτως διακειμένων, διὰ τὸν κατήγορον ἀφαιρεθεῖην; Μηδαμῶς, ὡς βουλή, ταύτη θῆσθε τὴν φῆφον.

Διὰ τί γὰρ ἂν καὶ τύχοιμι τοιούτων ὑμῶν; Πότερον ὅτι δι' ἐμέ 24 τις εἰς ἀγῶνα πώποτε καταστάς ἀπώλεσε τὴν οὐσίαν; Ἄλλ' οὐδ' ἂν εἷς ἀποδείξειεν. Ἄλλ' ὅτι πολυπράγμων εἰμι καὶ θρασὺς καὶ φιλαπεχθῆμων; Ἄλλ' οὐδ' ἂν αὐτὸς φήσειεν, εἰ μὴ βούλοιο καὶ τοῦτο φεῦδεσθαι τοῖς ἄλλοις ὁμοίως. Ἄλλ' ὅτι λίαν ὑβριστὴς καὶ βίαιος; Ἄλλ' οὐ τοιαύταις ἀφορμαῖς τοῦ βίου πρὸς τὰ τοιαῦτα τυγχάνω χρώμενος. Ἄλλ' ὅτι ἐπὶ τῶν τριάκοντα γενόμενος ἐν δυνάμει κα- 25 κῶς ἐποίησα πολλοὺς τῶν πολιτῶν; Ἄλλὰ μετὰ τοῦ ὑμετέρου πληθους ἔφυγον εἰς Χαλκίδα, καὶ ἐξόν μοι μετ' ἐκείνων ἀδεῶς πολιτεύεσθαι, μεθ' ὑμῶν εἰλόμην κινδυνεύειν ἀπελθῶν.

Μὴ τοίνυν, ὡς βουλή, μηδὲν ἡμαρτηκῶς ὁμοίων ὑμῶν τύχοιμι 26 τοῖς πολλὰ ἡδικοῦσιν, ἀλλὰ τὴν αὐτὴν φῆφον θέσθε περὶ ἐμοῦ ταῖς ἄλλαις βουλαῖς, ἀναμνησθέντες, ὅτι οὔτε χρήματα διαχειρίσας τῆς πόλεως δίδωμι λόγον αὐτῶν οὔτε ἀρχὴν ἄρξας οὐδεμίαν εὐθύνας ὑπέχω νῦν αὐτῆς, ἀλλὰ περὶ ὀβολοῦ μόνον ποιοῦμαι τοὺς λόγους. Καὶ οὕτως ὑμεῖς μὲν τὰ δίκαια γνώσεσθε πάντες, ἐγὼ δὲ τούτων ὑ- 27 μῖν τυχῶν ἐξω τὴν χάριν, οὗτος δὲ τοῦ λοιποῦ μαθήσεται μὴ τοῖς ἀσθενεστέροις ἐπιβουλεύειν, ἀλλὰ τῶν ὁμοίων αὐτῷ περιγίγνεσθαι.

3. ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΣΙΤΟΠΩΛΩΝ

Είσαγωγή. Ἡ Ἀττικὴ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα εἶχε ἐξαιρετικὰ μεγάλη παραγωγή — περιορισμένη σήμερα — σὲ λάδι, σύκα καὶ διάφορους καρπούς, ἀλλὰ σὲ σιτάρι ἐλάχιστη πού δὲν ἐπαρκοῦσε γιὰ τὸν πυκνὸ πληθυσμὸ τῆς, ὁ ὁποῖος ξεπερνοῦσε τὶς 500 000 κατοίκους, ντόπιους καὶ ξένους. Γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ ἀναγκάζονταν οἱ Ἀθηναῖοι νὰ εἰσάγουν σιτάρι ἀπὸ τὴ Σικελία, τὴν Αἴγυπτο, τὴν Κύπρο, τὴ Θράκη καὶ προπάντων ἀπὸ τὸν Πόντο.

Ἐδειχνε μάλιστα ἡ ἀθηναϊκὴ πολιτεία ἐξαιρετικὰ μεγάλο ἐνδιαφέρον γιὰ τὸ ἐμπόριο τοῦ σιταριοῦ. Ἔτσι, γιὰ τὴν πρόληψη μιᾶς ἐνδεχόμενης σιτοδείας ἐφρόντιζε νὰ ὑπάρχει στὶς ἀποθήκες σιτάρι ἄφθονο καὶ μὲ νόμο ὑποχρέωνε τοὺς ἐμπόρους, πού ταξίδευαν γιὰ τὴν ἀγορὰ του στὰ ξένα, νὰ τὸ μεταφέρουν στὸν Πειραιᾶ καὶ ὄχι σὲ ἄλλα λιμάνια, πράγμα πού αὐτοὶ ἐπιδιώκανε, ὅσες φορὲς ἡ τιμὴ τοῦ σιταριοῦ σημείωνε πτώση στὴν ἀγορὰ τῶν Ἀθηνῶν. Παρόμοια, γιὰ νὰ προλαβαίνει τὶς ἀδικίες καὶ τὶς κατεργαριῆς τῶν σιτοπωλῶν πού ὡς μέτοικοι ἐκμεταλλεύονταν τὰ πάντα, γιὰ νὰ αἰσχροκερδοῦν, εἶχε πάρει τὰ ἐξῆς μέτρα.

Πρῶτον, κάθε χρόνο ἐξέλεγε ἰδιαίτερους ἄρχοντες, τοὺς καλούμενους σιτοφύλακες, πέντε γιὰ τὴν Ἀθήνα καὶ πέντε γιὰ τὸν Πειραιᾶ, πού εἶχαν ὡς ἔργο τους νὰ καταγράφουν τὸ ποσὸ τοῦ εἰσαγόμενου σιταριοῦ καὶ νὰ φροντίζουν, ὥστε νὰ μὴν πουλιέται τὸ σιτάρι, φυσικὰ καὶ τὰ ἀλεύρια καὶ τὸ ψωμί, σὲ τιμὴ παραπάνω ἀπὸ τὴν καθορισμένη. Δεύτερον, εἶχε ψηφίσει δυὸ νόμους πού ἀπαγόρευαν μὲ ποινὴ θανάτου στοὺς σιτοπῶλες: 1) ν' ἀγοράζουν συνεταιρικὰ καὶ σὲ βάρος τῶν σιτεμπόρων σιτάρι περισσότερο ἀπὸ πενήντα φ ο ρ μ ο ῦ ς* ἢ μ ε δ ῖ μ ν ο υ ς, καὶ 2) νὰ κερδίζουν περισσότερο ἀπὸ ἓνα ὄβολο ἀπὸ τὸ πούλημα κάθε μεδίμνου.

Ἀλλὰ καὶ τοὺς δυὸ αὐτοὺς νόμους παραβίασαν οἱ σιτοπῶλες, πού ἀναφέρονται ἐδῶ, καὶ γι' αὐτὸ ἐγινε καταγγελία ἐναντίον τους στὴ Βουλὴ τῶν Πεντακοσίων. Αὐτὴ ἀρχικὰ ἤθελε νὰ τοὺς καταδικάσει σὲ θάνατο, χωρὶς νὰ γίνῃ δίκη, ἀλλὰ ἐπειτα ἀπὸ πρόταση κάποιου βουλευτῆ — τοῦ ῥήτορα αὐτοῦ τοῦ λόγου — παρέπεμψε τὴν ὑπόθεση σὲ τακτικὸ δικαστήριον, τὴν Ἡλιαία. Σ' αὐτὸ τὸ δικαστήριον, ὅπου προέδρευαν οἱ θεσμοθέτες, παρουσιάστηκε ὁ βουλευτής, πού εἶχε προτείνει στὴ Βουλὴ τὴν παραπομπὴ τῆς ὑποθέσεως στο

* Ὁ φ ο ρ μ ο ῦ ς ἦταν μέτρο γιὰ τὰ σιτηρὰ καὶ ἰσοδυναμοῦσε μὲ ἓνα μεδίμνο (51,200 κιλά).

δικαστήριο, καὶ ἐκφώνησε τὸν παρόντα λόγο πού γιὰ λογαριασμό του ἔγραψε ὁ Λυσίας.

Ὁ λόγος ἐκφωνήθηκε πιθανότατα τὸ 386 π.Χ.

Πολλοί μοι προσεληλύθασιν, ὧ ἄνδρες δικασταί, θαυμάζοντες, 1
ὅτι ἐγὼ τῶν σιτοπωλῶν ἐν τῇ βουλῇ κατηγοροῦν, καὶ λέγοντες, ὅτι
ὑμεῖς, εἰ ὡς μάλιστα αὐτοὺς ἀδικεῖν ἠγείσθε, οὐδὲν ἤττον καὶ τοὺς
περὶ τούτων ποιουμένους τοὺς λόγους συκοφαντεῖν νομίζετε. Ὅθεν
οὖν ἠνάγκασμαι κατηγορεῖν αὐτῶν, περὶ τούτων πρῶτον εἰπεῖν βού-
λομαι.

Ἐπειδὴ γὰρ οἱ πρυτάνεις ἀπέδωσαν εἰς τὴν βουλήν περὶ αὐτῶν, 2
οὕτως ὠργίσθησαν αὐτοῖς, ὥστε ἔλεγόν τινες τῶν ῥητόρων, ὡς ἀ-
κρίτους αὐτοὺς χρῆ τοῖς ἔνδεκα παραδοῦναι θανάτῳ ζημιώσαι.
Ἐγούμενος δὲ ἐγὼ δεινὸν εἶναι τοιαῦτα ἐβίβησθαι ποιεῖν τὴν βου-
λήν, ἀναστάς εἶπον, ὅτι μοι δοκοῖη κρίνειν τοὺς σιτοπώλας κατὰ τὸν
νόμον, νομίζων εἰ μὲν εἰσιν ἄξια θανάτου εἰργασμένοι, ὑμᾶς οὐδὲν
ἤττον ἡμῶν γνῶσεσθαι τὰ δίκαια, εἰ δὲ μηδὲν ἀδικοῦσιν, οὐ δεῖν
αὐτοὺς ἀκρίτους ἀπολωλέναι.

Πεισθείσης δὲ τῆς βουλῆς ταῦτα, διαβάλλειν ἐπεχείρουν με λέ- 3
γοντες, ὡς ἐγὼ σωτηρίας ἕνεκα τῆς τῶν σιτοπωλῶν τοὺς λόγους
τούτους ἐποιούμην. Πρὸς μὲν οὖν τὴν βουλήν, ὅτ' ἦν αὐτοῖς ἡ κρί-
σις, ἔργῳ ἀπελογησάμην· τῶν γὰρ ἄλλων ἡσυχίαν ἀγόντων ἀνα-
στάς αὐτῶν κατηγοροῦν καὶ πᾶσι φανερόν ἐποίησα, ὅτι οὐχ ὑπὲρ
τούτων ἔλεγον, ἀλλὰ τοῖς νόμοις τοῖς κειμένοις ἐβοήθουν.

Ἐρξάμην μὲν οὖν τούτων ἕνεκα, δεδιὼς τὰς αἰτίας· αἰσχροὺν δ' 4
ἠγοῦμαι πρότερον παύσασθαι, πρὶν ἂν ὑμεῖς περὶ αὐτῶν, ὅ τι ἂν βού-
λησθε, ψηφίσσηθε.

Καὶ πρῶτον μὲν ἀνάβηθι καὶ εἰπέ σὺ ἐμοί· μέτοικος εἶ; «Ναί». 5
Μετοικεῖς δὲ πρότερον ὡς πεισόμενος τοῖς νόμοις τοῖς τῆς πόλεως ἢ
ὡς ποιήσων, ὅ τι ἂν βούλη; «Ὡς πεισόμενος». Ἄλλο τι οὖν ἢ ἀ-
ξιοῖς ἀποθανεῖν, εἴ τι πεποιήκας παρὰ τοὺς νόμους, ἐφ' οἷς θάνατος

ἡ ζημία; «Ἐγώ γε». Ἀπόκριται δὴ μοι, εἰ ὁμολογεῖς πλείω σῖτον συμπρίασθαι πεντήκοντα φορμῶν, ὧν ὁ νόμος ἐξεῖναι κελεύει. «Ἐγὼ τῶν ἀρχόντων κελεύοντων συνεπριάμην».

- 6 Ἐὰν μὲν τοίνυν ἀποδείξῃ, ὧ ἄνδρες δικασταί, ὡς ἔστι νόμος, ὃς κελεύει τοὺς σιτοπώλας συνωνεῖσθαι τὸν σῖτον, ἐὰν οἱ ἄρχοντες κελεύωσιν, ἀποψηφίσασθε· εἰ δὲ μὴ, δίκαιον ὑμᾶς καταψηφίσασθαι. Ἡμεῖς γὰρ ὑμῖν παρεσχόμεθα τὸν νόμον, ὃς ἀπαγορεύει μηδένα τῶν ἐν τῇ πόλει πλείω σῖτον πεντήκοντα φορμῶν συνωνεῖσθαι.
- 7 Χρῆν μὲν τοίνυν, ὧ ἄνδρες δικασταί, ἰκανὴν εἶναι ταύτην τὴν κατηγορίαν, ἐπειδὴ οὗτος μὲν ὁμολογεῖ συμπρίασθαι, ὁ δὲ νόμος ἀπαγορεύων φαίνεται, ὑμεῖς δὲ κατὰ τοὺς νόμους ὁμωμόκατε ψηφιεῖσθαι· ὅμως δ' ἵνα πεισθῆτε, ὅτι καὶ κατὰ τῶν ἀρχόντων φέρονται, ἀνάγκη διὰ μακροτέρων εἰπεῖν περὶ αὐτῶν.
- 8 Ἐπειδὴ γὰρ οὗτοι τὴν αἰτίαν εἰς ἐκείνους ἀνέφερον, παρακαλέσαντες τοὺς ἄρχοντας ἠρωτῶμεν. Καὶ οἱ μὲν τέτταρες οὐδὲν ἔφασαν εἰδέναι τοῦ πράγματος, Ἄνυτος δ' ἔλεγεν, ὡς τοῦ προτέρου χειμῶνος, ἐπειδὴ τίμιος ἦν ὁ σῖτος, τούτων ὑπερβαλλόντων ἀλλήλους καὶ πρὸς σφᾶς αὐτοὺς μαχομένων συμβουλεύσειεν αὐτοῖς παύσασθαι φιλονικοῦσιν, ἡγούμενος συμφέρειν ὑμῖν τοῖς παρὰ τούτων ὠνουμένοις ὡς ἀξιώτατον τούτους πρίασθαι· δεῖν γὰρ αὐτοὺς ὀβολῶ μόνον πωλεῖν τιμιώτερον. Ὡς τοίνυν οὐ συμπριαμένους καταθέσθαι ἐκέλευεν αὐτούς, ἀλλὰ μὴ ἀλλήλοις ἀντωνεῖσθαι συνεβούλευεν, αὐτὸν ὑμῖν Ἄνυτον μάρτυρα παρέξομαι, καὶ ὡς οὗτος μὲν ἐπὶ τῆς προτέρας βουλῆς τούτους εἶπε τοὺς λόγους, οὗτοι δὲ τῆτες συνωνούμενοι φαίνονται.

Μαρτυρία

- 10 Ὅτι μὲν τοίνυν οὐχ ὑπὸ τῶν ἀρχόντων κελευσθέντες συνεπρίαντο τὸν σῖτον, ἀκηκόατε· ἡγοῦμαι δέ, ἐὰν ὡς μάλιστα περὶ τούτων ἀληθῆ λέγωσιν, οὐχ ὑπὲρ αὐτῶν αὐτοὺς ἀπολογήσασθαι, ἀλλὰ τούτων κατηγορήσειν· περὶ γὰρ ὧν εἰσι νόμοι διαρρή-

δην γεγραμμένοι, πῶς οὐ χρὴ διδόναι δίκην καὶ τοὺς μὴ πειθομένους καὶ τοὺς κελεύοντας τούτοις τάναντία πράττειν;

Ἄλλὰ γάρ, ὦ ἄνδρες δικασταί, οἶομαι αὐτοὺς ἐπὶ μὲν τούτῳ 11
τῷ λόγῳ οὐκ ἐλεήσασθαι· ἴσως δ' ἐρουσιν, ὥσπερ καὶ ἐν τῇ βου-
λῇ, ὡς ἐπ' εὐνοίᾳ τῆς πόλεως συνεωνοῦντο τὸν σίτον, ἵν' ὡς ἀ-
ξιώτατον ἡμῖν πωλοῖεν. Μέγιστον δ' ὑμῖν ἐρῶ καὶ περιφανέστα- 12
τον τεκμήριον, ὅτι φεύδονται. Ἐχρῆν γὰρ αὐτούς, εἴπερ ὑμῶν ἕ-
νεκα ἔπραττον ταῦτα, φαίνεσθαι τῆς αὐτῆς τιμῆς πολλὰς ἡμέρας
πωλοῦντας, ἕως ὃ συνεωνημένος αὐτοὺς ἐπέλιπε· νῦν δ' ἐνίστε
τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἐπώλουν δραχμῇ τιμιώτερον, ὥσπερ κατὰ μέ-
διμνον συνωνοῦμενοι. Καὶ τούτων ὑμᾶς μάρτυρας παρέχομαι.

Δεινὸν δέ μοι δοκεῖ εἶναι, εἰ, ὅταν μὲν εἰσφορὰν εἰσενεγκεῖν 13
δέη, ἦν πάντες εἴσασθαι μέλλουσιν, οὐκ ἐθέλουσιν, ἀλλὰ πενίαν
προφασίζονται, ἐφ' οἷς δὲ θάνατός ἐστιν ἡ ζημία καὶ λαθεῖν αὐ-
τοῖς συνέφερε, ταῦτα ἐπ' εὐνοίᾳ φασὶ τῇ ὑμετέρᾳ παρανομησάει.
Καίτοι πάντες ἐπίστασθε, ὅτι τούτοις ἥμισθα προσήκει τοιούτους
ποιεῖσθαι λόγους. Τάναντία γὰρ αὐτοῖς καὶ τοῖς ἄλλοις συμφέρει·
τότε γὰρ πλείστα κερδαίνουσιν, ὅταν κακοῦ τινος ἀπαγγελθέντος
τῇ πόλει τίμιον τὸν σίτον πωλῶσιν.

Οὕτω δ' ἄσμενοι τὰς συμφορὰς τὰς ὑμετέρας ὀρῶσιν, ὥστε 14
τὰς μὲν πρότεροι τῶν ἄλλων πυνθάνονται, τὰς δ' αὐτοὶ λογο-
ποιοῦσιν, ἢ τὰς ναῦς διεφθάρθαι τὰς ἐν τῷ Πόντῳ ἢ ὑπὸ Λακε-
δαιμονίων ἐκπλεούσας συνειληφθαι ἢ τὰ ἐμπόρια κεκληθῆσθαι ἢ τὰς
σπονδὰς μέλλειν ἀπορρηθῆσθαι· καὶ εἰς τοῦτ' ἔχθρας ἐληλύθα-
σιν, ὥστ' ἐν τοῖς καιροῖς ἐπιβουλεύουσιν ὑμῖν, ὥσπερ οἱ πολέμιοι.
Ὅταν γὰρ μάλιστα σίτου τυγχάνητε δεόμενοι, ἀναρπάξουσιν οὗ- 15
τοι καὶ οὐκ ἐθέλουσι πωλεῖν, ἵνα μὴ περὶ τῆς τιμῆς διαφερώμεθα,
ἀλλ' ἀγαπῶμεν, ἐὰν ὅποσοιτινοσοῦν πριάμενοι παρ' αὐτῶν ἀπέλ-
θωμεν· ὥστ' ἐνίστε εἰρήνης οὔσης ὑπὸ τούτων πολιορκούμεθα.

Οὕτω δὲ πάλαι περὶ τῆς τούτων πανουργίας καὶ κακονοίας ἡ 16
πόλις ἔγνωκεν, ὥστ' ἐπὶ μὲν τοῖς ἄλλοις ὠνίοις ἅπασιν τοὺς ἀγο-

ρανόμους φύλακας κατεστήσατε, ἐπὶ δὲ ταύτῃ μόνῃ τῇ τέχνῃ χωρὶς σιτοφύλακας ἀποκληροῦτε· καὶ πολλάκις ἤδη παρ' ἐκείνων πολιτῶν ὄντων δίκην τὴν μεγίστην ἐλάβετε, ὅτι οὐχ οἴοι τ' ἦσαν τῆς τούτων πονηρίας ἐπικρατῆσαι. Καίτοι τί χρῆ αὐτοὺς τοὺς ἀδικούντας ὑφ' ὑμῶν πάσχειν, ὅποτε καὶ τοὺς οὐ δυναμένους φυλάττειν ἀποκτείνετε;

- 17 Ἐνθυμεῖσθαι δὲ χρῆ, ὅτι ἀδύνατον ὑμῖν ἔστιν ἀποψηφισασθαι. Εἰ γὰρ ἀπογνώσεσθε ὁμολογούντων αὐτῶν ἐπὶ τοὺς ἐμπόρους συνίστασθαι, δόξεθ' ὑμεῖς ἐπιβουλεύειν τοῖς εἰσπλέουσιν. Εἰ μὲν γὰρ ἄλλην τινὰ ἀπολογίαν ἐποιοῦντο, οὐδεὶς ἂν εἶχε τοῖς ἀποψηφισαμένοις ἐπιτιμᾶν· ἐφ' ὑμῖν γὰρ ὅποτέροις βούλεσθε πιστεύειν· νῦν δὲ πῶς οὐ δεινὰ ἂν δόξατε ποιεῖν, εἰ τοὺς ὁμολογούντας παρανομεῖν ἀζημίους ἀφήσετε; Ἀναμνήσθητε δέ, ὧ ἄνδρες δικασταί, ὅτι πολλῶν ἤδη ἐχόντων ταύτην τὴν αἰτίαν ἀρνούμενων καὶ μάρτυρας παρεχομένων θάνατον κατέγγωτε, πιστοτέρους ἡγησάμενοι τοὺς τῶν κατηγορῶν λόγους. Καίτοι πῶς ἂν οὐ θαυμαστὸν εἴη, εἰ περὶ τῶν αὐτῶν ἀμαρτημάτων δικάζοντες μᾶλλον ἐπιθυμεῖτε παρὰ τῶν ἀρνούμενων δίκην λαμβάνειν;
- 19 Καὶ μὲν δὴ, ὧ ἄνδρες δικασταί, πᾶσιν ἡγοῦμαι φανερόν εἶναι, ὅτι οἱ περὶ τῶν τριούτων ἀγῶνες κοινότατοι τυγχάνουσιν ὄντες τοῖς ἐν τῇ πόλει, ὥστε πεύσσονται, ἦντινα γνώμην περὶ αὐτῶν ἔχετε, ἡγούμενοι, ἐὰν μὲν θάνατον τούτων καταγγῶτε, κοσμιωτέρους ἔσεσθαι τοὺς λοιπούς· ἐὰν δ' ἀζημίους ἀφήτε, πολλὴν ἄδειαν αὐτοῖς ἐψηφισμένοι ἔσεσθε ποιεῖν, ὃ τι ἂν βούλωνται. Χρῆ δέ, ὧ ἄνδρες δικασταί, μὴ μόνον τῶν παρεληλυθότων ἕνεκα αὐτοὺς κολλάζειν, ἀλλὰ καὶ παραδείγματος ἕνεκα τῶν μελλόντων ἔσεσθαι· οὕτω γὰρ ἔσονται μόγις ἀνεκτοί. Ἐνθυμεῖσθε δέ, ὅτι ἐκ ταύτης τῆς τέχνης πλεῖστοι περὶ τοῦ σώματός εἰσιν ἡγωνισμένοι· καὶ οὕτω μεγάλα ἐξ αὐτῆς ὠφελοῦνται, ὥστε μᾶλλον αἰροῦνται καθ' ἐκάστην ἡμέραν περὶ τῆς ψυχῆς κινδυνεύειν ἢ παύεσθαι παρ' ὑμῶν ἀδίκως κερδαίνοντες.

Καὶ μὲν δὴ οὐδ' ἔάν ἀντιβολῶσιν ὑμᾶς καὶ ἰκετεύωσι, δι- 21
καίως ἂν αὐτοὺς ἐλεήσαιτε, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον τῶν τε πολιτῶν,
οἱ διὰ τὴν τούτων πονηρίαν ἀπέθνησκον, καὶ τοὺς ἐμπόρους, ἐφ'
οὓς οὗτοι συνέστησαν· οἷς ὑμεῖς χαριεῖσθε καὶ προθυμοτέρους
ποιήσετε, δίκην παρὰ τούτων λαμβάνοντες. Εἰ δὲ μή, τίν' αὐτοὺς
οἴεσθε γνώμην ἔξειν, ἐπειδὴν πύθωνται, ὅτι τῶν καπῆλων, οἱ τοῖς
εἰσπλέουσιν ὠμολόγησαν ἐπιβουλεύειν, ἀπεφηφίσασθε;

Οὐκ οἶδα, ὅ τι δεῖ πλείω λέγειν· περὶ μὲν γὰρ τῶν ἄλλων 22
τῶν ἀδικούντων, ὅτου δικάζονται, δεῖ παρὰ τῶν κατηγορῶν πυθέ-
σθαι, τὴν δὲ τούτων πονηρίαν ἅπαντες ἐπίστασθε. Ἐὰν οὖν τού-
των καταψηφίσησθε, τά τε δίκαια ποιήσετε καὶ ἀξιώτερον τὸν σῆ-
τον ὠνήσεσθε· εἰ δὲ μή, τιμιώτερον·

ΜΕΡΟΣ Β'

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΕΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

1. ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΣΗΚΟΥ ΑΠΟΛΟΓΙΑ

§ 1. ἡσυχίαν ἄγω ζῶ ἡσυχᾶ.- **πράγματα** ἐνοχλήσεις, ἀνησυχίες.- **αἰτία** κατηγορία.- **οἷόν τε** (δηλ. **ἔστι**) εἶναι δυνατό.- **οἱ μὴ γεγονότες** ἐκεῖνοι πού δὲν ἔχουν ἀκόμη γεννηθεῖ, οἱ ἀγέννητοι.- **διὰ τοὺς τοιούτους**, δηλ. τοὺς συκοφάντες.

§ 2-3. **ἄπορος** δύσκολος.- **ὁ ἀγὼν** ὁ δικαστικός ἀγώνας, ἡ δίκη.- **ἀπογράφομαι** κατηγοροῦμαι (μὲ γραπτὴ καταγγελία).- **ἐλάαν (= ἐλαίαν)**, δηλ. **μορίαν**.- **οἱ ἐωνημένοι** (τοῦ **ἄνοῦμαι**) ἐκεῖνοι πού εἶχαν μισθώσει (ἀπὸ τὴν πολιτεία).- **πυνθανόμενοι** ζητώντας πληροφορίες (ἂν ξεριζώσα **μορίαν**)· ὡς ὑποκμ. τῆς **μτχ.**: οἱ συκοφάντες (δηλ. ὁ Νικόμαχος καὶ ὄσοι τὸν παρακίνησαν στὴν κατηγορία).- **ἀπελέγχω (τι)** ἀνασκευάζω, ἀνατρέπω, ἀποδεικνύω κάτι ὀλότελα ψέμα· **ἐμοὶ ταύτην τὴν αἰτίαν ἀπορωτάτην εἶναι ἀπελέγξαι** ὅτι σ' ἐμένα θὰ ἦταν πάρα πολὺ δύσκολο ν' ἀνασκευάσω αὐτὴ τὴν κατηγορία.- **περὶ ὧν οὗτος...ἄμ' ὑμῖν...ἀκούσαντα περὶ ὧν οὗτος ἐπιβεβουλευκῶς ἦκει** ἐνῶ συγχρόνως μ' ἐσᾶς...ἄκουσα τὴν κατηγορία πού αὐτὸς (ὁ κατήγορος) μὲ κακοβουλία ἤλθε καὶ διατύπωσε μπροστά σας ἐναντίον μου.- **διαγιγνώσκω** κρίνω, ἀποφασίζω.- **καὶ περὶ τῆς π. καὶ περὶ τῆς οὐσίας**, καθόσον ὁ κατηγορούμενος σὲ περίπτωση καταδίκης του θὰ ἐξοριζόταν καὶ ἡ περιουσία του θὰ δημευόταν· βλ. στὴν εἰσαγωγή τοῦ λόγου.- **διδάσκω** διαφωτίζω.

§ 4. **Πείσανδρος**, Ἀθηναῖος ἀπὸ τὸ Δῆμο τῶν Ἀχαρνῶν· ἦταν ὁ εἰσηγητὴς τοῦ πολιτεύματος τῶν Τετρακοσίων πού ἐπικράτησε στὴν Ἀθῆνα τὸ 411· μετὰ τὴν κατάλυσή τους κατέφυγε στοὺς Λακεδαιμονίους, πού ἦταν τότε στρατοπεδευμένοι στὴ Δεκέλεια, καὶ γι' αὐτὸ δημεύτηκε ἡ περιουσία του.- **χωρίον** κτῆμα.- **τὰ ὄντα** τὰ ὑπάρχοντα, τὰ κτήματα, ἡ περιουσία.- **δωρεᾶν** ὡς δῶρο (γιαρ τὴ συμμετοχὴ του στὸ φόνο τοῦ Φρυνίχου, ἐνὸς ἀπὸ τοὺς Τετρακοσίους).- **πριάμενος**, **μτχ.** ἀορ. α' (ἀσίγμου) τοῦ **ἄνοῦμαι** ἀγοράζω.- **ἐκμισθῶ τι** δίνω κάτι μὲ μισθό, μισθώνω (νοικιάζω) κάτι.- **εἰρήνης οὐσης**, τὸ 404/3.

§ 5. **ἐλάα**, δηλ. **μορία**.- **τοῦ προτέρου χρόνου (=τῶν ἐν τῷ προτέρῳ χρόνῳ γεγενημένων)**, γνκ. τῆς αἰτίας στὸ **ζημιοῦσθαι**· **ζημιοῦμαι** τιμωροῦμαι.- **δι' ἡμᾶς = δι' ἐμὲ** ἐξαιτίας μου.

§ 6-8. ὁ πόλεμος, δηλ. ὁ πελοποννησιακός.- **τὰ πόρρω** τὰ (ἀγροτικά) κτήματα πού βρίσκονταν σέ ἀπομακρυσμένα σημεῖα τῆς Ἀττικῆς.- **ὑπὸ Λακεδ.**, πού ἔκαναν τὶς ἐπιδρομὲς τους ἀπὸ τὴν Δεκέλεια.- **ὑπὸ τῶν φίλων** ἀπὸ τοὺς δικούς μας στρατιῶτες.- **δίκην δίδωμι ὑπὲρ τινος** τιμωροῦμαι γιὰ κάτι.- **ἄλλως τε** καὶ καὶ γι' ἄλλες αἰτίες καί: καὶ μάλιστα.- **δι**, αἰτλγκ.- **ἄπρατος** ἀπούλητος.- **πλεῖν = πλέον**.- **ἐξέκοπτον**, οἱ ἄνθρωποι· **ἐκκόπτω** ξεριζώνω.- **ἐν ᾧ** (δηλ. **χρόνῳ**) ὅταν.- **δοσ** καθόσον.- **τῶν τ. ἐπιμελείσθε** οἱ Ἀρεοπαγίτες εἶχαν ἰδιαίτερη φροντίδα νὰ ἐπιθεωροῦν κάθε μῆνα τὴν κατάσταση τῶν ἱερῶν ἐλιῶν μὲ ἐπιμελητές, πού ἐξέλεγαν οἱ ἴδιοι ἀναμεταξύ τους.- **δασύς** κατάφυτος.- **δοντα**, ἡ μτχ. κατγρμτ. ἀπὸ τὸ **ἐπίστασθε**.- **ἴδια ἐλάαι** ἰδιωτικὲς ἐλιές, πού ἀνήκαν σὲ ἰδιῶτες, ἐνῶ οἱ ἱερὲς ἐλιές (**μορίαί**) ἦταν δημόσιες.- **ἡ γῆ ψιλὴ γεγένηται** ἀπομένει ἡ γῆ ἀπογυμνωμένη, ἡ γῆ ἔχει ξεγυμνωθεῖ (χωρὶς δέντρα).- **τῶν αὐτῶν...κεκτημένων** ἐνῶ οἱ ἴδιοι ἦταν ἰδιοκτῆτες.- **δίκην λαμβάνω παρά τινος** τιμωρῶ κάποιον.- **διὰ παντός τοῦ χρόνου** σὲ ὅλη (αὐτὴν) τὴ χρονικὴ περίοδο (δηλ. **καὶ ἐν τῇ εἰρήνῃ καὶ ἐν τῷ πολέμῳ**).- **ἀφήμι** τινα **τῆς αἰτίας** ἀπαλλάσσω κάποιον ἀπὸ τὴν κατηγορία.- **ἡ που** βέβαια.- **ἀφ' ὧν** ἐκ μέρους σας, ἀπὸ ἐσᾶς· νὰ συνδεθεῖ μὲ τὸ **ἀζημίους γενέσθαι**.

§ 9-10. ἀλλὰ γὰρ ἀλλὰ ὁμως.- **πρὶν γενέσθαι**, τὸ **γίγνομαι** σχετικὰ μὲ τὸ χρόνο: παρέρχομαι, περνῶ.- **ἀπομισθῶ = ἐκμισθῶ** (βλ. § 4).- **ἐπὶ Πυθόδωρου ἄρχ.**, τὸ 404/3.- **τρίτῳ ἔτει...ἐναιυτόν = τρίτῳ εἴτει...ἐμισθώσατο** καὶ **εἰργάσατο ἐναιυτόν**.- **μισθοῦμαι** τι παίρνω κάτι μὲ μίσθωμα (: μὲ νοίκι), νοικιάζω κάτι ἀπὸ ἄλλον γιὰ δική μου χρῆση.- **ἐργάζομαι** καλλιεργῶ.- **ὁμοίως** στὴν αὐτὴν κατάσταση (δηλ. **οὔτε ἴδιαν ἐλάαν οὔτε μορίαν οὔτε σηκὸν παραλαβόν**).- **μοί** γιὰ χάρη μου: παρακαλῶ.- **ἴτε**, ἀπευθύνεται στοὺς παρόντες μάρτυρες πού ἀνεβαίνοντας σ' ἓνα βᾶθρο, κοντὰ στὸ βῆμα τοῦ ρήτορα, ἐπιβεβαιώνουν τὰ λεγόμενα ἀπὸ τὸν κατηγορούμενο.

§ 11. ἐξήκει πέρασε.- **ἐπὶ Σουινιάδου ἄρχ.**, τὸ 397/6.- **ὁ ὕστερον ἐργαζόμενος** ὁ τελευταῖος καλλιεργητής.

§ 12-13. ἐν τῷ τέως χρόνῳ ὡς τώρα.- **δοσι φάσκοιεν = εἴ τινες φάσκοιεν** ὄσες φορὲς μερικοὶ (μοῦ) ἔλεγαν.- **δεινός** φοβερός, μτφ. καταπληκτικός.- **ἀκριβής** ἐκεῖνος πού ὑπολογίζει μὲ ἀκρίβεια, προνοητικός.- **εἰκῆ** χωρὶς ὑπολογισμό, στὴν τύχη.- **ἀλογίστως** ἀσυλλόγιστα.- **ἡγανάκτουν ἄν**, ἐδῶ ὁ πρτκ. μὲ τὸ **ἄν** δηλώνει ἐκεῖνο πού ἐξακολουθητικὰ συνέβαινε στὸ παρελθόν: ἀγανακτοῦσα.- **εὐλογοῦμαι** μὲ ἐπαινοῦν.- **σκοπεῖν ἄν = ὅτι ἐσκόπουν ἄν**· **σκοπῶ** ἐξετάζω, ὑπολογίζω.- **δ**,

τι (άν) κέρδος ἐγίνετο τῷ ἀφανίσαντι ποιὸ κέρδος θὰ εἶχε ἐκεῖνος πού θὰ ἐξαφάνιζε (σηκόν).- **περιποιῶ** = σφῶζω διατηρῶ, δὲν καταστρέφω.- **τί ἄν διεπραξαεμην** τί θὰ κέρδιζα.- **λαθὼν** ἄν ἔμενα ἀπαρτήρητος, ἄν δὲ μ' ἔβλεπε κανένας· ὕβρις ἀλαζονεία, αὐθάδεια, ἀφοβία· **εἰκός** (δηλ. **ἔστι**), εἶναι δίκαιο, εἶναι πρέπον, πρέπει.- **οὕτω** ἔτσι, ἀπ' αὐτὴ τὴν ἄποψη.- **ἀντίδικος**, ἐδῶ: κατήγορος.- **ἐκ τούτων** σύμφωνα μὲ αὐτὲς τὶς σκέψεις, μὲ αὐτοὺς τοὺς ὑπολογισμοὺς (πού ἀνέφερα πιὸ πάνω).- **ἀποφαίνω** ἀποδεικνύω.

§ 14. **οὕτος**, ὁ κατήγορος.- **ὑπὸ πενίας** γιὰ ν' ἀνακουφίσω τὴ φτώχεια μου (μὲ τὸ ἀσήμαντο κέρδος πού θὰ μοῦ ἄφηνε τὸ πούλημα τῶν ξύλων).- **τοῦ σηκοῦ ὄντος** ἄν ὁ σηκός ὑπῆρχε (στοῦ κτῆμα μου).- **ἀμπέλοις ἐμποδῶν ἦν** (ὁ σηκός) παρεμπόδιζε ὁ σηκός τὴν ἀνάπτυξη τῶν κλημάτων.- **οἰκίας ἐγγύς** (ἦν ὁ σηκός), ὥστε νὰ τὴν ἀσχημίζει.- **ἄπειρος** (ἦν) τῶν παρ' ὑμῖν κινδύνων δὲν ἤξερα τοὺς κινδύνους πού θὰ διέτρεχα στοῦ δικαστήριό σας.- **πολλὰς ἄν...**, τὸ ἄν καὶ στοῦ **ἀποφῆναιμι** καὶ στοῦ **γενομένας** = **ἀποφῆναιμι** ἄν, ὅτι πολλὰ...ἐγένοντο ἄν.

§ 15-16. **μεθ' ἡμέραν** κατὰ τὴν ἡμέρα.- **ἐξέκοπτον**, σύμφωνα μὲ τοὺς ἰσχυρισμοὺς τοῦ κατηγοροῦ.- **ὥσπερ οὐ δέον** (αἰτ. ἀπόλ.) σὰν νὰ μὴν ἦταν ἀνάγκη.- **αἰσχρὸν ἦν** ἦταν ἐπονεϊδιστο, πράξη πού ἔφερνε ντροπὴ (σὰν γνώρισμα ἐλάχιστης ἀγάπης στοῦ κέρδος).- **ἴσως ἄν τις ἡμέλησε τῶν παριόντων** ἴσως κανεῖς ν' ἀδιαφοροῦσε γιὰ τοὺς περαστικούς διαβάτες (δηλ. γιὰ τὶς ἀσήμαντες κατηγορίες τους, ἄν ἐπρόκειτο περὶ **αἰσχροῦ μόνον πράγματος**).- **ζημία**, ἐδῶ: τιμωρία, ποινὴ.- **ἄθλιος** δυστυχής.- **σύννοιδά τι γνωρίζω καὶ ἐγὼ κάτι**- **ἐξημάρτανον**, οἱ δοῦλοι.- **ἐπ' ἐκεῖνοις ἦν** ἦταν στὴν ἐξουσία ἐκείνων (στοῦ χέρι τους).- **τιμωροῦμαι** ἐκδικοῦμαι.- **ἐλευθέρους γενέσθαι**, οἱ δοῦλοι ἀποκοῦσαν τὴν ἐλευθερία τους, ἄν μιὰ καταγγελία, πού θὰ ἔκαναν ἐναντίον τοῦ κυρίου τους, ἀποδειχνόταν ἀληθινή.

§ 17. **οἰκέτης** δοῦλος.- **παρίσταται μοι** μοῦ ἔρχεται στοῦ νοῦ.- **τοσοῦτων μεμισθωμένων καὶ ἀπάντων συνειδότην** ἐνῶ ἦταν τόσοι πολλοὶ μισθωτὲς καὶ ὄλοι γνώριζαν (ὅτι στοῦ κτῆμα βρισκόταν **σηκός**).- **προθεσμίας οὐδεμιᾶς οὐσης...**, προσδιορίζει αἰτιολογικὰ τό: **προσηκόν** (αἰτ. ἀπόλυτη) **ὁμοίως ἅπασι** κτλ. ἐνῶ ἐξίσου ἐνδιαφέρονταν ὄλοι ἐκεῖνοι πού εἶχαν καλλιεργήσει τὸ κτῆμα, νὰ διατηρεῖται ὁ σηκός, καθόσον δὲν ὑπῆρχε καμιὰ προθεσμία γιὰ τὴ δικαστικὴ δίωξη τῆς πράξης (γιατὶ δὲν παραγραφόταν αὐτὸ τὸ ἐγκλημα).- **ἀπολύω τινὰ** ἀπαλλάσσω κάποιον (ἀπὸ τὴν κατηγορία).

§ 18. **εἰ...καὶ ταῦτα παρεσκευασάμην ἄν...κανόνιζα καὶ αὐτὰ** (ἔπαιρνα δηλ. τὰ μέτρα μου καὶ σχετικά μὲ τοὺς μισθωτὲς καὶ ἔρχομουν σὲ συνεννόηση μαζί τους γιὰ τὴν ἀπόκρυψη τῆς καταστροφῆς τοῦ σηκοῦ).- **ἀλλήλων**, ἀπὸ τὸ **ταῦτα**.- **ἀποκρύπτομαι** ἀποκρύβω ἀπὸ τοὺς ἄλλους.- **εἰδέναι**, τὸ ἀπρμφ. ἐδῶ δηλώνει σκοπό.- **διάφοροι περὶ τῶν ἑμῶν τυγχάνουσιν δντες** εἶναι ἔχθροί στὰ συμφέροντά μου (κάθε τόσο δηλ. φιλονικοῦν μαζί μου ἀμφισβητώντας τὰ σύνορα ἢ κάτι ἄλλο ἀπὸ τὴν ἰδιοκτησία μου).

§ 19. **οὕς**, ἀντικμ. τοῦ **παρασχέσθαι**.- **τοῦτον**, δηλ. τὸν κατήγορον.- **οὕτως** ἔτσι ἀσυλλόγιστα.- **τὰ πρέμνα**, ἐδῶ = τὸν **σηκόν**· **πρέμνον** κυρ.: κούτσουρο, κορμὸς (δέντρον).- **ἀνατίθεμαι** φορτώνω (ἐδῶ: ἐπάνω στὴν ἄμαξα ποὺ ἔσερναν τὰ βόδια).- **ῥῆγχο**, πρτκ. μὲ σημ. ἀορ. τοῦ **οἶχομαι** ἔχω φύγει· **ῥῆγχο ἀπάγων τὰ ζύλα** πῆρε τὰ ζύλα καὶ ἔφυγε.

§ 20-22. **τότε**, ὅταν δηλ. γινόταν τὸ ἔγκλημα.- **παρακαλῶ** προσκαλῶ.- **μάρτυρα**, κτγρμ.- **ὑπολείπω** ἀφήνω.- **ἐν τούτῳ τῷ τρόπῳ** μὲ αὐτὸ τὸν τρόπο.- **ἦσθα ἂν τετιμωρημένος** = ἐτετιμώρησο ἄν.- **πράττω ἕνεκά τινος** ἐνεργῶ γιὰ τὸ συμφέρον κάποιου.- **πλεῖστον (ἀργύριον)** πλεῖστα χρήματα.- **ὑπὸ ἐξαιτίας**.- **δύναμις** πολιτικὴ ἐπιρροή.- **σοι**, δτκ χαριστκ.- **τοὺς ἑννέα ἄρχοντας**, ἐδῶ εἶναι φανερὸ πὼς ἔννοεῖ μόνο ἕναν ἀπὸ τοὺς ἑννέα ἄρχοντες, τὸν ἄρχοντα βασιλιά, ποὺ ἦταν στὴ δικαιοδοσία του ἢ ἐξέταση αὐτοῦ τοῦ ζητήματος.- **ἐπάγω τὸν ἄρχοντα** ὁδηγῶ τὸν ἄρχοντα στὸν τόπο τοῦ ἐγκλήματος, γιὰ νὰ τὸ δεῖ μὲ τὰ ἴδια του τὰ μάτια.- **τινάς**, ἐπεξήγηση τοῦ **ἄλλους**.- **οἱ ἐξ Ἀρείου Πάγου οἱ Ἀρεοπαγίτες**.- **ἂν συνήδεσαν** θὰ ἀναγνώριζαν, θὰ πείθονταν.- **διαγιγνώσκω**, βλ. § 2-3.

§ 23. **καὶ ταύτην ζημίαν = καὶ τοῦτο** (δηλ. τὸ μὴ εἶναι αὐτῷ μάρτυρας) **ζημίαν**.- **ἔμοι τοῦτο ζημία γίνεται** τοῦτο καταλογίζεται σὲ βάρος μου, εἶναι ἐναντίον μου.- **θαυμάζω τινὸς** παραξενεύομαι μὲ κάποιον.- **συκοφαντῶν** ἕνας συκοφάντης (ὅπως ὁ κατήγορος).- **ἀπορῶ τινος** ἔχω ἔλλειψη, στεροῦμαι κάτι, κάποιον.

§ 24. **ἐν τῷ πεδίῳ**, ἐννοεῖται ἡ μεγάλη πεδιάδα τῆς Ἀθῆνας ποὺ διέρρεε ὁ Κηφισός.- **πυρκαϊαί**, ἐδῶ: κορμοὶ καμένων ἱερῶν ἑλιῶν.- **καὶ ἐπεργάσασθαι** καὶ τὸν ἱερό χῶρο αὐτῶν νὰ καλλιεργήσω.- **δσφπερ** καθόσον, γιατί.

§ 25-26. **οὕτω περὶ πολλοῦ ποιούμαι τι** ἀποδίδω τόση μεγάλη σπουδαιότητα (σημασία) σὲ κάτι.- **καὶ τὴν ἄλλην οὐσίαν** καὶ ἀκόμη τὴν περιουσία μου.- **μάρτ. τούτων**, δηλ. τῆς διαγωγῆς μου σχετικά μὲ τὶς ἱερὲς ἐλιές.- **ἐπιμελουμένους** (δηλ. **τῶν μοριῶν**) ποὺ ἐπιθεωρεῖτε τὶς ἱερὲς ἐλιές (μὲ τοὺς

ἐπιμελητές· βλ. § 6-8).- **ἐπιγνώμονες**, αὐτοὶ εἶχαν ὡς ἰδιαίτερο ἔργο τους νὰ ἐξακριβώνουν τὸ ποσὸ τοῦ καρποῦ ἐπάνω στὶς ἱερὲς ἐλιές, γιὰ νὰ ὑπάρχει κάποιος ἀσφαλὴς ὑπολογισμὸς, ὅταν θὰ πουλιόταν ὁ καρπὸς αὐτὸς ἀπὸ τὴν πόλη (ἐμπειρογνώμονες, πραγματογνώμονες)· τοὺς ἐπιγνώμονες ἐκλέγανε οἱ Ἄρεοπαγίτες ἀνάμεσά τους.- **ἐργάζομαι**, βλ. § 9-10.- **περὶ τὰς μορίας**, δηλ. τὶς καταστραμμένες.- **χωρία** χῶροι, τόπος, γῆ.- **ἐξημίσωσέ με ὡς ἐργαζόμενον τὰ...**, ἡ καλλιέργεια τοῦ χώρου γύρω ἀπὸ τοὺς σηκοὺς ἀπαγορευόταν μὲ ποινὴ προστίμου· βλ. στὴν εἰσαγ. τοῦ λόγου.- **μικρὰς ζημίας**, ἐννοεῖ τὴ χρηματικὴ ποινὴ ποὺ ἐπέβαλλε ὁ Ἄρειος Πάγος σὲ ὅποιον βρισκόταν ἔνοχος γιὰ καλλιέργεια τοῦ χώρου κοντὰ στὸ σηκό.- **τοὺς περὶ τοῦ σώματος κινδύνους** τοὺς κινδύνους ποὺ ἀπειλοῦν τὴν (πολιτικὴ) ὑπαρξὴ μου, τὸ ἄτομό μου· ποιοὶ κίνδυνοι ἀπειλοῦσαν τὸν κατηγορούμενο, ἂν κατέστρεφε μορίαν ἢ σηκόν;- **οὕτω περὶ οὐδενὸς ἡγοῦμαι** δίνω τόση μικρὴ σημασίαν σὲ κάτι.- **τὰς πολλὰς ἐλάας**, αὐτὲς ποὺ ἀναφέρθηκαν στὴν § 24.- **μᾶλλον** εὐκολώτερα· γιατί; (§ 24).- **οὕτω θεραπεύω τι, τινὰ** τόσο πολὺ φροντίζω γιὰ κάτι, κάποιον.- **λαθεῖν (με) ἐξορίζαντα** νὰ ξεριζώσω χωρὶς νὰ μέ δοῦν.

§ 27. **κρεῖττον** καλύτερα, πιὸ ἀκίνδυνα.- **ὡς τότε δυνάμενος** σὰν νὰ εἶχα τότε (δηλ. τὴν ἐποχὴ τῶν Τριάκοντα) πολιτικὴ δύναμη (καὶ σὰν νὰ μποροῦσα γι' αὐτὸ νὰ παρανομήσω).- **ὡς νῦν διαβεβλημένος** σὰν νὰ ἔχω τώρα (δηλ. τὴν ἐποχὴ τῆς δημοκρατίας) συκοφαντηθεῖ (καὶ γι' αὐτὸ πρέπει νὰ εἶμαι προσεκτικὸς).- **μᾶλλον ἐξῆν**, γιατί τὴν ἐποχὴ τῶν Τριάκοντα δὲν ὑπῆρχε καμιὰ δικαστικὴ ἀρχή, καὶ μάλιστα ὁ Ἄρειος Πάγος εἶχε καταλυθεῖ.

§ 28. **ἦν**, α' προσ.- **κακόνους εἰμί τι** εἶμαι ἐχθρὸς κάποιου, βρίσκομαι σ' ἐχθρικὲς σχέσεις μὲ κάποιον. **περιέχει**, δηλ. **τὸ χωρίον· περιέχω** περιβάλλω.- **ἄερκτόν ἐστι** δὲν εἶναι περιφραγμένο.- **κάτοπος** ἐκεῖνος ποὺ μπορεῖ νὰ παρατηρηθεῖ, ὄρατός.

§ 29. **δεινὸν** παράδοξο.- **ἐπεργάζομαι** καλλιερῶ (ιερὸ χῶρο).- **καθίστημί τινα εἰς κίνδυνον** εἰσάγω (φέρνω) κάποιον σὲ δίκη, πηγαίνω κάποιον στὸ δικαστήριον.- **ἐπιμελητὴς ἡρημένος**, δηλ. ἀπὸ σᾶς, τοὺς Ἄρεοπαγίτες.- **ἀπογράφω** κατηγορῶ (μὲ γραπτὴ καταγγελία).

§ 30-31. **πιστὸς** ἀξιόπιστος.- **περὶ ὧν αὐτοὶ σύνιστε** γιὰ πράγματα ποὺ σεῖς οἱ ἴδιοι γνωρίζετε ἀκριβῶς.- **τὰ τοιαῦτ' ...= ἀνασχέσθαι τῶν ἐμῶν ἐχθρῶν λεγόντων τὰ τοιαῦτα· ἀνασχέσθαι**, ἀπρμφ. ἀορ. β' τοῦ **ἀνέχομαι**· ὁ ἀορ. στὴν ὀριστκ. ἦνεσχόμην ἀνέχτηκα.- **ἐνθυμοῦμαι** ἐκ τινος λαβαίνω

κάτι υπόψη μου.- **ἐκ τῶν εἰρημένων**, δηλ. ἀπὸ μένα.- **καὶ ἡ ἄλλη πολιτεία** καὶ ἀκόμη ἡ διαγωγή μου ὡς πολίτη.- **καὶ τρ. καὶ εἰσφ. εἰσφέρων καὶ χ.,** στὴν Ἀθήνα, ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς τακτικούς φόρους ποὺ κατέβαλλαν οἱ πολίτες, ἐπέβαλλαν καὶ ἄλλες πρόσθετες χρηματικές ὑποχρεώσεις στοὺς πλουσιότερους ἀπ' αὐτοὺς, ποὺ ὀρίζονταν ἀπὸ τοὺς ἀρμόδιους ἄρχοντες ἢ τὶς φυλές· οἱ ὑποχρεώσεις αὐτὲς ὀνομάζονταν λειτουργίες (**λητουργία**)· ἡ πιὸ δαπανηρὴ λειτουργία ἀπ' ὅλες ἦταν ἡ **τριηραρχία**· ὁποῖος τὴν ἀναλάβαινε ὑποχρεωνόταν νὰ ἐξοπλίσει μιὰ τριήρη (πολεμικὸ πλοῖο) ποὺ παραλάβαινε ἀπὸ τὴν πολιτεία· ἡ **εἰσφορὰ** ἦταν ἑκτακτος φόρος ποὺ ἐπιβαλλόταν σὲ καιρὸ πολέμου γιὰ πολεμικούς σκοπούς· ἡ **χορηγία** ἦταν λειτουργία ποὺ ὑποχρέωνε ἐκεῖνον ποὺ τὴν ἀναλάβαινε νὰ πληρώνει τὰ ἐξοδα διατροφῆς, προπαρασκευῆς καὶ διδασκαλίας τοῦ χοροῦ τοῦ προοριζομένου γιὰ τὶς τραγωδίες καὶ κωμωδίες ἢ τὶς θρησκευτικές γιορτές.- **τάλλα λητουργῶν**, ἄλλες λειτουργίες ἦταν ἡ **γυμνασιαρχία** (ἡ ὑποχρέωση καταβολῆς τῶν ἐξόδων γιὰ τὸν ἐξωραϊσμὸ τοῦ χώρου τοῦ προορισμένου γιὰ τοὺς γυμνικούς ἀγῶνες καὶ γιὰ τὴν ἐκγύμναση καὶ διατροφή τῶν ἀθλητῶν), ἡ **ἀρχιθεωρία** (ἡ ἀνάληψη τῆς δαπάνης γιὰ τὶς θεωρίες, τὶς ἐπίσημες δηλ. ἀντιπροσωπεῖες τῆς πόλης, ποὺ στέλνονταν στὶς τέσσερις μεγάλες ἔθνικες γιορτές, στὴ Δῆλο καὶ σ' ἄλλους ἱεροὺς τόπους) καὶ ἡ **ἐστίασις** (ἦταν τὸ δεῖπνο ποὺ προσφερόταν κατὰ τὶς διάφορες γιορτές ἀπὸ τὸν ἐστιάτορα σ' ὅσους ἀνῆκαν στὴν ἴδια φυλὴ μὲ αὐτόν).- **οὐδενὸς ἦττον πολυτελῶς τῶν πολιτῶν** μὲ γενναιοδωρία ὄχι λιγότερη ἀπ' ὁποιοδήποτε συμπολίτη μας.

§ 32-33. **ταῦτα=ταύτας τὰς λητουργίας.- μετρίως** μέσα στὰ ὄρια τοῦ μέτρου, ξοδεύοντας ὅ,τι ἦταν νόμιμο.- **περὶ τῆς ἄλλης οὐσίας** ἀκόμη γιὰ τὴν περιουσία μου.- **ἐπικίνδυνον**, ἐννοεῖ τοὺς δικαστικούς ἀγῶνες, στοὺς ὁποίους κανεὶς δὲ θὰ τὸν ἐμπλεκε, ἂν δὲν ἐκτελοῦσε μὲ προθυμία τὶς λειτουργίες.- **πράξας = εἰ ἔπραξα.- καθίστημι ἑμαυτὸν εἰς κίνδυνον** ἐκθέτω τὸν ἑαυτὸ μου σὲ κίνδυνο (δηλ. σὲ δικαστικὴ δίωξη).- **τοῖς μεγάλοις**, τέτοιες εἶναι οἱ λειτουργίες ποὺ ἀνέλαβα καὶ ἐξετέλεσα μὲ μεγάλη γενναιοδωρία.- **τεκμηρίοις**, κτηγμ· **τεκμήρια** ἀποδείξεις.- **περὶ τῶν μεγάλων** ὅταν πρόκειται γιὰ τὰ μεγάλα (δηλ. τὴν ἐξορία καὶ δήμευση τῆς περιουσίας).- **περὶ ὧν = ταῦτα, περὶ ὧν.- περὶ ὧν κατηγορεῖ = (αὐτὰ) ἡ κατηγορεῖ.**

§ 34-35. **βασανίζειν**, οἱ δοῦλοι ὡς μάρτυρες γίνονταν δεκτοὶ μόνο στὶς φονικές δίκες (δηλ. στὶς δίκες γι' ἀνθρωποκτονία)· στὶς ἄλλες, γιὰ νὰ εἶναι οἱ μαρτυρικές καταθέσεις τοὺς ἀξιόπιστες, ἔπρεπε νὰ βασανιστοῦν.- **ἰσχυ-**

ρός ἀσφαλῆς.- οὐδὲν φάσκων πιστὸν εἶναι τοῖς θεράπουσιν ἰσχυριζόμενος πὼς τίποτα ἀξιοπίστο δὲν ὑπάρχει στοὺς δούλους: πὼς οἱ δούλοι δὲν εἶναι διόλου ἀξιοπίστοι.- **περὶ αὐτῶν** ὅταν πρόκειται γιὰ τοὺς ἑαυτοὺς τους.- **κατηγοροῦσι (= καταγορεύουσι)** μαρτυροῦν ἐναντίον τοῦ ἑαυτοῦ τους, ὁμολογοῦν τὸ ἔγκλημά τους.- **καταιπόντες**, μτχ. ἀορ. β' τοῦ **καταγορεύω** μαρτυρῶ ἐναντίον κάποιου.- **τῶν παρόντων κακῶν**, δηλ. τῶν βασανισμῶν (μαστιγώσεων, στρεβλώσεων κτλ.).

§ 36-37. **καὶ μὲν δὴ** καὶ ὁμοῦ.- **σύννοια ἑμαυτῶ** συναισθάνομαι (ἐδῶ: τὴν ἐνοχί μου).- **τὴν αὐτὴν γνώμην σχεῖν (ὕμᾱς)**, δηλ. ὅτι αὐτὸς ἔχει συναισθησὴ πὼς ἄδικα κατηγορεῖ.- **ἄλλως τε καί**, βλ. § 6-8.- **εἰ ἔλεγον**, οἱ δούλοι.- **ἔξεγένετο = ἐξῆν**- **τούτῳ εἰ μὴ ὁμολόγουν** ἂν δὲ βεβαίωσαν (οἱ δούλοι) τοὺς λόγους του.- **οὐδεμιᾶ (ἂν) ζημίᾳ ἐνοχος ἦν**, ἂν ἀπὸ τὸ βασανισμὸ τῶν δούλων ἀποδειχνόταν πὼς οἱ κατηγορίες ἦταν ψευτικες, ὁ κατηγορὸς δὲν εἶχε νὰ φοβηθεῖ καμιά τιμωρία· ὑποχρεωνόταν μόνο, ἂν οἱ δούλοι πάθαιναν κάτι ἀπὸ τὰ βασανιστήρια, ν' ἀποζημιώσει τὸν κύριό τους.- **πρὸς ἐμοῦ** γιὰ τὸ συμφέρον μου.

§ 38. **ἐνθυμοῦμαι** σκέπτομαι.- **οἷς σ'** αὐτοὺς πού.- **εἰκὸς (ἔστι) μᾶλλον** εἶναι πιὸ πιθανό.- **ἀκινδύνως**, πρβλ. § 37 **οὐδεμιᾶ ζημίᾳ ἐνοχος ἦν**- **ἔργον μετὰ τοσοῦτου κινδύνου** πράξι με τόσο ἐπικίνδυνες συνέπειες.- **βοηθῶ ὑπὲρ τῆς πόλεως** προστατεύω τὰ συμφέροντα τῆς πόλης.

§ 39-40. **γιγνώσκω** σχηματίζω τὴ γνώμη.- **ὄσφ οἱ τοιοῦτοι...= ὄσφ ἐπαιτιώτατοι καὶ ἀπορώτατοι εἰσιν οἱ τοιοῦτοι τῶν κινδύνων, τοσοῦτῳ... μάλιστα** ὄσο πιὸ σοβαροὶ καὶ ἐπικίνδυνοι εἶναι οἱ δικαστικοὶ ἀγῶνες αὐτοῦ τοῦ εἴδους τόσο περισσότερο...-**φεύγουσι** ζητοῦν ν' ἀποφύγουν (δίνοντας χρήματα στοὺς κατηγοροῦς).- **οὐκ ἤξιον**, δηλ. **φεύγειν· οὐκ ἀξιῶ** δὲ θεωρῶ ἄξιο τοῦ ἑαυτοῦ μου (ἀξιοπρεπές).- **διηλλάγην**, πθκ. ἀορ. β' με μέση σημ. τοῦ **διαλλάττομαι** συμφιλίωνομαι, συμβιβάζομαι.- **τοιούτους**, ὅπως τὸν Νικόμαχο.- **ἐκπέμπω τινά τινι** ἐξαπολύω, ξεσηκῶ κάποιον ἐναντίον ἄλλου.

§ 41. **ἄθλιος**, βλ. § 15-16.- **εἰ φυγᾶς...καταστήσομαι (κατασταίην)** ἂν θὰ ἐξοριζόμουν.- **ἄπαις μὲν ὦν...**, ἐρήμου δὲ...γενομένου..., μητρὸς δὲ...οὐ-

σης...πατρίδος δέ...στερηθείς αίτιας, αί μετχ. αίτιολογκ.: γιατί δέν έχω παι-
διά, είμαι μόνος, τό σπίτι μου θά έρημωνόταν, ή μητέρα μου θά τά έχανε
δλα (: δέ θά είχε κανέναν πόρο) και έγώ γιά αίσχροτάτες κατηγορίες θά έ-
χανα (μιά) τέτοια (: μιά τόσο ώραία) πατρίδα.- **νεναυμαχηκώς...μεμαχημέ-**
νος...παρασχών, μετχ. ένδοτικές.

§ 42-43. **άλλά γάρ**, βλ. § 9.- **ένθάδε**, δηλ. στή βουλή του 'Αρείου Πά-
γου, όπου δέν έπιτρεπόταν ή παρέμβαση από την υπόθεση.- **δ,τι δαί** ποιά ή
ανάγκη, γιατί πρέπει.- **διαγιγνώσκω**, βλ. § 2-3.- **δτου**, άναφρκ. άντων. πτ.
γγκ. γένους ούδ. (**δ,τι**, γγκ. **ούτινος** ή **δτου**)- **δτου** έξαιτίας ποιού, γιατί.-
παραγενέσθαι, δηλ. στό έγκλημα.

2. ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΑΔΥΝΑΤΟΥ

Εἰσαγωγή. Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα δὲν ὑπῆρχαν στὴν Ἀθήνα οὔτε πτωχοκομεῖα οὔτε νοσοκομεῖα οὔτε τὰ πολυάριθμα σήμερα φιλανθρωπικὰ ἱδρύματα. Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ οἱ Ἀθηναῖοι εἶχαν μὲ νόμο ἀποφασίσει νὰ χορηγοῦν ἓνα χρηματικὸ βοήθημα σὲ κάθε ἀδύνατον πολίτη. Ὡς τέτοιος χαρακτηριζόταν ὁποῖος εἶχε περιουσία μικρότερη ἀπὸ τρεῖς μᾶς (= 300 ἀττικές δραχμὲς) καὶ σωματικὴ ἀναπηρία σὲ τέτοιο βαθμὸ, πού νὰ μὴν εἶναι σὲ θέση νὰ ἐργάζεται γιὰ τὴν ἀπόκτηση τῶν ἀναγκαίων στὴ ζωὴ.

Τὸ βοήθημα τοῦτο, πού ἔπαιρνε κάθε ἀδύνατος, ἦταν διαφορετικὸ ποσοτικά, ἀνάλογα μὲ τὶς ἐποχές. Τὴ χρονιὰ τῆς ἐκφωνήσεως τοῦ τωρινοῦ λόγου ἦταν ἓνας ὀβολός (= 1/6 τῆς δραχμῆς) τὴν ἡμέρα. Ἀλλὰ, γιὰ νὰ πάρει τὸ βοήθημα αὐτὸ, ἦταν ὑποχρεωμένος καθένας πού θεωροῦσε τὸν ἑαυτό του ὡς ἀδύνατον νὰ ὑποβάλει στὴν ἀρχὴ τοῦ χρόνου αἴτηση γιὰ βοήθεια στὴ Βουλὴ τῶν Πεντακοσίων. Αὐτὴ ἐδοκίμαζε τοὺς ἀδύνατους, δηλ. τοὺς ἐξέταζε ἂν πραγματικὰ εἶχαν ἀνάγκη ἀπὸ τὸ βοήθημα. Ἐπειδὴ ὁμως γίνονταν πολλὲς καταχρήσεις, ἐπιτρεπόταν σὲ κάθε Ἀθηναῖο πολίτη νὰ εἰσαγγεῖλει (νὰ καταγγεῖλει) ὡς ἀπατεῶνα ἐκεῖνον πού ζητοῦσε τὸ βοήθημα καὶ νὰ παρουσιαστεῖ τὴν ἡμέρα τῆς δοκιμασίας στὴ Βουλὴ, γιὰ νὰ ὑποστηρίξει καὶ προφορικὰ τὴν καταγγελία του· ἀλλὰ καὶ ὁ ἀδύνατος εἶχε τὸ δικαίωμα ν' ἀντικρούσει μιὰ τέτοια κατηγορία. Μετὰ τὴν ἀπολογία αὐτοῦ ἡ Βουλὴ ἀποφάσιζε γιὰ τὴν παροχὴ ἢ ὄχι τοῦ βοηθήματος. Ὡστόσο ὁ ἀδύνατος, πού δοκιμάστηκε καὶ πῆρε τὸ βοήθημα, ὄφειλε στὴν ἀρχὴ κάθε χρονιάς νὰ ὑποβάλλεται σὲ νέα δοκιμασία μπροστὰ στὴ νέα βουλὴ.

Ἔτσι καὶ ὁ ἀδύνατος τοῦ λόγου αὐτοῦ εἶχε πολλὲς φορὲς δοκιμαστεῖ καὶ χρόνια ἔπαιρνε τὸ νόμιμο βοήθημα ἀπὸ τὴν πολιτεία. Κατὰ τὴν τωρινὴ ὁμως δοκιμασία κάποιος τὸν κατάγγειλε ὑποστηρίζοντας: 1) ὅτι αὐτὸς παίρνει ἄδικα τὸ βοήθημα, γιατί εἶναι ἰκανὸς σωματικὰ καὶ εὐπόρος, καὶ 2) ὅτι αὐτὸς ἐξαιτίας τῆς κακῆς του διαγωγῆς εἶναι ἀνάξιος γιὰ βοήθεια. Πρὸς ἀπόκρουση αὐτῶν τῶν κατηγοριῶν ὁ ἀδύνατος ἐκφωνεῖ τὸ λόγο τοῦτο, πού γιὰ χάρη του ἔγραψε ὁ Λυσίας. Ὁ λόγος ἐκφωνήθηκε μετὰ τὸ 403 π.Χ.

μαί τινα δείχνομαι σκληρός (ἀπάνθρωπος) σέ κάποιον.- **οί ὁμοίως ἔμοι διακείμενοι** ὄσοι βρίσκονται στήν ἴδια μ' ἐμένα κατάσταση.- **ἀπλή ἢ συμφορά** μόνη ἢ ἀναπηρία.- **εἰ...φαινοίμην λαμβάνων** ἀν...φανερὰ ἔπαιρνα· ἀντί τῆς εὐκτ. **φαινοίμην** περίμενε κανείς τήν ὀριστική **ἐφαινοίμην** (ἐπειδή πρόκειται γιά κάτι βέβαιο), ἀλλ' ἔχει τεθεῖ ἢ εὐκτ. κατ' ἀφομοίωση πρὸς τήν ἐπόμενη εὐκτ. **ἀφαιρεθεῖν**.- **προσγίγνομαι** προσθέτομαι, ἔρχομαι, βρίσκω.- **εἰ...τοῦτ' ἀφαιρεθεῖν** ἀν θά ἔχανα αὐτό (τὸ ἐπίδομα).

§ 9. καθίσταμαι χορηγός τραγωδοῖς ὀρίζομαι χορηγός γιά τραγωδοῦς (γιά ἀγώνα τραγωδίας)· ἢ **χορηγία** ἦταν μιὰ ἀπό τίς **λειτουργίες**· βλ. 1, § 30-31.- **ἀντιδοσις (τῆς οὐσίας)** ἀνταλλαγή τῆς περιουσίας· γιά ν' ἀποφεύγονται ἀδικίες κατὰ τήν ἐπιβολή λειτουργιῶν γινόταν τὸ ἐξῆς: ἀν κανείς νόμιζε ὅτι ἦταν δίκιο ν' ἀν λάβει κάποιος πλουσιότερός του τῆ λειτουργία πού τοῦ ἐπιβλήθηκε, εἶχε τὸ δικαίωμα νά προκαλέσει τὸν πλουσιότερο σέ **ἀντιδοση**, δηλ. σέ ἀνταλλαγή τῶν περιουσιῶν τους· ἐκεῖνος τότε ὑποχρεωνόταν ἢ ν' ἀναλάβει τῆ λειτουργία ἢ ν' ἀνταλλάξει τῆ περιουσία του μὲ τήν περιουσία ἐκείνου πού τὸν προκαλοῦσε.- **δεινὸν** παράλογο.- **πονηρὸς** ἄθλιος (οἰκονομικά).

§ 10.- ἱππική (τέχνη) ἐπιδεξιότητα (ἱκανότητα) στήν ἵππασία.- **μιμνήσκομαι τινος πρὸς τινα** ἀναφέρω κάτι σέ κάποιον.- **οὐ πολλὸς ὁ λόγος**, δηλ. ἔσται.- **δυστύχημα**, βλ. § 2-3.- **φιλοσοφῶ** σκέπτομαι.- **ὄπως πῶς**.- **ὡς ἀλυπότατα** μὲ ὄσο τὸ δυνατὸ λιγότερους πόνους.- **εἰς ἐγώ**, δηλ. εἰμί.- **ταύτην = τοῦτο** (τὴν ἵππασία).- **ῥαστώνη (ῥᾶστος)** εὐκολία, ἀνακούφιση.- **ἐξευρίσκω** ἐξετάζοντας βρίσκω, ἐπινοῶ.- **εἰς τὰς** γιά τίς.- **τῶν ἀναγκαίων** (δρόμων), γνκ. διαιρτκ.

§ 11-12. ὕβρις περηφάνεια (πού προέρχεται ἀπὸ τὰ πλοῦτη).- **ἀστράβη**, κυρ.: ἀναπαυτικὸ σαμάρι· ἔπειτα - ὄπως ἐδῶ: ἡμίονος (μουλάρι) πού εἶχε τέτοιο σαμάρι.- **ὄχοῦμαι** ἱπεύω, ἀνεβαίνω (καβαλλικεῶ) στ' ἄλογο.- **κτῆσασθαι**, βλ. § 6.- **ὅτι** ἐπειδὴ.- **ἠτημένοι** δανεισμένοι.- **δυνατός**, ἐδῶ: ἱκανὸς στὸ σῶμα καὶ πλούσιος.- **μὴ κατηγορεῖν**, αὐτὸ τὸ ἀπρμφ. ὄπως καὶ τὸ πιὸ κάτω **χρῆσθαι** ἐξαρτ. ἀπὸ τὸ **πῶς οὐκ ἄτοπὸν ἐστι**.- **οἷς ...ἀμφοτέροις**, δηλ. στὸ ἄλογο καὶ στὰ δεκανίκια.

§ 13-14. διαφέρω τινός τι ξεπερνῶ κάποιον σέ κάτι (ὑπερτερῶ).- **κληροῦσθαι με τῶν ἐννέα ἀρχόντων** (γνκ. διαιρτκ.). νά ἐκλεγῶ μὲ κλῆρο ἔνας ἀπὸ τοὺς ἐννέα ἄρχοντες· οἱ ἄρχοντες, καὶ μάλιστα οἱ ἀνώτεροι, ὄφειλαν νά εἶναι ἀπαλλαγμένοι ἀπὸ κάθε σωματικὴ ἀναπηρία.- **δήπου** βέβαια.- **οἱ θεσμοθέται**, οἱ ἐννέα ἄρχοντες λέγονταν καταχρηστικά καὶ θεσμοθέτες·

στοὺς ἑννέα ἄρχοντες εἶχε ἀνατεθεῖ ἡ κλήρωση τῶν ἀρχόντων.- **ἀλλὰ γὰρ ἀλλὰ** δὲ θὰ γίνῃ αὐτό· γιατί.- **εὖ ποιῶν** καὶ καλὰ κάνει (πού δὲν ἔχει τὴν ἴδια γνώμη μ' ἐσᾶς): εὐτυχῶς.- **ὥσπερ ἐπικλήρου τῆς συμφορᾶς οὐσης** σὰν νὰ ἦταν ἡ συμφορὰ **ἐπικλήρος** κόρη· **ἐπικλήρος** λεγόταν ἡ μοναχοκόρη πού, ὅταν ἔμενε ὄρφανή, κληρονομοῦσε ὅλη τὴ πατρικὴ περιουσία καί, γιὰ νὰ μὴν πέσει ἡ περιουσία σὲ ξένη οἰκογένεια, ὑποχρεωνόταν νὰ παντρευτεῖ τὸν πλησιέστερο συγγενὴ τῆς· ἂν παρουσιάζονταν πολλοί, πού ἰσχυρίζονταν ὅτι ἦταν κοντινοὶ συγγενεῖς, γινόταν δίκη.- **ἀμφισβητήσεων**, δηλ. **τῆς συμφορᾶς· ἀμφισβητῶ τινος** διεκδικῶ κάτι, ἰσχυρίζομαι ὅτι κάτι μοῦ ἀνήκει.

§ 15-16. **ὕβριστης** ἀλαζόνας, καυχησιάρης, θρασύς.- **ἀσελγῶς διακείμενος** = **ἀσελγῆς** αὐθάδης.- **ὥσπερ** (μὲ μτχ.) ὡσάν, σὰν νά.- **φοβερῶς ὀνομάζω** χρησιμοποιοῦ φοβερὲς ὀνομασίες, λέξεις (ὅπως εἶναι οἱ λ.: **ὕβριστης, βίαιος, ἀσελγῆς**).- **ἀλλ' οὐ ταῦτα (= τοῦτο) ποιήσω** = **καὶ οὐ μέλων ἀληθῆ λέγειν**.- **ἐὰν πάνυ πραόνως**, δηλ. **ὀνομάσῃ· πάνυ παρόνως (= πράως) ὀνομάζω** χρησιμοποιοῦ πολὺ ἥπια λόγια.- **διαγιγνώσκω** διακρίνω, καταλαβαίνω.- **ἐκχωρεῖ** εἶναι δυνατό.- **ὕβριζω** φέρομαι ἀλαζονικά, μὲ αὐθάδεια.- **οἱ ἀπόρως διακείμενοι** οἱ ἄποροι, οἱ φτωχοί.- **τῶν ἀναγκαίων**, ὀνομαστκ. **τὰ ἀναγκαῖα** τὰ ἀπαραίτητα γιὰ τὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου.- **οἱ πιστεύοντες ταῖς ἐαυτῶν ῥώμαις** ἐκεῖνοι πού ἔχουν ἐμπιστοσύνη (πεποίθησι) στὶς δυνάμεις τους.- **οἱ χρώμενοι νέαις ταῖς διανοίαις** ἐκεῖνοι πού ἔχουν νεανικά τὰ φρονήματα (τὰ μυαλά).

§ 17-18. **ἐξωνοῦμαι** ἐξαγοράζω.- **κίνδυνος** δικαστικὸς ἀγώνας.- **ἐξαμαρτάνουσιν ὁμοίως** ὅποτε πέφτουν σὲ σφάλμα ὁμοία (ὅπως καὶ οἱ νέοι).- **ἐπιτιμῶ τινι** ψέγω, κατηγορῶ, κατακρίνω κάποιον.- **μηδέν**, δηλ. **κακόν**.- **ὕβριζω**, ἐδῶ: βλάπτω, ἀδικῶ.- **ἔστιν** εἶναι δυνατό.- **ἀμύνομαι** ἀποκρούω.- **τοὺς ὑπάρξαντας**, δηλ. **τῆς ὕβρεως· ὑπάρχω τῆς ὕβρεως** κάνω ἀρχὴ τῆς ἀδικίας.- **περιγιγνομαί τινος** ὑπερισχύω, εἶμαι πιὸ δυνατός ἀπὸ κάποιον.- **σπουδάζω** μιλῶ σοβαρά.- **παίζω** χωρατεύω, λέω ἀστεῖα.- **κωμωδῶ** διακωμωδῶ, περιπαίζω.- **καλὸν** σπουδαῖο κατόρθωμα.

§ 19-20. **ὡς ἐμὲ σ' ἐμένα**, στὸ ἐργαστήρι μου.- **πονηρὸς** = (§ 2 **πονηρία**).- **ἐπιβουλεύω τινί** σχεδιάζω κακὸ ἐναντίον κάποιου, ἐπιβουλεύομαι κάποιον.- **ἐνθυμοῦμαι** σκέπτομαι.- **οὐδὲν διόλου**.- **δημιουργὸς** τεχνίτης.- **ἐθίζομαι (εἰθισμαι)** συνηθίζω, ἔχω τὴ συνηθειά.- **προσφοιτῶ** συχνάζω.- **σκυτοτομειῶν** ἐργαστήρι ὑποδηματοποιοῦ (τσαγκάρη).- **ἄποι ἂν τύχη**, δηλ. **προσφοιτῶν**.- **ἐγγυτάτω** πάρα πολὺ κοντά.- **οἱ κατεσκευασμένοι** οἱ ἐγκαταστημένοι, ἐκεῖνοι πού ἔχουν τὸ ἐργαστήρι τους.- **καταγιγνώσκω τινὸς πο-**

νηριάν θεωρῶ κάποιον (ὡς) κακό.- **ἀμουγέπου** κάπου, σὲ κάποιο μέρος.

§ 21-23. **ἀλλά γάρ** ἀλλ' ἄρκετὰ αὐτὰ· ἐπειδὴ.- **δοτι δαί** ποιά ἡ ἀνάγκη, γιατί πρέπει.- **ἀκριβῶς** μὲ λεπτομέρειες.- **ὕμιν** ἀνήκει στὸ **ἐνοχλαῖν**- **τῶν εἰρημένων**, δηλ. ἀπὸ τὸν κατήγορο.- **ὕπερ = περί**.- **τὰ μέγιστα** τὰ πιὸ σημαντικά, τὰ πιὸ σπουδαῖα (δηλ. ἡ φτώχεια καὶ ἡ ἀναπηρία).- **σπουδάξαι** **περὶ τῶν φαύλων ὁμοίως τούτῳ** νὰ δείχνει κανεὶς προθυμία (ζήλο) γιὰ πράγματα τόσο λίγο σπουδαῖα ὅσο αὐτός· ὅσα δηλ. εἰπώθηκαν ἀπὸ τὸν κατήγορο γιὰ τὴ διαγωγή τοῦ ἀνάπηρευ στίς § 15 καὶ 19.- **διάνοια** γνώμη.- **οὐ μόνου**, δηλ. τοῦ ὀβολοῦ.- **μεταλαμβάνω τινός** ἀπολαύω (ἢ ἀπολαβαῖνω) κάτι.- **τῶν ἐν τῇ πατρίδι**, δηλ. ἀγαθῶν.- **κοινῇ** μὲ κοινὴ ἀπόφαση.- **ἀρχαί** (δημόσια) ἀξιώματα.- **δαίμων** τύχη.- **δαίλαιος** δύστυχος.- **τῶν καλλίστων καὶ μεγίστων**, δηλ. ἀγαθῶν (στὴν ἰδιωτικὴ καὶ δημόσια ζωῇ).- **εἰ...ἀπεστερημένος εἶην**, ἀντὶ ὀριστ.: **εἰ...ἀπεστερημένος εἰμί** (πρβλ. § 7-8 **εἰ...φαινοίμην λαμβάνων**).- **προνοοῦμαι τινος** φροντίζω γιὰ κάποιον.- **ταύτη** ἔτσι.- **τίθεμαι τὴν ψῆφον** ψηφίζω, ἀποφασίζω.

§ 24-25. **διὰ τί ἂν καὶ τύχοιμι τ. ὑμῶν;** γιατί ἄραγε θὰ σᾶς ἐβρῖσκα τέτοιους (δηλ. ἐχθρικοὺς ἀπέναντί μου);- **καθίσταμαι εἰς ἀγῶνα** μπλέκομαι σὲ δίκη.- **ἀπώλεσε τὴν οὐσίαν**, μὲ τὴν πληρωμὴ μεγάλου προστίμου ἢ μὲ τὴ δήμευση τῆς περιουσίας.- **πολυπράγμων** ἐκεῖνος ποὺ ἀνακατεύεται σὲ πολλὰ, περίεργος, ραδιοὔργος, πανοὔργος.- **φιλαπεχθῆμων** ἐκεῖνος ποὺ ἀγαπᾷ νὰ κάνει ἐχθρούς, φιλόνικος (καυγατζής).- **τοῖς ἄλλοις**, γένους οὐδ.- **τοιαύταις ἀφ. τοῦ βίου τυγχάνω χρώμενος = τοιαύτας ἀφορμὰς τοῦ βίου κέκτημαι**· ἀφορμὴ τοῦ βίου μέσα γιὰ τὴν ἐξοικονόμηση τῶν ἀναγκαίων γιὰ τὴ ζωῇ.- **πρὸς τὰ τοιαῦτα = ὥστε τὰ τοιαῦτα πράττειν = ὥστε ὑβριστῆς καὶ βίαιος εἶναι**.- **γίγνομαι ἐν δυνάμει** ἀποκτῶ (πολιτικὴ) δύναμη, ἐπιρροή.- **μετὰ τοῦ ὑμετέρου πλήθους** μ' ἐσᾶς τοὺς δημοκρατικούς.- **ἐξὸν = εἰ καὶ ἐξῆν**.- **μετ' ἐκείνων**, δηλ. τῶν Τριάκοντα.- **ἀδεῶς** χωρὶς φόβο, μὲ ἀσφάλεια (ὡς φτωχὸς ἀνάπηρευ).- **πολιτεύομαι** ζῶ ὡς πολίτης.

§ 26-27. **μὴ τύχοιμι ὑμῶν ὁμοίων (= ὁμοίως δυσμενῶν)** μακάρι νὰ μὴ σᾶς βρῶ ὁμοια ἐχθρικούς.- **τοῖς πολλὰ ἡδικοῦσι = οἷων ἔτυχον ὑμῶν οἱ πολλὰ ἡδικοῦτες**.- **τὴν αὐτὴν ψῆφον τίθεμαι ταῖς ἄλλαις βουλαῖς** ψηφίζω (ἀποφασίζω) ἔτσι, ὅπως οἱ βουλῆς προηγούμενων χρόνων.- **ὕπερξω εὐθύνας** δίνω λόγο, λογοδοτῶ.- **οὕτως**, ἂν δηλ. ψηφίσετε, ὅπως οἱ βουλῆς τῶν προηγούμενων χρόνων.- **γινώσκω κρίνω**, ἀποφασίζω.- **τούτων**, δηλ. τῶν δικαίων.- **ὕμιν**, ἀνήκει στὸ **ἔξω τὴν χάριν**.- **τὴν χάριν** τὴν ὀφειλόμενη εὐγνωμοσύνη.- **περιγίγνεσθαι τῶν ὁμοίων = πειρᾶσθαι νικᾶν** (σὲ δικαστήριο) τοὺς ὁμοίους.

3. ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΣΙΤΟΠΩΛΩΝ

§ 1. πολλοί, δηλ. φίλοι τῶν σιτοπωλῶν.- ἐν τῇ βουλῇ, ὅπου στήν ἀρχὴ γίγνετο ἡ καταγγελία ἐναντίον τῶν σιτοπωλῶν (βλ. στήν εἰσαγωγή τοῦ λόγου).- εἰ ὡς μάλιστα= εἰ τὰ μάλιστα καὶ ἂν ἀκόμη (πράγμα ἀπίθανο).- ἀδικῶ παραβαίνω τοὺς νόμους, παρανομῶ.- οὐδὲν ἦντον καθόλου λιγότερο, ἐπίσης.- ποιῶμαι τοὺς λόγους περὶ τίνος = κατηγορῶ τίνος.- ὄθεν ἀπὸ ποῦ, γιὰ ποιους λόγους (αἰτίες).

§ 2. πρυτάνεις, ἔτσι λέγονταν οἱ πενήντα βουλευτὲς ποὺ γιὰ 35 ἢ 36 μέρες προέδρευαν στὴ βουλή.- ἀπέδοσαν εἰς τὴν βουλήν περὶ αὐτῶν ἀφῆκαν (ἐπέτρεψαν) στὴ βουλή νὰ κρίνει (ν' ἀποφασίσει) γι' αὐτοὺς.- ὠργίσθησαν, ὑποκμ. οἱ βουλευταί.- τῶν ῥητόρων = τῶν βουλευτῶν.- ἄκριτος ἐκεῖνος ποὺ δὲ δικάστηκε, ἀδίκαστος.- οἱ ἔνδεκα, ἦταν μιὰ ἀρχὴ ἀπὸ 10 ἄντρες ποὺ ἐκλέγονταν μὲ κλῆρο κάθε χρόνο, ἕνας ἀπὸ κάθε φυλῆ· σ' αὐτοὺς συγκαταλεγόταν καὶ ὁ γραμματέας. Εἶχαν τὴν ἐπίβλεψη τῶν φυλακισμένων καὶ φρόντιζαν γιὰ τὴν ἐκτέλεση τῶν σωματικῶν ποινῶν ποὺ ἐπέβαλλαν τὰ δικαστήρια.- ζημιῶσαι, καθαρῶς τελκ. ἀπρμφ. ἀπὸ τὸ παραδοῦναι· ζημιῶ τιμωρῶ.- δεινὸν ἐπικίνδυνο.- κρίναι κατὰ τὸν νόμον, δηλ. παραπέμποντας τὴν ὑπόθεση στὴν Ἡλιαία, γιατί ἡ βουλή εἶχε δικαίωμα νὰ ἐπιβάλλει ποινὴ ὡς 500 δραχμές· ἂν τὸ ἔγκλημα ἀπαιτοῦσε μεγαλύτερη ποινὴ, ἔφερνε τὴν ὑπόθεση στὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Δήμου ἢ σὲ ἡλιαστικὸ δικαστήριο.- γινῶσκω, βλ. 2 § 27.

§ 3-4. ἐπεχείρουν, δηλ. μερικοὶ ἀπὸ τοὺς βουλευτὲς.- ὅτ' ἦν αὐτοῖς ἡ κρίσις = ὅτε αὐτοὶ (οἱ σιτοπῶλαι) ἐκρίνοντο· εἶναι ἡ δευτέρη συνεδρίαση τῆς βουλῆς, ὅπου ἀποφασίστηκε νὰ γίνῃ παραπομπὴ τῆς ὑποθέσεως στὴν Ἡλιαία.- ἔργω ἐμπρακτα: μὲ τὴν στάση ποὺ τήρησα.- ἡσυχίαν ἄγω ἡσυχάζω, σπαίνω.- βοηθῶ τοῖς νόμοις ὑποστηρίζω (ὑπερασπίζω) τοὺς νόμους.- ἠρξάμην, δηλ. κατηγορῶν τῶν σιτοπωλῶν ἐν τῇ βουλῇ.- δεδιδῶ τὰς αἰτίας ἐπεξηγεῖ τὸ τοῦτων ἔνεκα· αἰτία: συκοφαντίες, διαβολές.

§ 5. ἀνάβηθι, δηλ. στὸ βῆμα ποὺ βρισκόταν κοντὰ στὸ βῆμα τοῦ ρήτορα.- σύ, ἀπευθύνεται στὸν προϊστάμενο τῶν κατηγορουμένων σιτοπωλῶν.- ἄλλο τι οὖν (νομίζεις) ἤ; λοιπὸν δὲν...; ἀξιῶ παραδέχομαι ὅτι εἶμαι ἄξιος.- οἷς, ὁ πληθ., γιατί τὸ τι, ὅπου ἀναφέρεται, εἶναι περιληπτικό.-

ἡ ζημία ἢ νόμιμη τιμωρία, ἐκεῖνη πού ἐπιβάλλεται.- **ἔγωγε** (δηλ. **ἀξιῶ ἀποθανεῖν**) μάλιστα.- **συνωνοῦμαι** ἀγοράζω μαζί με ἄλλους (συνεταιρικά).- **φορμός**, βλ. τήν ὑποσημείωση στήν εἰσαγωγή τοῦ λόγου.- **ὦν**, καθ' ἑλξη, ἀντί: **οὖς**.- **ἔξειναι**, δηλ. **τινι συμπρίασθαι**.- **τῶν ἀρχόντων**, δηλ. **τῶν σιτοφυλάκων**· γι' αὐτούς βλ. εἰσαγωγή τοῦ λόγου.

§ 6. **ἀποψηφίσασθαι...καταψηφίσασθαι**, δηλ. **αὐτοῦ· ἀποψηφίζομαι** τινος ἀθώων κάποιον.- **παρεσχόμεθα** ὑποβάλαμε (στή γραπτή κατηγορία).

§ 7. **ἀπαγορεύων φαίνεται** εἶναι φανερό ὅτι ἀπαγορεύει: αὐστηρά ἀπαγορεύει.- **κατά τῶν ἀρχόντων** σχετικά με τοὺς ἄρχοντες, ἐναντίον τῶν ἀρχόντων.- **διὰ μακροτέρων** με περισσότερα λόγια, με λεπτομέρειες, πιό ἀλυττικά.

§ 8-9. **οὔτοι**, δηλ. οἱ σιτοπῶλες.- **τὴν αἰτίαν**, δηλ. τοῦ **συνωνεῖσθαι**.- **εἰς ἐκείνους**, δηλ. τοὺς ἄρχοντες (τοὺς σιτοφύλακες).- **ἀναφέρω τὴν αἰτίαν** ρίχνω τὴν εὐθύνην.- **παρακαλῶ** προσκαλῶ.- **ἠρωτῶμεν**, δηλ. ἐμεῖς οἱ βουλευτὲς στή β' συνεδρίαση τῆς βουλῆς (§ 3).- **οἱ μὲν τέτταρες...** "Αὐτος δέ, οἱ σιτοφύλακες τοῦ Πειραιᾶ ἦταν πέντε· ἀπ' αὐτούς ὁ "Αὐτος ἦταν σιτοφύλακας καὶ τὸν προηγούμενο χρόνο καὶ τώρα.- **τίμιος** σὲ ψηλὴ τιμῆ, ἀκριβός.- **τούτων ὑπερβαλλόντων ἀλλήλους καὶ πρὸς σφᾶς αὐτούς (= πρὸς ἀλλήλους) μαχομένων** ἐπειδὴ αὐτοὶ (οἱ σιτοπῶλες) πρόσφεραν (στοὺς σιτεμπόρους) μεγαλύτερη τιμῆ καὶ φιλονικοῦσαν μεταξύ τους (γιὰ τὸ ποιὸς θὰ πλειοδοτήσῃ).- **παρὰ τούτων**, δηλ. τῶν σιτοπωλῶν.- **ὠνούμενοις**, δηλ. τὸ σιτάρι.- **ἄξιος** φτηνός.- **τούτους**, δηλ. τοὺς σιτοπῶλες.- **δεῖν**, ἀπὸ τὸ **ἔλεγε**.- **ὄβολῳ** κατὰ ἓναν ὄβολο.- **κατατίθεμαι** ἀποθηκεύω.- **ἀλλήλοισι ἀντωνεῖσθαι = ὑπερβάλλειν ἀλλήλους**.- **τῆτες** (ἐπίρρ.) αὐτὸν τὸ χρόνο, ἐφέτος.

§ 10. **ἐὰν ὡς μάλιστα** καὶ ἂν ἀκόμη (πράγμα ἀπίθανο).- **περὶ τούτων** (δηλ. **τῶν πραγμάτων**) γι' αὐτὴ τὴν ὑπόθεση.- **τούτων**, δηλ. τῶν ἀρχόντων.- **περὶ ὧν**, δηλ. πραγμάτων (ὅπως ἐδῶ γιὰ τὸ σιτάρι).- **διαρρήθην** σαφῶς, καθαρά.- **δίδωμι δίκην** τιμωροῦμαι.

§ 11-12. **ἀλλὰ γὰρ ἀλλὰ** ὁμως.- **ἐλεοῦμαι ἐπὶ τινι** συγχωροῦμαι γιὰ κάτι.- **ἐπ' εὐνοίᾳ τῆς πόλεως** ἀπὸ ἀγάπη πρὸς τοὺς πολίτες, γιὰ τὸ συμφέρον τῶν πολιτῶν.- **περιφανῆς** ὀλοφάνερος, πειστικός.- **τῆς αὐτῆς τιμῆς**, γεν. τοῦ τιμήματος.- **ἐπιλείπει τινὰ ὁ σῖτος** τελειώνει (σώνεται) κάποιου τὸ σιτάρι.

§ 13. **δεινὸν παράδοξο**.- **εἰσφοράν**, γι' αὐτὴ βλ. 1, § 30-31.- **εἴσεσθαι**,

μελλ. τοῦ οἶδα.- ἐπ' οἷς γιά δσα. καὶ λαθεῖν...= καὶ (δ) συνέφερον αὐτοῖς λαθεῖν (ποιοῦσι) καὶ δσα εἶχαν συμφέρον αὐτοὶ νά κάνουν κρυφά.- ἐπ' εὐνοία τῇ ὑμετέρα = ἐπ' εὐνοία ὑμῶν.- τάναντία αὐτοῖς καὶ τοῖς ἄλλοις συμφέρει τὰ συμφερόντά τους εἶναι ἀντίθετα στά συμφέροντα δλων τῶν ἄλλων πολιτῶν.

§ 14-15. οὕτω ἄσμενοι με τόση χαρά.- λογοποιῶ πλάθω ψευτικούς λόγους (εἰδήσεις), ἐπινοῶ, μηχανεύομαι.- τὰς ναῦς, ἐδῶ: τὰ σιταγωγὰ πλοῖα, τὰ φορτωμένα με σιτάρι πλοῖα.- διεφθάρθαι, ἀπό τὴν τρικυμία.- ἐκπλεούσας, ἀπό τὸν Πόντο ἢ τὸν Ἑλλήσποντο.- ἐμπόριον ἐμπορικὸ λιμάνι.- τὰς σπονδάς, νοεῖται ἡ Ἀνταλκίδειος εἰρήνη (387 π.Χ.).- ἀπορρηθήσεσθαι, ἀπρμφ. πθτκ. μελλ. τοῦ ἀπαγορεύω διαλύω, ἀκυρώνω,- εἰς τοῦτ' ἔχθρας, δηλ. πρὸς ὑμᾶς.- καιρὸς κρίσιμη περίστασις.- ἀναρπάξω (τὸν σῖτον) κάνω ἀνάρπαστο τὸ σιτάρι (καὶ τὸ ἀποθηκεύω).- διαφέρομαι περὶ τῆς τιμῆς συζητῶ γιά τὴν τιμή, παζαρεύω.- ἀγαπῶ μένω εὐχαριστημένος.- ὅποσουτινοσοῦν, γεν. τῆς ἀξίας ἢ τοῦ τιμήματος: σέ ὅποιαδήποτε τιμή, δσα-δσα.

§ 16. οὕτω γινώσκω τέτοια γνώμη σχηματίζω (μορφώνω).- κακόνοια δυσμένεια, ἐχθρική διάθεσις.- τὰ ὄνια τὰ πράγματα πού πουλιούνται στὴν ἀγορά, τὰ τρόφιμα, τὰ ἐμπορεύματα (τὰ ψώνια).- ἀγορανόμοι, ἄρχοντες, 5 στὴν Ἀθήνα καὶ 5 στὸν Πειραιά, πού φρόντιζαν νά πουλιούνται τὰ ἐμπορεύματα στὴν ἀγορὰ καθαρὰ καὶ ἀνόθευτα.- τέχνη ἐπάγγελμα.- χωρὶς ξεχωριστά, ιδιαίτερα.- ἀποκληρῶ ἐκλέγω με κληρο.- τὴν μεγίστην δίκην λαμβάνω παρά τινος τιμωρῶ κάποιον με τὴν ἔσχατη ποινή.- ἐπικρατῶ τινος ὑπερνω κάποιον, ἐδῶ: ἐξουδετερώνω κάτι.- ὅποτε ἀφοῦ.- φυλάτταν, δηλ. τοὺς ἀδικοῦντας.

§ 17-18. ἀπογινώσκω τινὸς ἀθώνω κάποιον.- ὁμολογούντων = εἰ καὶ ὁμολογοῦσιν.- ἐπὶ τοὺς ἐμπόρους συνίστασθαι δτι συνεννοοῦνται καὶ συνεταιρίζονται ἐναντίον τῶν ἐμπόρων (γιά ν' ἀγοράζουν φτηνά καὶ νά πουλοῦν ἀκριβὰ τὸ σιτάρι).- ἐπιβουλεύειν τοῖς εἰσπλέουσι δτι κρατᾶτε ἐχθρική στάση ἀπέναντι τῶν ἐμπόρων πού εἰσάγουν στή χώρα τὸ σιτάρι (ἀπέναντι τῶν εἰσαγωγέων).- ἄλλην τινὰ ἀπολογία, ἐκτός ἀπὸ τὴν ὁμολογία.- ἔχω (με ἀπρμφ.)=; - ἐπιτιμῶ τινι, βλ. 2, § 17-18.- ἐπ' ὑμῖν (δηλ. ἦν ἄν) δικαίωμά σας θά ἦταν.- ὁποτέρους, δηλ. στοὺς κατηγοροὺς ἢ στοὺς κατηγορουμένους.- καταγινώσκω τινὸς θάνατον καταδικάζω κάποιον σέ θάνατο.- ἐχόντων ταύτην τὴν αἰτίαν πού κατηγορήθηκαν γιά τοῦτο (δτι δηλ. ἀγοράζαν μαζί με ἄλλους τὸ σιτάρι).- ἄρνούμενων καὶ μ. παρεχομένων ἄν καὶ δὲ δέχονταν (τὴν ἐνοχή τους) καὶ παρουσίαζαν μάρτυρες (γιά

τὴν ἀθωότητά τους).- πιστὸς πειστικός.- μᾶλλον παρὰ τῶν ἀρν., ὡς β' ὁρος τῆς συγκρίσεως: ἢ παρὰ τῶν ὁμολογούντων.

§ 19-20. καὶ μὲν δὴ ἀλλ' ὅμως, καὶ ὅμως.- περὶ τῶν τοιούτων, δηλ. πραγμάτων ὑποθέσεων (δηλ. γιὰ τὸ σιτάρι).- κοινότατοι τυγχάνουσιν ὄντες τοῖς ἐν τῇ πόλει προκαλοῦν τὸ ἐνδιαφέρον ὄλων τῶν κατοίκων τῆς πόλης.- πεύσσονται, μελλ. τοῦ πυνθάνομαι.- περὶ αὐτῶν, τῶν σιτοπωλῶν.- κόσμος εὐπειθῆς στοὺς νόμους, νομοταγής.- πολλὴν ἄδειαν ψηφίζομαι τινὶ δίνω μὲ τὴν ψῆφο μου σὲ κάποιον ἀπόλυτη ἐλευθερία.- ἔνεκα τῶν παρεληλυθότων, δηλ. ἀμαρτημάτων.- ἔσονται, ὑποκμ.: οἱ ἄλλοι σιτοπῶλες.- μόγις μόλις.- ἐκ ταύτης, ἢ ἐκ ἐξαιτίας.- τέχνη, βλ. § 16.- ἀγωνίζομαι περὶ τοῦ σώματος εἰσάγομαι σὲ δίκη καὶ κινδυνεύω νὰ καταδικασθῶ σὲ θάνατο.- κινδυνεύω περὶ τῆς ψυχῆς διακινδυνεύω τὴ ζωὴ μου.

§ 21. ἀντιβολῶ παρακαλῶ.- τῶν πολιτῶν, οἷ= τούτους τῶν πολιτῶν, οἷ.- οἷ...ἀπέθνησκον, δηλ. οἱ σιτοφύλακες ποὺ τιμωρήθηκαν (πρβλ. § 16).- ἐφ' οὓς συνέστησαν, πρβλ. § 17 ἐπὶ τοὺς ἐμπόρους συνίστασθαι.- οἷς = τούτοις δέ, δηλ. στοὺς ἐμπόρους.- χαρίζομαι τινὶ εὐχαριστῶ κάποιον.- αὐτούς, τοὺς ἐμπόρους.- κάπηλοι μικροπωλητές· ὁ ρήτορας περιφρονητικὰ ἀποκαλεῖ ἔτσι τοὺς σιτοπῶλες.

§ 22. ὅ,τι δεῖ ποιά ἡ ἀνάγκη, γιατί πρέπει.- ὄτου, ἀντωνυμία ἀναφκ. πτ. γνκ. γένους οὐδ. (ὄ,τι, γνκ. οὐτινος ἢ ὄτου)· ἢ γνκ. ὄτου δηλώνει τὴν αἰτία= γιὰ ποιά αἰτία.

ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ ΛΟΓΟΙ

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΙΩ. ΖΑΦΕΙΡΙΟΥ

ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ ΛΟΓΟΙ

(ΠΡΟΣ ΔΗΜΟΝΙΚΟΝ, ΕΓΛΙΟΡΑΣ)



ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΑΘΗΝΑΙ 1976

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ



ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ

ΑΘΗΝΑΙ 1976

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Α'. Ρητορική

Πολλοί έχουν τὸ φυσικὸ χάρισμα νὰ ἐκφράζουν τὶς σκέψεις τους μετὸς τὴν τέχνη καὶ ζωντάνια, ὥστε νὰ συγκινοῦν καὶ νὰ πείθουν τὸ ἀκροατήριό τους.

Αὐτὸ, τὰ παλιὰ χρόνια, ἦταν κτῆμα λίγων ἀνθρώπων· γι' αὐτὸ καὶ πολλοὺς τιμοῦσαν. Τέτοιοι ἄνθρωποι στὸν Ὅμηρο ἦταν ὁ Νέστορας, ὁ Ὀδυσσεύς κ.ἄ., καὶ ἀργότερα ὁ Σόλων, ὁ Πεισίστρατος, ὁ Θεμιστοκλῆς, ὁ Ἀριστείδης, ὁ Περικλῆς.

Ἡ ἱκανότητα αὐτὴ ὀνομάζεται **ἐμφυτὴ εὐγλωττία**. Στὰ δημοκρατικὰ πολιτεύματα ἔπρεπε νὰ τὴν ἔχουν οἱ πολιτικοί, γιὰ νὰ παρασύρουν τὸ λαὸ μετὴ τὴ γνώμη τους. Ἐπειδὴ ὁμως δὲν εἶχαν ὅλοι τὴν ἐμφυτὴ εὐγλωττία, προσπαθοῦσαν μετὴ τὴ μελέτη καὶ τὴν ἀσκήσιν νὰ τὴν ἀποκτήσουν. Ἔτσι ἀρχισε νὰ ἀναπτύσσεται ἡ ἐντεχνη ρητορική, ἡ **τέχνη τοῦ εὐ λέγειν**. Γιὰ πρώτη φορὰ διαμορφώθηκε στὴ Σικελία· πρῶτοι δάσκαλοι τῆς ρητορικῆς ἦταν ὁ **Κόρακας**, πού ὀνόμασε τὴ ρητορική **παιθοῦς δημιουργόν**, καὶ ὁ **Πισίας**, πού ἔγραψε **«ρητορικὴν τέχνην»**. Ἀπὸ τὴ Σικελία ὁ Γοργίας ὁ Λεοντίνος μεταφύτευε τὴ ρητορικὴ τέχνη στὴν Ἀθήνα, ὅπου τὴ δίδασκαν μετὰ πολλὰς ἄλλες γνώσεις οἱ **σοφιστῆς**.

Ἐδῶ ἔφτασε σὲ ἐπιστημονικὸ ὕψος κυρίως ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ πελοποννησιακοῦ πολέμου καὶ κατόπι γιὰ πολλοὺς λόγους, ὅπως οἱ συχνὲς δίκες, οἱ πολιτικὲς συζητήσεις, ἡ ἐκκλησία τοῦ δήμου, οἱ πανηγύρεις, οἱ κάθε εἶδους συγκεντρώσεις καὶ ἡ γενικὴ πνευματικὴ ἀκμὴ τῆς πόλης. Γι' αὐτὸ στὴν Ἀθήνα καλλιεργήθηκαν καὶ τὰ τρία εἶδη τοῦ ρητορικοῦ λόγου: τὸ **δικανικὸ** στὰ δικαστήρια, τὸ **συμβουλευτικὸ** στὴ βουλή καὶ στὴν ἐκκλησία τοῦ δήμου καὶ τὸ **πανηγυρικὸ** ἢ **ἐπιδεικτικὸ** στὶς γιορτῆς, στὶς πανηγύρεις καὶ συγκεντρώσεις.

Μεταξὺ τῶν ἀττικῶν ρητόρων διακρίθηκαν ὁ Λυσίας, ὁ μέγας ρητοροδιδάσκαλος Ἰσοκράτης, ὁ Ἰσαῖος, ὁ Δημοσθένης καὶ ἄλλοι.

Τοὺς ρητορικοὺς λόγους οἱ ρήτορες τοὺς ἐκφωνοῦσαν πρῶτα καὶ ἔπειτα τοὺς δημοσίευαν ἐπεξεργασμένους καὶ συμπληρωμένους. Πολλὰς φορὲς ὁμως δὲν τοὺς ἐκφωνοῦσαν, ἀλλὰ τοὺς ἔγραφαν μονάχα ἢ κατὰ

παράκληση και για τις ανάγκες άλλων (παραινετικοί και δικανικοί) ή σαν ρητορικά γυμνάσματα, που τα δημοσίευαν για ανάγνωση.

Β'. Ίσοκράτης

Βίος του Ίσοκράτη. Ο Ίσοκράτης γεννήθηκε στην Αθήνα το 436 π.Χ. Οι γονείς του ήταν ο Θεόδωρος, από την Έρχια (δήμος στα ανατολικά της Αθήνας), και η Ήδυτώ· αν και ήταν από τους κοινούς πολίτες, ήταν αρκετά εύποροι και είχαν ένα εργαστήριο για την κατασκευή αὐλῶν. Έτσι του εξασφάλισαν όλα τα μέσα για μια τέλεια μόρφωση. Και πραγματικά, στην αρχή μαθήτεψε κοντά στους σοφιστές Γοργία, Πρόδικο και Πρωταγόρα και αργότερα κοντά στο φιλόσοφο Σωκράτη, που η ήθική του διδασκαλία άσκησε μεγάλη επίδραση στο νεαρό Ίσοκράτη.

Όταν ενηλικιώθηκε έγινε ρήτορας και σκέφτηκε να σταδιοδρομήσει στη δημόσια ζωή, για να αποκτήσει δόξα και πρωτεία, που επιθυμούσε πολύ· αλλά η ασθενική του φωνή και η φυσική του άτολμία και δειλία του στέκονταν εμπόδιο για κάτι τέτοιο· σαν λογογράφος πάλι, θα είχε τον Λυσία πολύ μεγάλο αντίπαλο. Για όλους αυτούς τους λόγους αποφάσισε να γίνει **ρητοροδιδάσκαλος**. Πραγματικά, με αυτή του την ιδιότητα απέκτησε και πλούτο και δόξα και πρωτεία.

Στην αρχή ίδρυσε ρητορική σχολή στη Χίο (393 π.Χ.), όπου είχε έννια μαθητές. Αργότερα άλλη στην Αθήνα, όπου μαθήτεψαν οι άριστοι της εποχής του και αποφοίτησαν έξοχοι ιστορικοί, ρήτορες, πολιτικοί και στρατηγοί. Δίκαια ονομάστηκε η σχολή του σχολείο της Ελλάδας, γιατί φοίτησαν εκεί πάνω από 100 νέοι από όλες τις ελληνικές πόλεις. Πλήρωναν διδάκτρα ό καθένας 1000 δραχμές της εποχής εκείνης και φοιτούσαν 3-4 χρόνια. Ο Κικέρων **De oratore II**, 24 λέγει: «από το παιδευτήριο του Ίσοκράτη, όπως από τον τρωικό ίππο, μονάχα έξοχοι άντρες βγήκαν».

Γυναίκα του πήρε την Πλαθάνη, χήρα του σοφιστή Ίππια· επειδή όμως δεν απέκτησε παιδιά, υιοθέτησε τον Αφαρέα, γιό της Πλαθάνης από τον πρώτο της γάμο.

Σαν **άνθρωπος** ήταν δίκαιος, ειλικρινής και φιλόπατρης. Έπειδή πίστευε ότι ο Φίλιππος ήταν άξιος ηγέτης για να πραγματοποιήσει την πολιτική ένότητα όλων των Ελλήνων και την έκστρατεία έναντι των Περσών, τον υποστήριξε με μεγάλη προθυμία· αλλά μετά τη μάχη στη

Χαιρώνεια (338 π.Χ.), λυπημένος για την ταπείνωση της πόλης του και ανήμπορος να τη βοηθήσει, επιζήτησε το θάνατο. Πραγματικά, για 14 μέρες δεν άγγιξε τροφή και ποτό και έτσι πέθανε (338 π.Χ.) σε ηλικία 98 ετών. Τὸν ἔθαψαν με δημόσιες δαπάνες και πάνω στὸν τάφο του ἔστησαν μιὰ σειρήνα για νὰ συμβολίζει τὴν ἔλκυστική χάρη τῆς τέχνης του.

Ὁ Ἴσοκράτης σὰν **παιδαγωγὸς** ἐπεδίωκε νὰ μορφώσει ἠθικούς χαρακτήρες. Αὐτοῦ τοῦ εἶδους ἡ μόρφωση ὀδηγεῖ στὴν εὐδαιμονία, πού κατὰ τὴ γνώμη του βρίσκεται στὴν ἄσκηση τῆς εὐσεβείας, τῆς δικαιοσύνης και τῶν ἄλλων ἀρετῶν. Για τὴν ἐπιτυχία αὐτοῦ τοῦ σκοποῦ ἀπαιτοῦσε **εὐβουλία** (δηλ. φρόνηση) και **σωφροσύνη**, πού χωρὶς αὐτὴν οἱ σπουδὲς εἶναι ζημιὰ μᾶλλον παρά ὠφέλεια· ἔπειτα **φιλεργία** και **ἐπιμέλεια**, πού ἔχει ἀπίστευτα μεγάλη δύναμη· ἀκόμη και ὁ εὐφυέστατος πρέπει νὰ εἶναι ἐπιμελής και φίλεργος, γιατί ἄλλιῶς στὴ ζωὴ του θὰ εἶναι ἕνας δυστυχισμένος. Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς φιλεργίας εἶναι ἡ **ἀλυπία**, τὸ κύριο αὐτὸ γνώρισμα τῆς εὐδαιμονίας, καθὼς ὁ ἴδιος διδάσκει· **Εὐαγ. 42: «οἱ ἄριστοι τῶν ὄντων ἐπιμελούμενοι ἐλάχιστα λυποῦνται»**. Ὁ Ἴσοκράτης ἐπίσης ἤθελε νὰ συνδυάζεται ἡ θεωρία με τὴν πράξη· **ἔμπειρία**, λέγει **Πρὸς Νικοκλ. 35 «μέθι και φιλοσοφία· αὕτη μὲν γάρ τὴν ὁδὸν σοὶ δείξει, ἡ δὲ ἔμπειρία ποιήσει σε δύνασθαι χρῆσθαι τοῖς πράγμασι»**. Τὴ θεωρία δηλαδή τὴν ἤθελε μονάχα σὰν ὁδηγὸ τῆς πορείας· γι' αὐτὸ και διαμόρφωσε ἔτσι τὴ διδασκαλία του, ὥστε νὰ μπορεῖ νὰ κατευθύνει τοὺς ἀκροατὲς στὴ ζωὴ τους σὲ μιὰ κρίση ὀρθὴ και βαθιά. Εἶχε μπροστὰ στὰ μάτια του τὸ λόγο τοῦ Ἡρακλείτου: **«Πολυμαθὴν νόον ἔχειν οὐ δίδασκει»**.

Φέρνοντας σὰν παράδειγμα πάντοτε τὸν ἑαυτὸ του, δίδασκε ὅτι ὁ καθένας πρέπει νὰ σπουδάζει σύμφωνα με τὴν κλίση και τὶς ἱκανότητές του, για νὰ γίνονται στὸν κλάδο τους ὄλοι τέλειοι, για νὰ γίνονται προσωπικότητες. Στὸν **Παναθηναϊκὸ** (§ 11) λέει ὅτι δὲν πῆρε μέρος στὴν πολιτικὴ ζωὴ, γιατί δὲν εἶχε ἱκανοποιητικὴ φωνὴ και τόλμη· ἔτσι ἀφοσιώθηκε **«ἐπὶ τὸ φιλοσοφεῖν και πονεῖν και γράφειν, ἃ διανοηθεῖν»**. Ἔγινε λοιπὸν μέγας ρητοροδιδάσκαλος, ἡ πιὸ ἐνδοξη προσωπικότητα τοῦ καιροῦ του.

Πολὺ μεγάλη ἦταν ἡ ἐπίδραση τῆς παιδαγωγικῆς του στοὺς μεταγενέστερους ὡς τὶς μέρες μας, γιατί οἱ διδασκαλίες του δίνουν λύση στὰ βασικότερα προβλήματα τῆς νεότητος ὄλων τῶν ἐποχῶν.

Με τήν ἀνθρωπιστική του διδασκαλία ὁ Ἴσοκράτης παρουσιάζεται σάν ἀνταγωνιστῆς τῶν σοφιστῶν καί φιλοσόφων· ὄλοι τοὺς, χωρὶς νὰ ἐξαιρεθεῖ καί ὁ ἴδιος ὁ Πλάτων, τὸν εἶδαν μὲ δυσμένεια.

Σάν **φιλόσοφος**, παρ' ὄλο πού δὲν ἀνέπτυξε δικό του φιλοσοφικὸ σύστημα, μπορεῖ νὰ καταταχθεῖ ἀνάμεσα στοὺς πρακτικοὺς ἠθικοὺς φιλοσόφους, χάρη στὰ ἐξοχα ἠθικά του παραγγέλματα, πού εἶναι ἀφθονα μέσα στὰ ἔργα του.

Ἄς **Ἴσοκράτης σάν πολιτικός**. Ὁ Ἴσοκράτης παρακολούθησε μὲ μεγάλη λύπη τοὺς ἐμφύλιους πολέμους καί τὶς ἀντιζηλιές τῶν ἐλληνικῶν πόλεων· μὲ τὰ ἴδια αἰσθήματα εἶδε τὴν ἀνάμειξη τῶν Περσῶν στὶς ἐλληνικὲς ὑποθέσεις καί τὴν ὑποδούλωση τῶν μικρασιατικῶν ἐλληνικῶν πόλεων· καί τέλος, ἐπειδὴ φοβόταν τὸν κίνδυνο νὰ ὑποδουλωθεῖ ὅλη ἡ Ἑλλάδα, ἐπλάσε τὸ πολιτικὸ του ἰδεῶδες, πού συνοψίζεται στὰ ἐξῆς σημεία:

1) ἔνωση ὅλων τῶν Ἑλλήνων σὲ μιὰ κοινοπολιτεία, σὲ ἓνα ἰσχυρὸ ἐλληνικὸ κράτος· 2) ἐκστρατεία κατὰ τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ, τῶν Περσῶν· 3) κατάληψη καί ἐξελληνίση τῆς Μ. Ἀσίας μὲ διοχέτευση πρὸς τὰ ἐκεῖ τοῦ πληθυσμοῦ τῶν ἐλληνικῶν πόλεων πού πλεόναζε καί 4) ἐκμετάλλευση τῶν πλουτοπαραγωγικῶν πηγῶν τῆς μεγάλης καί πλούσιας ἐκείνης χώρας.

Δὲν ἦταν ὁ πρῶτος πού σκέφτηκε νὰ ἐνώσει τοὺς Ἑλληνες ἐναντίον τῶν βαρβάρων τῆς Ἀσίας. Ὁ Πολυκράτης τὸν 5' π.Χ. αἰῶνα, ὁ ὀνομαστός τύραννος τῆς Σάμου, βλέποντας ἀπὸ κοντὰ τὸν κίνδυνο ἀπὸ τοὺς βαρβάρους, συνέλαβε πρῶτος τὴν ἰδέα καί ἐπιχείρησε νὰ ἐνώσει τὶς Ἑλληνικὲς πόλεις κατὰ τῶν Περσῶν. Ἐπειτα ὁ μέγας Περικλῆς τὸν 4' αἰῶνα, συνεχιστῆς τῆς πανελληνίας πολιτικῆς τοῦ Πολυκράτη, ἐπιδίωξε μὲ τὴ σειρά του νὰ ἐνώσει τοὺς Ἑλληνες. Ἡ πολιτειακὴ δμως κατάσταση τοῦ 5' καί 4' αἰῶνα δὲν ἔδινε τὴ δυνατότητα νὰ πραγματοποιηθεῖ ἓνα τόσο μεγάλο σχέδιο.

Ἄς **Ὁ Δ' αἰῶνας** εἶναι εὐνοϊκότερος γιὰ νὰ πραγματοποιηθεῖ τὸ πολιτικὸ ἰδεῶδες τοῦ ἐθνικοῦ ρήτορα Ἴσοκράτη. Ἡ ἔνωση τῶν Ἑλλήνων τότε ἦταν ἠθικὸ καί ἐθνικὸ αἴτημα· τώρα εἶναι καί οἰκονομικὸ, γιατί οἱ ἐμφύλιοι πόλεμοι προκάλεσαν κοινωνικὴ καί οἰκονομικὴ ἀναστάτωση καί στὶς πόλεις σάν κράτη καί στὰ ἄτομα. Οἱ σοφιστὲς διδάσκοντας τὸν ἀτομικισμό συντέλεσαν νὰ διαλυθεῖ ἡ **πολιτεία** σάν ἐνότητα. Τὰ ἄτομα ἔχασαν τὴ σύνδεσή τους μὲ τὴν ὁλότητα τῆς **πόλης**. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος

οί ίδιοι οί σοφιστές, σάν άνθρωποι χωρίς μόνιμη εγκατάσταση δίδασκαν ότι πατρίδα εἶναι κάτι περισσότερο ἀπό τήν πόλη, ὅπου γεννιέται κανένας· ἔτσι ἔβαλαν στίς ψυχές τῶν ἀκροατῶν τους τήν ἰδέα ότι ἡ ἑλληνική πατρίδα περιλαμβάνει ὅλο τὸν ἑλληνικὸ κόσμο. Ἐδωσαν λοιπὸν τήν ἀφορμὴ νὰ ἀναπροσαρμοστεῖ ἡ ἑλληνικὴ ζωὴ καὶ νὰ προβληθεῖ τὸ αἴτημα γιὰ τήν δημιουργία μεγαλύτερης πολιτικῆς ἐνότητας, ποὺ θὰ ἦταν ἱκανὴ νὰ ἀντιμετωπίσει ὅλα τὰ ἔθνικα, κοινωνικά καὶ οἰκονομικά προβλήματα. Πρόκειται δηλαδὴ γιὰ τήν **πανελλήνια ἰδέα**· γι' αὐτὴ ἀγωνίζεται ὁ Ἴσοκράτης σ' ὅλη τὴ ζωὴ του. Γιὰ χάρη της ἐργάστηκε, γιὰ νὰ συστήσει τὴ δευτέρη ἀθηναϊκὴ συμμαχία μὲ τήν προοπτικὴ νὰ περιλάβει τίς περισσότερες τουλάχιστον ἑλληνικὲς πόλεις καὶ νὰ γίνῃ κοινοπολιτεία πανελλήνια, ἓνα ἰσχυρὸ ἑλληνικὸ κράτος.

Ἄλλὰ ὁ δῆμος τῶν Ἀθηναίων μὲ τοὺς δημαγωγούς του τὸν ἀπογοήτευσε. Ἡ δημοκρατία τοῦ Εὐβούλου δὲν ἦταν ἡ δημοκρατία τοῦ Περικλῆ. Γι' αὐτὸ ἄρχισε νὰ κλονίζεται ἡ πίστη του ότι μποροῦσε νὰ ἀνορθωθεῖ ἡ ἀθηναϊκὴ πολιτεία, γιὰ νὰ ἀναλάβει, σάν ἀρχηγός, νὰ πραγματοποιήσει τὸ πολιτικὸ του ἰδεῶδες.

Τὴν ἀφορμὴ γιὰ τήν πολιτικὴ στροφὴ τοῦ ρήτορα τὴν ἔδωσε ὁ Εὐαγόρας τῆς Κύπρου· τὸν ἐπισκέφτηκε, ὅταν περιόδευε στίς συμμαχικὲς πόλεις μὲ τὸν μαθητὴ του Τιμόθεο, τὸν ἱκανότατο στρατηγὸ τῶν Ἀθηναίων. Καὶ τόσο θαύμασε τὸν Εὐαγόρα σάν ἄρχοντα, σάν ἰδανικὸ μόνάρχη, ὥστε σκέφτηκε ότι ἓνας τέτοιος ἄρχοντας, μιὰ τέτοια προσωπικότητα, πρέπει νὰ ὀδηγήσει τοὺς Πανέλληνες κατὰ τῶν Περσῶν.

Ὁ θαυμασμός του τώρα γιὰ τίς προσωπικότητες τὸν φέρνει πρὸς κοντὰ στὸν Φίλιππο. Αὐτὸς ἦταν εὐγενής, γιὰτι καταγόταν ἀπὸ τοὺς Ἡρακλείδες· ἦταν συνετὸς καὶ δίκαιος, ἐκλεκτὸς ἡγέτης, ἄριστος στρατιωτικὸς μὲ ἰσχυρὸ στρατό, ἄνθρωπος μὲ καταπληκτικὴ δραστηριότητα. Οἱ Μακεδόνες του δὲν ἦταν τόσο πολιτισμένοι, ὅσο οἱ Ἀθηναῖοι· ἀνῆκαν ὁμως σὲ μιὰ ἀγνή ἑλληνικὴ φυλὴ, ποὺ ἦταν ἄξια νὰ πάρει μέρος στὴν πανελλήνια κίνηση. Ὅλα αὐτὰ ἦταν χαρακτηριστικὰ ἱκανά, γιὰ νὰ διεκδικεῖ ὁ Φίλιππος τὰ πρωτεῖα μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων.

Ἄλλὰ ἀπέναντι στοῦ Φίλιππο ὀρθώθηκε ἡ Ἀθήνα μὲ τὴ συμμαχία της καὶ μὲ τὸν φλογερὸ της ρήτορα, τὸν Δημοσθένη. Οἱ Ἀθηναῖοι μὲ τὴν ἀνάμνηση τοῦ Μαραθῶνα καὶ τῆς Σαλαμίνας δὲν ἔστεργαν ἄλλον ἡγέτη κι' οὔτε δέχονταν νὰ τοποθετηθεῖ σὲ δευτέρη μοῖρα ἢ πόλη τους, ἢ πόλη τοῦ Περικλῆ, τὸ κέντρο τοῦ πολιτισμοῦ.

Ήταν επόμενο λοιπόν αυτά τα δυο πολύ ισχυρά κράτη να συγκρουστούν. Ὁ Ἴσοκράτης μὲ ἀγωνία παρακολουθεῖ τὴν κρίσιμη κατάσταση· γράφει καὶ εὐχεται ἢ φιλοκράτεια εἰρήνη, πού ἐκλείσαν οἱ Ἀθηναῖοι καὶ ὁ Φίλιππος, νὰ εἶναι σταθερή, νὰ γίνῃ συμμαχία διαρκῆς, ἢ πρώτη ἀρχὴ τῆς πανελληνίας ἔνωσης.

Στὴν προσωπικότητα τοῦ Φιλίππου βλέπει τὸν ἀξιο ἡγέτη τῶν Πανελλήνων, ἀλλὰ καὶ στοὺς Ἀθηναίους τοὺς ἰσχυροὺς συντελεστές τῆς νίκης κατὰ τῶν βαρβάρων. Δὲν μένει παρὰ νὰ λείπει ὁ ἐμφύλιος πόλεμος, νὰ συνεργαστοῦν μὲ ἰσοτιμία τὰ δυο κράτη καὶ νὰ χρησιμοποιηθεῖ ἢ καταπληκτικὴ δραστηριότητα τοῦ Φιλίππου, γιὰ νὰ κατανηκηθεῖ ὁ κοινὸς ἐχθρὸς, οἱ Πέρσες. Εἶχε ἀντιληφθεῖ καλύτερα ἀπὸ τὸν Δημοσθένη τὴν πολιτικὴν κατάσταση.

Ὁ Ἴσοκράτης ἤθελε βέβαια ἡγέτη τὸν Φίλιππο, ἀλλ' ὄχι καὶ ταπεινωμένη τὴν πόλη του, πού τόσο καμάρωνε καὶ ἀγαποῦσε. Ὁ σκοπὸς του ἱκανοποιεῖται· τὸ πολιτικὸν του ἰδεῶδες πραγματώνεται, ἀλλὰ ἡ πόλη του ταπεινώνεται.

Ὁ Ἴσοκράτης ὡς ρητοροδιδάσκαλος καὶ συγγραφέας. Ὁ Ἴσοκράτης δίδασκε τὴν ρητορικὴν ὄχι μονάχα θεωρητικὰ, ἀλλὰ καὶ πρακτικὰ μὲ γυμνάσματα. Συνήθως ἀντλοῦσε τὰ θέματά του ἀπὸ τὴν σύγχρονη ἑλληνικὴ ἱστορία, γιατί ἦταν τὰ ἑλληνικὰ συμφέροντα πού τὸν συγκινοῦσαν καὶ τὸν ἐνέπνεαν.

Ἐπειδὴ δὲ θεωροῦσε τὴν ρητορικὴν ὡς ἓνα ἀπλό μέσο γιὰ πειθῶ, ὅπως οἱ ἄλλοι ρήτορες, ἀλλὰ κυρίως ὡς μέσο παιδευτικὸν γιὰ τὸν ἄνθρωπο, προσπαθοῦσε νὰ κάνει τοὺς μαθητῆς του ἱκανοὺς ὄχι μονάχα στὴν ρητορικὴν ἱκανότητα, ἀλλὰ καὶ σπουδαίους στὰ ἦθη καὶ χρήσιμους στὴν οἰκογένεια καὶ στὴν πατρίδα. Καὶ τόσο εὐδοκίμησε στὴν διδασκαλία του, ὥστε ὅλοι τὸν παραδέχονται ὡς τὸν πιὸ μεγάλο **ρητοροδιδάσκαλο**.

Ἐγγραψε πάνω ἀπὸ 60 λόγους. Σώζονται 21, δικανικοὶ, πανηγυρικοὶ καὶ συμβουλευτικοὶ ἢ γραμμένοι γιὰ ἀσκήση· ἐπίσης σώζονται 9 ἐπιστολὲς καὶ ἀποσπάσματα ρητορικῆς τέχνης.

Στοὺς λόγους του ὁ Ἴσοκράτης προτρέπει παντοῦ γιὰ ὁμόνοια καὶ εἰρήνη καὶ συμβουλεύει τοὺς Ἕλληνας νὰ ἐνωθοῦν ἐναντίον τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ, τῶν Περσῶν.

Ἐδῶ περιέχονται δύο λόγοι τοῦ Ἴσοκράτη, ἀπὸ τοὺς διδασκόμενους
στὰ γυμνάσια. Ἐκτὸς ὁμῶς ἀπὸ αὐτοὺς ἐπίσης σπουδαῖοι εἶναι οἱ Παναθη-
γυρικός, Φίλιππος, Ἀρχίδαμος, Ἀρεοπαγитικός, Βούσιρις, Παναθηναϊ-
κός, Πλαταϊκός, κατὰ Σοφιστῶν, περὶ Ἀντιδόσεως κ.λ.π.

Ημερομηνία: 15/05/2023
Αριθμός: 123456789
Ποσό: 1000,00 €

ΜΕΡΟΣ Α΄
ΚΕΙΜΕΝΟ

I. ΠΡΟΣ ΔΗΜΟΝΙΚΟΝ

Εἰσαγωγή. Ὁ λόγος αὐτὸς εἶναι ἓνα εἶδος παραινετικῆς ἐπιστολῆς τοῦ Ἰσοκράτη πρὸς τὸν Δημόνικο, νεαρὸ γιὸ τοῦ φίλου του Ἰππονίκου, ποὺ πέθανε στὴν Κύπρο. Ἀπευθύνει δηλαδὴ πρὸς τὸν Δημόνικο συμβουλές καὶ ὁδηγίες γιὰ τὸν τρόπο, μὲ τὸν ὁποῖο πρέπει νὰ ζεῖ. Καὶ ἐπειδὴ ἔχουν γενικὸ χαρακτήρα, παρ' ὄλο ποὺ μεταχειρίζεται μονάχα τὸ ὄνομα τοῦ Δημονίκου, εἶναι πολὺ ὠφέλιμες γιὰ κάθε νέο· κι αὐτὸ γιὰτὶ εἶναι ἀριστὲς ὑποδείξεις γιὰ τὸν τρόπο ποὺ πρέπει νὰ ζεῖ κανένας. Γιὰ τὸν Ἰππόνικο τίποτε δὲν ξέρομε, ἄν καὶ μερικοὶ λένε ὅτι ἦταν βασιλιάς σὲ κάποια πόλη τῆς Κύπρου.

Ἐν πολλοῖς μὲν, ὦ Δημόνικε, πολὺ διεστῶσας εὐρήσομεν 1
τάς τε τῶν σπουδαίων γνώμας καὶ τὰς τῶν φαύλων διανοίας, πολὺ δὲ μεγίστην διαφορὰν εἰλήφασιν ἐν ταῖς πρὸς ἀλλήλους συνηθείαις· οἱ μὲν γάρ τοὺς φίλους παρόντας μόνον τιμῶσιν, οἱ δὲ καὶ μακρὰν ἀπόντας ἀγαπῶσι, καὶ τὰς μὲν τῶν φαύλων συνηθείας ὀλίγος χρόνος διέλυσε, τὰς δὲ τῶν σπουδαίων φιλίας οὐδ' ἂν ὁ πᾶς αἰὼν ἐξαλείψειεν· ἡγούμενος οὖν πρέπει τοὺς δόξης ὀρεγομέ- 2
νους καὶ παιδεῖας ἀντιποιουμένους τῶν σπουδαίων ἀλλὰ μὴ τῶν φαύλων εἶναι μιμητάς, ἀπέσταλκά σοι τόνδε τὸν λόγον δῶρον, τεκμήριον μὲν τῆς πρὸς ὑμᾶς εὐνοίας, σημεῖον δὲ τῆς πρὸς Ἰππόνικον συνηθείας· πρέπει γάρ τοὺς παῖδας ὥσπερ τῆς οὐσίας οὕτω καὶ τῆς φιλίας τῆς πατρικῆς κληρονομεῖν. Ὅρῳ δὲ καὶ τὴν τύχην 3
ἡμῖν συλλαμβάνουσαν καὶ τὸν παρόντα καιρὸν συναγωνιζόμενον· σὺ μὲν γάρ παιδείας ἐπιθυμεῖς, ἐγὼ δὲ παιδεύειν ἄλλους ἐπιχειρῶ, καὶ σοὶ μὲν ἀκμὴ φιλοσοφεῖν, ἐγὼ δὲ τοὺς φιλοσοφοῦντας ἐ- 4
πανορθῶ. Ὅσοι μὲν οὖν πρὸς τοὺς ἑαυτῶν φίλους τοὺς προτρεπτικούς λόγους συγγράφουσι, καλὸν μὲν ἔργον ἐπιχειροῦσιν, οὐ μὴν περὶ γε τὸ κράτιστον τῆς φιλοσοφίας διατρίβουσιν· ὅσοι δὲ τοῖς νεωτέροις εἰσηγοῦνται, μὴ δι' ὧν τὴν δεινότητα τὴν ἐν τοῖς

λόγοις ασκήσουσιν, ἀλλ' ὅπως τὰ τῶν τρόπων ἦθη σπουδαῖοι πεφυκέναι δόξουσιν, τοσοῦτω μᾶλλον ἐκείνων τοὺς ἀκούοντας ὠφελοῦσιν, ὅσον οἱ μὲν ἐπὶ λόγον μόνον παρακαλοῦσιν, οἱ δὲ τὸν τρόπον αὐτῶν ἐπανορθοῦσι.

- 5 Διόπερ ἡμεῖς οὐ παράκλησιν εὐρόντες ἀλλὰ παραινεσιν γράφαντες μέλλομέν σοι συμβουλεύειν, ὧν χρῆ τοὺς νεωτέρους ὀρέγεσθαι καὶ τίνων ἔργων ἀπέχεσθαι καὶ ποίοις τισὶν ἀνθρώποις ὀμιλεῖν καὶ πῶς τὸν ἑαυτῶν βίον οἰκονομεῖν· ὅσοι γὰρ τοῦ βίου ταύτην τὴν ὁδὸν ἐπορεύθησαν, οὗτοι μόνοι τῆς ἀρετῆς ἐφικέσθαι γνησῶς ἠδυνήθησαν, ἧς οὐδὲν κτῆμα σεμνότερον οὐδὲ βεβαιοτέρον
- 6 ἐστὶ. Κάλλος μὲν γὰρ ἢ χρόνος ἀνήλωσεν ἢ νόσος ἐμάρανε, πλοῦτος δὲ κακίας μᾶλλον ἢ καλοκαγαθίας ὑπηρετής ἐστίν, ἐξουσίαν μὲν τῇ ῥαθυμῳίᾳ παρασκευάζων, ἐπὶ δὲ τὰς ἡδονὰς τοὺς νέους παρακαλῶν· ῥώμη δὲ μετὰ μὲν φρονήσεως ὠφέλησεν, ἄνευ δὲ ταύτης πλείω τοὺς ἔχοντας ἔβλαψε, καὶ τὰ μὲν σώματα τῶν ἀσκούντων ἐκόσμησε, ταῖς δὲ τῆς ψυχῆς ἐπιμελείαις ἐπεσκότησεν.
- 7 Ἡ δὲ τῆς ἀρετῆς κτῆσις, οἷς ἂν ἀκιβδήλως ταῖς διανοίαις συναυξηθῆ, μόνη μὲν συγγηράσκει, πλούτου δὲ κρείττων, χρησιμωτέρα δὲ εὐγενείας ἐστὶ, τὰ μὲν τοῖς ἄλλοις ἀδύνατα δυνατὰ καθιστάσα, τὰ δὲ τῶν πλήθει φοβερὰ θαρσαλέως ὑπομένουσα, καὶ τὸν μὲν ὄκ
- 8 νον φόγον, τὸν δὲ πόνον ἔπαινον ἠγουμένη. Ῥάδιον δὲ τοῦτο καταμαθεῖν ἐστὶν ἕκ τε τῶν Ἡρακλέους ἄθλων καὶ τῶν Θεσείως ἔργων, οἷς ἢ τῶν τρόπων ἀρετὴ τηλικούτον εὐδοξίας χαρακτήρα τοῖς ἔργοις ἐπέβαλεν, ὥστε μηδὲ τὸν ἅπαντα χρόνον δύνασθαι λήθην ἐμποιῆσαι τῶν ἐκείνοις πεπραγμένων.

- 9 Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὰς τοῦ πατρὸς προαιρέσεις ἀναμνησθεῖς οἰκεῖον καὶ καλὸν ἔξεις παράδειγμα τῶν ὑπ' ἐμοῦ σοι λεγομένων· οὐ γὰρ ὀλιγωρῶν τῆς ἀρετῆς οὐδὲ ῥαθυμῶν διετέλεσε τὸν βίον, ἀλλὰ τὸ μὲν σῶμα τοῖς πόνοις ἐγύμναζε, τῇ δὲ ψυχῇ τοὺς κινδύνους ὑπέμενε. Οὐδὲ τὸν πλοῦτον παρακαίρως ἠγάπα, ἀλλ' ἀπέλαυε μὲν τῶν παρόντων ἀγαθῶν ὡς θνητός, ἐπεμελεῖτο δὲ τῶν ὑπαρχόντων

ὡς ἀθάνατος· οὐδὲ ταπεινῶς διώκει τὸν ἑαυτοῦ βίον, ἀλλὰ φιλόκα-
 λος ἦν καὶ μεγαλοπρεπῆς καὶ τοῖς φίλοις κοινός, καὶ μᾶλλον ἐθαύ- 10
 μαζε τοὺς περὶ αὐτὸν σπουδάζοντας ἢ τοὺς γένει προσήκοντας· ἡ-
 γεῖτο γὰρ εἶναι πρὸς ἑταιρίαν πολλῶ κρείττω φύσιν νόμου καὶ τρό-
 πον γένους καὶ προαίρεσιν ἀνάγκης· ἐπιλίποι δ' ἂν ἡμᾶς ὁ πᾶς χρό-
 νος, εἰ πάσας τὰς ἐκείνου πράξεις καταριθμησαίμεθα· ἀλλὰ τὸ μὲν
 ἀκριβὲς αὐτῶν ἐν ἑτέροις καιροῖς δηλώσομεν, δεῖγμα δὲ τῆς Ἴππο- 11
 νίκου φύσεως νῦν ἐξενηνόχαμεν, πρὸς ὃν δεῖ ζῆν σ' ὡσπερ πρὸς πα-
 ράδειγμα, νόμον μὲν τὸν ἐκείνου τρόπον ἠγησάμενον, μιμητὴν δὲ
 καὶ ζηλωτὴν τῆς πατρῴας ἀρετῆς γιγνόμενον· αἰσχρὸν γὰρ τοὺς μὲν
 γραφεῖς ἀπεικάζειν τὰ καλὰ τῶν ζώων, τοὺς δὲ παῖδας μὴ μιμεῖσθαι
 τοὺς σπουδαίους τῶν γονέων· ἡγοῦ δὲ μηδενὶ τῶν ἀθλητῶν οὕτω 12
 προσήκειν ἐπὶ τοὺς ἀνταγωνιστὰς ἀσχεῖν, ὡς σοὶ σκοπεῖν, ὅπως ἐ-
 νάμιλλος γενήσῃ τοῖς τοῦ πατρὸς ἐπιτηδεύμασι. Οὕτω δὲ τὴν γνώ-
 μην οὐ δυνατὸν διατεθῆναι τὸν μὴ πολλῶν καὶ καλῶν ἀκουσμάτων
 πεπληρωμένον· τὰ μὲν γὰρ σώματα τοῖς συμμέτροις πόνοις, ἡ δὲ
 ψυχὴ τοῖς σπουδαίοις λόγοις αὔξεσθαι πέφυκε· διόπερ ἐγὼ σοὶ πει-
 ράσομαι συντόμως ὑποθέσθαι, δι' ὧν ἂν μοι δοκεῖς ἐπιτηδευμάτων
 πλεῖστον πρὸς ἀρετὴν ἐπιδοῦναι καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἀν-
 θρώποις εὐδοκιμῆσαι.

Πρῶτον μὲν οὖν εὐσέβει τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς μὴ μόνον θύων 13
 ἀλλὰ καὶ τοῖς ὄρκοις ἐμμένων· ἐκείνο μὲν γὰρ τῆς τῶν χρημάτων
 εὐπορίας σημεῖον, τοῦτο δὲ τῆς τῶν τρόπων καλοκαγαθίας τεκμή-
 ριον. Τίμα τὸ δαιμόνιον αἰεὶ μὲν, μάλιστα δὲ μετὰ τῆς πόλεως· οὐ-
 τω γὰρ δόξεις ἅμα τε τοῖς θεοῖς θύειν καὶ τοῖς ὄρκοις ἐμμένειν.
 Τοιοῦτος γίγνου περὶ τοὺς γονεῖς, οἷους ἂν εὐξαιο περὶ σεαυτὸν γε- 14
 νῆσθαι τοὺς σεαυτοῦ παῖδας. Ἄσχει τῶν περὶ τὸ σῶμα γυμνασιῶν
 μὴ τὰ πρὸς τὴν ῥώμην ἀλλὰ τὰ πρὸς τὴν ὑγίειαν· τούτου δ' ἂν ἐπι-
 τύχοις, εἰ λήγοις τῶν πόνων ἔτι πονεῖν δυνάμενος. Μῆτε γέλωτα
 προπετῆ στέργε μῆτε λόγον μετὰ θράσους ἀποδέχου· τὸ μὲν γὰρ ἀ-
 νόητον, τὸ δὲ μανικόν. Ἄ ποιεῖν αἰσχρὸν, ταῦτα νόμιζε μηδὲ λέγειν 15

- εἶναι καλόν. Ἔθιξε σεαυτὸν εἶναι μὴ σκυθρωπὸν ἀλλὰ σύννου· δι' ἐκεῖνο μὲν γὰρ αὐθάδης, διὰ δὲ τοῦτο φρόνιμος εἶναι δόξεις. Ἦγοῦ μάλιστα σεαυτῷ πρέπειν [κόσμον] αἰσχύνην, δικαιοσύνην, σωφροσύνην· τούτοις γὰρ ἅπασι δοκεῖ κοσμεῖσθαι τὸ τῶν νεωτέρων ἦθος.
- 16 Μηδέποτε μηδὲν αἰσχρὸν ποιήσας ἔλπιδε λήσειν· καὶ γὰρ ἂν τοὺς ἄλλους λάθης, σεαυτῷ συνειδήσεις. Τοὺς μὲν θεοὺς φοβοῦ, τοὺς δὲ γονεῖς τίμα, τοὺς δὲ φίλους αἰσχύνου, τοῖς δὲ νόμοις πείθου. Τὰς ἡ-
- 17 δονὰς θήρευε τὰς μετὰ δόξης· τέρψις γὰρ σὺν τῷ καλῷ μὲν ἄριστον, ἄνευ δὲ τούτου κάκιστον. Εὐλαβοῦ τὰς διαβολάς, κἂν ψευδεῖς ὦσιν· οἱ γὰρ πολλοὶ τὴν μὲν ἀλήθειαν ἀγνοοῦσι, πρὸς δὲ τὴν δόξαν ἀποβλέπουσιν. Ἄπαντα δόκει ποιεῖν ὡς μηδένα λήσων· καὶ γὰρ ἂν παραυτίκα κρύψης, ὕστερον ὀφθήσει. Μάλιστα δ' ἂν εὐδοκιμοίης, εἰ φαίνοιο ταῦτα μὴ πράττων, ἃ τοῖς ἄλλοις ἂν πράττουσιν ἐπιτιμώης.
- 18 Ἐὰν ἦς φιλομαθής, ἔσει πολυμαθής. Ἄ μὲν ἐπίστασαι, ταῦτα διαφύλαττε ταῖς μελέταις, ἃ δὲ μὴ μεμάθηκας, προσλάμβανε ταῖς ἐπιστήμαις· ὁμοίως γὰρ αἰσχρὸν ἀκούσαντα χρήσιμον λόγον μὴ μαθεῖν καὶ διδόμενόν τι ἀγαθὸν παρὰ τῶν φίλων μὴ λαβεῖν. Κατανάλισκε τὴν ἐν τῷ βίῳ σχολὴν εἰς τὴν τῶν λόγων φιληκοῖαν· οὕτω γὰρ τὰ τοῖς ἄλλοις χαλεπῶς εὐρημένα συμβήσεται σοι ῥαδίως μαν-
- 19 θάνειν. Ἦγοῦ τῶν ἀκουσμάτων πολλὰ πολλῶν εἶναι κτημάτων κρείττω· τὰ μὲν γὰρ ταχέως ἀπολείπει, τὰ δὲ πάντα τὸν χρόνον παραμένει· σοφία γὰρ μόνον τῶν κτημάτων ἀθάνατον. Μὴ κατόκει μακρὰν ὁδὸν πορεύεσθαι πρὸς τοὺς διδάσκειν τι χρήσιμον ἐπαγγελιομένους· αἰσχρὸν γὰρ τοὺς μὲν ἐμπόρους τηλικαῦτα πελάγη διαπερᾶν ἕνεκα τοῦ πλείω ποιῆσαι τὴν ὑπάρχουσαν οὐσίαν, τοὺς δὲ νεωτέρους μηδὲ τὰς κατὰ γῆν πορείας ὑπομένειν ἐπὶ τῷ βελτίῳ κατα-
- 20 στήσαι τὴν αὐτῶν διάνοιαν. Τῷ μὲν τρόπῳ γίγνου φιλοπροσῆγορος, τῷ λόγῳ δ' εὐπροσῆγορος· ἔστι δὲ φιλοπροσηγορίας μὲν τὸ προσφωνεῖν τοὺς ἀπαντῶντας, εὐπροσηγορίας δὲ τὸ τοῖς λόγοις αὐτοῖς οικειῶς ἐντυγχάνειν. Ἠδέως μὲν ἔχε πρὸς ἅπαντας, χρῶ δὲ τοῖς βελτίστοις· οὕτω γὰρ τοῖς μὲν οὐκ ἀπεχθής ἔσει, τοῖς δὲ φίλοις

τῶν παρόντων ὑπαλλήλων ὡς ἐπὶ τὸν ἀποστολικὸν καὶ τὸν ἀποστολικὸν

γενήσει. Τὰς ἐντεύξεις μὴ ποιῶν πυκνάς τοῖς αὐτοῖς, μηδὲ μακράς 21
περὶ τῶν αὐτῶν· πλησμονὴ γὰρ ἀπάντων. Γύμναζε σεαυτὸν πόνοις
ἐκουσίοις, ὅπως ἂν δύνῃ καὶ τοὺς ἀκουσίους ὑπομένειν. Ὑφ' ὧν
κρατεῖσθαι τὴν ψυχὴν αἰσχροῦ, τούτων ἐγκράτειαν ἄσκει πάντων,
κέρδους, ὀργῆς, ἡδονῆς, λύπης· ἔσει δὲ τοιοῦτος, ἐὰν κέρδη μὲν εἶ-
ναι νομίζῃς, δι' ὧν εὐδοκιμήσεις, ἀλλὰ μὴ δι' ὧν εὐπορήσεις, τῇ δὲ
ὀργῇ παραπλησίως ἔχῃς πρὸς τοὺς ἀμαρτάνοντας, ὥσπερ ἂν πρὸς
ἑαυτὸν ἀμαρτάνοντα καὶ τοὺς ἄλλους ἔχειν ἀξιώσεις, ἐν δὲ τοῖς
τερπνοῖς, ἐὰν αἰσχροῦ ὑπολάβῃς τῶν μὲν οἰκετῶν ἄρχειν, ταῖς δ' ἡ-
δοναῖς δουλεύειν, ἐν δὲ τοῖς πονηροῖς, ἐὰν τὰς τῶν ἄλλων ἀτυχίας ἐ-
πιβλέπῃς καὶ σεαυτὸν ὡς ἄνθρωπος ὧν ὑπομιμνήσκῃς. Μᾶλλον τῆ- 22
ρει τὰς τῶν λόγων ἢ τὰς τῶν χρημάτων παρακαταθήκας· δεῖ γὰρ
τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας τρόπον ὄρκου πιστότερον φαίνεσθαι παρεχομέ-
νους. Προσῆκειν ἡγεῶν τοῖς πονηροῖς ἀπιστεῖν, ὥσπερ τοῖς χρηστοῖς
πιστεύειν. Περὶ τῶν ἀπορρήτων μηδενὶ λέγε, πλὴν ἐὰν ὁμοίως συμ-
φέρῃ τὰς πράξεις σιωπᾶσθαι σοὶ τε τῷ λέγοντι κάκεινοις τοῖς ἀ-
κούουσι. Ὅρκον ἐπακτὸν προσδέχου διὰ δύο προφάσεις, ἢ σεαυτὸν 23
αἰτίας αἰσχροῦ ἀπολύων, ἢ φίλους ἐκ μεγάλων κινδύνων διασώζων.
Ἐνεκα δὲ χρημάτων μηδένα θεῶν ὁμόσης, μηδ' ἂν εὐορκεῖν μέλ-
λης· δόξεις γὰρ τοῖς μὲν ἐπιορκεῖν, τοῖς δὲ φιλοχρημάτως ἔχειν.

Μηδένα φίλον ποιῶν, πρὶν ἂν ἐξετάσῃς, πῶς κέχρηται τοῖς 24
πρότερον φίλοις· ἔλιπε γὰρ αὐτὸν καὶ περὶ σὲ γενέσθαι τοιοῦτον,
οἷος καὶ περὶ ἐκείνους γέγονε. Βραδέως μὲν φίλος γίγνου, γινό-
μενος δὲ πειρῶ διαμένειν· ὁμοίως γὰρ αἰσχροῦ μηδένα φίλον ἔ-
χειν καὶ πολλοὺς ἐταίρους μεταλλάττειν. Μῆτε μετὰ βλάβῃς πει-
ρῶ τῶν φίλων, μῆτε ἄπειρος εἶναι τῶν ἐταίρων θέλε. Τοῦτο δὲ
ποιήσεις, ἐὰν μὴ δεόμενος τὸ δεῖσθαι προσποιῇ. Περὶ τῶν ῥητῶν 25
ὡς ἀπορρήτων ἀνακοινῶν· μὴ τυχῶν μὲν γὰρ οὐδὲν βλαβήσει, τυ-
χῶν δὲ μᾶλλον αὐτῶν τὸν τρόπον ἐπιστήσει. Δοκίμαζε τοὺς φί-
λους ἐκ τε τῆς περὶ τὸν βίον ἀτυχίας καὶ τῆς ἐν τοῖς κινδύνοις
κοινωνίας· τὸ μὲν γὰρ χρυσιὸν ἐν τῷ πυρὶ βασανίζομεν, τοὺς δὲ

- φίλους ἐν ταῖς ἀτυχίαις διαγιγνώσκομεν. Οὕτως ἄριστα χρήσει τοῖς φίλοις, ἐὰν μὴ προσμένης τὰς παρ' ἐκείνων δεήσεις, ἀλλ' αὐτεπάγγελτος αὐτοῖς ἐν τοῖς καιροῖς βοηθῆς. Ὁμοίως αἰσχρὸν εἶναι νόμιζε τῶν ἐχθρῶν νικᾶσθαι ταῖς κακοποιαῖς καὶ τῶν φίλων ἠττᾶσθαι ταῖς εὐεργεσίαις. Ἀποδέχου τῶν ἐταίρων μὴ μόνον τοὺς ἐπὶ τοῖς κακοῖς δυσχεραίνοντας ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς μὴ φθονοῦντας· πολλοὶ γὰρ ἀτυχοῦσι μὲν συνάχθονται, κατὰ 27 λῶς δὲ πρᾶττουσι φθονοῦσι. Τῶν ἀπόντων φίλων μέμνησο πρὸς τοὺς παρόντας, ἵνα δοκῆς μηδὲ τούτων ἀπόντων ὀλιγωρεῖν. Εἶναι βούλου τὰ περὶ τὴν ἐσθῆτα φιλόκαλος, ἀλλὰ μὴ καλλωπιστής· ἔστι δὲ φιλοκάλου μὲν τὸ μεγαλοπρεπές, καλλωπιστοῦ δὲ τὸ περιέργον. Ἀγάπα τῶν ὑπαρχόντων ἀγαθῶν μὴ τὴν ὑπερβάλλουσαν κτήσιν ἀλλὰ τὴν μετρίαν ἀπόλαυσιν. Καταφρόνει τῶν περὶ τὸν πλοῦτον σπουδαζόντων μὲν, χρῆσθαι δὲ τοῖς ὑπάρχουσι μὴ δυναμένων· παραπλήσιον γὰρ οἱ τοιοῦτοι πάσχουσι, ὥσπερ ἂν 28 εἴ τις ἵππον κτήσαιο καλὸν κακῶς ἱππεύειν ἐπιστάμενος. Πειρῶ τὸν πλοῦτον χρήματα καὶ κτήματα κατασχευάζειν· ἔστι δὲ χρήματα μὲν τοῖς ἀπολαύειν ἐπισταμένοις, κτήματα δὲ τοῖς κτᾶσθαι δυναμένοις. Τίμα τὴν ὑπάρχουσαν οὐσίαν δυσὶν ἔνεκεν, τοῦ τε ζημίαν μεγάλην ἐκτίσαι δύνασθαι καὶ τοῦ φίλῳ σπουδαίῳ δυστυχοῦντι βοηθῆσαι· πρὸς δὲ τὸν ἄλλον βίον μηδὲν ὑπερβαλλόντως ἀλλὰ μετρίως αὐτὴν ἀγάπα.
- 29 Στέργε μὲν τὰ παρόντα, ζήτηε δὲ τὰ βέλτιστα. Μηδενὶ συμφορὰν ὀνειδίσης· κοινὴ γὰρ ἡ τύχη καὶ τὸ μέλλον ἀόρατον. Τοὺς ἀγαθοὺς εὖ ποιεῖ· καλὸς γὰρ θησαυρὸς παρ' ἀνδρὶ σπουδαίῳ χάρις ὀφειλομένη. Κακοὺς εὖ ποιῶν ὅμοια πείσει τοῖς τὰς ἄλλοτριὰς κύνας σιτίζουσιν· ἐκεῖναί τε γὰρ τοὺς διδόντας ὥσπερ τοὺς τυχόντας ὑλακτοῦσιν 30 οἱ τε κακοὶ τοὺς ὠφελούντας ὥσπερ τοὺς βλάπτοντας ἀδικοῦσι. Μίσει τοὺς κολακεύοντας ὥσπερ τοὺς ἐξαπατώντας· ἀμφοτέρω γὰρ πιστευθέντες τοὺς πιστεύσαντας ἀδικοῦσιν. Ἐὰν ἀποδέχη τῶν φίλων τοὺς πρὸς τὸ φαυλότατον χαριζομένους οὐχ ἕξεις ἐν τῷ βίῳ

τοὺς πρὸς τὸ βέλτιστον ἀπεχθανομένους. Γίγνου πρὸς τοὺς πλησιάζον-
 τας ὀμιλητικὸς ἀλλὰ μὴ σεμνός· τὸν μὲν γὰρ τῶν ὑπεροπτικῶν
 ὄγκον μόλις ἂν οἱ δοῦλοι καρτερήσειαν, τὸν δὲ τῶν ὀμιλητικῶν τρό-
 πον ἅπαντες ἠδέως ὑποφέρουσιν. Ὀμιλητικὸς δ' ἔσει μὴ δύσερις ὧν 31
 μηδὲ δυσάρεστος μηδὲ πρὸς πάντας φιλόνομος, μηδὲ πρὸς τὰς τῶν
 πλησιαζόντων ὀργὰς τραχέως ἀπαντῶν, μηδ' ἂν ἀδίκως ὀργιζόμε-
 νοι τυγχάνωσιν, ἀλλὰ θυμουμένοις μὲν αὐτοῖς εἰκων, πεπαυμένοις
 δὲ τῆς ὀργῆς ἐπιπλήττων· μηδὲ παρὰ τὰ γελοῖα σπουδάζων, μηδὲ
 παρὰ τὰ σπουδαῖα τοῖς γελοίοις χαίρων· τὸ γὰρ ἄκαιρον πανταχοῦ
 λυπηρόν· μηδὲ τὰς χάριτας ἀχαρίστως χαριζόμενος, ὅπερ πάσχου-
 σιν οἱ πολλοὶ, ποιοῦντες μὲν, ἀηδῶς δὲ τοῖς φίλοις ὑπουργοῦντες·
 μηδὲ φιλαίτιος ὧν, βαρὺ γάρ, μηδὲ φιλεπιτιμητής, παροξυντικὸν
 γάρ. Μάλιστα μὲν εὐλαβοῦ τὰς ἐν τοῖς πότοις συνουσίας· ἐὰν δὲ πο- 32
 τέ σοι συμπέση καιρός, ἐξανίστασο πρὸ μέθης· ὅταν γὰρ ὁ νοῦς ὑπ'
 οἴνου διαφθαρῆ, ταῦτά πάσχει τοῖς ἄρμασι τοῖς τοὺς ἠνιόχους ἀπο-
 βαλοῦσιν· ἐκεῖνά τε γὰρ ἀτάκτως φέρεται διαμαρτόντα τῶν εὐθυνοῦ-
 των ἢ τε ψυχὴ πολλὰ σφάλεται διαφθαρείσης τῆς διανοίας. Ἀθά-
 νατα μὲν φρόνει τῶ μεγαλόψυχος εἶναι, θνητὰ δὲ τῶ συμμέτρως
 τῶν ὑπαρχόντων ἀπολαύειν. Ἦγοῦ τὴν παιδείαν τοσοῦτω μείζον ἀ- 33
 γαθὸν εἶναι τῆς ἀπαιδευσίας, ὅσῳ τὰ μὲν ἄλλα μοχθηρὰ πάντες κερ-
 δαίνοντες πράττουσιν, αὕτη δὲ μόνη καὶ προσεζήμειωσε τοὺς ἔχον-
 τας· πολλάκις γὰρ ὧν τοῖς λόγοις ἐλύπησαν, τούτων τοῖς ἔργοις τὴν
 τιμωρίαν ἔδοσαν. Οὓς ἂν βούλη ποιήσασθαι φίλους, ἀγαθὸν τι λέγε
 περὶ αὐτῶν πρὸς τοὺς ἀπαγγελοῦντας· ἀρχὴ γὰρ φιλίας μὲν ἔπαινος,
 ἔχθρας δὲ φόγος.

Βουλευόμενος παραδείγματα ποιοῦ τὰ παρεληλυθότα τῶν μελ- 34
 λόντων· τὸ γὰρ ἀφανὲς ἐκ τοῦ φανεροῦ ταχίστην ἔχει τὴν διάγνω-
 σιν. Βουλευοῦ μὲν βραδέως, ἐπιτέλει δὲ ταχέως τὰ δόξαντα.
 Ἦγοῦ κράτιστον εἶναι παρὰ μὲν τῶν θεῶν εὐτυχίαν, παρὰ δ' ἡ-
 μῶν αὐτῶν εὐβουλίαν. Περὶ ὧν ἂν αἰσχύνῃ παρρησιάσασθαι,
 βούλη δέ τισι τῶν φίλων ἀνακοινώσασθαι, χρῶ τοῖς λόγοις ὡς

περὶ ἄλλοτρίου τοῦ πράγματος· οὕτω γὰρ τὴν ἐκείνων τε διάνοιαν
 35 αἰσθήσει καὶ σεαυτὸν οὐ καταφανῆ ποιήσεις. Ὅταν ὑπὲρ τῶν
 σεαυτοῦ μέλλης τινὶ συμβούλῳ χρῆσθαι, σκόπει πρῶτον πῶς τὰ
 ἑαυτοῦ διώκησεν· ὁ γὰρ κακῶς διανοηθεὶς περὶ τῶν οἰκείων οὐδέ-
 ποτε καλῶς βουλευέσεται περὶ τῶν ἄλλοτρίων. Οὕτω δ' ἂν μάλι-
 στα βουλευέσθαι παροξυνθείης, εἰ τὰς συμφορὰς τὰς ἐκ τῆς ἀβου-
 λίας ἐπιβλέψεις· καὶ γὰρ τῆς ὑγείας πλείστην ἐπιμέλειαν ἔχο-
 36 μεν, ὅταν τὰς λύπας τὰς ἐκ τῆς ἀρρωστίας ἀναμνησθῶμεν. Μιμῶ
 τὰ τῶν βασιλέων ἦθη καὶ δίωκε τὰ ἐκείνων ἐπιτηδεύματα· δόξεις
 γὰρ αὐτοὺς ἀποδέχεσθαι καὶ ζηλοῦν, ὥστε σοι συμβήσεται παρὰ
 τε τῷ πλήθει μᾶλλον εὐδοκιμεῖν καὶ τὴν παρ' ἐκείνων εὖνοιαν βε-
 βαιοτέραν ἔχειν. Πείθου μὲν καὶ τοῖς νόμοις τοῖς ὑπὸ τῶν βασι-
 λέων κειμένοις, ἰσχυρότατον μέντοι νόμον ἡγοῦ τὸν ἐκείνων τρό-
 πον. Ὡσπερ γὰρ τὸν ἐν δημοκρατίᾳ πολιτευόμενον τὸ πλῆθος δεῖ
 37 θεραπεύειν, οὕτω καὶ τὸν ἐν μοναρχίᾳ κατοικοῦντα τὸν βασιλέα
 προσήκει θαυμάζειν. Εἰς ἀρχὴν κατασταθεὶς μηδενὶ χρῶν πονηρῶ
 πρὸς τὰς διοικήσεις· ὧν γὰρ ἂν ἐκεῖνος ἀμάρτη, σοὶ τὰς αἰτίας ἀ-
 ναθήσουσιν. Ἐκ τῶν κοινῶν ἐπιμελειῶν ἀπαλλάττου μὴ πλου-
 σιώτερος ἀλλ' ἐνδοξότερος· πολλῶν γὰρ χρημάτων κρείττων ὁ
 παρὰ τοῦ πλήθους ἔπαινος. Μηδενὶ πονηρῶ πράγματι μήτε παρί-
 στασο μήτε συνηγόρει· δόξεις γὰρ καὶ αὐτὸς τοιαῦτα πράττειν,
 38 οἷά περ ἂν τοῖς ἄλλοις πράττουσι βοηθῆς. Παρεσκευάζε σεαυτὸν
 πλεονεκτεῖν μὲν δύνασθαι, ἀνέχου δὲ τὸ ἴσον ἔχων, ἵνα δοκῆς ὀ-
 ρέγεσθαι τῆς δικαιοσύνης μὴ δι' ἀσθένειαν ἀλλὰ δι' ἐπιείκειαν.
 Μᾶλλον ἀποδέχου δικαίαν πενίαν ἢ πλοῦτον ἄδικον· τοσοῦτω
 γὰρ κρείττων δικαιοσύνη χρημάτων, ὅσῳ τὰ μὲν ζῶντας μόνον
 ὠφελεῖ, ἢ δὲ καὶ τελευτήσασι δόξαν παρασκευάζει, κάκεινων μὲν
 καὶ τοῖς φαύλοις μέτεστι, τούτου δὲ τοῖς μοχθηροῖς ἀδύνατον με-
 39 ταλαβεῖν. Μηδένα ζήλου τῶν ἐξ ἀδικίας κερδαινόντων, ἀλλὰ μάλ-
 λον ἀποδέχου τοὺς μετὰ δικαιοσύνης ζημιωθέντας· οἱ γὰρ δίκαιοι
 τῶν ἀδίκων εἰ μηδὲν ἄλλο πλεονεκτοῦσιν, ἀλλ' οὖν ἐλπίσι γε
 40 σπουδαίαις ὑπερέχουσι. Πάντων μὲν ἐπιμελοῦ τῶν περὶ τὸν βίον,

μάλιστα δὲ τὴν σεαυτοῦ φρόνησιν ἄσκει· μέγιστον γὰρ ἐν ἐλαχίστῳ νοῦς ἀγαθὸς ἐν ἀνθρώπου σώματι. Πειρῶ τῷ σώματι μὲν εἶναι φιλόπονος, τῇ δὲ ψυχῇ φιλόσοφος, ἵνα τῷ μὲν ἐπιτελεῖν δύνηται τὰ δόξαντα, τῇ δὲ προορᾶν ἐπίστη τὰ συμφέροντα. Πᾶν ὅ τι ἂν 41 μέλλης ἐρεῖν, πρότερον ἐπισκόπει τῇ γνώμῃ· πολλοῖς γὰρ ἢ γλῶττα προτρέχει τῆς διανοίας. Δύο ποιοῦ καιροὺς τοῦ λέγειν, ἢ περὶ ὧν οἶσθα σαφῶς, ἢ περὶ ὧν ἀναγκαῖον εἰπεῖν· ἐν τούτοις γὰρ μόνοις ὁ λόγος τῆς σιγῆς κρείττων, ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις ἄμεινον σιγᾶν ἢ λέγειν.

Νόμιζε μηδὲν εἶναι τῶν ἀνθρωπίνων βέβαιον· οὕτω γὰρ οὔτ' 42 εὐτυχῶν ἔσει περιχαρῆς οὔτε δυστυχῶν περίλυπος. Χαῖρε μὲν ἐπὶ τοῖς συμβαίνουσι τῶν ἀγαθῶν, λυποῦ δὲ μετρίως ἐπὶ τοῖς γιγνομένοις τῶν κακῶν, γίγνου δὲ τοῖς ἄλλοις μηδ' ἐν ἐτέροις ὧν κατὰδηλος· ἄτοπον γὰρ τὴν μὲν οὐσίαν ἐν ταῖς οἰκίαις ἀποκρύπτειν, τὴν δὲ διάνοιαν φανεράν ἔχοντα περιπατεῖν. Μᾶλλον εὐλαβοῦ φό- 43 γον ἢ κίνδυνον· δεῖ γὰρ εἶναι φοβερὰν τοῖς μὲν φαύλοις τὴν τοῦ βίου τελευτήν, τοῖς δὲ σπουδαίοις τὴν ἐν τῷ ζῆν ἀδοξίαν. Μάλιστα μὲν πειρῶ ζῆν κατὰ τὴν ἀσφάλειαν· ἐὰν δὲ ποτὲ σοι συμβῆ κινδυνεύειν, ζῆται τὴν ἐκ τοῦ πολέμου σωτηρίαν μετὰ καλῆς δόξης, ἀλλὰ μὴ μετ' αἰσχρᾶς φήμης· τὸ μὲν γὰρ τελευτῆσαι πάντων ἢ πεπρωμένη κατέκρινε, τὸ δὲ καλῶς ἀποθανεῖν ἴδιον τοῖς σπουδαίοις ἢ φύσις ἀπένειμεν.

Καὶ μὴ θαυμάσης, εἰ πολλὰ τῶν εἰρημένων οὐ πρέπει σοι 44 πρὸς τὴν νῦν παροῦσαν ἡλικίαν· οὐδὲ γὰρ ἐμὲ τοῦτο διέλαθεν· ἀλλὰ προειλόμην διὰ τῆς αὐτῆς πραγματείας ἅμα τοῦ τε παρόντος βίου συμβουλίαν ἐξενεγκεῖν καὶ τοῦ μέλλοντος χρόνου παράγγελμα καταλιπεῖν· τὴν μὲν γὰρ τούτων χρεῖαν ῥαδίως εἰδήσεις, τὸν δὲ μετ' εὐνοίας συμβουλεύοντα χαλεπῶς εὐρήσεις· ὅπως οὖν μὴ παρ' ἐτέρου τὰ λοιπὰ ζητῆς, ἀλλ' ἐντεῦθεν ὥσπερ ἐκ ταμιείου προσφέρης, ὥθήτην δεῖν μηδὲν παραλιπεῖν, ὧν ἔχω σοι συμβουλεύειν.

- 45 Πολλήν δ' ἂν τοῖς θεοῖς χάριν σχοίην, εἰ μὴ διαμάρτομι τῆς δόξης, ἧς ἔχων περὶ σοῦ τυγχάνω. Τῶν μὲν γὰρ ἄλλων τοὺς πλείστους εὐρήσομεν ὡσπερ τῶν σιτίων τοῖς ἡδίστοις μᾶλλον ἢ τοῖς ὑγιεινοτάτοις χαίροντας, οὕτω καὶ τῶν φίλων τοῖς συνεξαμαρτάνουσι πλησιάζοντας ἄλλ' οὐ τοῖς νουθετοῦσι. Σὲ δὲ νομίζω τούναντίον τούτων ἐγνωκέναι, τεκμηρίω χρώμενος τῇ περὶ τὴν ἄλλην παιδείαν φιλοπονίᾳ· τὸν γὰρ αὐτῷ τὰ βέλτιστα πράττειν ἐπιτάττοντα, τοῦτον εἰκὸς καὶ τῶν ἄλλων τοὺς ἐπὶ τὴν ἀρετὴν πα-
- 46 ρακαλοῦντας ἀποδέχεσθαι. Μάλιστα δ' ἂν παροξυνθείης ὀρέγεσθαι τῶν καλῶν ἔργων, εἰ καταμάθοις, ὅτι καὶ τὰς ἡδονὰς ἐκ τούτων μάλιστα γνησίως ἔχομεν. Ἐν μὲν γὰρ τῷ ῥάθυμῳ καὶ τὰς πλησμονὰς ἀγαπᾶν εὐθὺς αἰ λῦται ταῖς ἡδοναῖς παραπεπήγασι, τὸ δὲ περὶ τὴν ἀρετὴν φιλοπονεῖν καὶ σωφρόνως τὸν αὐτοῦ βίον οἰκονο-
- 47 μῆν αἰεὶ τὰς τέρφεις εὐλιχρινεῖς καὶ βεβαιοτέρας ἀποδίδωσι· κάκει μὲν πρότερον ἡσθέντες ὕστερον ἐλυπήθησαν, ἐνταῦθα δὲ μετὰ τὰς λύπας τὰς ἡδονὰς ἔχομεν. Ἐν πᾶσι δὲ τοῖς ἔργοις οὐχ οὕτω τῆς ἀρχῆς μνημονεύομεν, ὡς τῆς τελευτῆς αἴσθησιν λαμβάνομεν· τὰ γὰρ πλεῖστα τῶν περὶ τὸν βίον οὐ δ' αὐτὰ τὰ πράγματα ποιῶμεν, ἀλλὰ τῶν ἀποβαινόντων ἕνεκα διαπονοῦμεν.
- 48 Ἐνθυμοῦ δ' ὅτι τοῖς μὲν φαύλοις ἐνδέχεται τὰ τυχόντα πράττειν· εὐθὺς γὰρ τοῦ βίου τοιαύτην πεποίθηται τὴν ὑπόθεσιν· τοῖς δὲ σπουδαίοις οὐχ οἶόν τε τῆς ἀρετῆς ἀμελεῖν ἢ πολλοὺς ἔχειν τοὺς ἐπιπλήττοντας· πάντες γὰρ μισοῦσιν οὐχ οὕτω τοὺς ἐξαμαρτάνοντας ὡς τοὺς ἐπιεικεῖς μὲν φήσαντας εἶναι, μηδὲν δὲ τῶν τυ-
- 49 χόντων διαφέροντας, εἰκότως· ὅπου γὰρ τοὺς τῷ λόγῳ μόνον ψευδομένους ἀποδοκιμάζομεν, ἢ πού γε τοὺς τῷ βίῳ παντὶ ἐλαττομένους φαύλους εἶναι φήσομεν. Δικαίως δ' ἂν τοὺς τοιούτους ὑπολάβοιμεν μὴ μόνον εἰς αὐτοὺς ἀμαρτάνειν ἀλλὰ καὶ τῆς τύχης εἶναι προδότας· ἡ μὲν γὰρ αὐτοῖς χρήματα καὶ δόξαν καὶ φίλους ἐνεχείρισεν, οἱ δὲ σφᾶς αὐτοὺς ἀναξίους τῆς ὑπαρχούσης εὐδαιμο-
- 50 νίας κατέστησαν. Εἰ δὲ δεῖ θνητὸν ὄντα τῆς τῶν θεῶν στοχάσα-

σθαι διανοίας, ἡγοῦμαι κάκεινους ἐπὶ τοῖς οἰκειοτάτοις μάλιστα
 δηλῶσαι, πῶς ἔχουσι πρὸς τοὺς φαύλους καὶ τοὺς σπουδαίους
 τῶν ἀνθρώπων. Ζεὺς γὰρ Ἡρακλέα καὶ Τάνταλον γεννήσας, ὡς
 οἱ μῦθοι λέγουσι καὶ πάντες πιστεύουσι, τὸν μὲν διὰ τὴν ἀρετὴν
 ἀθάνατον ἐποίησε, τὸν δὲ διὰ τὴν κακίαν ταῖς μεγίσταις τιμωρίαις
 ἐκόλασεν. Οἷς δεῖ παραδείγμασι χρώμενόν σ' ὀρέγεσθαι τῆς κα- 51
 λοκαγαθίας καὶ μὴ μόνον τοῖς ὑφ' ἡμῶν εἰρημένοις ἐμμένειν ἀλ-
 λά καὶ τῶν ποιητῶν τὰ βέλτιστα μανθάνειν καὶ τῶν ἄλλων σοφι-
 στῶν εἴ τι χρήσιμον εἰρήκασιν ἀναγινώσκειν· ὥσπερ γὰρ τὴν μέ-
 λιτταν ὀρώμεν ἐφ' ἅπαντα μὲν τὰ βλαστήματα καθιζάνουσαν, ἀφ' 52
 ἐκάστου δὲ τὰ βέλτιστα λαμβάνουσαν, οὕτω δεῖ καὶ τοὺς παιδείας
 ὀρεγομένους μηδενὸς μὲν ἀπείρως ἔχειν, πανταχόθεν δὲ τὰ χρήσι-
 μα συλλέγειν· μόλις γὰρ ἂν τις ἐκ ταύτης τῆς ἐπιμελείας τὰς τῆς
 φύσεως ἀμαρτίας ἐπικρατήσειεν.

II. ΕΥΑΓΟΡΑΣ

Είσαγωγή. Ὁ ἴδιος ὁ Ἰσοκράτης χαρακτηρίζει τὸ ἔργο του αὐτὸ (§ § 8 καὶ 11) ὡς τὴν πρώτη προσπάθεια νὰ ἐξυμνηθεῖ μὲ πανηγυρικό λόγο ἡ ἀρετὴ μιᾶς προσωπικότητος τῆς ἐποχῆς του, ποὺ πρόσφατα εἶχε πεθάνει. Πρόκειται γιὰ τὸν Εὐαγόρα, τὸ βασιλεῖα τῆς Κύπρου (405 - 375). Εἶχε γεννηθεῖ μακριὰ ἀπὸ τὴ Σαλαμίνα, γιατί ἐκεῖνὴ τὴν ἐποχὴ κρατοῦσε τὴν ἐξουσίαν κάποιος σφετεριστής, ποὺ ἦρθε ἀπὸ τὴν Φοινίκη. Μόλις ἐνηλικιώθηκε, νίκησε τὸν τύραννο καὶ ἀνέβηκε στὸ θρόνο τῶν πατέρων του (405 π.Χ.). Ἀμέσως τότε φρόντισε νὰ ὀδηγήσει τὴν πόλιν τῶν ἀπὸ τὴν πρόοδο· ἡ γεωργία, τὸ ἐμπόριο καὶ ἡ ναυτιλία ἐνισχύθηκαν. Αὐτὸ εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα τὴν εὐπορίαν, ποὺ ἐπέτρεψε στὸν Εὐαγόρα νὰ ἐπιτύχει πρόοδο καὶ στὰ στρατιωτικά. Ἐγινε τόσο ἰσχυρὸς, ὥστε τὸ 396 π.Χ., θεωρώντας ὡς εὐκαιρίαν τὸν πόλεμον τῶν Περσῶν ἐναντίον τῶν Σπαρτιατῶν, συνέλαβε τὸ σχέδιον νὰ ἐνώσει κάτω ἀπὸ τὴν ἐξουσίαν του ὅλη τὴν Κύπρον. Καὶ πραγματικά, σὲ μικρὸ χρονικὸ διάστημα, ὄχι μονάχα ἡ Κύπρος, ἀλλὰ καὶ πολλὰς φοινικικὰς πόλεις ἔγιναν ὑπήκοοι του.

Ἀλλὰ ἔγινε ἡ ἀνταλκίδεια εἰρήνη (387 π.Χ.), σύμφωνα μὲ τοὺς ὅρους τῆς ὁποίας ἡ Κύπρος ὑπαγόταν στὸ βασιλεῖα τῶν Περσῶν. Ὁ Εὐαγόρας δὲν τὴν ἀναγνώρισε· γι' αὐτὸ καὶ ξέσπασε πόλεμος ἀνάμεσα σ' αὐτὸν καὶ στοὺς Πέρσας. Στὴν ἀρχὴ ὁ Εὐαγόρας νίκησε, ἀλλὰ ἀργότερα τὸν πολιορκήσαν στὴν Σαλαμίνα ὁ Ὀρόντας καὶ ὁ Τιρίβαλος, στρατηγοὶ τοῦ μεγάλου βασιλεῖα. Ἀντιστάθηκε γιὰ μεγάλο χρονικὸ διάστημα καὶ τελικὰ πέτυχε νὰ εἰρηνεύσει ὡς ἴσος μὲ τὸν μέγαν βασιλεῖα, μὲ τὸν ὅρον νὰ διατηρήσει τὸ βασιλικὸ ἀξίωμα καὶ τὴν ἀνεξαρτησίαν του, ἀλλὰ νὰ ἀφήσει ὅλες τὰς κτήσεις του.

Δέκα χρόνια ἀργότερα, δηλαδὴ τὸ 375 π.Χ., δολοφονήθηκε ἀπὸ κάποιον δοῦλον του. Τὸν διαδέχθηκε ὁ γιὸς του Νεοκλῆς, ὁ ὁποῖος ἐπιθυμώντας νὰ τιμῆσει τὸν πατέρα του παρακίνησε τὸν Ἰσοκράτη νὰ γράψῃ τοῦτο τὸ ἐπικηδεῖον ἐγκώμιον.

- 1 Ὀρῶν, ὧ Νικόκλεις, τιμῶντά σε τὸν τάφον τοῦ πατρὸς οὐ μόνον τῷ πλήθει καὶ τῷ κάλλει τῶν ἐπιφερομένων ἀλλὰ καὶ χοροῖς καὶ μουσικῇ καὶ γυμνικοῖς ἀγῶσιν, ἔτι δὲ πρὸς τούτοις ἵππων τε καὶ τριήρων ἀμίλλαις, καὶ λείποντ' οὐδεμίαν τῶν τοιούτων ὑπερβολὴν,
- 2 ἠγησάμην Εὐαγόραν, εἴ τίς ἐστίν αἴσθησις τοῖς τετελευτηκόσι περὶ

τῶν ἐνθάδε γιγνομένων, εὐμενῶς μὲν ἀποδέχεσθαι καὶ ταῦτα, καὶ χαίρειν ὄρωντα τὴν γε περὶ αὐτὸν ἐπιμέλειαν καὶ τὴν σὴν μεγαλοπρέπειαν, πολὺ δ' ἂν ἔτι πλείω χάριν ἔχειν ἢ τοῖς ἄλλοις ἅπασι, εἴ τις δυνηθεῖη περὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων αὐτοῦ καὶ τῶν κινδύνων ἀξίως διελθεῖν τῶν ἐκείνῳ πεπραγμένων· εὐρήσομεν γὰρ τοὺς φιλοτίμους καὶ μεγαλοφύχους τῶν ἀνδρῶν οὐ μόνον ἀντὶ τῶν τοιούτων ἐπαινέσθαι βουλομένους ἀλλ' ἀντὶ τοῦ ζῆν ἀποθνήσκειν εὐκλεῶς αἰρουμένους, καὶ μᾶλλον περὶ τῆς δόξης ἢ τοῦ βίου σπουδάζοντας, καὶ πάντα ποιοῦντας, ὅπως ἀθάνατον τὴν περὶ αὐτῶν μνήμην καταλείψουσιν. Αἱ μὲν οὖν δαπάναι τῶν μὲν τοιούτων οὐδὲν ἐξεργάζονται, τοῦ δὲ πλούτου σημεῖόν εἰσιν· οἱ δὲ περὶ τὴν μουσικὴν καὶ τὰς ἄλλας ἀγωνίας ὄντες, οἱ μὲν τὰς δυνάμεις αὐτῶν, οἱ δὲ τὰς τέχνας ἐπιδειξάμενοι, σφᾶς αὐτοὺς ἐντιμοτέρους κατέστησαν· ὁ δὲ λόγος εἰ καλῶς διέλθοι τὰς ἐκείνου πράξεις, ἀείμνηστον ἂν τὴν ἀρετὴν τὴν Εὐαγόρου παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις ποιήσειεν.

Ἐχρῆν μὲν οὖν καὶ τοὺς ἄλλους ἐπαινεῖν τοὺς ἐφ' αὐτῶν ἀνδρας ἀγαθοὺς γεγενημένους, ἵν' οἱ τε δυνάμενοι τὰ τῶν ἄλλων ἔργα κοσμεῖν ἐν εἰδόσι ποιούμενοι τοὺς λόγους ταῖς ἀληθείαις ἐχρῶντο περὶ αὐτῶν, οἱ τε νεώτεροί φιλοτιμοτέρως διέκειντο πρὸς τὴν ἀρετὴν, εἰδότες, ὅτι τούτων εὐλογῆσονται μᾶλλον ὢν ἂν ἀμείνους σφᾶς αὐτοὺς παράσχωσι. Νῦν δὲ τίς οὐκ ἂν ἀθυμήσειεν, ὅταν ὄρᾳ τοὺς μὲν περὶ τὰ Τρωϊκὰ καὶ τοὺς ἐπέκεινα γενομένους ὑμνουμένους καὶ τραγωδομένους, αὐτὸν δὲ προειδῆ, μηδ' ἂν ὑπερβάλλη τὰς ἐκείνων ἀρετάς, μηδέποτε τοιούτων ἐπαίνων ἀξιωθησόμενος; τούτων δ' αἴτιος ὁ φθόνος, ᾧ τοῦτο μόνον ἀγαθὸν πρόσσεστιν, ὅτι μέγιστον κακὸν τοῖς ἔχουσίν ἐστιν· οὕτω γάρ τινες δυσκόλως πεφύκασιν, ὥσθ' ἥδιον ἂν εὐλογουμένων ἀκούσιεν, οὓς οὐκ ἴσασιν εἰ γεγόνασιν, ἢ τούτων, ὑφ' ὧν εὖ πεπονηότες αὐτοὶ τυγχάνουσιν. Οὐ μὴν δουλεῦτέον τοὺς νοῦν ἔχοντας τοῖς οὕτω κακῶς φρονοῦσιν, ἀλλὰ τῶν μὲν τοιούτων ἀμελητέον, τοὺς δ' ἄλλους ἐθιστέον ἀκούειν, περὶ ὧν καὶ λέγειν δίκαιόν ἐστιν, ἄλλως τ'

ἐπειδὴ καὶ τὰς ἐπιδόσεις ἴσμεν γιγνομένας καὶ τῶν τεχνῶν καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων οὐ διὰ τοὺς ἐμμένοντας τοῖς καθεστῶσιν ἀλλὰ διὰ τοὺς ἐπανορθοῦντας καὶ τολμῶντας αἰεὶ τι κινεῖν τῶν μὴ καλῶς ἐχόντων.

- 8 Οἶδα μὲν οὖν, ὅτι χαλεπὸν ἐστίν, ὃ μέλλω ποιεῖν, ἀνδρὸς ἀρετὴν διὰ λόγων ἐγκωμιάζειν. Σημεῖον δὲ μέγιστον· περὶ μὲν γὰρ ἄλλων πολλῶν καὶ παντοδαπῶν λέγειν τολμῶσιν οἱ περὶ τὴν φιλοσοφίαν ὄντες, περὶ δὲ τῶν τοιούτων οὐδεὶς πώποτ' αὐτῶν συγγράφειν
- 9 ἐπέχειρσε. Καὶ πολλὴν αὐτοῖς ἔχω συγγνώμην· τοῖς μὲν γὰρ ποιηταῖς πολλοὶ δέδονται κόσμοι· καὶ γὰρ πλησιάζοντας τοὺς θεοὺς τοῖς ἀνθρώποις οἷόν τ' αὐτοῖς ποιῆσαι καὶ διαλεγομένους καὶ συναγωνιζομένους οἷς ἂν βουλευθῶσι, καὶ περὶ τούτων δηλῶσαι μὴ μόνον τοῖς τεταγμένοις ὀνόμασιν, ἀλλὰ τὰ μὲν ξένοις, τὰ δὲ καινοῖς, τὰ δὲ μεταφοραῖς, καὶ μηδὲν παραλιπεῖν, ἀλλὰ πᾶσι τοῖς εἶδεσι διαποικί
- 10 λαι τὴν ποίησιν· τοῖς δὲ περὶ τοὺς λόγους οὐδὲν ἕξεισι τῶν τοιούτων, ἀλλ' ἀποτόμως καὶ τῶν ὀνομάτων τοῖς πολιτικοῖς μόνον καὶ τῶν ἐνθυμημάτων τοῖς περὶ αὐτὰς τὰς πράξεις ἀναγκαῖόν ἐστι χρῆσθαι. Πρὸς δὲ τούτοις οἱ μὲν μετὰ μέτρων καὶ ῥυθμῶν ἅπαντα ποιοῦσιν, οἱ δ' οὐδενὸς τούτων κοινωνοῦσιν· ἃ τσσαύτην ἔχει χάριν, ὥστ' ἂν καὶ τῇ λέξει καὶ τοῖς ἐνθυμήμασιν ἔχη κακῶς, ὅμως αὐταῖς ταῖς εὐρυθμίαις καὶ ταῖς συμμετρίαις φυχεγαγωῦσι τοὺς ἀκούοντας.
- 11 Γνοίη δ' ἂν τις ἐκεῖθεν τὴν δύναμιν αὐτῶν· ἦν γάρ τις τῶν ποιημάτων τῶν εὐδοκμοῦντων τὰ μὲν ὀνόματα καὶ τὰς διανοίας καταλίπη, τὸ δὲ μέτρον διαλύσῃ, φανήσεται πολὺ καταδεέστερα τῆς δόξης, ἧς νῦν ἔχομεν περὶ αὐτῶν. Ὅμως δέ, καίπερ τοσοῦτον πλεονεκτούσης τῆς ποιήσεως, οὐκ ὀκνητέον ἀλλὰ ἀποπειρατέον τῶν λόγων ἐστίν, εἰ καὶ τοῦτο **δυνήσονται**, τοὺς ἀγαθοὺς ἀνδρας εὐλογεῖν μηδὲν χειρὸν τῶν ἐν ταῖς ὤδαῖς καὶ τοῖς μέτροις ἐγκωμιαζόντων.
- 12 Πρῶτον μὲν οὖν περὶ τῆς φύσεως τῆς Εὐαγόρου καὶ τίνων ἦν ἀπόγονος, εἰ καὶ πολλοὶ προεπίστανται, δοκεῖ μοι πρέπειν καμὲ τῶν ἄλλων ἕνεκα διελθεῖν περὶ αὐτῶν, ἵνα πάντες εἰδῶσιν, ὅτι

καλλίστων αὐτῶ καὶ μεγίστων παραδειγμάτων καταλειφθέντων οὐδὲν καταδεέστερον αὐτὸν ἐκείνων παρέσχεν. Ὁμολογεῖται μὲν 13 γὰρ τοὺς ἀπὸ Διὸς εὐγενεστάτους τῶν ἡμιθέων εἶναι, τούτων δ' αὐτῶν οὐκ ἔστιν ὅστις οὐκ ἂν Αἰακίδας προκρίνειεν· ἐν μὲν γὰρ τοῖς ἄλλοις γένεσιν εὐρήσομεν τοὺς μὲν ὑπερβαλλόντας, τοὺς δὲ καταδεεστέρους ὄντας, οὗτοι δ' ἅπαντες ὀνομαστότατοι τῶν καθ' αὐτοὺς γεγόνασι.

Τοῦτο μὲν γὰρ Αἰακὸς ὁ Διὸς μὲν ἕκγονος, τοῦ δὲ γένους 14 τοῦ Τευκρινῶν πρόγονος, τοσοῦτον διήνεγκεν, ὥστε γενομένων αὐχμῶν ἐν τοῖς Ἑλλήσι καὶ πολλῶν ἀνθρώπων διαφθαρέντων, ἐπειδὴ τὸ μέγεθος τῆς συμφορᾶς ὑπερέβαλλεν, ἤλθον οἱ προεστῶτες τῶν πόλεων ἰκετεύοντες αὐτόν, νομίζοντες διὰ τῆς συγγενείας καὶ τῆς εὐσεβείας τῆς ἐκείνου τάχιστ' ἂν εὐρέσθαι παρὰ τῶν θεῶν τῶν παρόντων κακῶν ἀπαλλαγὴν. Σωθέντες δὲ καὶ τυχόντες ὧν 15 ἐδεήθησαν, ἱερὸν ἐν Αἰγίῃ κατεστήσαντο κοινὸν τῶν Ἑλλήνων, οὐπερ ἐκεῖνος ἐποιήσατο τὴν εὐχὴν. Καὶ κατ' ἐκείνον τε τὸν χρόνον, ἕως ἦν μετ' ἀνθρώπων, μετὰ καλλίστης ὧν δόξης διετέλεσεν· ἐπειδὴ τε μετήλλαξε τὸν βίον, λέγεται παρὰ Πλούτωνι καὶ Κόρη μεγίστας τιμὰς ἔχων παρεδρεῖν ἐκείνοις. Τούτου δὲ παῖδες ἦσαν 16 Τελαμῶν καὶ Πηλεὺς, ὧν ὁ μὲν ἕτερος μεθ' Ἡρακλέους ἐπὶ Λαομέδοντα στρατευσάμενος ἀριστείων ἠξιώθη, Πηλεὺς δ' ἐν τῇ μάχῃ τῇ πρὸς Κενταύρους ἀριστεύσας καὶ κατὰ πολλοὺς ἄλλοις κινδύνους εὐδοκμήσας Θέτιδι τῇ Νηρέως θνητὸς ὧν ἀθανάτω συνώκησε, καὶ μόνου τούτου φασὶ τῶν προγεγενημένων ὑπὸ θεῶν ἐν τοῖς γάμοις ὑμέναιον ἄσθῆναι. Τούτοις δ' ἑκατέρου, Τε- 17 λαμῶνος μὲν Αἴας καὶ Τεῦκρος ἐγενέσθη, Πηλέως δ' Ἀχιλλεύς, οἱ μέγιστον καὶ σαφέστατον ἔλεγχον ἔδωσαν τῆς αὐτῶν ἀρετῆς· οὐ γὰρ ἐν ταῖς αὐτῶν πόλεσι μόνον ἐπρώτευσαν, οὐδ' ἐν τοῖς τόποις, ἐν οἷς κατῴκουν, ἀλλὰ στρατείας τοῖς Ἑλλήσιν ἐπὶ τοὺς βαρβάρους γενομένης καὶ πολλῶν μὲν ἑκατέρων ἀθροισθέντων, οὐδενὸς δὲ τῶν ὀνομαστῶν ἀπολειφθέντος, ἐν τούτοις τοῖς κινδύνοις

18 Ἀχιλλεὺς μὲν ἀπάντων διήνεγκεν, Αἴας δὲ μετ' ἐκείνον ἤριστευσε, Τεῦκρος δὲ τῆς τε τούτων συγγενείας ἄξιος καὶ τῶν ἄλλων οὐδενὸς χείρων γενόμενος, ἐπειδὴ Τροίαν συνεξέειλεν, ἀφικόμενος εἰς Κύπρον Σαλαμῖνά τε κατέφκισεν, ὁμώνυμον ποιήσας τῆς πρότερον αὐτῷ πατρίδος οὔσης, καὶ τὸ γένος τὸ νῦν βασιλεῦον κατέλιπε.

19 Τὰ μὲν οὖν ἐξ ἀρχῆς Εὐαγόρα παρὰ τῶν προγόνων ὑπάρξαντα τηλικαῦτα τὸ μέγεθός ἐστι. Τοῦτον δὲ τὸν τρόπον τῆς πόλεως κατοικισθείσης κατὰ μὲν ἀρχὰς οἱ γεγονότες ἀπὸ Τεύκρου τὴν βασιλείαν εἶχον, χρόνῳ δ' ὕστερον ἀφικόμενος ἐκ Φοινίκης ἀνήρ φυγὰς καὶ πιστευθεὶς ὑπὸ τοῦ τότε βασιλεύοντος καὶ μεγάλας
20 δυναστείας λαβὼν οὐ χάριν ἔσχε τούτων, ἀλλὰ κακὸς μὲν γενόμενος περὶ τὸν ὑποδεξάμενον, δεινὸς δὲ πρὸς τὸ πλεονεκτῆσαι, τὸν μὲν εὐεργέτην ἐξέβαλεν, αὐτὸς δὲ τὴν βασιλείαν κατέσχευεν. Ἀπιστῶν δὲ τοῖς πεπραγμένοις καὶ βουλόμενος ἀσφαλῶς κατασκευά-
21 σασθαι τὰ περὶ αὐτὸν τὴν τε πόλιν ἐξεβαρβάρωσε καὶ τὴν νῆσον βασιλεῖ τῷ μεγάλῳ κατεδούλωσεν.

Οὕτω δὲ τῶν πραγμάτων καθεστῶτων καὶ τῶν ἐχθόνων τῶν ἐκείνου τὴν ἀρχὴν ἐχόντων Εὐαγόρας γίγνεται· περὶ οὗ τὰς μὲν φήμας καὶ τὰς μαντείας καὶ τὰς ὄψεις τὰς ἐν τοῖς ὕπνοις γενομένας, ἐξ ὧν μειζόνως ἂν φανείη γεγονῶς ἢ κατ' ἀνθρωπον, αἰροῦμαι παραλιπεῖν, οὐκ ἀπιστῶν τοῖς λεγομένοις, ἀλλ' ἵνα πᾶσι ποιήσω φανερόν, ὅτι τοσοῦτου δέω πλασάμενος εἰπεῖν τι περὶ τῶν ἐκείνων πεπραγμένων, ὥστε καὶ τῶν ὑπαρχόντων ἀφίημι τὰ τοιαῦτα, περὶ ὧν ὀλίγοι τινὲς ἐπίστανται καὶ μὴ πάντες οἱ πολῖται συνίσασιν. Ἄρξομαι δ' ἐκ τῶν ὁμολογουμένων λέγειν περὶ αὐτοῦ.

22 Παῖς μὲν γὰρ ὧν ἔσχε κάλλος καὶ ῥώμην καὶ σωφροσύνην. ἅπερ τῶν ἀγαθῶν πρεπωδέστατα τοῖς τηλικούτοις ἐστί. Καὶ τούτων μάρτυρας ἂν τις ποιήσαιτο, τῆς μὲν σωφροσύνης τοὺς συμπαιδευθέντας τῶν πολιτῶν, τοῦ δὲ κάλλους ἅπαντας τοὺς ἰδόντας, τῆς δὲ ῥώμης τοὺς θεασαμένους τοὺς ἀγῶνας, ἐν οἷς ἐκείνος

τῶν ἡλικιωτῶν ἐκρατίστευσεν. Ἄνδρὶ δὲ γενομένῳ ταῦτά τε πάν- 23
 τα συνηυξήθη καὶ πρὸς τούτοις ἀνδρεία προσεγένετο καὶ σοφία
 καὶ δικαιοσύνη, καὶ ταῦτ' οὐ μέσως οὐδ' ὥσπερ ἑτέροις τισίν,
 ἀλλ' ἕκαστον αὐτῶν εἰς ὑπερβολήν· τοσοῦτον γὰρ καὶ ταῖς τοῦ 24
 σώματος καὶ ταῖς τῆς ψυχῆς ἀρεταῖς διήνεγκεν, ὥσθ', ὅποτε μὲν
 αὐτὸν ὀρῶεν οἱ τότε βασιλεύοντες, ἐκπλήττεσθαι καὶ φοβεῖσθαι
 περὶ τῆς ἀρχῆς, ἡγουμένους οὐχ οἷόν τ' εἶναι τὸν τοιοῦτον τὴν
 φύσιν ἐν ἰδιώτου μέρει διαγαγεῖν, ὅποτε δ' εἰς τοὺς τρόπους ἀπο-
 βλέπειαν, οὕτω σφόδρα πιστεύειν ὥστ', εἰ καὶ τις ἄλλος τολμῶη
 περὶ αὐτοὺς ἐξαμαρτάνειν, νομίζειν Εὐαγόραν αὐτοῖς ἔσεσθαι βοη-
 θόν. Καὶ τοσοῦτον τῆς δόξης παραλλαττούσης οὐδετέρου τούτων 25
 ἐφεύσθησαν· οὔτε γὰρ ἰδιώτης ὢν διετέλεσεν οὔτε περὶ ἐκείνους ἐ-
 ξήμαρτεν, ἀλλὰ τσαούτην ὁ δαίμων ἔσχεν αὐτοῦ πρόνοιαν, ὅπως
 καλῶς λήφεται τὴν βασιλείαν, ὥσθ', ὅσα μὲν ἀναγκαῖον ἦν παρα-
 σκευασθῆναι δι' ἀσεβείας, ταῦτα μὲν ἕτερος ἔπραξεν, ἐξ ὧν δ'
 οἷόν τ' ἦν ὀσίως καὶ δικαίως λαβεῖν τὴν ἀρχήν, Εὐαγόρα διεφύ-
 λαξεν. Εἷς γὰρ τῶν δυναστευόντων ἐπιβουλεύσας τὸν τε τύραννον 26
 ἀπέκτεινε καὶ συλλαβεῖν Εὐαγόραν ἐπεχείρησεν, ἡγούμενος οὐ δυ-
 νήσεσθαι κατασχεῖν τὴν ἀρχήν, εἰ μὴ κάκεινον ἐκποδῶν ποιήσαι-
 το. Διαφυγῶν δὲ τὸν κίνδυνον καὶ σωθεὶς εἰς Σόλους τῆς Κιλι- 27
 κίας οὐ τὴν αὐτὴν γνώμην ἔσχε τοῖς ταῖς τοιαύταις συμφοραῖς πε-
 रिπίπτουσιν. Οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι, κἂν ἐκ τυραννίδος ἐκπέσωσι, διὰ
 τὰς παρούσας τύχας ταπεινοτέρας τὰς ψυχὰς ἔχουσιν· ἐκεῖνος δ'
 εἰς τοσοῦτον μεγαλοφροσύνης ἦλθεν, ὥστε τὸν ἄλλον χρόνον ἰ-
 διώτης ὢν, ἐπειδὴ φεύγειν ἠναγκάσθη, τυραννεῖν ᾤθη δεῖν. Καὶ 28
 τοὺς μὲν πλάνους τοὺς φυγαδικούς καὶ τὸ δι' ἑτέρων ζητεῖν τὴν
 κάθοδον καὶ θεραπεύειν αὐτοῦ χεῖρους ὑπεριδεῖ· λαβὼν δὲ ταύτην
 ἀφορμήν, ἦνπερ χρὴ τοὺς εὐσεβεῖν βουλομένους, ἀμύνεσθαι καὶ
 μὴ προτέρους ὑπάρχειν, καὶ προελόμενος ἢ κατορθώσας τυραννεῖν
 ἢ διαμαρτῶν ἀποθανεῖν, παρακαλέσας ἀνθρώπους, ὡς οἱ τοὺς
 πλείστους λέγοντες, περὶ πεντήκοντα, μετὰ τούτων παρασκευάζετο
 ποιεῖσθαι τὴν κάθοδον. Ὅθεν καὶ μάλιστ' ἂν τις καὶ τὴν φύσιν 29

- τὴν ἐκείνου καὶ τὴν δόξαν, ἣν εἶχε παρὰ τοῖς ἄλλοις, θεωρήσειε· μέλλοντος γὰρ πλεῖν μετὰ τοσούτων ἐπὶ τηλικαύτην πράξιν τὸ μέγεθος καὶ πάντων τῶν δεινῶν πλησίον ὄντων οὐτ' ἐκεῖνος ἠθύμῃσεν οὔτε τῶν παρακληθέντων οὐδεὶς ἀποστῆναι τῶν κινδύνων ἠξίωσεν, ἀλλ' οἱ μὲν ὥσπερ θεῶ συνακολουθοῦντες ἅπαντες ἐνέμειναν τοῖς ὠμολογημένοις, ὁ δ' ὥσπερ ἢ στρατόπεδον ἔχων κρεῖττον τῶν ἀντιπάλων ἢ προειδῶς τὸ συμβησόμενον οὕτω διέ-
- 30 κειτο τὴν γνώμην. Δῆλον δ' ἐκ τῶν ἔργων· ἀποβὰς γὰρ εἰς τὴν νῆσον οὐχ ἠγήσατο δεῖν χωρίον ἐχυρὸν καταλαβῶν καὶ τὸ σῶμ' ἐν ἀσφαλείᾳ καταστήσας περιδεῖν, εἴ τινες αὐτῷ τῶν πολιτῶν βοηθήσουσιν· ἀλλ' εὐθύς, ὥσπερ εἶχε, ταύτης τῆς νυκτὸς διελὼν τοῦ τείχους πυλῖδα καὶ ταύτη τοὺς μεθ' ἑαυτοῦ διαγαγὼν προσέ-
- 31 βαλλε πρὸς τὸ βασιλεῖον. Καὶ τοὺς μὲν θορύβους τοὺς ἐν τοῖς τοιοῦτοις καιροῖς γιγνομένους καὶ τοὺς φόβους τοὺς τῶν ἄλλων καὶ τὰς παρακελεύσεις τὰς ἐκείνου τί δεῖ λέγοντα διατρίβειν; Γενομένων δ' αὐτῷ τῶν μὲν περὶ τὸν τύραννον ἀνταγωνιστῶν, τῶν δ' ἄλλων πολιτῶν θεατῶν (δεδιότες γὰρ τοῦ μὲν τὴν ἀρχήν, τοῦ
- 32 δὲ τὴν ἀρετὴν ἠσυχίαν εἶχον), οὐ πρότερον ἐπαύσατο μαχόμενος καὶ μόνος πρὸς πολλοὺς καὶ μετ' ὀλίγων πρὸς ἅπαντας [τοὺς ἐχθροὺς], πρὶν ἐλεῖν τὸ βασιλεῖον, [καί] τοὺς τ' ἐχθροὺς ἐτιμωρήσατο καὶ τοῖς φίλοις ἐβοήθησεν, ἔτι δὲ τῷ γένει τὰς τιμὰς τὰς πατέριους ἐχομίσατο, καὶ τύραννον αὐτὸν τῆς πόλεως κατέστησεν.
- 33 Ἐγὼ μὲν οὖν, εἰ καὶ μηδενὸς ἄλλου μνησθεῖην, ἀλλ' ἐνταῦθα καταλίπομι τὸν λόγον, ῥάδιον ἐκ τούτων εἶναι γινῶναι τὴν τ' ἀρετὴν τὴν Εὐαγόρου καὶ τὸ μέγεθος τῶν πεπραγμένων· οὐ μὴν ἀλλ' ἔτι γε σαφέστερον περὶ ἀμφοτέρων τούτων ἐκ τῶν ἐχομένων οἶμαι δηλώσειν.
- 34 Τοσούτων γὰρ τυράννων ἐν ἅπαντι τῷ χρόνῳ γεγενημένων οὐδεὶς φανήσεται τὴν τιμὴν ταύτην κάλλιον ἐκείνου κτησάμενος. Εἰ μὲν οὖν πρὸς ἕκαστον αὐτῶν τὰς πράξεις τοῦ Εὐαγόρου παραβάλλοιμεν, οὐτ' ἂν ὁ λόγος ἴσως τοῖς καιροῖς ἀρμόσειεν οὐτ' ἂν, ὁ

χρόνος τοῖς λεγομένοις ἀρκέσειεν· ἦν δὲ προελόμενοι τοὺς εὐδοκιμωτάτους ἐπὶ τούτων σκοπῶμεν, οὐδὲν μὲν χεῖρον ἐξετάωμεν, πολὺ δὲ συντομώτερον διαλεχθῆσόμενα περὶ αὐτῶν.

Τῶν μὲν οὖν τὰς πατρικὰς βασιλείας παραλαβόντων τις οὐκ 35
 ἂν τοὺς Εὐαγόρου κινδύνους προκρίνειεν; οὐδεὶς γάρ ἐστιν οὕτω
 ῥάθυμος, ὅστις ἂν δέξαιτο παρὰ τῶν προγόνων τὴν ἀρχὴν ταύτην
 παραλαβεῖν μᾶλλον ἢ κτησάμενος ὥσπερ ἐκεῖνος τοῖς παισὶ τοῖς
 αὐτοῦ καταλιπεῖν. Καὶ μὴν τῶν γε παλαιῶν καθόδων αὐται μά- 36
 λιστ' εὐδοκιμοῦσιν, ἅς παρὰ τῶν ποιητῶν ἀκούομεν· οὗτοι γάρ
 οὐ μόνον τῶν γεγενημένων τὰς καλλίστας ἡμῖν ἀπαγγέλλουσιν,
 ἀλλὰ καὶ παρ' αὐτῶν καινὰς συντιθέασιν. Ἄλλ' ὅμως οὐδεὶς αὐ-
 τῶν μεμυθολόγηκεν, ὅστις οὕτω δεινὸς καὶ φοβερός ποιησάμε-
 νος τοὺς κινδύνους εἰς τὴν αὐτοῦ κατῆλθεν· ἀλλ' οἱ μὲν πλεῖστοι
 πεποίηται διὰ τύχην λαβόντες τὰς βασιλείας, οἱ δὲ μετὰ δόλου
 καὶ τέχνης περιγεγόμενοι τῶν ἐχθρῶν. Ἄλλὰ μὴν τῶν γ' ἐπὶ τά- 37
 δε γεγενημένων, ἴσως δὲ καὶ τῶν ἀπάντων, Κῦρον τὸν Μήδων
 μὲν ἀφελόμενον τὴν ἀρχήν, Πέρσαις δὲ κτησάμενον καὶ πλεῖστοι
 καὶ μάλιστα θαυμάζουσιν. Ἄλλ' ὁ μὲν τῷ Περσῶν στρατοπέδῳ
 τὸ Μήδων ἐνίκησεν, ὃ πολλοὶ καὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν βαρβάρων
 ῥαδίως ἂν ποιήσειαν· ὁ δὲ διὰ τῆς ψυχῆς τῆς αὐτοῦ καὶ τοῦ
 σώματος τὰ πλεῖστα φαίνεται τῶν προειρημένων διαπραξάμενος. 38
 Ἐπειτ' ἐκ μὲν τῆς Κύρου στρατηγίας οὕτω δῆλον, ὅτι καὶ τοὺς
 Εὐαγόρου κινδύνους ἂν ὑπέμεινεν, ἐκ δὲ τῶν τούτῳ πεπραγμένων
 ἅπανσι φανερόν, ὅτι ῥαδίως ἂν κάκεινοις τοῖς ἔργοις ἐπεχειρήσει.
 Πρὸς δὲ τούτοις τῷ μὲν ὀσιῶς καὶ δικαίως ἅπαντα πέπραχται,
 τῷ δ' οὐκ εὐσεβῶς ἕνια συμβέβηκεν· ὁ μὲν γὰρ τοὺς ἐχθροὺς ἀ-
 πώλεσε, Κῦρος δὲ τὸν πατέρα τὸν τῆς μητρὸς ἀπέκτεινεν. Ὡστ'
 εἰ τινες βούλοιντο μὴ τὸ μέγεθος τῶν συμβάντων ἀλλὰ τὴν ἀρε-
 τὴν τὴν ἑκατέρου κρίνειν, δικαίως ἂν Εὐαγόραν καὶ τούτου μάλ-
 λον ἐπαιnéσειαν. Εἰ δὲ δεῖ συντόμως καὶ μηδὲν ὑποστειλάμενον 39
 μηδὲ δέισαντα τὸν φθόνον ἀλλὰ παρρησίᾳ χρησάμενον εἰπεῖν, οὐ-

δεῖς οὔτε θνητὸς οὔθ' ἡμίθεος οὔτ' ἀθάνατος· εὐρεθήσεται κάλλιον οὐδὲ λαμπρότερον οὐδ' εὐσεβέστερον λαβὼν ἐκείνου τὴν βασιλείαν. Καὶ τούτοις ἐκείνως ἂν τις μάλιστα πιστεύσειεν, εἰ σφόδρα τοῖς λεγομένοις ἀπιστήσας ἐξετάζειν ἐπιχειρήσειεν, ὅπως ἕκαστος ἐτυράννευσε. Φανήσομαι γὰρ οὐκ ἐκ παντὸς τρόπου μεγάλα λέγειν προθυμούμενος ἀλλὰ διὰ τὴν τοῦ πράγματος ἀλήθειαν οὕτω περὶ αὐτοῦ θρασέως εἰρηκώς.

40 Εἰ μὲν οὖν ἐπὶ μικροῖς διήνεγκε, τοιούτων ἂν καὶ τῶν λόγων αὐτῷ προσῆκεν ἀξιοῦσθαι· νῦν δ' ἅπαντες ἂν ὁμολογήσειαν τυραννίδα καὶ τῶν θείων ἀγαθῶν καὶ τῶν ἀνθρωπίνων μέγιστον καὶ σεμνότατον καὶ περιμαχητότατον εἶναι. Τὸν δὴ τὸ κάλλιστον τῶν ὄντων κάλλιστα κτησάμενον τις ἂν ῥήτωρ ἢ ποιητὴς ἢ λόγων εὐρετὴς ἀξίως τῶν πεπραγμένων ἐπαινέσειεν;

41 Οὐ τοίνυν ἐν τούτοις ὑπερβαλλόμενος ἐν τοῖς ἄλλοις εὐρεθήσεται καταδεέστερος γενόμενος, ἀλλὰ πρῶτον μὲν εὐφύεστατος ὢν τὴν γνώμην καὶ πλεῖστα κατορθοῦν δυνάμενος, ὅμως οὐκ ᾤηθη δεῖν ὀλιγωρεῖν οὐδ' αὐτοσχεδιάζειν περὶ τῶν πραγμάτων, ἀλλ' ἐν τῷ ζητεῖν καὶ φροντίζειν καὶ βουλευέσθαι τὸ πλεῖστον τοῦ χρόνου διέτριβεν, ἠγούμενος μὲν, εἰ καλῶς τὴν αὐτοῦ φρόνησιν παρασκευάσειεν, ὁμοίως αὐτῷ καὶ τὴν βασιλείαν ἔξειν, θαυμάζων δ' ὅσοι τῶν μὲν ἄλλων ἕνεκα τῆς ψυχῆς ποιοῦνται τὴν ἐπιμέλειαν, 42 αὐτῆς δὲ ταύτης μηδὲν τυγχάνουσι φροντίζοντες. Ἐπειτα καὶ περὶ τῶν πραγμάτων τὴν αὐτὴν διάνοιαν εἶχεν· ὁρῶν γὰρ τοὺς ἄριστα τῶν ὄντων ἐπιμελούμενος ἐλάχιστα λυπούμενος, καὶ τὰς ἀληθινὰς τῶν ῥαθυμιῶν οὐκ ἐν ταῖς ἀργίαις ἀλλ' ἐν ταῖς εὐπραγίαις καὶ καρτερίαις ἐνούσας, οὐδὲν ἀνεξέταστον παρέλιπεν, ἀλλ' οὕτως ἀκριβῶς καὶ τὰς πράξεις ἤδει καὶ τῶν πολιτῶν ἕκαστον ἐγίγνωσκεν, ὥστε μήτε τοὺς ἐπιβουλεύοντας αὐτῷ φθάνειν μήτε τοὺς ἐπεικεῖς ὄντας λανθάνειν ἀλλὰ πάντα τυγχάνειν τῶν προσηκόντων· οὐ γὰρ ἐξ ὧν ἐτέρων ἤκουεν οὔτ' ἐκόλαζεν οὔτ' ἐτίμα τοὺς πολίτας, ἀλλ' ἐξ ὧν αὐτὸς συνήδει τὰς κρίσεις ἐποιεῖτο περὶ αὐ-

τῶν. Ἐν τοιαύταις δ' ἐπιμελείαις αὐτὸν καταστήσας οὐδὲ περὶ 43
 τῶν κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκάστην προσπιπτόντων οὐδὲ περὶ ἓν πε-
 πλανημένως εἶχεν, ἀλλ' οὕτω θεοφιλῶς καὶ φιланθρώπως διώκει
 τὴν πόλιν, ὥστε τοὺς εἰσαφικνουμένους μὴ μᾶλλον Εὐαγόραν τῆς
 ἀρχῆς ζηλοῦν ἢ τοὺς ἄλλους τῆς ὑπ' ἐκείνου βασιλείας· ἅπαντα
 γὰρ τὸν χρόνον διετέλεσεν οὐδένα μὲν ἀδικῶν, τοὺς δὲ χρηστοὺς
 τιμῶν, καὶ σφόδρα μὲν ἀπάντων ἄρχων, νομίμως δὲ τοὺς ἐξα-
 μαρτόντας κολάζων· οὐδὲν μὲν συμβούλων δεόμενος, ὅμως δὲ 44
 τοῖς φίλοις συμβουλευόμενος· πολλὰ μὲν τῶν χρωμένων ἠττώμε-
 νος, ἅπαντα δὲ τῶν ἐχθρῶν περιγιγνόμενος· σεμνὸς ὢν οὐ ταῖς
 τοῦ προσώπου συναγωγαῖς ἀλλὰ ταῖς τοῦ βίου κατασκευαῖς· οὐδὲ
 πρὸς ἓν ἀτάκτως οὐδ' ἀνωμάλως διακείμενος ἀλλ' ὁμοίως τὰς ἐν
 τοῖς ἔργοις ὁμολογίας ὥσπερ τὰς ἐν τοῖς λόγοις διαφυλάττων·
 μέγα φρονῶν οὐκ ἐπὶ τοῖς διὰ τύχην ἀλλ' ἐπὶ τοῖς δι' αὐτὸν γι- 45
 γνομένοις· τοὺς μὲν φίλους ταῖς εὐεργεσίαις ὑφ' αὐτῶ ποιούμενος,
 τοὺς δ' ἄλλους τῇ μεγαλοφυχίᾳ καταδουλούμενος· φοβερὸς ὢν οὐ
 τῶ πολλοῖς χαλεπαίνειν ἀλλὰ τῶ πολὺ τὴν τῶν ἄλλων φύσιν ὑ-
 περβάλλειν· ἠγούμενος τῶν ἡδονῶν ἀλλ' οὐκ ἀγόμενος ὑπ' αὐ-
 τῶν· ὀλίγοις πόνοις πολλὰς ῥαστώνας κτώμενος ἀλλ' οὐ διὰ μικ-
 ρὰς ῥαθυμίας μεγάλους πόνους ὑπολειπομένος· ὅλως οὐδὲν παρα- 46
 λείπων ὢν προσεῖναι δεῖ τοῖς βασιλεῦσιν, ἀλλ' ἐξ ἐκάστης τῆς πο-
 λιτείας ἐξειλεγμένος τὸ βέλτιστον, καὶ δημοτικὸς μὲν ὢν τῇ τοῦ
 πλήθους θεραπείᾳ, πολιτικὸς δὲ τῇ τῆς πόλεως ὅλης διοικήσει,
 στρατηγικὸς δὲ τῇ πρὸς τοὺς κινδύνους εὐβουλίᾳ, τυραννικὸς δὲ
 τῶ πᾶσι τούτοις διαφέρειν. Καὶ ταῦθ' ὅτι προστὴν Εὐαγόρα, καὶ
 πλείω τούτων, ἐξ αὐτῶν τῶν ἔργων ῥάδιον καταμαθεῖν.

Παραλαβὼν γὰρ τὴν πόλιν ἐκβεβαρβαρωμένην καὶ διὰ τὴν τῶν 47
 Φοινίκων ἀρχὴν οὔτε τοὺς Ἑλληνας προσδεχομένην οὔτε τέχνας ἐ-
 πισταμένην οὔτ' ἐμπορίῳ χρωμένην οὔτε λιμένα κεκτημένην, ταῦτά
 τε πάντα διώρθωσε καὶ πρὸς τούτοις καὶ χώραν πολλὴν προσεκτίη-
 σατο καὶ τείχη προσπεριεβάλετο καὶ τριήρεις ἐναυπηγήσατο καὶ ταῖς

ἄλλαις κατασκευαῖς οὕτως ἠϋξῆσε τὴν πόλιν, ὥστε μηδεμιᾶς τῶν
 Ἑλληνίδων ἀπολελεῖσθαι, καὶ δύναμιν τοσαύτην ἐνεποίησεν, ὥστε
 48 πολλοὺς φοβεῖσθαι τῶν πρότερον καταφρονούντων αὐτῆς. Καίτοι
 τηλικαύτας ἐπιδόσεις τὰς πόλεις λαμβάνειν οὐχ οἷόν τ' ἐστίν, ἦν μὴ
 τις αὐτὰς διοικῆ τοιούτοις ἤθεσιν, οἷσις Εὐαγόρας μὲν εἶχεν, ἐγὼ δ'
 ὀλίγω πρότερον ἐπειράθην διελθεῖν. Ὡστ' οὐ δέδοικα, μὴ φανῶ
 μείζω λέγων τῶν ἐκείνω προσόντων, ἀλλὰ μὴ πολὺ ἀπολειφθῶ τῶν
 49 πεπραγμένων αὐτῶ. Τίς γὰρ ἂν ἐφίκοιτο τοιαύτης φύσεως; ὃς οὐ
 μόνον τὴν αὐτοῦ πόλιν πλείονος ἀξίαν ἐποίησεν, ἀλλὰ καὶ τὸν τόπον
 ὅλον τὸν περιέχοντα τὴν νῆσον ἐπὶ πραότητα καὶ μετριότητα προή-
 γαγε· πρὶν μὲν γε λαβεῖν Εὐαγόραν τὴν ἀρχὴν οὕτως ἀπροσίστως
 καὶ χαλεπῶς εἶχον, ὥστε καὶ τῶν ἀρχόντων τούτους ἐνόμιζον εἶναι
 βελτίστους, οἵτινες ὠμότατα πρὸς τοὺς Ἑλληνας διακείμενοι τυγ-
 50 χάνοιεν· νῦν δὲ τοσοῦτον μεταπεπτώκασιν, ὥσθ' ἀμιλλᾶσθαι μὲν,
 οἵτινες αὐτῶν δόξουσι φιλέλληνες εἶναι μάλιστα, παιδοποιεῖσθαι δὲ
 τοὺς πλείστους αὐτῶν γυναῖκας λαμβάνοντας παρ' ἡμῶν, χαίρειν δὲ
 καὶ τοῖς κτήμασι καὶ τοῖς ἐπιτηδεύμασι τοῖς Ἑλληνικοῖς μᾶλλον ἢ
 τοῖς παρὰ σφίσιν αὐτοῖς, πλείους δὲ καὶ τῶν περὶ τὴν μουσικὴν καὶ
 τῶν περὶ τὴν ἄλλην παιδείουσιν ἐν τούτοις τοῖς τόποις διατρίβειν, ἢ
 παρ' οἷς πρότερον εἰωθότες ἦσαν. Καὶ τούτων ἀπάντων οὐδεὶς ὅστις
 οὐκ ἂν Εὐαγόραν αἴτιον προσομολογήσειε.

51 Μέγιστον δὲ τεκμήριον καὶ τοῦ τρόπου καὶ τῆς ὀσιότητος ἐ-
 κείνου· τῶν γὰρ Ἑλλήνων πολλοὶ καὶ καλοὶ κάγαθοὶ τὰς αὐτῶν
 πατρίδας ἀπολιπόντες ἦλθον εἰς Κύπρον οἰκήσοντες, ἠγούμενοι
 κουφοτέραν καὶ νομιμωτέραν εἶναι τὴν Εὐαγόρου βασιλείαν τῶν
 οἴκοι πολιτειῶν. Ὡν τοὺς μὲν ἄλλους ὀνομαστὶ διελθεῖν πολὺ ἂν
 52 ἔργον εἴη· Κόνωνα δὲ τὸν διὰ πλείστας ἀρετὰς πρωτεύσαντα τῶν
 Ἑλλήνων τίς οὐκ οἶδεν, ὅτι δυστυχήσας ἐξ ἀπάντων ἐκλεξάμενος
 ὡς Εὐαγόραν ἦλθε, νομίσας καὶ τῷ σώματι βεβαιωτάτην εἶναι
 τὴν παρ' ἐκείνω καταφυγὴν καὶ τῇ πόλει τάχιστ' ἂν αὐτὸν γενέ-
 σθαι βοηθόν; καὶ πολλὰ πρότερον ἤδη κατωρθωκῶς οὐδὲ περὶ ἐ-

νος πάποτε πράγματος ἔδοξεν ἄμεινον ἢ περὶ τούτου βουλευσα-
 σθαι: συνέβη γὰρ αὐτῶ διὰ τὴν ἄφιξιν τὴν εἰς Κύπρον καὶ ποιῆ- 53
 σαι καὶ παθεῖν πλείστ' ἀγαθὰ. Πρῶτον μὲν γὰρ οὐκ ἔφθασαν ἀλ-
 λήλοις πλησιάσαντες καὶ περὶ πλείονος ἐποιήσαντο σφᾶς αὐτοὺς ἢ
 τοὺς πρότερον οἰκείους ὄντας. Ἐπειτα περὶ τῶν ἄλλων ὁμονοῦν-
 τες ἅπαντα τὸν χρόνον διετέλεσαν καὶ περὶ τῆς ἡμετέρας πόλεως
 τὴν αὐτὴν γνώμην εἶχον. Ὁρῶντες γὰρ αὐτὴν ὑπὸ Λακεδαιμο- 54
 νίοις οὖσαν καὶ μεγάλη μεταβολῇ κεχρημένην λυπηρῶς καὶ βα-
 ρέως ἔφερον, ἀμφοτέροι προσήκοντα ποιοῦντες: τῷ μὲν γὰρ ἦν
 φύσει πατρίς, τὸν δὲ διὰ πολλὰς καὶ μεγάλας εὐεργεσίας νόμῳ
 πολίτην ἐπεποίητο. Σκοπουμένοις δ' αὐτοῖς ὅπως τῶν συμφο-
 ρῶν αὐτὴν ἀπαλλάξουσι, ταχὺν τὸν καιρὸν Λακεδαιμόνιοι παρε-
 σκεύασαν: ἄρχοντες γὰρ τῶν Ἑλλήνων καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ
 θάλατταν εἰς τοῦτ' ἀπληστίας ἦλθον, ὥστε καὶ τὴν Ἀσίαν κακῶς
 ποιεῖν ἐπεχείρησαν. Λαβόντες δ' ἐκεῖνοι τοῦτον τὸν καιρὸν καὶ 55
 τῶν στρατηγῶν τῶν βασιλέως ἀπορούτων, ὃ τι χρήσονται τοῖς
 πράγμασιν, ἐδίδασκον αὐτοὺς μὴ κατὰ γῆν ἀλλὰ κατὰ θάλατταν
 ποιεῖσθαι τὸν πόλεμον τὸν πρὸς Λακεδαιμονίους, νομίζοντες, εἰ
 μὲν πεζὸν στρατόπεδον καταστήσαιντο καὶ τούτῳ περιγένοιτο, τὰ
 περὶ τὴν ἥπειρον μόνον καλῶς ἔξειν, εἰ δὲ κατὰ θάλατταν κρατή-
 σειαν, ἄπασαν τὴν Ἑλλάδα τῆς νίκης ταύτης μεθέξειν. Ὅπερ συ- 56
 νέβη: πεισθέντων γὰρ ταῦτα τῶν στρατηγῶν καὶ ναυτικοῦ συλλε-
 γέντος Λακεδαιμόνιοι μὲν κατεναυμαχήθησαν καὶ τῆς ἀρχῆς ἀπε-
 στερήθησαν, οἱ δ' Ἑλληνες ἠλευθερώθησαν, ἡ δὲ πόλις ἡμῶν τῆς
 τε παλαιᾶς δόξης μέρος τι πάλιν ἀνέλαβε καὶ τῶν συμμάχων ἡ-
 γεμῶν κατέστη. Καὶ ταῦτ' ἐπράχθη Κόνωνος μὲν στρατηγοῦντος,
 Εὐαγόρου δὲ τοῦτὸ τε παρασχόντος καὶ τῆς δυνάμεως τὴν πλεί-
 στην παρασκευάσαντος. Ὑπὲρ ὧν ἡμεῖς μὲν αὐτοὺς ἐτιμήσαμεν 57
 ταῖς μεγίσταις τιμαῖς καὶ τὰς εἰκόνας αὐτῶν ἐστήσαμεν, οὐπὲρ τὸ
 τοῦ Διὸς ἄγαλμα τοῦ σωτῆρος, πλησίον ἐκείνου τε καὶ σφῶν αὐ-
 τῶν, ἀμφοτέρων ὑπόμνημα, καὶ τοῦ μεγέθους τῆς εὐεργεσίας καὶ
 τῆς φιλίας τῆς πρὸς ἀλλήλους.

Βασιλεύς δ' οὐ τὴν αὐτὴν γνώμην ἔσχε περὶ αὐτῶν, ἀλλ' ὅ-
 σω μείζω καὶ πλείονος ἄξια κατειργάσαντο, τοσοῦτῳ μᾶλλον ἔ-
 δεισεν αὐτούς. Περὶ μὲν οὖν Κόνωνος ἄλλος ἡμῖν ἔσται λόγος·
 ὅτι δὲ πρὸς Εὐαγόραν οὕτως ἔσχεν, οὐδ' αὐτὸς λαθεῖν ἐζήτησε·
 58 φαίνεται γὰρ μᾶλλον μὲν σπουδάσας περὶ τὸν ἐν Κύπρῳ πόλεμον
 ἢ περὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας, μείζω δὲ καὶ χαλεπώτερον ἐκείνον
 ἀνταγωνιστὴν νομίσας ἢ Κῦρον τὸν περὶ τῆς βασιλείας ἀμφισβη-
 τήσαντα. Μέγιστον δὲ τεκμήριον· τοῦ μὲν γὰρ ἀκούων τὰς παρα-
 σκευὰς τοσοῦτον κατεφρόνησεν, ὥστε διὰ τὸ μὴ φροντίζειν μικροῦ
 δεῖν ἔλαθεν αὐτὸν ἐπὶ τὸ βασιλεῖον ἐπιστάς· πρὸς δὲ τοῦτον οὕτως
 ἐκ πολλοῦ περιδεῶς ἔσχεν, ὥστε μεταξύ πάσχων εὖ πολεμεῖν
 πρὸς αὐτὸν ἐπεχείρησε, δίκαια μὲν οὐ ποιῶν, οὐ μὴν παντάπασιν
 59 ἀλόγως βουλευσάμενος. Ἐπίστατο μὲν γὰρ πολλοὺς καὶ τῶν
 Ἑλλήνων καὶ τῶν βαρβάρων ἐκ ταπεινῶν καὶ φαύλων πραγμά-
 των μεγάλας δυναστείας κατεργασαμένους, ἠσθάνετο δὲ τὴν
 Εὐαγόρου μεγαλοφυχίαν καὶ τὰς ἐπιδόσεις αὐτῷ καὶ τῆς δόξης
 καὶ τῶν πραγμάτων οὐ κατὰ μικρὸν γιγνομένας, ἀλλὰ καὶ τὴν
 60 φύσιν ἀνυπέρβλητον ἔχοντα καὶ τὴν τύχην αὐτῷ συναγωνιζομέ-
 νην· ὥστ' οὐχ ὑπὲρ τῶν γεγενημένων ὀργιζόμενος ἀλλὰ περὶ τῶν
 μελλόντων φοβούμενος, οὐδὲ περὶ Κύπρου μόνον δεδιῶς ἀλλὰ
 πολὺ περὶ μειζόνων ἐποιήσατο τὸν πόλεμον πρὸς αὐτόν· οὕτω δ'
 οὖν ὤρμησεν, ὥστ' εἰς τὴν στρατείαν ταύτην πλέον ἢ τάλαντα
 61 πεντακισχίλια καὶ μύρια κατηνάλωσεν. Ἄλλ' ὅμως Εὐαγόρας
 πάσαις ἀπολελειμμένος ταῖς δυνάμεσιν, ἀντιτάξας τὴν αὐτοῦ γνώ-
 μην πρὸς τὰς οὕτως ὑπερμεγέθεις παρασκευὰς, ἐπέδειξεν αὐτὸν ἐν
 τούτοις πολὺ θαυμαστότερον ἢ τοῖς ἄλλοις τοῖς προειρημένοις.
 62 Ὅτε μὲν γὰρ αὐτὸν εἶων εἰρήνην ἄγειν, τὴν αὐτοῦ πόλιν μόνην
 εἶχεν· ἐπειδὴ δ' ἠναγκάσθη πολεμεῖν, τοιοῦτος ἦν καὶ τοιοῦτον εἶ-
 χε Πινυαγόραν τὸν υἱὸν τὸν αὐτοῦ συναγωνιστὴν, ὥστε μικροῦ
 μὲν ἐδέησε Κύπρον ἅπασαν κατασχεῖν, Φοινίκην δ' ἐπόρθησε,
 Τύρον δὲ κατὰ κράτος εἶλε, Κιλικίαν δὲ βασιλέως ἀπέστησε, το-

σούτους δὲ τῶν πολεμίων ἀπώλεσεν, ὥστε πολλοὺς Περσῶν πεν-
 θοῦντας τὰς αὐτῶν συμφορὰς μεμνησθαι τῆς ἀρετῆς τῆς ἐκείνου·
 τελευτῶν δ' οὕτως ἐνέπλησεν αὐτοὺς τοῦ πολεμεῖν, ὥστ' εἰθισμέ- 63
 νων τὸν ἄλλον χρόνον τῶν βασιλέων μὴ διαλλάττεσθαι τοῖς ἀπο-
 σταῖσι, πρὶν κύριοι γένοιτο τῶν σωμάτων, ἄσμενοι τὴν εἰρήνην ἐ-
 ποιήσαντο, λύσαντες μὲν τὸν νόμον τοῦτον, οὐδὲν δὲ κινήσαντες
 τῆς Εὐαγόρου τυραννίδος. Καὶ Λακεδαιμονίων μὲν τῶν καὶ δό- 64
 ξαν καὶ δύναμιν μεγίστην ἔχόντων κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον ἐντὸς
 τριῶν ἐτῶν ἀφείλετο τὴν ἀρχήν, Εὐαγόρα δὲ πολεμήσας ἔτη δέκα
 τῶν αὐτῶν κύριον αὐτὸν κατέλιπεν, ὥνπερ ἦν καὶ πρὶν εἰς τὸν
 πόλεμον εἰσελθεῖν. Ὁ δὲ πάντων δεινότατον· τὴν γὰρ πόλιν ἦν
 Εὐαγόρας ἐτέρου τυραννοῦντος μετὰ πεντήκοντ' ἀνδρῶν εἶλε,
 ταύτην βασιλεὺς ὁ μέγας τοσαύτην δύναμιν ἔχων οὐχ οἷός τ' ἐγέ-
 νετο χειρώσασθαι.

Καίτοι πῶς ἂν τις τὴν ἀνδρείαν ἢ τὴν φρόνησιν ἢ σύμπασαν 65
 τὴν ἀρετὴν τὴν Εὐαγόρου φανερώτερον ἐπιδείξειεν ἢ διὰ τοιούτων
 ἔργων καὶ κινδύνων; Οὐ γὰρ μόνον φανεῖται τοὺς ἄλλους πολέμους
 ἀλλὰ καὶ τὸν τῶν ἡρώων ὑπερβαλόμενος, τὸν ὑπὸ πάντων ἀνθρώ-
 πων ὑμνούμενον. Οἱ μὲν γὰρ μεθ' ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος Τροίαν
 μόνην εἶλον, ὁ δὲ μίαν πόλιν ἔχων πρὸς ἅπασαν τὴν Ἀσίαν ἐπολέ-
 μησεν· ὥστ', εἰ τοσοῦτοι τὸ πλῆθος ἐγκωμιάζειν αὐτὸν ἠβουλήθη-
 σαν, ὅσοι περ ἐκείνους, πολὺ ἂν μείζω καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν ἔλαβε.
 Τίνα γὰρ εὐρήσομεν τῶν τότε γενομένων, εἰ τοὺς μύθους ἀφέντες 66
 τὴν ἀλήθειαν σκοποῖμεν, τοιαῦτα διαπεπραγμένον, ἢ τίνα τοσοῦτων
 μεταβολῶν ἐν τοῖς πράγμασι αἴτιον γεγεννημένον; Ὁς αὐτὸν μὲν ἐξ
 ἰδιώτου τύραννον κατέστησε, τὸ δὲ γένος ἅπαν ἀπεληλαμένον τῆς
 πολιτείας εἰς τὰς προσηκούσας τιμὰς πάλιν ἐπανήγαγε, τοὺς δὲ πο-
 λίτας ἐκ βαρβάρων μὲν Ἑλληνας ἐποίησεν, ἐξ ἀνάνδρων δὲ πολεμι-
 κούς, ἐξ ἀδόξων δ' ὀνομαστούς, τὸν δὲ τόπον ἄμεικτον ὅλον παρα- 67
 λαβὼν καὶ παντάπασιν ἐξηγριωμένον ἡμερώτερον καὶ πραότερον
 κατέστησεν, ἔτι δὲ πρὸς τούτοις εἰς ἔχθραν μὲν βασιλεῖ καταστάς,

οὕτως αὐτὸν ἡμίνατο καλῶς, ὥστ' ἀείμνηστον γεγενῆσθαι τὸν πόλεμον τὸν περὶ Κύπρον, ὅτε δ' ἦν αὐτῷ σύμμαχος, τοσοῦτω χρησι-
 68 μώτερον αὐτὸν παρέσχε τῶν ἄλλων, ὥσθ' ὁμολογουμένως μεγίστην αὐτῷ συμβαλέσθαι δύναμιν εἰς τὴν ναυμαχίαν τὴν περὶ Κνίδον, ἧς γενομένης βασιλεὺς μὲν ἀπάσης τῆς Ἀσίας κύριος κατέστη, Λακεδαιμόνιοι δ' ἀντὶ τοῦ τὴν ἠπειρον πορθεῖν περὶ αὐτῶν κινδυνεύειν ἠναγκάσθησαν, οἱ δ' Ἕλληνες ἀντὶ δουλείας αὐτονομίας ἔτυχον, Ἀθηναῖοι δὲ τοσοῦτον ἐπέδωσαν, ὥστε τοὺς πρότερον αὐτῶν
 69 ἄρχοντας ἔλθειν αὐτοῖς τὴν ἀρχὴν δώσοντας. Ὡστ' εἴ τις ἔροϊτό με, τί νομίζω μέγιστον εἶναι τῶν Εὐαγόρα πεπραγμένων, πότερον τὰς ἐπιμελείας καὶ τὰς παρασκευὰς τὰς πρὸς Λακεδαιμονίους, ἐξ ὧν τὰ προειρημένα γέγονεν, ἢ τὸν τελευταῖον πόλεμον, ἢ τὴν κατάληψιν τῆς βασιλείας, ἢ τὴν ὅλην τῶν πραγμάτων διοίκησιν, εἰς πολλὴν ἀπορίαν ἂν κατασταίην· αἰεὶ γάρ μοι δοκεῖ μέγιστον εἶναι καὶ θαυμαστότατον, καθ' ὅ τι ἂν αὐτῶν ἐπιστήσω τὴν διάνοιαν.

70 Ὡστ', εἴ τινες τῶν προγεγενημένων δι' ἀρετὴν ἀθάνατοι γεγονασιν, οἷμαι κάκεινον ἤξιῶσθαι ταύτης τῆς δωρεᾶς, σημείοις χρώμενος, ὅτι καὶ τὸν ἐνθάδε χρόνον εὐτυχέστερον καὶ θεοφιλέστερον ἐκείνων διαβεβίωκε. Τῶν μὲν γὰρ ἡμιθέων τοὺς πλείστους καὶ τοὺς ὀνομαστοτάτους εὐρήσομεν ταῖς μεγίσταις συμφοραῖς περιπεσόντας, Εὐαγόρας δ' οὐ μόνον θαυμαστότατος ἀλλὰ καὶ μακαριστότατος ἐξ
 71 ἀρχῆς ὧν διετέλεσε. Τί γὰρ ἀπέλιπεν εὐδαιμονίας; Ὅς τοιούτων μὲν προγόνων ἔτυχεν, οἷων οὐδεὶς ἄλλος, πλὴν εἴ τις ἀπὸ τῶν αὐτῶν ἐκείνω γέγονε, τοσοῦτον δὲ καὶ τῷ σώματι καὶ τῇ γνώμῃ τῶν ἄλλων διήνεγκεν, ὥστε μὴ μόνον Σαλαμῖνος ἀλλὰ καὶ τῆς Ἀσίας ἀπάσης ἄξιός εἶναι τυραννεῖν, κάλλιστα δὲ κτησάμενος τὴν βασιλείαν ἐν ταύτῃ τὸν βίον διετέλεσε, θνητὸς δὲ γενόμενος ἀθάνατον τὴν περὶ αὐτοῦ μνήμην κατέλιπε, τοσοῦτον δ' ἐβίω χρόνον, ὥστε μήτε τοῦ γήρωσ ἄμοιρος γενέσθαι μήτε τῶν νόσων μετασχεῖν τῶν
 72 διὰ ταύτην τὴν ἡλικίαν γιγνομένων. Πρὸς δὲ τούτοις, ὃ δοκεῖ σπανιώτατον εἶναι καὶ χαλεπώτατον, εὐπαιδίας τυχεῖν ἅμα καὶ πολυ-

παιδίας, οὐδὲ τούτου διήμαρτεν, ἀλλὰ καὶ τοῦτ' αὐτῷ συνέπεσε. Καὶ τὸ μέγιστον, ὅτι τῶν ἐξ αὐτοῦ γεγονότων οὐδὲν κατέλιπεν ἰδιωτικοῖς ὀνόμασι προσαγορευόμενον, ἀλλὰ τὸν μὲν βασιλέα καλούμενον τοὺς δ' ἀνακτας, τὰς δ' ἀνάσσας. Ὡστ' εἴ τινας τῶν ποιητῶν περὶ τινος τῶν προγεγενημένων ὑπερβολαῖς κέχρηται, λέγοντες, ὡς ἦν θεὸς ἐν ἀνθρώποις ἢ δαίμων θνητός, ἅπαντα τὰ τοιαῦτα περὶ τὴν ἐκείνου φύσιν ῥηθῆναι μάλιστα' ἂν ἀρμόσειε.

Τῶν μὲν οὖν εἰς Εὐαγόραν πολλὰ μὲν οἶμαι παραλιπεῖν· ὅ-73
στερίζω γὰρ τῆς ἀκμῆς τῆς ἑαυτοῦ, μεθ' ἧς ἀκριβέστερον καὶ φιλοπικρότερον ἐξεργασάμην ἂν τὸν ἔπαινον τοῦτον· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ νῦν, ὅσον κατὰ τὴν ἐμὴν δύναμιν, οὐκ ἀνεγκωμιάστος ἔστιν. Ἐγὼ δ', ὦ Νικόκλεις, ἡγοῦμαι καλὰ μὲν εἶναι μνημεῖα καὶ τὰς τῶν σωμάτων εἰκόνας, πολὺ μόντοι πλείονος ἀξίας τὰς τῶν πράξεων καὶ τῆς διανοίας, ἃς ἐν τοῖς λόγοις ἂν τις μόνον τοῖς τεχνικῶς ἔχουσι θεωρήσειε. Προκρίνω δὲ ταύτας πρῶτον μὲν εἰδῶς 74
τοὺς καλοὺς κάγαθούς τῶν ἀνδρῶν οὐχ οὕτως ἐπὶ τῷ κάλλει τοῦ σώματος σεμνυνομένους ὡς ἐπὶ τοῖς ἔργοις καὶ τῇ γνώμῃ φιλοτιμουμένους. Ἐπειθ' ὅτι τοὺς μὲν τύπους ἀναγκαῖον παρὰ τούτοις εἶναι μόνοις, παρ' οἷς ἂν σταθῶσι, τοὺς δὲ λόγους ἐξενεχθῆναι θ' οἷόν τ' ἔστιν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ διαδοθέντας ἐν ταῖς τῶν εὖ φρονούντων διατριβαῖς ἀγαπᾶσθαι, παρ' οἷς κρεῖττόν ἐστιν ἢ παρὰ 75
τοῖς ἄλλοις ἅπασιν εὐδοκιμεῖν· πρὸς δὲ τούτοις, ὅτι τοῖς μὲν πεπλασμένοις καὶ τοῖς γεγραμμένοις οὐδεὶς ἂν τὴν ταῦ σώματος φύσιν ὁμοιώσειε, τοὺς δὲ τρόπους τοὺς ἀλλήλων καὶ τὰς διανοίας τὰς ἐν τοῖς λεγομένοις ἐνούσας ῥάδιόν ἐστι μιμεῖσθαι τοῖς μὴ ῥαθυμῶν αἰρουμένους ἀλλὰ χρηστοῖς εἶναι βουλομένοις. Ὡν ἕνεκα 76
καὶ μᾶλλον ἐπεχείρησα γράφειν τὸν λόγον τοῦτον, ἡγούμενος καὶ σοὶ καὶ τοῖς σοῖς παισὶ καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς ἀπ' Εὐαγόρου γεγονόσι πολὺ καλλίστην ἂν γενέσθαι ταύτην τὴν παράκλησιν, εἴ τις ἀθροίσας τὰς ἀρετὰς τὰς ἐκείνου καὶ τῷ λόγῳ κοσμήσας παραδοίῃ θεωρεῖν ὑμῖν καὶ συνδιατρίβειν αὐταῖς. Τοὺς μὲν γὰρ ἄλλους 77

προτρέπομεν ἐπὶ τὴν φιλοσοφίαν ἐτέρους ἐπαινοῦντες, ἵνα ζηλοῦν-
 τες τοὺς εὐλογομένους τῶν αὐτῶν ἐκείνοις ἐπιθυμημάτων ἐπιθυ-
 μῶσιν, ἐγὼ δὲ σέ καὶ τοὺς σοὺς οὐκ ἄλλοτρίους παραδείγμασι
 χρώμενος ἄλλ' οἰκείους παρακαλῶ καὶ συμβουλεύω προσέχειν τὸν
 νοῦν, ὅπως καὶ λέγειν καὶ πράττειν μηδενὸς ἤττον δυνήσῃ τῶν
 78 Ἑλλήνων. Καὶ μὴ νόμιζέ με καταγιγνώσκειν, ὡς νῦν ἀμελεῖς,
 ὅτι πολλάκις σοι διακελεύομαι περὶ τῶν αὐτῶν· οὐ γὰρ οὐτ' ἐμὲ
 λέληθας οὔτε τοὺς ἄλλους, ὅτι καὶ πρῶτος καὶ μόνος τῶν ἐν τυ-
 ραννίδι καὶ πλούτῳ καὶ τρυφαῖς ὄντων φιλοσοφεῖν καὶ πονεῖν ἐπι-
 κεχείρηκας οὐδ' ὅτι πολλοὺς τῶν βασιλέων ποιήσεις ζηλώσαντας
 τὴν σὴν παιδευσιν τούτων τῶν διατριβῶν ἐπιθυμεῖν, ἀφεμένους
 79 ἐφ' οἷς νῦν λίαν χαίρουσιν· ἄλλ' ὅμως ἐγὼ ταῦτ' εἰδὼς οὐδὲν ἤτ-
 τον καὶ ποιῶ καὶ ποιήσω ταῦτόν, ὅπερ ἐν τοῖς γυμνικοῖς ἀγῶσιν
 οἱ θεαταί· καὶ γὰρ ἐκείνοι παρακελεύονται τῶν δρομέων οὐ τοῖς
 ἀπολελειμμένοις ἀλλὰ τοῖς περὶ τῆς νίκης ἀμιλλωμένοις.

80 Ἐμὸν μὲν οὖν ἔργον καὶ τῶν ἄλλων φίλων τοιαῦτα καὶ λέ-
 γειν καὶ γράφειν, ἐξ ὧν μέλλομέν σε παροξύνειν ὀρέγεσθαι τού-
 των, ὧνπερ καὶ νῦν τυγχάνεις ἐπιθυμῶν· σοὶ δὲ προσήκει μηδὲν
 ἐλλείπειν ἄλλ' ὥσπερ ἐν τῷ παρόντι καὶ τὸν λοιπὸν χρόνον ἐπι-
 μελεῖσθαι καὶ τὴν ψυχὴν ἀσκεῖν, ὅπως ἄξιός ἔσει καὶ τοῦ πατρὸς
 καὶ τῶν ἄλλων προγόνων· ὡς ἅπασι μὲν προσήκει περὶ πολλοῦ
 ποιεῖσθαι τὴν φρόνησιν, μάλιστα δ' ὑμῖν τοῖς πλείστων καὶ μεγί-
 81 στων κυρίως οὔσι. Χρὴ δ' οὐκ ἀγαπᾶν, εἰ τῶν παρόντων τυγχά-
 νεις ὧν ἤδη κρείττων, ἀλλ' ἀγανακτεῖν, εἰ τοιοῦτος μὲν ὧν αὐτὸς
 τὴν φύσιν, γεγωνῶς δὲ τὸ μὲν παλαιὸν ἀπὸ Διός, τὸ δ' ὑπογυιό-
 τατον ἐξ ἀνδρὸς τοιοῦτου τὴν ἀρετὴν, μὴ πολὺ διοίσεις καὶ τῶν
 ἄλλων καὶ τῶν ἐν ταῖς αὐταῖς σοι τιμαῖς ὄντων. Ἔστι δ' ἐπὶ σοὶ
 μὴ διαμαρτεῖν τούτων· ἂν γὰρ ἐμμένης τῇ φιλοσοφίᾳ καὶ τοσοῦτον
 ἐπιδιδῶς, ὅσον περ νῦν, ταχέως γενήσῃ τοιοῦτος, οἷόν σε προσή-
 κει.

ΜΕΡΟΣ Β'

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΕΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

πρωτότυπο ή το αντίστοιχο κείμενο που περιλαμβάνεται στο
πρωτότυπο. Η παρούσα έκδοση αποτελεί την πρώτη έκδοση
του κειμένου, όπως έχει καταγραφεί στο πρωτότυπο.

Η παρούσα έκδοση αποτελεί την πρώτη έκδοση του κειμένου,
όπως έχει καταγραφεί στο πρωτότυπο.

Η παρούσα έκδοση αποτελεί την πρώτη έκδοση του κειμένου,
όπως έχει καταγραφεί στο πρωτότυπο. Η παρούσα έκδοση
αποτελεί την πρώτη έκδοση του κειμένου, όπως έχει
καταγραφεί στο πρωτότυπο.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

Η παρούσα έκδοση αποτελεί την πρώτη έκδοση του κειμένου,
όπως έχει καταγραφεί στο πρωτότυπο.

ΕΠΙΧΡΗΣΙΜΟΙ ΣΥΜΒΟΛΙΣΜΟΙ

Η παρούσα έκδοση αποτελεί την πρώτη έκδοση του κειμένου,
όπως έχει καταγραφεί στο πρωτότυπο.

Η παρούσα έκδοση αποτελεί την πρώτη έκδοση του κειμένου,
όπως έχει καταγραφεί στο πρωτότυπο. Η παρούσα έκδοση
αποτελεί την πρώτη έκδοση του κειμένου, όπως έχει
καταγραφεί στο πρωτότυπο. Η παρούσα έκδοση αποτελεί
την πρώτη έκδοση του κειμένου, όπως έχει καταγραφεί
στο πρωτότυπο.

Η παρούσα έκδοση αποτελεί την πρώτη έκδοση του κειμένου,
όπως έχει καταγραφεί στο πρωτότυπο. Η παρούσα έκδοση
αποτελεί την πρώτη έκδοση του κειμένου, όπως έχει
καταγραφεί στο πρωτότυπο. Η παρούσα έκδοση αποτελεί
την πρώτη έκδοση του κειμένου, όπως έχει καταγραφεί
στο πρωτότυπο. Η παρούσα έκδοση αποτελεί την πρώτη
έκδοση του κειμένου, όπως έχει καταγραφεί στο
πρωτότυπο.

I. ΠΡΟΣ ΔΗΜΟΝΙΚΟΝ

A'. Ο Ίσοκράτης εκθέτει για ποιούς λόγους έγραψε προς τὸν Δημόνικο, μιᾶ γιὰ τὴν ἀρετὴ καὶ ἀναφέρει ὀρισμένα πρότυπα ἀρετῆς (§ § 1-8).

§ 1-3. Ἐν πολλοῖς· ἔνν. πράγμασι· διεστῶσους· κατηγορημ. μτχ. ἀπὸ τὸ εὐρήσομεν· εὐρήσομεν· ἔνν. εὐν ἐξετάσωμεν· διίσταμαι= διαφέρω· σπουδαῖος = ἀξιόλογος, εὐγενής· φαῦλος = ταπεινός, χυδαῖος· γνώμη = πεποίθηση, ἰδέα· διάνοια = σκέψη· συνήθεια = φιλικὴ σχέση, παρέα· οἱ μὲν· δηλ. φαῦλοι· οἱ δὲ· δηλ. σπουδαῖοι· διέλυσε· γνωμικὸς ἀόριστος (= συνήθως διαλύει)· ἄν...ἐξαλείψαιεν· δυνητικὴ ἐκτικτὴ· πρέπειν· ἀπὸ τὸ ἡγούμενος, τὸ εἶναι ἀπὸ τὸ πρέπειν· ἀντιποιοῦμαι τινος = οἰκειοποιοῦμαι κάτι· ἀντιποιοῦμαι παιδείας = λέω ὅτι εἶμαι μορφωμένος· δῶρον· κατηγορ· τεκμήριον...σημαῖον, παράθεση στὸ δῶρον· πρὸς ὑμᾶς· πλθ. ἂν καὶ προηγεῖται· σοι· εὐνοία= ἀγάπη· συνήθεια = φιλία· συλλαμβάνω τινί = βοηθῶ κάποιον· συναγωνίζομαι τινί = συνεργάζομαι, ὑποστηρίζω κάποιον· καιρὸς = περίστασις· παιδεία = ἀνώτερη μόρφωσις· ἀκμὴ = κατάλληλη περίστασις· φιλοσοφεῖν· ἀπὸ τὸ ἀκμῆ (ἔστι)· φιλοσοφῶ = σπουδάζω, ἐπιζητῶ ἀνώτερη μόρφωσις· ἐπανορθῶ τινα = διορθῶν κάποιον, φέρνω κάποιον στὸν ἴσιο δρόμο, διδάσκω κάποιον.

§ 4-5. προτρεπτικοὶ λόγοι= οἱ ἀπαραίτητες γιὰ τὴ μάθησις ὁδηγίες. Ὁ Ίσοκράτης ἐδῶ ἔχει ὑπ' ὄψην τοὺς σοφιστῆς, ποὺ δὲν ἀπέβλεπαν στὴν πραγματικὴ μόρφωσις τῶν μαθητῶν τους, ἀλλὰ ἢ προσπάθειά τους εἶχε μιὰ τάση γιὰ ἐπίδειξη· ἢ διδασκαλία τους δηλ. εἶχε μοναδικὸ σκοπὸ τὴν ἐν λόγοις δεινότητα, ὅπως λέει ἀμέσως παρακάτω ὁ Ίσοκρ· οὐ μὴν = ὅμως δέν· τὸ κράτιστον (= τὸ ἄριστον) τῆς φιλοσοφίας· εἶναι αὐτὸ ἢ ἠθικὴ ἐξύψωσις καὶ ἢ ἐξευγένισις· διατρίβω περὶ τι = ἀσχολοῦμαι, καταγινομαι μὲ κάτι· εἰσηγοῦμαι τινί = ὀδηγῶ κάποιον, διδάσκω κάποιον· δι' ὧν = ἐκείνοις δι' ὧν· ἢ ἐν τοῖς λόγοις δεινότης = ἡ ρητορικὴ δεινότητα· ἀσκῶ τι = πετυχαίνω κάτι· τὰ ἦθη = κατὰ τίς συνήθειες· τρόπος = χαρακτήρας· πέφυκα = εἶμαι ἀπὸ τὴ φύσι μου·

ἐκείνων· οἱ ὅποιοι δηλ. γράφουν προτρεπτικούς λόγους.- **παρακαλῶ τινα** = προσκαλῶ, παρακινῶ, προτρέπω κάποιον.- **παράκλησις** = κάποια προτροπή.- **εὕρισκω τι** = μὲ κόπο βρίσκω κάτι.- **παραίνεσις** = συμβουλή.- **γράφω** = γράφω χωρίς νὰ προσέχω νὰ εἶναι τεχνικός ὁ λόγος, γράφω ἀφρόντιστα, γράφω φιλικά.- **εὐρόντες...γράφαντες**· σ' αὐτὲς τὶς λέξεις βρίσκεται ἡ ἀντίθεση ποὺ παρατηρεῖται ἐδῶ· ὁ Ἰσοκρ. δηλ. δὲν προσπάθησε νὰ γράψει ρητορικό λόγο, ἀλλὰ μιὰ ἀπλή φιλικὴ παραίνεση.- **τοὺς νεωτέρους**· ἀντὶ **τοὺς νέους**.- **ὀμιλῶ τι** = συναναστρέφομαι, σχετίζομαι μὲ κάποιον.- **οἰκονομῶ τὸν βίον** = κυβερνῶ τὴ ζωὴ μου.- **ἐφικνῶμαί τινος** = πετυχαίνω, κατορθώνω κάτι.- **γνησίως** = πραγματικά.- **ἤς**· δηλ. ἀρετῆς.- **βέβαιος** = ἀσφαλῆς, μόνιμος.

§ 6-8. **ἀνήλωσε...ἐμάρανε**· πρβλ...στὴν § 1: **διέλυσε**.- **ἐξουσία** = δικαίωμα.- **ῥαθυμία**= ὀκνηρία.- **παρασκευάζω**= παρέχω.- **παρασκευάζων...παρακαλῶν**· μετχ. αἰτιολ.- **ὠφέλησε...ἔβλαψε** κ.λ.π. πρβλ. στὴν § 1: **διέλυσε**.- **τῶν ἀσκούτων**· (ἐνν. τὸ σῶμα) = **τῶν ἀσκουμένων**.- **ἐπισκοτέω-ῶ τι**= ρίχνω σκοτάδι πάνω σὲ κάτι· **ἐπισκοτῶ ταῖς τῆς ψυχῆς ἐπιμελείαις** = γίνομαι ἐμπόδιο στὴν ἐπιμέλεια καὶ ἀσκηση τῆς ψυχῆς (τοῦ πνεύματος).- **οἷς** : **παρ' οἷς**· δηλ. ἀνθρώποις.- **ἀκιβδήλω** = γνήσια.- **διάνοια** = νοῦς.- **συναυξηθῆ** = **αὐξηθῆ** **σὺν ταῖς διανοίαις**.- **δυνατὰ καθιστᾶσα**, ἐνν. **τοῖς ἀρετῆν κεκτημένοις**.- **ὄκνος** = ὀκνηρία.- **ψόγον...ἔπαινον**· κατηγορ.- **καθιστᾶσα...ὑπομένουσα...ἠγουμένη**· μετχ. αἰτιολ.- **ἔργον** = κατόρθωμα.- **οἷς... τοῖς ἔργοις**. «σχῆμα καθ' ὄλον καὶ μέρος»· ἀντί: **ὦν ...τοῖς ἔργοις**.- **τρόποι** = ἤθη.- **χαρακτήρ εὐδοξίας** = σφραγίδα, τύπος, γνώρισμα καλῆς φήμης.- **ἐπιβάλλω τι** = τυπώνω, χαράζω πάνω σὲ κάποιον κάτι· ἢ μεταφορᾶ προέρχεται ἀπὸ τὰ νομίσματα.- **τόν...χρόνον**, ὑποκμ. **στό δύνασθαι**.- **ἐκείνοις**, ποιητ. αἴτιο.

§ 9-10. **οὐ μὴν ἀλλὰ** (= **οὐ μὴν ἐκ τῶν Ἡρακλέους καὶ Θησεῶς ἔργων ἔστι σοι καταμαθεῖν, ἀλλὰ καί**): ἐκφράζει ἰσχυρὴ ἀντίθεση πρὸς τὰ προηγούμενα καὶ προσθέτει κάτι καινούργιο.- **προαίρεσις** = ἐπιθυμία, φρόνημα, ἀρχή.- **ὀλιγορῶ τινος** = παραμελῶ κάτι.- **τοῖς πόνοις...τῆ ψυχῆ**· δοτ. τροπικές· **τῆ ψυχῆ ὑπέμενε** = περιφρονώντας τοὺς κινδύνους μὲ τὴν ψυχὴ συγχρόνως τὴν ἐξασκοῦσε.- **παρακαίρως** = ὑπερβολικά.- **τὰ ὑπάρχοντα** = ἡ περιουσία.- **ταπεινῶς** = φτωχικά.- **κοινὸς τοῖς φίλοις** = αὐτὸς ποὺ ἀνήκει στοὺς φίλους, ποὺ δὲν ξεχωρίζει τὸν ἑαυτοῦ ἀπὸ τοὺς φίλους.- **θαυμάζω τινά** = ἐκτιμῶ κάποιον.- **σπουδάζω περὶ τινα** = μὲ σοβαρότητα ὑποστηρίζω κάποιον (προσπαθῶ νὰ ὠφελήσω κά-

ποιον) = ἐπιζητῶ τῇ φιλίᾳ κάποιου.- οἱ γένοιτο προσήκοντες = οἱ συγγενεῖς.- ἑταιρεία = φιλία.- προαίρεσις = αὐθόρμητη κλίση.

§ 11-12. ἐπιλείπει με ὁ χρόνος = μοῦ λείπει ὁ καιρός, δὲ μοῦ φτάνει ὁ καιρός.- ἐκείνου· δηλ. τοῦ Ἰππονίκου.- τὸ ἀκριβὲς = ἡ ἀκριβὴς ἐξιστόρηση.- φύσις = φυσικὰ προτερήματα.- ἐκφέρω τι = παρέχω κάτι, ἀναφέρω κάτι.- ἡμᾶς...δηλώσομεν...ἐξενηνόχαμεν· ὁ Ἰσοκράτης χρησιμοποίησε πληθυντικὸ γιὰ μεγαλοπρέπεια.- πρὸς ὄν (δηλ. τὸν Ἰππόνικο) = σύμφωνα με τὴ ζωὴ τοῦ ὁποῖου.- παράδειγμα = πρότυπο.- ἠγησάμενον... ἠγούμενον· μετχ. χρν. ζηλωτής = θαυμαστής.- αἰσχρὸν = ντροπή.- γραφεὺς = ζωγράφος.- ἀπεικάζω = ζωγραφίζω.- ἠγούμαι = ἔχω ὑπ' ὄψη μου.- ἀσκεῖν· πρβλ. στὴν § 6: τῶν ἀσκούντων.- σκοπῶ, ὅπως γενήσομαι = ἐξετάζω, κοιτάζω πῶς θά...- ἐπιτήδευμα = κατόρθωμα.- τὴν γνώμην· αἰτ. τοῦ κατὰ τι.- διατίθεμαι τὴν γνώμην = σκέπτομαι.- οὕτω· δηλ. πρέπει κάποιος νὰ ἀνταγωνίζεται με τοὺς ἄριστους.- ἀκούσματα = μαθήματα.- πληροῦμαι τινος (μετφ) = διδάσκομαι κάτι.- σπουδαῖος λόγος = ἠθικὸς λόγος.- πέφυκα (με ἀπαρέμφ.) = ἔχω φυσικὸ ἰδίωμα (νά...)- ὑποτίθεμαι τι = συμβουλεύω κάποιον.- ἐπιδίδωμι πρὸς τι = προκόβω σὲ κάτι.- εὐδοκίῳ = πετυχαίνω, ἀποκτῶ ὑπόληψη.

Β'. Οἱ εἰδικὲς διδασκαλίαι (παρανέσεις), με τῖς ὁποῖαις ὁ Ἰσοκράτης ἤθελε νὰ πλουτίσει τὸ πνεῦμα τοῦ Ἀημονίου (§ § 13-43).

§ 13-18. τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς, αἰτ. τῆς ἀναφορᾶς· εὐσεβῶ τὰ πρὸς...= εἶμαι εὐσεβῆς πρὸς τοὺς θεοὺς.- ἐμμένω τινὶ = μένω πιστὸς σὲ κάτι, τηρῶ κάτι.- ἐκεῖνο, δηλ. τὸ θύειν.- καλοκαγαθία τῶν τρόπων = ἐντιμότητα τῶν ἠθῶν.- δαμόνιον = θεός.- πόλις = πολίτες.- περὶ τινα = πρὸς κάποιον.- τοὺς γονεῖς· ὁ Ἰππόνικος εἶχε πεθάνει· χρησιμοποίησε πληθυντικὸ, γιὰ τὴν καθήκοντα πρὸς τοὺς γονεῖς δὲν τελείωναν καὶ μετὰ τὸν θάνατο.- ἀσκῶ τι = καταγίνομαι, ἀσχολοῦμαι με κάτι.- τὰ πρὸς τὸ σῶμα γυμνάσια = οἱ σωματικὲς ἀσκήσεις.- τὰ πρὸς τὴν ῥώμην = δσα βοηθοῦν, συντελοῦν στὴ ῥώμη.- λήγω τινός = παύω ἀπὸ κάτι, σταματῶ κάτι.- πονῶ = κοπιάζω.- δυνάμενος ἔναντ. μετχ.- προπετής = ἀκράτητος, ἀναιδής.- στέργω τι = ἀγαπῶ κάτι.- ἀποδέχομαι τι = παραδέχομαι κάτι, εὐχαριστιέμαι με κάτι.- μανικός, γίνεται ἀπὸ τὸ μανία (μαίνομαι).- σύννους = σκεπτικὸς, συλλογισμένος.- τούτοις· δοτ. ὄργαν.- τῶν νεωτέρων· πρβλ. στὴν § 5: τοὺς νεωτέρους.- κρατοῦμαι· περιορίζομαι.- μηδέποτε μηδέν· ἡ διπλῆ ἄρνηση φανερώνει ἔμφαση.- ποιήσας· ὑποθ. μετχ.-

συναιδήσεις· ἐπικός καὶ ἰωνικός τύπος· ὁ ἀττικός μέλλοντας τοῦ οἶδα εἶναι εἶσομαι· ἢ μετὰ δόξης ἡδονῆ = ἡ τίμια ἡδονή·- **θηρεύω** = ἐπιζητῶ, ἐπιδιώκω·- **εὐλαβοῦμαι τι**= φοβοῦμαι κάτι·- **δόξα** = φήμη, κοινή γνώμη·- **δόκει**= ἔχε ὑπ' ὄψη σου·- **λανθάνω (τινᾶ)** = διαφεύγω τὴν προσοχὴ κάποιου, μένω ἀπαρατήρητος·- **παραντίκα** = γιὰ μιὰ στιγμή·- **κρύψης**· ἔνν. **τὸ ποιεῖν**, τὴν πράξιν σου·- **ὀφθήσει**· παθ. μελλ. τοῦ ὀρῶμαι = φανερώνομαι·- **ἐπιτιμῶ τινί τι** = κατηγορῶ κάποιον γιὰ κάτι·- **πράττουσι** ὑποθ. μτχ·- **μελέτη** = ἐπιμελῆς ἄσκηση **ἐπιστήμη** = σπουδῆ, ἐπιστημονικὴ ἐργασία· **μελέταις... ἐπιστήμαις**· ὁ πληθ. φανερῶνει τὰ διάφορα εἶδη τῆς μελέτης, ἐπιστήμης·- **ἀκούσαντα** (ἔνν. **τινᾶ**) χρον. μτχ·- **καταναλίσκω τι** = ξοδεύω, ἀφιερῶνω κάτι·- **φιληκοῖα** = ἐπιμελῆς ἀκρόαση. Ὁ Ἰσοκράτης συμβουλεύει νὰ παρακολουθοῦν οἱ νέοι διάφορες διαλέξεις γιὰ τὴ μόρφωσή τους, ὅταν δὲν ἔχουν ἄλλη ἐργασία·- **τοῖς ἄλλοις** ποιητ. αἴτιο·- **τὰ εὐρημένα** = ὅσα βρέθηκαν·- **μανθάνειν** (ἔνν. **σέ**)· ὑποκείμενο στὸ ἀπρόσωπο **συμβήσεται**.

§ 19-23. **τῶν ἀκουσμάτων** = μαθημάτων·- **πολλά**· ἀναφέρεται στὰ ἀκουσμάτων·- **πολλά πολλῶν**· παρήχηση·- **ἀπολείπει** = **ἀπολείπουσι** (ἀμτβ.) = μᾶς ἀφήνουν·- **κατοκνῶ** = δυσκολεύομαι, παραμελῶ·- **ἐπαγγέλλομαι (ποιεῖν τι)** = ὑπόσχομαι, εἶμαι ἱκανὸς νὰ...·- **πλείω** κατγρ. στὸ οὐσίαν· οὐσία = περιουσία·- **τοὺς νεωτέρους**· πρβλ. § 5·- **ἡ κατὰ γῆν πορεία** = τὸ στεριανὸ ταξίδι·- **ἐπὶ τῷ ...καταστήσαι**· σημαίνει σκοπὸ·- **τρόπος** = συμπεριφορὰ·- **φιλοπροσήγορος** = εὐγενικός·- **εὐπροσήγορος** = καταδεχτικός·- **προσφωνῶ τινα** = χαιρετῶ κάποιον·- **ἐντυγχάνω τινί τοῖς λόγοις** = συνομιλῶ μὲ κάποιον·- **ἡδέως ἔχω πρὸς τινα** = εἶμαι φιλικός, τὰ ἔχω καλὰ μὲ ἕναν·- **χρῶμαί τινι** = σχετίζομαι, συνδέομαι μὲ κάποιον·- **ἀπεχθής** = μισητός·- **ἐντευξίς** = συνέντευξη, ἐπίσκεψη·- **πλησμονή** = κορεσμός, χορτασμός·- **ὄπως ἂν...**, τελικὴ πρόταση·- **κρατοῦμαι ὑπό τινος** = ἐξουσιάζομαι, κυριεύομαι ἀπὸ κάποιον· **κέρδους**· **λύπης**· ἐπεξηγήση τοῦ **τούτων...πάντων**·- **τοιούτος (δηλ. ἐγκρατής)**, ἔνν. **ἐν τῷ κέρδει**·- **δι' ὧν** = ἐκεῖνα μὲ τὰ ὅποια·- **εὐδοκίμῶ** = πετυχαίνω, ἀποχτῶ ὑπόληψη·- **εὐπορῶ** = γίνομαι εὐπορος, πλούσιος·- **τῇ δ' ὀργῇ...ἔχης** = **ἐν δὲ τῇ ὀργῇ...ἐὰν ἔχης**·- **παραπλησίως ἔχω πρὸς τινα, ὥσπερ...** = αἰσθάνομαι, φέρομαι σὲ κάποιον παρόμοια, ὅπως... **ἀμαρτάνοντα**· χρον. μτχ·- **τὰ τερπνὰ** (σὰν οὐσιαστικὸ) = οἱ διασκεδάσεις·- **αἰσχρὸν** ἔνν. **εἶναι**· ὑποκείμενά του τὰ ἀπαρέμφατα **ἄρχειν...δουλεύειν**·- **ὑπολαμβάνω** = νομίζω·- **τὰ πονηρὰ** (σὰν οὐσιαστικὸ) = οἱ δυστυχίες, οἱ λύπες·- **ἐπιβλέπω τι** πα

ρατηρῶ κάτι.- ὦν· κατηγορ. μετ. ἀπό τὸ ὑπομνηστικῆς ὁμαλότερο θὰ ἦταν: ὑπομνηστικῆς σεαυτὸν ἄνθρωπον δντα· ἀλλὰ ἐδῶ ἡ μετ. συμφώνησε μὲ τὸ ὑποκείμενο σὺ καὶ ὄχι μὲ τὸ ἀντικείμεν. σεαυτόν.- τηρῶ τι = φυλάγω κάτι.- παρακαταθήκη = κάθε τι πού ἐμπιστεύεται κάποιος σὲ ἕναν ἄλλον γιὰ νὰ τὸ φυλάξει.- παρακαταθήκη λόγων = τὰ μυστικά πού μᾶς ἐμπιστεύτηκαν.- παρέχομαί τι = παρουσιάζω, ἐπιδείχνω, ἔχω κάτι.- ἀγαθὸς ἀνὴρ = ἐνάρετος, καθὼς πρέπει ἄνθρωπος.- τὰ ἀπόρρητα = τὰ μυστικά.- σιωπᾶσθαι· ἀπὸ τὸ ἀπρόσωπο συμφέρεη, στὸ ὁποῖο ἀναφέρονται καὶ οἱ προσωπ. δοτ. σοὶ ...κάκείνοις.- ἐπακτὸς ὄρκος = ὁ ὄρκος πού ἐπιβάλλεται, πού προκαλεῖται ἀπὸ τὸν ἀντίδικο.- πρόφασις = λόγος, αἰτία.- αἰτία = κατηγορία.- ἀπολύων...διασώζων· μετ. ὑποθ.- ἔνεκα χρημάτων· τελικὸ αἶτιο (=γιὰ χρήματα).- εὐορκῶ = μὲ ὄρκο λέω τὴν ἀλήθεια.- ἐπιορκῶ= παραβαίνω τὸν ὄρκο μου, ἂν καὶ ὀρκίστηκα λέω ψέματα.- φιλοχρημάτως ἔχω = εἶμαι φιλοχρήματος.-

§ 24-28. χρῶμαί τι = μεταχειρίζομαι κάποιον, συμπεριφέρομαι σὲ κάποιον.- ἐκείνους· δηλ. τοὺς προηγούμενους φίλους.- διαμένειν ἔνν. φίλος.- ἔχειν...μεταλλάττειν· ἔνν. τινὰ (ὑποκμ.).- πειρῶμαι τινος = δοκιμάζω κάποιον.- ἐταῖρος = σύντροφος, γνωστός, φίλος ἀδοκίμαστος.- τοῦτο· δηλ. τὸ πειρᾶσθαι τῶν φίλων.- δεόμενος· ἐναντιωμ. μετ.- τὸ δεῖσθαι = τὸ νὰ ἔχει κανένας ἀνάγκη.- ρητὰ= ὅσα μποροῦν νὰ εἰπωθοῦν.- ὡς ἀπορρήτων = ὡς περὶ ἀπορρήτων.- μηδὲν· σύστοιχο ἀντικείμενο.- ἐπιστήσει· μέλλ. τοῦ ρήμ. ἐπίσταμαι τι = γνωρίζω, μαθαίνω κάτι.- περὶ τὸν βίον = στὴ ζωή.- κοινωνία = συμμετοχή.- βασανίζω τι = δοκιμάζω κάτι· οὕτω = τότε.- χρῶμαί τι = ἐξυπηρετῶ κάποιον.- τὰς δεήσεις· νὰ τοὺς βοηθήσεις δηλαδή.- αὐτεπάγγελτος = αὐτόκλητος, μὲ δική σου πρωτοβουλία.- καιρὸς = κακὴ περίσταση, δυστυχία.- νικῶμαί τινος = μένω πίσω ἀπὸ κάποιον, εἶμαι κατώτερος ἀπὸ κάποιον· συνώνυμο τὸ ἠττώμαί τινος= τὰ ρήματα αὐτὰ συντάσσονται μὲ γενική, γιὰτι ἔχουν παραθετικὴ σημασία.- ταῖς κακοποιῖαις... ταῖς εὐεργεσίαις· δοτ. τοῦ κατὰ τι.- αἰσχρὸν... κακοποιῖαις· αὐτὴ ἡ συμβουλή δὲν εἶναι χριστιανικὴ, γιὰτι ὁ Χριστὸς δίδαξε «ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν...καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς» (Ματθ. Ε', 44).- ἀποδέχομαί τινα = λυποῦμαι γιὰ κάτι.- ἀτυχοῦσι, πράττουσι· ἔνν. τισι (οἱ μετχ. χρν.).- ἀτυχῶ· ἀντίθετο: καλῶς πράττω.- πρὸς τοὺς...μπροστὰ στοὺς παρόντες (φίλους).- ἀπόντων· χρν. μετ.- τὰ περὶ τὴν ἐσθῆτα· πρβλ. στὴν § 13: τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς.- καλλωπιστής = αὐτὸς πού ἀγαπᾶ τὰ περιττὰ στολίδια.- ἔστι· ἔνν. ἴδιον.-

τὸ περίεργον = τὰ περιττὰ στολίδια, ἢ ἐπίδειξη.- τὴν ὑπερβάλλουσαν (ἐνν. τὸ μέτρον).= τὴν ὑπερβολικὴν.- ἀγάπα τῶν ὑπαρχόντων... ἀπόλαυσιν· τὸ νόημα: νὰ μὴ θεωρεῖς εὐτυχία σου τὴν ἀπόχτηση πολλῶν, ἀλλὰ τὴν καλὴν χρησιμοποίησιν τῶν ὑπαρχόντων.- σπουδάζω περὶ τι = δείχνω προθυμία σὲ κάτι, θέλω νὰ ἀποχτήσω κάτι.- ὥσπερ...ἂν κτήσαιτο = ὥσπερ πάσχοι ἂν τις, εἰ κτήσαιτο ἵππον καλόν.- ἐπιστάμενος.- ἐναντιωμ. μτχ.- πλοῦτος = περιουσία.- κατασκευάζω τι= κάνω κάτι, φτιάνω.- ἔστι· ἐνν. ὁ πλοῦτος.- ἀπολαύω τινός = μεταχειρίζομαι κάτι μὲ ἐλευθεριότητα.- κτώμαι τι = ἀποχτῶ προσοδοφόρα κτήματα. Ὁ Ἰσοκράτης συμβουλεῖ ἐδῶ νὰ φροντίζουμε νὰ εἶναι ἡ περιουσία μας χρηματικὴ καὶ κτηματικὴ.- δυοῖν ἔνεκεν = γιὰ δυὸ λόγους.- ζημία = πρόστιμο (ποῦ ἐπιβάλλει τὸ δικαστήριον).- ἔκτινω τι = πληρώνω κάτι. Ἄν δὲν πληρωνόταν τὸ πρόστιμο, θὰ εἶχε σὰν ἐπακόλουθο τὴν ἀτιμίαν.- πρὸς τὸν ἄλλον· ὁ ἐμπρόθετος προσδιορισμὸς σημαίνει ἀναφορά.- μηδὲν· τονίζει τὸ ὑπερβαλλόντως.- στέργω τι = εὐχαριστιέμαι μὲ κάτι, ἀρκοῦμαι σὲ κάτι.

§ 29-33. παρ' ἀνδρὶ. πρέπει νὰ συνδεθεῖ μὲ τὸ ὀφειλομένην.- σιτίζω τι- νὰ = τρέφω κάποιον.- τοὺς διδόντας· ἐνν. τρῶφήν.- τοὺς ὀφελούντας.- βλάπτοντας· ἐνν αὐτούς.- πιστευθέντας· ὑποθ. μτχ.- τῶν φίλων· γεν. διαιρετ.- χαρίζομαι τινι = εὐχαριστῶ κάποιον, γίνομαι.- πρὸς τὸ φαυλότατον = γιὰ τὴν μεγαλύτερη βλάβη σου.- πρὸς τὸ βέλτιστον = γιὰ τὴν μεγαλύτερη ὠφέλειά σου.- ἀπεχθάνομαι τινι = γίνομαι μισητὸς σὲ κάποιον.- οὐχ ἔξεις...= δὲ θὰ ἔχεις ἐκείνους, ποὺ θὰ σὲ συμβουλεύσουν γιὰ τὸ καλὸ σου, χωρὶς νὰ λαβαίνουν ὑπ' ὄψη τους ὅτι θὰ τοὺς μισήσεις.- σεμνός = περήφανος, ἀκατάδεχτος· ἀντίθετο : ὀμιλητικός.- ὄγκος = περηφάνεια.- καρτερῶ τι = ὑπομένω κάτι.- δύσερις (-ιδος)= ἐριστικός, γκρινιάρης, δύστροπος.- ὦν... ἀπαντῶν... εἶκων... ἐπιπλήττων... κ.λ.π. μτχ. ὑποθ.- τραχέως = μὲ ἀπότομο τρόπο.- θυμουμένοις... πεπαυμένοις, χρν. μτχ.- σπουδάζω = σπουδαιολογῶ.- παρὰ τὰ σπουδαῖα = στίς σπουδαῖες περιστάσεις.- χαρίζομαι χάριτάς τινι = προσφέρω εὐεργεσίες σὲ κάποιον.- ἀχαρίστως = χωρὶς καλὸ τρόπο.- ποιοῦντες· ἐνν χάριν.- ἀηδῶς = δυσάρεστα.- ὑπουργῶ τινι = προσφέρω ὑπηρεσία σὲ κάποιον.- φιλαίτιος = φιλοκατήγορος.- φιλεπιτιμητής = αὐτὸς ποῦ ἀγαπᾷ νὰ κάνει παρατηρήσεις.- παροξυντικός = ἐρεθιστικός.- συνουσία = σχέση, συναναστροφή.- ἐξάνισταμαι = σηκώνομαι καὶ φεύγω.- ἀποβάλλω τι = χάνω κάτι.- διαμαρτάνω τινός = χάνω κάτι, στεροῦμαι κάτι.- εὐθύνω τι =

κυβερνῶ, διευθύνω κάτι.- **πολλά**· σύστοιχο ἀντικείμενο.- **τῶ... εἶναι... τῶ... ἀπολαύειν**· δοτ. τοῦ τρόπου.- **φρονῶ ἀθάνατα** = σκέπτομαι σάν ἀθάνατος.- **μοχθηρός** = κακός, ἐλαττωματικός.- **κερδαινόντες**· τροπ. μτχ.- **προσεζημίωσε**· πρβλ. στήν § 1 : **διέλυσε**.- **πολλάκις γάρ ὦν... ἔδοσαν = πολλάκις γάρ τοῖς ἔργοις** (ὄργαν.) **ἔδοσαν τὴν τιμωρίαν τούτων, ὦν ἔλυπησαν (τούς ἄλλους) τοῖς λόγοις**· ὦν· ἀπό ἑλξη, ἀντι.- **ἄ = γιά ὄσα**.- **οὐς**· ἀναφέρεται στό **περὶ αὐτῶν**.- **τούς ἀπαγγελοῦντας**· ἔνν. **τούτο αὐτοῖς**· ἢ μτχ. σέ μέλλοντα μέ τό ἄρθρο σημαίνει αὐτόν πού πρόκειται ἀσφαλῶς νά κάνει κάτι.-

§ 34-39. **παραδείγματα**· κατηγορ.- **τό ἀφανές**· δηλ. τό μέλλον.- **ἔχει τὴν διάγνωσιν = διαγιγνώσκεται = προσδιορίζεται, γίνεται γνωστό ἀπό... εὐτυχίαν...εὐβουλίαν**· ὑποκείμ. τοῦ **εἶναι**.- **ὦν** (ἄν)· γένους οὐδ.- **ἀνακοινώσασθαι**· ἔνν. **ταῦτα δηλ. περὶ ὦν ἂν αἰσχύνῃ... παρρησιάζομαι = μιλῶ ἐλεύθερα**.- **καταφανῆ ποιῶ ἑμαυτόν = ἀποκαλύπτομαι, φανερώνω** τίς πραγματικές μου διαθέσεις (καί ἐπομένως εἶμαι ἐκτεθειμένος στοὺς φίλους μου).- **τῶν σεαυτοῦ**· ἔνν. **πραγμάτων**.- **συμβούλω**· κατηγορ. στό **τινι**.- **ἐπιτήδευμα = πράξη**.- **ἀποδέχομαι τινα = ἀγαπῶ κάποιον**.- **ζηλώω-ω τινα = ἐκτιμῶ, περιποιῶμαι κάποιον**.- **ἀρχή = δημόσια θέση, ἐξουσία, ἀρχή**.- **ὦν = γιά ὄσα**.- **ἀνατίθημι τὰς αἰτίας τινι = ρίχνω σέ κάποιον τίς κατηγορίες (εὐθύνες)**.- **αἱ κοιναὶ ἐπιμέλεια = οἱ δημόσιες ὑπηρεσίες**.- **παρίσταμαι τινι = ὑποστηρίζω κάτι**.- **πράττουσι**· μτχ. χρν.- **ἔχων**· κατηγορ. μτχ. ἀπό τό **ἀνέχου**.- **ἐπιείκεια = ἡπιότητα, εὐγένεια**.- **μᾶλλον ἀποδέχομαι τι = προτιμῶ κάτι**.- **τελευτήσασι δόξαν**· ἀντικμ. στό **παρασκευάζει**.- **μέτεστί τινι τινος = μετέχει κάποιος σέ κάτι**.- **μεταλαμβάνω τινός = παίρνω μέρος σέ κάτι**.- **τῶν κερδαινόντων**· γεν. διαιρ.- **μηδέν ἄλλο**· αἰτ. τοῦ κατά τι.- **οὐν = τουλάχιστο**.- **ἐλπῖσι**· δοτ. τοῦ κατά τι.

§ 40-43. **τὰ περὶ τὸν βίον = ὄσα ἀφοροῦν τὴ ζωὴ (σου)**.- **μέγιστον... σώματι = νοῦς ἀγαθὸς ἐν σώματι ἀνθρώπου (ἐστὶ) μέγιστον (πράγμα) ἐν ἐλαχίστω**.- **τῷ σώματι... τῇ ψυχῇ**· δοτ. τοῦ κατά τι.- **τὰ δόξαντα = αὐτὰ πού ἀποφασίστηκαν**.- **ἐπισκοπῶ τι = ἐξετάζω κάτι**.- **προτρέχει**· πολλοὶ μιλοῦν προτοῦ νά σκεφοῦν· εἶναι οἱ λεγόμενοι ἐπιπόλαιοι, πού πολλὰς φορὲς ἐκθέτουν τοὺς ἑαυτοὺς τους σέ κινδύνους. Τὸ ἀπόφθεγμα **μὴ προτρέχτω ἢ γλῶσσα τοῦ νοῦ** εἶναι τοῦ Χίλωνα τοῦ Λακεδαιμόνιου, ἐνὸς ἀπὸ τοὺς ἑπτὰ σοφοὺς.- **δύο...καιροὺς = δύο (καιροὺς) ποιοῦ καιροὺς τοῦ λέγειν = δυὸ περιστάσεις νά θεωρεῖς κατάλληλες γιά νά**

μιλᾶς.- ἢ περὶ ὧν ...ἢ...ἐπεξήγησι τοῦ δύο (καιροῦς).- περὶ ὧν = περὶ τούτων ἄ.- ἐν τούτοις· δηλ. τοῖς καιροῖς.- σιγᾶν ἔνν. τινά.- οὕτω· δηλ. ἄν νομίζεις.- εὐτυχῶν...δυστυχῶν· μτχ. χρν.- ἐπὶ τινι = γιὰ κάτι.- ἀποκρύπτειν...περιπατεῖν· ὑποκμ. τινά.- ἀδοξία = ἔλλειψη δόξας, ἀφάνεια.- κατὰ τὴν ἀσφάλειαν = μὲ ἀσφάλεια, ἀσφαλῶς.- κινδυνεύειν· ὑποκμ. σε ἐννοεῖται ἀπὸ τῆ δοτ. προσωπικῆ (σοι).- αἰσχροῦς = αὐτὸς ποὺ προξενεῖ ντροπὴ.- κατακρίνω τινός τι = καταδικάζω κάποιον σὲ κάτι.- τὸ τελευτῆσαι = τὸ τέλος, ὁ θάνατος ἀπονέμω τινὶ τι ἴδιον = δίνω σὲ κάποιον κάτι σὰν ἰδιαίτερο προνόμιο.

Γ'. Ἐπίλογος. Ὁ Ἰσοκράτης ἐξηγεῖ γιὰ ποιоὺς λόγους ἔδωσε στὸν Δημόνικο πολλὰ συμβουλὲς ποὺ δὲν ἀρμόζουν στὴν ἡλικία του· ἀκόμη ἐπαινεῖ τὶς διαθέσεις του καὶ τὸν προτρέπει νὰ χρησιμοποιεῖ γιὰ τὴν ἠθικὴ ἐξύψωση καὶ τὸν ἐξευγενισμό του καὶ αὐτὲς τὶς συμβουλὲς καθὼς καὶ τῶν ἄλλων (§ § 44-52).

§ 44 - 45. εἰ πρέπει· πλάγ. ἐρώτησι· τὸ εἰ = ὅτι (αἰτιολ.), γιὰτι προηγεῖται τὸ ρῆμα θαυμάζω.- πολλὰ· ὑποκμ. στὸ πρέπει.- πρὸς τὴν... ἡλικίαν = στὴν ἡλικία ποὺ βρίσκεσαι τώρα, γιὰ τὴ σημερινὴ σου ἡλικία.- πραγματεία = ἐργασία, σύγγραμμα.- ἐκφέρω τι = ἐκφράζω, διατυπώνω, δίνω κάτι.- τούτων· δηλ. τῶν συμβουλῶν.- ἐντεῦθεν δηλ. ἀπὸ αὐτὴ τὴν πραγματεία.- ταμεῖον = ἀποθήκη.- προσφέρω τι = βγάζω κάτι, ἀντλῶ κάτι.- δεῖν...ὧν = δεῖν παραλιπεῖν μηδὲν ὧν (γεν. διαρ.).- χάριν ἔχω τινί = χρωστῶ εὐγνωμοσύνη σὲ κάποιον.- διαμαρτάνω τινός = ἀποτυχαίνω σὲ κάτι.- ἦς· ἔλξη ἀπὸ τὸ δόξης, ἀντὶ ἦν.- τῶν ἄλλων· ἔνν. ἀνθρώπων.- τῶν ἄλλων..τῶν σιτίων..τῶν φίλων· γεν. διαρ.- χαίροντας...πλησιάζοντας· κατηγρ. μτχ. ἀπὸ τὸ εὐρήσομεν.- χαίρω τινί = εὐχαριστιέμαι μὲ κάτι.- γινώσκω τούναντίον = σχηματίζω ἀντίθετη γνώμη.- τούτων· δηλ. τῶν πλείστων ἄλλων ἀνθρώπων.- τὸν ἐπιτάττοντα, τοῦτον· ἡ δεικτικὴ ἀντωνυμία μετὰ ἀπὸ μετοχὴ ἐπαναλαμβάνει καὶ ἐξαίρει τὴ σημασίαν της.- τῶν ἄλλων· γεν. διαρ.

§ 46 - 52. παροξύνομαι ποιεῖν τι = παρακινουῖμαι νὰ... ἐκ τούτων· δηλ. τῶν καλῶν ἔργων.- καὶ τὰς πλησμονὰς ἀγαπᾶν = καὶ ἐν τῷ ἀγαπᾶν τὰς πλησμονὰς.- πλησμονή = ἡ ὑπερβολικὴ ἀπόλαυσις.- παραπέγηγά τινι (ἐνεργ. πρκμ. β' ὡς μέσος τοῦ ρήματος παραπήγνυμι) = (μτφρ.) παρακολουθῶ κάποιον.- τὸ φιλοπονεῖν = φιλοπονία, ἐργατικότητα (πρβλ. τὸ ῥαθυμεῖν = ἡ ραθυμία) - ἡ περὶ τὴν ἀρετὴν φιλοπονία = ἡ ἀφοσίωσις στὴν ἀρετὴ.- βεβαιότερας· ἔνν. τῶν ἐκ τῶν ἡδονῶν τέρψεων.- κάκει· δηλ. ἐν

τῇ ῥαθυμίᾳ.— ἐνταῦθα· δηλ. ἐν τῇ φιλοπονίᾳ.— ἡσθέντες χρν. μτχ.— ἔλυ-
 πήθησαν· πρβλ. στήν § 1 : διέλυσε.— οὕτω...ὡς = τόσο...ὄσο.— τὰ ἀποβραί-
 νοντα = τὰ ἀποτελέσματα.— διαπονοῦμεν· ἡ πρόθεση διὰ = διαρκῶς, ἀπό
 τὴν ἀρχὴν ὡς τὸ τέλος. Ἐδῶ ὁ Ἴσοκράτης διδάσκει ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἀπο-
 βλέπει μονάχα στὸ ἀποτέλεσμα.— ἐνδέχεται = ἔξεσι = ἐπιτρέπεται, ὑπάρ-
 χει ἡ δυνατότητα.— τὰ τυχόντα = ὅ,τι ἂν τύχει.— εὐθύς = ἀμέσως ἀπὸ τὴν
 ἀρχῆς.— ὑπόθεσις = βάση.— οὐχ οἶδόν τε· ἐνν. ἐστί.— ἢ ἔχαιν = εἰ δὲ μὴ
 (ἐνν. ἀνάγκη ἐστί) ἔχαιν.— οὕτω...ὡς· τόσο...ὄσο.— ἐπιεικῆς = κόσμιος, κα-
 θῶς πρέπει ἄνθρωπος.— εἰκότως· ἐνν. ποιοῦντες ταῦτα.— ὄπου· ἐπίρρ.
 χρν.— ἢ ποῦ γε...φήσομεν = βέβαια, ἀλήθεια, πολὺ περισσότερο θὰ ποῦ-
 με.— ἔλαττοῦμαι = εἶμαι κατώτερος, μειονεκτῶ.— ἄν...ὑπολάβομεν· δυ-
 νητ. εὐκτική.— τοὺς τοιοῦτους· δηλ. τοὺς φαύλους.— ὑπολαμβάνω τινὰ =
 θεωρῶ , νομίζω κάποιον.— ἢ μὲν· δηλ. ἡ τύχη.— οἱ δὲ· δηλ. φαῦλοι.— ὄν-
 τα· ἐνν. τινὰ (μτχ. ἐναντιωματική).— στοχάζομαι τινος = ἐξετάζω κάτι.—
 κάκεινους· δηλ. τοὺς θεοὺς.— ἐπὶ τοῖς = ἐν τοῖς.— πῶς ἔχουσι· πλαγ. ἐ-
 ρωτ. ἀπὸ τὸ δηλῶσαι· πῶς ἔχω πρὸς τινὰ = τι αἰσθήματα ἔχω γιὰ κάποιον,
 ποιῆς εἶναι οἱ διαθέσεις μου.— γάρ· διασαφητικός.— Τάνταλος· βασιλιάς
 τῆς Φρυγίας στὴ Μ. Ἀσία, γιὸς τοῦ Δία καὶ τῆς Πλουτῶς, πατέρας τοῦ
 Πέλοπα καὶ τῆς Νιόβης. Τεμάχισε τὸ γιό του Πέλοπα καὶ τὸν παρέθεσε
 γεῦμα στοὺς θεοὺς· γι' αὐτὸ τὸν ἔριξαν στὸν Τάρταρο καὶ τὸν καταδίκα-
 σαν σὲ αἰώνια δίψα καὶ πείνα· μπροστὰ του ὑπῆρχαν ἄφθονα νερὰ καὶ ὀ-
 πωροφόρα δένδρα, ἀλλὰ κάθε φορὰ πού πλησίαζε νὰ τὰ φτάσει, ἀπομα-
 κρύνονταν.— κολάζω τινὰ = τιμωρῶ κάποιον.— οἷς = τούτοις· ὅταν ἡ ἀ-
 ναφορική ἀντωνυμία βρίσκεται στὴν ἀρχὴ τῆς προτάσεως, ἰσοδυναμεῖ μὲ
 δεικτική : (μὲ τὸ οἷς ἐννοεῖ τις συμβουλὲς πού ἀναφέρονται σ' αὐτὸν ἔδῶ
 τὸ λόγο)· τὸ οἷς ἀντικμ.— παραδείγμασι· κατηγορ. στὸ χρωμένους.— ἐμμέ-
 νω τινί = μένω σταθερὸς σὲ κάτι.— τῶν ποιητῶν...τῶν σοφιστῶν· γενικὲς
 κτητικὲς.— σοφιστής = σοφός.— καθίζανω ἐπὶ τινί = κάθομαι πάνω σὲ κά-
 τι.— μηδενὸς ἀπέριως ἔχω = τίποτε δὲν ἀφήνω ἀδοκίμαστο, ὅλα τὰ δοκι-
 μάζω.= ἐκ ταύτης = μὲ αὐτή.— μόλις = μὲ δυσκολία.— ἐπικρατῶ τι (σπά-
 νια μὲ αἰτιατικὴ ἀντὶ ἐπικρατῶ τινος) = ὑπερέχω, κατανικῶ κάτι.— αἱ ἀ-
 μαρτίαι τῆς φύσεως = τὰ φυσικὰ ἔλαττώματα.—

II. ΕΥΑΓΟΡΑΣ

Α'. Οί μεγάλοι άντρες προτιμοῦν τὴν ἐξύμνηση μὲ λόγο πανηγυρικό· ὁ μὴ κανένας δὲν ἐξύμνησε σύγχρονό του, γιατί οἱ ἄνθρωποι δὲν εἶναι πρόθυμοι νὰ ἀγαγνωρίσουν τίς ὑπηρεσίες τῶν συγχρόνων τους. Ἐγὼ θὰ ἐπιχειρήσω νὰ ἐξυμνήσω τὸν Εὐαγόρα, παρ' ὄλο πού, σὰν ρήτορας, δὲ διαθέτω τὰ μέσα τῶν ποιητῶν (§ § 1 - 11).

§ 1 - 4. τιμῶντα..λείποντ' κατηγορμ. μτχ. ἀπὸ τὸ ὄρων.— τὰ ἐπιφερόμενα (= τὰ νομιζόμενα) = τὰ προσφερόμενα (στὸν τάφο).— ἄμιλλα = ἀγώνας.— λείποντ'ὑπερβολὴν = ὅτι καμιὰ ὑπερβολὴ δὲν παραλείπει ἀπὸ τίς παρόμοιες (δηλ. τιμές)· οἱ τιμές πού προσφέρεις εἶναι τόσο μεγαλοπρεπεῖς, ὥστε κανένας δὲν μπορεῖ νὰ σὲ ξεπεράσει.— εἴ τις... τοῖς τετελευτηκόσι.— εἴ οἱ τελευτηκότες αἰσθάνονται.— ἀποδέχσθαι...χαίρειν.. ἔχειν; ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὸ ἡγησάμην.— πολὺ δ' ἄν...χάριν ἔχειν = ὅτι.. ἔχοι ἄν· ἀπόδοση στοῦ εἴ τις δυνηθείη.— τοῖς ἄλλοις ἅπασι = γιὰ ὅλα τὰ ἄλλα (δηλ. τίς προσφερόμενες τιμές).— ἐπιτήδευμα = πράξη, ἔργο.— κίνδυνος = πόλεμος, μάχη.— διέρχομαί τι = ἀναπτύσσω, διηγούμαι, ἐξιστορῶ κάτι.— ἐκείνῳ· ποιητ. αἴτιο.— βουλομένους.. αἰρουμένους.. σπουδάζοντας... ποιούντας κατηγορμ. μτχ. ἀπὸ τὸ εὐρήσομεν.— ἀντὶ τῶν τοιούτων· δηλ. τιμῶν.— ἀντὶ τοῦ ζῆν ἀποθνήσκειν = ἀντὶ τῆς ζωῆς τὸ θάνατο.— σπουδάζω περὶ τινος = ἐνδιαφέρομαι γιὰ κάτι.— ἡ τοῦ βίου = ἡ περὶ τοῦ βίου (= ζωῆς).— ὅπως καταλείψουσι...γιὰ νά... (τὸ ὅπως μὲ μέλλ. ὀριστ. ἐδῶ σημαίνει σκοπό).— τῶν τοιούτων· δηλ. ἀποτελεσμάτων.— ἐξεργάζομαι τι = κατορθώνω κάτι.— εἰμί περὶ τι = ἀσχολοῦμαι μὲ κάτι .— οἱ περὶ τὴν μουσικὴν ὄντες = οἱ μουσικοί,— οἱ περὶ τὰς ἄλλας ἀγωνίας ὄντες = οἱ ἄλλοι ἀθλητῆς.— ἔντιμος = γνωστός, ἐπίσημος.— κατέστησαν· γνωμικός ὀριστος.— ὁ λόγος· δηλ. ὁ ρητορικός.

§ 5 - 7. τοὺς ἄλλους· δηλ. ρήτορες (σοφιστῆς).— οἱ ἐφ' αὐτῶν = οἱ καθ' αὐτοὺς = οἱ σύγχρονοὶ τους.— κοσμεῖν ἔνν. λόγῳ.— ἐν εἰδόσι = μπροστὰ σὲ ἀνθρώπους πού γνωρίζουν.— φιλοτιμοτέρως διάκειμαι πρὸς τι = μὲ μεγαλύτερο ζῆλο κλίνω πρὸς κάτι.— εὐλογοῦμαι = ἐπαινοῦμαι.— εὐλογῆσονται (= εὐλογηθήσονται) = θὰ ἐπαινεθοῦν (μᾶλλον τούτων = περισσότερο ἀπὸ αὐτοὺς).— παρέχω τινὰ ἀμείνω = ἀναδείχνω κάποιον ἀνώτερο.— οἱ ἐπέκεινα γενόμενοι· ἐννοοῦνται οἱ ἐπίγονοι (οἱ

γιοί τῶν Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας, πού κατέστρεψαν τὴ Θῆβα) καὶ γενικά οἱ πρὶν ἀπὸ τὸν Τρωϊκὸ πόλεμο ἥρωες, ὁ Θησεύς, οἱ Ἀργοναυτεῖς κ.λ.π.— **ὑμνοῦμαι** = ἐπαινοῦμαι, ἐγκωμιάζομαι σὲ ὕμνους (ποιήματα ἐπικά).— **τραγωδοῦμαι** = ἐπαινοῦμαι σὲ τραγωδίες (δράματα).— **ἄϊοθησόμενον**· κατηγορμ. μτχ. ἀπὸ τὸ (δταν) προειδή.— **ἀρετὴ** = προτέρη α.— **πρόσοσι τινί τι** = ὑπάρχει σὲ κάποιον κάτι.— **ὄτι μέγιστον**· ἔστι· ἀπὸ τὸ τοῦτο.— **δυσκόλως πέφυκα** = ἀπὸ τὴ φύση μου εἶμαι δύστροπος.— **εὐλογοῦμένων**· ἔνν. ἐκείνων.— **τοὺς νοῦν ἔχοντας**· μὲ αἰτ. ἀντί δοτ., ὑποκείμενο τοῦ δουλευτέον = δεῖ δουλεῦν.— **καὶ λέγειν**· ὁ καὶ ἐπιδοτικός.— **ἄλλως τ' ἐπειδὴ καὶ** = καὶ μάλιστα ἐπειδὴ.— **τοὺς ἐπανορθοῦντας**· δηλ. τὰ καθεστῶτα (τὰ καθιερωμένα, τὰ συνηθισμένα).— **κινῶ τι** = μεταβάλλω κάτι.—

§ 8 - 11. **λόγος** = περὶ λόγος.— **σημεῖον δὲ μέγιστον**· προεξαγγελτική παράθεση.— **γάβ**· διασαφητικός.— **φιλοσοφία**· γιὰ τὸν Ἰσοκράτη σημαίνει κάθε μορφή ἐλευθερίας παιδείας.— **οἱ περὶ τὴν φιλοσοφίαν δυνατες** = οἱ μορφωμένοι, οἱ διανοοῦμενοι.= **πολλὴν συγγνώμην ἔχω τινί** = συγχωρῶ κάποιον πολὺ.— **δέδοται τινί τι** = ἔχει ἐπιτραπεῖ, εἶναι παραχωρημένο σὲ κάποιον κάτι.— **πλησιάζοντας** = ὅτι πλησιάζουν.— **δηλώσαι**· ἀπὸ τὸ οἶόν τ' (ἔστι).— **τὰ τεταγμένα ὀνόματα** = λέξεις καὶ ἐκφράσεις σὲ μεγάλη χρήση, συνηθισμένες.— **ζένα** = ἄλλης διαλέκτου.— **καιναί** = νέες, πλασμένες ἀπὸ λογοτέχνες.— **μεταφορὰ**· λεκτικὸς τρόπος πού παρασταίνει μὲ εἰκόνες τίς ἔννοιες.— **τοῖς εἶδεσι**· ἔνν. τῶν κόσμων.— **οἱ περὶ τοὺς λόγους** = οἱ λογογράφοι, οἱ πεζογράφοι.— **οὐδὲν ἔξεστι**· σὲ ἀντίθεση μὲ τὸ παραπάνω **πολλοὶ δέδονται**.— **ἀποτόμως** = ἀπόλυτα, αὐστηρά.— **τοῖς πολιτικοῖς**· πρβλ. § 9 : **τοῖς τεταγμένοις**.— **εὐθύμημα** = συλλογισμὸς, διάνοημα.— **οὐδενὸς τούτων**· δηλ. μέτρων καὶ ρυθμῶν. Αὐτὸ ὅμως δὲν εἶναι ἐντελῶς ἀληθινὸ, γιὰτὶ καὶ οἱ ῥήτορες ἐπιδιώκουν τὴν συμμετρίαν καὶ τὴν εὐρυθμίαν.— **ἡ λέξις** = τὸ λεκτικόν, ἡ ἐκφραση.— **ἐκείθεν** = ἀπὸ τὰ παρακάτω.— **διάνοια** = νόημα.— **δόξα** = ὑπόληψη.— **ἡς** (ἀντί ἦν) ἔλξη.— **πλευρακτῶ** = εἶμαι ἀνώτερος, ὑπερέχω.— **ἀποπειρωμαίνοντος** = δοκιμάζω κάτι.— **εὐλογεῖν**· ἐπεξήγηση τοῦ τοῦτο.— **ἐν ταῖς φῦδαῖς καὶ τοῖς μέτροις** = **τοῖς μέτροις τῶν φῦδων** = μὲ ἕμμετρος ὠδὲς (σχῆμα ἐν δὶ δυοῖν).

Β' Ὁ Εὐαγόρας δὲν ἦταν κατώτερος ἀπὸ τοὺς μεγάλους προγόνους του (§ § 12 - 20)

§ 12 - 18. **φύσις** = γενιά, καταγωγή· **τῆς φύσεως**· ἀποσαφηνίζεται μὲ τὸ καὶ τίνων ἦν ἀπόγονος.— **τῶν ἄλλων ἕνεκα**· δηλ. τῶν μὴ ἐπισταμέ-

ων.— οὐδέν = σέ τίποτε, καθόλου.— ἐκείνων· δηλ. τῶν προγόνων.—
 τοὺς ἀπὸ Διός· ὑποκμ. στό εἶναι.— ἡμίθεος· αὐτὸς ποὺ γεννήθηκε ἀπὸ
 θεοῦ καὶ θνητῆ ἢ ἀπὸ θνητοῦ καὶ θεά.— τούτων δ' αὐτῶν δηλ. τῶν ἀπὸ
 Διός ἡμιθέων.— οὐκ ἔστιν ὅστις οὐ= ὅλοι.— ὑπερβάλλω— ὑπερέχω, γί-
 νομαι ὑπερβολικός, ἐξέχω πολὺ.— οἱ καθ' αὐτούς· πρβλ. § 5: οἱ ἐφ' αὐ-
 τῶν.— τούτο μὲν = ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος· λείπει ἢ ἀπόδοσή του: τούτο
 δὲ.— γάρ αίτιολ.— Αἰάκος· γιὸς τοῦ Δία καὶ τῆς Αἰγίνας, ὁ δίκαιος βα-
 σιλιάς τοῦ νησιοῦ ποὺ εἶχε τὸ ὄνομα τῆς μητέρας του· μετὰ τὸ θανατό
 του ἔγινε κριτῆς καὶ κλειδοκράτορας στὸν Ἴαδη.— αὐχμός = ἀνομ-
 βρία.— ἐν τοῖς Ἑλλήσι = στὴν Ἑλλάδα.— ὑπερέβαλε (ἀπολύτως)· πρβλ.
 § 13: ὑπερβάλλοντας.— ἰκετεύοντες αὐτόν = δεησόμενοι αὐτοῦ.— εὐρί-
 σκομαί τι = πετυχαίνω κάτι.— ὦν = τούτων ἄ.— ἱερὸν· αὐτὸ ποὺ ὀνο-
 μαζόταν Αἰάκειον.— οὐπερ· ἐπίρρ. τοπικό.— μετὰ καλλίστης ὦν δόξης
 διατελῶ = περνῶ τὴ ζωὴ μου μὲ ἄριστη ὑπόληψη.— μεταλάττω τὸν
 βίον = πεθαίνω.— Πλούτων (-ωνος)· θεὸς καὶ βασιλιάς τοῦ Ἴαδη, γιὸς
 τοῦ Κρόνου καὶ τῆς Ρέας καὶ ἀδελφὸς τοῦ Δία.— Κόρη· κυρίως Κόρη
 ὀνομάζεται ἢ Περσεφόνη (ἢ Περσέφασα), ἡ θυγατέρα τοῦ Δία καὶ τῆς
 Δήμητρας καὶ σύζυγος τοῦ Πλούτωνα.— παρεδρεύω τινί = κάθομαι
 κοντὰ σέ κάποιον.— μεγίστας τιμάς· δίκαιζε τοὺς νεκροὺς καὶ κρατοῦσε
 τὰ κλειδιά τοῦ Ἴαδη.— Λαιομέδων (-οντος)· βασιλιάς τῆς Τροίας· μὲ δικὴ
 του παράκληση ὁ Ἡρακλῆς φόνευσε ἓνα θαλάσσιο τέρας, ποὺ προξε-
 νοῦσε φθορὲς στὴν Τροία· ἐπειδὴ ὁμοῦ δὲν ἀντάμειψε τὸν ἥρωα, ὅπως
 εἶχαν συμφωνήσει, ὁ Ἡρακλῆς μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Τελαμῶνα βάρδισε ἐ-
 ναντίον του, κυρίευσε τὴν Τροία καὶ πάντρεψε τὴν κόρη του Ἡσιόνη
 μὲ τὸ φίλο του τὸν Τελαμῶνα.— ἀριστείων· ἀριστεία εἶναι ἢ Ἡσιόνη.—
 Κενταύρους· οἱ Κένταυροι καθὼς καὶ οἱ συγγενεῖς τους οἱ Λαπίθες εἶναι
 μυθικὲς ἄγριες φυλές, ποὺ κατοικοῦσαν σὲ γειτονικὲς περιοχὲς στὴ
 Θεσσαλία, κοντὰ στοῦ Πήλιο· ὁ γάμος τοῦ Πειρίθου, τοῦ βασιλιᾶ τῶν
 Λαπιθῶν, στάθηκε ἀφορμὴ νὰ ξεσπάσει ἀνάμεσα στὶς δυὸ φυλές ἓνας
 φοβερὸς πόλεμος. Ὁ Πηλέας, ποὺ πῆρε μέρος στὸν πόλεμο, συντέλεσε
 νὰ καταστραφοῦν οἱ Κένταυροι.— ἄλλους κινδύνους· στὴν πολιορκία
 τῆς Ἰωλκοῦ, κατὰ τῶν Ἀμαζόνων, στὴν Ἀργοναυτικὴ ἐκστρατεία
 κ.λ.π.— κίνδυνος = ἐπικίνδυνη ἐπιχείρηση.— συνοικῶ τινι = παντρεύο-
 μαι κάποια.— μόνον τούτου· πρέπει νὰ συνδεθεῖ μὲ τὸ ἐν τοῖς γάμοις.—
 ὕμναιος· ἄσμα νυφιάτικο, ποὺ τὸ ἔψαλλαν ὄσοι συνόδευαν τὴ νύφη ἀ-
 πὸ τὸ πατρικὸ της στό σπίτι τοῦ γαμπροῦ.— ἐκατέρου· γεν. τῆς καταγω-

γῆς.— **Ελεγχος** = απόδειξη.— **ἀρετή** = αντρεία.— **τόπους**· ὁ Τελαμώνας εἶχε τὴν Σαλαμίνα καὶ ὁ Πηλέας τὴν Φθία.— **τοὺς βαρβάρους**· δηλ. τοὺς Τρῶες.— **διαφέρω τινός** = ὑπερνικῶ, ξεπερνῶ κάποιον.— **κατοικίζω πόλιν** = ἰδρύω πόλη.— **τὸ νῦν βασιλεῦον**· δηλ. τὸν Νικοκλῆ καὶ τοὺς ἀδελφούς.

§ 19 - 20. τὰ **Εὐαγόρα...ὕπάρξαντα** = ὅσα κληρονόμησε ὁ Εὐαγόρας.— **οἱ γεγονότες** = αὐτοὶ ποὺ κατάγονται.— **χρόνῳ ὕστερον** = μετὰ ἀπὸ λίγο.— **ἀνήρ**· δὲν ξέρουμε τὸ ὄνομά του.— **πιστεύομαι ὑπὸ τινος** = ἀποκτῶ τὴν ἐμπιστοσύνη κάποιου.— **δυναστεία** = σπουδαῖο ἀξίωμα.— **τούτων**· γεν. τῆς αἰτίας.— **κακός** = ἀχάριστος.— **δεινός** = ἰκανός, ἐπιτήδειος.— **πλευνεκτῶ** = ἀπαιτῶ, ὠφελοῦμαι μὲ τὶς ἀδικίες μου.— **ἐξέβαλε**· δηλ. **τῆς βασιλείας**.— **κατασκευάζομαι τι ἀσφαλῶς** = διευθετῶ κάτι γιὰ τὴν ἀσφαλείά μου.— **ἐξεβαρβάρωσε**· ἐγκατέστησε τόσους πολλοὺς βαρβάρους στὴν πόλη μὲ ἀποτέλεσμα νὰ χάσει τὴν ἐλληνικότητά της.

Γ. Ὁ Εὐαγόρας ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς γεννήσεώς του ὡς τὴν κατάλυση τῆς ἀρχῆς (§ § 21-29).

§ 21-29. **γίνεται** (ἱστορ. ἐνεστ.) = γεννήθηκε. — **φήμη** = ἀδέσποτη προφητικὴ φωνή, προφητικὴ λέξη ποὺ ἀκούσια προφέρει κάποιος. — **μαντεία** = χρησμός, ἀπόκριση ἱερέων. — **μειζόνως.. γεγωνῶς ἢ κατ' ἄνθρωπον** = ὅτι γεννήθηκε μὲ λαμπρότερο τρόπο (πιὸ μεγαλειώδη) ἀπὸ ὅ,τι γεννιέται συνήθως ὁ ἄνθρωπος. — **ἀπιστῶν** = αἰτιολ. μτχ. — **τοσούτου δέω** (μὲ ἀπαρέμφ.) = τόσο ἀπέχω ἀπὸ τὸ νά...— **τὰ ὑπάρχοντα** = τὰ πραγματικῶς ἀληθινὰ — **τὰ ὁμολογούμενα** = αὐτὰ ποὺ εἶναι γενικῶς γνωστὰ καὶ ἀναμφισβήτητα (ἀναντίρρητα). — **τῶν ἀγαθῶν**· γεν. διαιρετ. ἀπὸ τὸ **ἄπερ** (=ἄπερ ἀγαθὰ = προτερήματα). — **πρεπώδης** = ταιριαστός, πρεπούμενος. — **τοῖς τηλικούτοις**· δηλ. τοῖς παισὶ. — **κρατιστεύω τινός** = ξεπερνῶ κάποιον. — **ταῦτα**· ἀνακεφαλαιώνει τὰ προηγούμενα. — **μέσως** = μετρίως. — **εἰς ὑπερβολὴν** = σὲ πολὺ μεγάλο βαθμό. — **ὀπότε ὀρῶεν... ὀπότε...ἀποβλέψαιεν**· ἡ εὐκτική φανερώνει ἐπανάληψη. — **οἱ βασιλεῖς**· ἔβαλε πληθυντικό, γιὰτὶ ἔννοεῖ αὐτοὺς ποὺ ἀνήκουν στὸ περιβάλλον τοῦ βασιλιᾶ. — **ἐν ἰδιώτου μέρει διάγω**· ἔνν. **τὸν βίον** = ζῶ σὰν ἀπλὸς πολίτης. — **τρόποι** = χαρακτήρας. — **πιστεύειν** ἔνν. **αὐτῷ**. — **ἐξαμαρτάνω περί τινα** = προσβάλλω κάποιον. — **παραλλάττει ἢ δόξα** = διαφέρει, εἶναι ποικίλη καὶ διάφορη ἢ κρίση (κάποιου γιὰ κάτι). — **ψεύδομαι τινός** = ἀπατῶμαι, ἀποτυχαίνω σὲ κάτι. — **ὅπως... λήψεται**· ἐ-

ξαρτάται από τὸ ἔσχε... πρόνοιαν πρβλ. στήν § 3: **ὄπιος καταλείψουσι**. — **καλῶς** = ἐντίμως. — **δι' ὄσεβείας** = ἐννοεῖ τὸ φόνο ἐκείνου ποῦ βασιλεύεε τότε. — **ὄσιως** = με εὐσεβεία. — **αἷς τῶν δυνασταυόντων**. ὁ Ἄβδάμων ἀπὸ τὸν Τύρο. — **ἐκποδῶν ποιούμαι τινα** = βγάζω κάποιον ἀπὸ τῆ μέση, φονεύω κάποιον. — **Σόλοι (οἱ)**. πόλη τῆς Κιλικίας ποῦ ἴδρυσε ὁ Σόλων· οἱ λίγοι Ἀθηναῖοι ποῦ ἐγκατέστησε ἐκεῖ με τὸν καιρὸ ξέχασαν τὴν μητρικὴ τους γλώσσα καὶ τὸ γεγονὸς αὐτὸ στάθηκε ἀφορμὴ νὰ πλασθεῖ ἡ λέξη **σολοικισμός**, ποῦ καὶ σήμερα ἀκόμα φανερώνει σφάλματα σχετικὰ με τὴ γλώσσα. — **γνώμη** = φρόνημα. — **ταπεινότερας** ἐνν. **ἢ πρότερον** (σὰν δεῦτερος ὁρος τῆς συγκρίσεως). **πλάνος** = ἡ περιπλάνηση. — **φυγαδικός** = αὐτὸς ποῦ ταιριάζει σ' ἓναν ἐξόριστο, ποῦ ἀναγκαστικὰ συμβαίνει σ' ἓναν ἐξόριστο. — **ἀφορμὴν** = **τὴν ἀφορμὴν** (ὁ Ἴσοκράτης παραλείπει τὸ ἄρθρο). **ἀφορμὴ** = ἀρχή. — **χρή**. ἐνν. **λαβεῖν**. — **ἀμύνεσθαι καί... ὑπάρχειν**. ἐπεξηγήση. — **προτέρους**. εἶναι πλεονασμός, γιατί τὸ **ὑπάρχω** = πρῶτος κάνω ἀδικία. — **τυρανῶ** = **βασιλεύω**. — **παρακαλῶ τινα** = προτρέπω κάποιον. — **ὡς οἱ τοὺς πλείστους λέγοντες**. ἐνν. **λέγουσι**. — **φύσις καὶ δόξα** = χαρακτήρας καὶ ὑπόληψη. — **τοσοῦτοι** = τόσο λίγοι. — **τὰ δεινὰ** = οἱ κίνδυνοι. — **ἐμμένω τοῖς ὁμολογουμένοις** = μένω πιστός στὰ συμφωνημένα. — **ὥσπερ... οὕτω** = **διέκαπτο τὴν γνώμην**, **ὥσπερ... εἰ εἶχε... ἢ προήδει**. — **οὕτω διάκειμαι τὴν γνώμην** = αἰσθάνομαι ἔτσι κατὰ τὸ φρόνημα. — **τὸ συμβησόμενον** = ἡ ἔκβαση τῆς ἐπιχειρήσεως. —

Δ. Ὁ **Εὐαγόρας** κατακτᾷ τὸ θρόνο κάτω ἀπὸ δύσκολες συνθήκες· γι' αὐτὸ καὶ τὸ κατόρθωμά του εἶναι τὸ πιὸ σπουδαῖο καὶ ἀξίζει τὸν μεγαλύτερο ἔπαινο. (§ § 30—50).

§ 30—34. **γάρ**. διασαφητικός. — **καταβαλὼν... καταστήσας**. οἱ μετοχές σὲ ὀνομαστική, γιατί ἔλκονται ἀπὸ τὸ **ἠγήσατο**. — **περιορῶ** = βλέπω ὀλόγυρα, παρατηρῶ, περιμένω. — **εὐθύς ὡς εἶχε** = ἀμέσως ὅπου ἦταν (με τοὺς ἄντρες ποῦ εἶχε). — **ταύτης τῆς νυκτός** = τὴν ἴδια νύχτα (ποῦ ἀποβιβάστηκε στὴ νῆσο). — **διαορῶ πυλῖδα** = σπάζω μικρὴ πύλη. — **ταύτη**. δηλ. **τῇ πυλίδι**. — **διάγω τινά** = διαβιβάζω κάποιον. — **προσβάλλω πρὸς τι** = ὀρμῶ ἐναντίον κάποιου. — **καιρὸς** = περίσταση. — **τῶν ἄλλων**. δηλ. αὐτῶν ποῦ ἦταν μαζί του. — **τί** = γιατί. — **λέγοντα**. κατηγορημ. ἀπὸ τὸ **διατρίβειν**. — **τί δεῖ λέγοντα διατρίβειν; = οὐ δεῖ λέγοντα διατρίβειν**. — **διατρίβω** = χρονοτιβῶ. — **ἀνταγωνιστῶν**. κατηγορούμενο

στό: τῶν περὶ τὸν τύραννον. — τοῦ μὲν· δηλ. τοῦ τυράννου. — τοῦ δέ· δηλ. τοῦ Εὐαγόρα. — τοῖς φίλοις· τοῖς ἐν τῇ πόλει. — κομίζομαι τι = ἀνακτῶ κάτι. — τύραννος = βασιλιάς. — καταλείπω τὸν λόγον = διακόπτω τὸ λόγο. — ῥάδιον... εἶναι· ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ ἡγοῦμαι. — τὰ ἐχόμενα = τὰ ἐπόμενα. — δηλώσειν (αμτβ) = δηλὸν ἔσεσθαι. — τῷ χρόνῳ· τὸ ἄρθρο μῆκε, γιατί ὁλος ἐκεῖνος ὁ χρόνος ἐννοεῖται ὅτι εἶναι γνωστός. — ἕκαστον αὐτῶν· δηλ. τῶν τυράννων. — τοῖς καιροῖς· καιροὶ εἶναι ἡ περίστασις, γιὰ τὴν ὁποία εἶναι κατάλληλος αὐτὸς ὁ λόγος. — ἀρκῶ τι = ἐπαρκῶ σὲ κάτι. — ἦν δέ... ἐπὶ τούτων σκοπῶμεν = ἂν δὲν ἐξετάζουμε μὲ βάση αὐτοὺς (τοὺς εὐδοκιμωτάτους). — ἐξετάμεν μέλλ. β' τοῦ ἐξετάζω. —

§ 35-39. τῶν μὲν... προκρίνει; = τίς μὲν οὖν τῶν παραλαβόντων τὰς πατρικὰς βασιλείας οὐκ ἂν προκρίνει τοὺς κινδύνους Εὐαγόρου; — οὐτῶ... ὅστις = ἔτσι ὥστε. — ῥάθυμος = ἀδιάφορος, ὀκνηρός. — καὶ μὴν = ἀλλὰ ἐπὶ πλεόν. — καθόδων· ἐννοεῖ τοὺς νόστους, τοὺς ὁποίους δημιούργησαν πολλοὶ ἐπικοὶ ποιητές. — ἀπαγγέλλω τινί τι = διηγοῦμαι σὲ κάποιον κάτι. — παρ' αὐτῶν — μόνοι τους, μὲ τὴ φαντασία τους. — μεμυθολόγηκεν, ὅστις = μεμυθολόγηκεν περὶ τίνος, ὅστις. — ποιοῦμαι τοὺς κινδύνους = δοκιμάζω τοὺς κινδύνους. — τὴν αὐτοῦ· ἐνν. χώραν ἢ πατρίδα. — πεποιήνται· δηλ. ἀπὸ τοὺς ποιητές. — ποιοῦμαι ὑπὸ τίνος = παρασταίνομαι ἀπὸ κάποιον. — τέχνη = πανουργία. Ἐδῶ ἐννοοῦνται ὁ Τευκρος, ὁ ἰδρυτὴς τῆς Σαλαμίνας, ὁ Ἄγαπήνωρ, τῆς Πάφου, κ.ἄ. — ἀλλὰ μὴν· προβλ. στὴν § 36· καὶ μὴν. — οἱ ἐπὶ τάδε γεγενημένοι = ὅσοι ἔζησαν μετὰ τὰ τρωϊκά. — Κύρον... τὴν ἀρχὴν = Κύρον τὸν ἀφελόμενον μὲν τὴν ἀρχὴν Μήδων (= ἀπὸ τοὺς Μήδους). — καὶ πλεῖστοι μάλιστα· συνδέεται ἐπιθετο μὲ ἐπίρρημα. — ὁ δέ· δηλ. Εὐαγόρας. — ψυχὴ = θάρρος. — σῶμα = σωματικὴ δύναμη. — διαπράττομαι τι = κατορθῶνω κάτι. — τοῖς ἔργοις· ἀντικμ. στό ἐπεχείρησεν. — ἀπέκτανε· πρόκειται γιὰ τὸν Ἀστυάγη, τὸ βασιλιά τῶν Μήδων· ἄλλοι λένε ὅτι δὲν τὸν φόνευσε, ἀλλὰ τὸν εἶχε κοντὰ του ὡς τὴν ὥρα ποὺ πέθανε. — καὶ τούτου· δηλ. τοῦ Κύρου· ὁ καὶ ἐπιδοτικός. — ὑποστέλλομαι = ἀπὸ φόβο μαζεύομαι, ἔχω ἐπιφυλάξεις· τὸ ρῆμα λέγεται κυρίως γιὰ τοὺς ναῦτες, οἱ ὅποιοι ἀπὸ τὸ φόβο τῆς κακοκαιρίας μαζεύουν τὰ πανιά. — εἰπεῖν· ὑποκ. ἐμέ. — παρρησία χρῶμαι = μιῶ ἐλεύθερα, χωρὶς νὰ κρύβω κάτι. — κάλλιον = μὲ ἐνδοξότερο, ὠραιότερο τρόπο. — λαβῶν· κατήγγμ. μετχ. ἀπὸ τὸ εὐρεθήσεται. — ἐκείνου· β' ὄρος τῆς συγκρίσεως. — ἐκείνως = μὲ τὸν ἀκόλουθο τρόπο· ἀναφέρεται στὰ ἐπόμε-

να. — **ἐκ παντός τρόπου** = με κάθε τρόπο. — **οὐκ... προθυμούμενος... ἀλλὰ εἰρηκῶς**. ἔξαρτῶνται ἀπὸ τὸ **φανήσομαι**. — **οὕτω**. ἐπιτείνει τὴ σημασία τοῦ **θρασεώς**.

§ 40-46. ἐπὶ μικροῖς = σὲ μικρὰ (ἔργα). — **τοιούτων**. δηλ. μικρῶν· ἀναφέρεται στὸ **ἀξιοῦσθαι**. — **τυραννίς** = βασιλεία. — **περιμάχητος** = περιζήτητος. — **τὸ κάλλιστον... κάλλιστα**. πρβλ. στὴν § 39: **κάλλιον**. — **λόγων εὐρετής** = λογογράφος (σὲ ἀντίθεση μὲ τὸν ποιητὴ). — **ρήτωρ** = αὐτὸς ποὺ ἀγορεύει στὴ ἐκκλησία τοῦ δήμου. — **ὑπερβαλλόμενος· τὸ μέσο ἀντὶ τοῦ ἔνεργ. ὑπερβάλλον· ὑπερβάλλω** (ἀπολύτως) = ὑπερέχω, ἐξέχω πολὺ, γίνομαι ἀνότερος. — **γνώμη** = νοῦς, σκέψη. — **αὐτοσχεδιάζω** = λέω ἢ κάνω κάτι χωρὶς προπαρασκευή. — **φρόνησις = γνώμη** = φρόνημα. — **τῶν μὲν ἄλλων**. ἀναφέρεται στὸ **ποιοῦνται τὴν ἐπιμέλειαν**. — **αὐτῆς δὲ ταύτης**. δηλ. τῆς ψυχῆς. — **ψυχὴ** ἐδῶ εἶναι ὁ νοῦς, ἡ φρόνησις· πρβλ. παραπάνω: **καλῶς τὴν... φρόνησιν παρασκευάσειε**. — **ἔπειτα**. εἶναι ἀπόδοση τοῦ **πρῶτον μὲν** τῆς § 41. — **τὰ ὄντα** = **τὰ ὑπάρχοντα** = τὰ πραγματικῶς ἀληθινά. — **ῥαθυμία** = ἡ ἀνάπαυση ποὺ προέρχεται ἀπὸ ὀκνηρία. — **εὐπραγία** = προκοπὴ στὰ ἔργα, ἐπιτυχῆς ἐνέργεια. — **ὥστε μῆτε... φθάνειν**. ἔνν. **αὐτὸν** = ὥστε οὔτε τὸν προλάβειν. — **ἐπιεικῆς** = κόσμιος, ἐνάρετος. — **ἐξ ὧν ἑτέρων** = **ἐκ τούτων ἢ παρ' ἑτέρων**. — **τὰ προσπίπτοντα** = **τὰ γινόμενα**. — **οὐδὲ περὶ ἓν** = **περὶ οὐδέν**. — **πεπλανημένως ἔχω περὶ τι** = ἀπατῶμαι σὲ κάτι. — **Εὐαγόραν**. ἀντκμ. στὸ **ζηλοῦν**. — **τῆς ἀρχῆς**. γεν. τῆς αἰτίας. — **τοὺς ἄλλους** = τοὺς ὑπηκόους, τοὺς ἀρχομένους. — **τῆς ὑπ' ἐκείνου βασιλείας** (γεν. αἰτίας) = **διότι ἐβασίλευντο ὑπ' ἐκείνου**. τὸ οὐσιαστ. **βασιλεία** ἔχει ἔννοια, παθητικὴ. — **σφόδρα** = ἰσχυρά. — **Πολλά... ἅπαντα**. αἰτιατ. τοῦ κατὰ τι. — **οἱ χρώμενοι** = οἱ φίλοι. — **ἠττώμαι τινος = ἠττων εἰμί τινος** = ὑποχωρῶ σὲ κάποιον. — **σεμνός** = σοβαρός, σεβαστός. — **συναγωγή τοῦ προσώπου** = κατῆφεια, σκυθρωπότητα. — **κατασκευὴ τοῦ βίου** = ἡ διευθέτηση τοῦ βίου ὁ ταχτικὸς βίος. — **ὁμολογία** = συμφωνία. — **τὰ διὰ τύχην γινόμενα (ἀγαθὰ)**. εἶναι τὰ πλούτη, τὸ κάλλος, τὰ ἀξιώματα κλπ, ἐνῶ τὰ **δι' αὐτόν**. εἶναι ἡ παιδεία, ἡ φρόνησις, ἡ ἀρετὴ. — **ἠγοῦμαι τῶν ἡδονῶν** = ἐξουσιάζω τὶς ἡδονές. — **ῥαστώνη** = ἀναψυχή, ἀνάπαυση ἀπὸ τοὺς κόπους. — **ὄλως** = γενικά, σύντομα. — **ὧν** = **τούτων ἢ**. — **πολιτεία** = πολιτεύμα. — **δημοτικὸς** = ἀγαπητὸς στὸ λαό. — **πολιτικὸς** = ἰκανὸς στὴ διοίκηση τῆς πολιτείας, (τοῦ κοινοῦ). — **τυραννικὸς** = βασιλικός. — **τῷ**

διαφέρειν = γιατί υπερέιχε σ' όλα αυτά (δηλ. θεραπεία, διοικήσει, εὐβουλία).

§ 47-50. ἐμπόριον = ἀγορά, τόπος ὅπου πωλοῦν οἱ ἔμποροι τὰ ἐμπορεύματά τους. — **ἐμπορίῳ χρῶμαι** = ἔχω ἀγορά. — **κατασκευαῖ** = δημόσια οἰκοδομήματα. — **ἀπολείπομαι τινος** = εἶμαι κατώτερος ἀπὸ κάποιον. — **ἐνεποίησεν**· ἔνν. αὐτῇ. — **τῶν καταφρονούντων**· ἀναφέρεται στὸ πολλούς. — **μείζω λέγω τῶν προσόντων τινὶ** (=εἶμαι ὑπερβολικός στὴν ἔκθεση τῶν προτερημάτων πού ἔχει κάποιος) = παραμεγαλώνω τὰ προτερήματα κάποιου. — **ἐφίκοιτο**· ἔνν. τῷ λόγῳ· **ἐφικνούμαι τινος τῷ λόγῳ** = παριστάνω μὲ ἐπιτυχία, περιγράφω κάτι μὲ λόγια. — **ὄς** = γιατί αὐτός. — **φύσις** = μεγαλοφυΐα. — **ὁ τόπος ὅλος ὁ περιέχων τὴν νῆσον** = ὅλη ἡ περιοχὴ τῆς νήσου. — **ἀπροσοίστως** = ἄγρια. — **ἀπροσοίστως καὶ χαλεπῶς ἔχω** = δὲν μπορεῖ κανένας νὰ μὲ πλησιάσει· αὐτὰ εἶναι ἀντίθετα μὲ τὰ παραπάνω: **Πραότητα καὶ μετριότητα**. — **χαλεπῶς εἶχον**· ἔνν. **σε**. — **πολιταὶ καὶ οἱ περιοικοῦντες** ἀπὸ τὰ παραπάνω **πόλιν** καὶ **τόπον**. Ἡ ἀρχὴ τοῦ Εὐαγόρα ἐκπολίτισε κι ἐξευγένησε τοὺς κατοίκους τῆς Σαλαμίνας κι ἐκεῖνοι μὲ τὴ σειρά τους ὅλη τὴ νῆσο, ἂν καὶ δὲν ὑπαγόταν στὸ κράτος τοῦ Εὐαγόρα. — **μεταπίπτω** = μεταβάλλομαι. — **οἵτινες αὐτῶν** = μερικοὶ ἀπὸ αὐτοὺς. — **κτήματα καὶ ἐπιτηδεύματα** = πράγματα (ἐπιπλα, σκευὴ) καὶ συνθήσεις. — **οἱ περὶ τὴν μουσικὴν** = οἱ μουσικοί. — **εἰωθότες ἦσαν** = εἰώθησαν. — **οὐδεις ὄστις οὐ=οὐκ ἔστιν ὄστις οὐ** = ὁ καθένας, ὅλοι.

Ε. Τὰ προτερήματα τοῦ Εὐαγόρα προσέλκυσαν πολλοὺς στὴ Σαλαμίνα καὶ ἰδίως τὸν Κόνωνα (§ § 51-57).

§ 51-57. — **μέγιστον δὲ τεκμήριον**· προεξαγγελτικὴ παράθεση. — **τρόπος καὶ ὁσιότης** = χαρακτήρας καὶ δικαιοσύνη. — **κουφότερος** = λιγότερο πιεστικός. — **νόμιμος** = αὐτός πού σέβεται τοὺς νόμους. — **ἔργον**= δύσκολο. — **δυστυχίσασ·** ἐδῶ ἐννοεῖται ἡ ἦττα τῶν Ἀθηναίων στοὺς Αἰγὸς ποταμοὺς (405 π.Χ.). κατὰ τὴν ὁποία ὁ Κόνων ἔσωσε ὀχτῶ πλοῖα καὶ μὲ αὐτὰ κατέφυγε στὸν Εὐαγόρα. — **σῶμα** = ζωὴ. — **ἐκείνη... αὐτόν**· καὶ οἱ δύο ἀντωνυμίες ἀναφέρονται στὸ ἴδιο πρόσωπο (τὸν Εὐαγόρα). — **πάσχω ἀγαθόν**= ἀπολαμβάνω κάποιο καλό, εδεργετοῦμαι. — **οὐκ ἔφθασαν... πλησιάσαντες** = μόλις πλησίασαν ὁ ἕνας τὸν ἄλλο, μόλις συναναστράφηκαν. — **περὶ πλείονος ποιούμαι τινα** ἦ= περισσότε-

ρο ἐκτιμῶ κέ ποιον παρά. — **ὁμονοοῦντες**: ἀναφέρεται στοῦ **διετέλεσαν**. — **μεγάλη με χβολῆ κεχρημένην**: πραγματικά ἡ μεταβολή ἦταν μεγάλη, γιατί, ἐνῶ προηγουμένως ἦταν ἡ πρώτη πόλη τῆς Ἑλλάδας, τότε ἦταν ὑπήκοος στους Λακεδαιμονίους, πού τῆς ἐπέβαλαν τοὺς τριάντα τυράννους καί γκρεμίσαν τὰ τείχη τῆς. — **ἐπεποίηντο**: ἐνν. **οἱ Ἀθηναῖοι**, ἀπὸ τὸ παραπάνω **τῆς ἡμετέρας πόλεως**. — **ταχύν**: κατηγ. στοῦ **καιρόν**. — **ἐπεχείρησαν**: με ἀρχηγὸ τὸν Ἀγησίλαο. — **ἐκεῖνοι**: δηλ. ὁ Κόνων καί ὁ Εὐαγόρας. — **τῶν στρατηγῶν** δηλ. τοῦ Φαρναβάζου καί τοῦ Τισσαφέρην. — **νομίζοντες**: αἰτιολ. μτχ. — **πεζῶν στρατόπεδον καθίσταμαι** = συγκροτῶ στρατόπεδο ἀπὸ πεζικὸ στρατό. — **τούτῳ**: δοτ. ὄργ. — **τὴν ἡπειρον**: ὀνομάζει ἔτσι ὁ Ἴσοκράτης τὴ χώρα πού ἦταν κάτω ἀπὸ τὴν ἐξουσία τῶν Περσῶν. — **μόνον**: ἐπίρρ. ἀντί **μόνην**. — **ταῦτα** = σὲ αὐτά. — **ναυτικοῦ συλλεγέντος**: ὁ Κόνων διορίστηκε ἀπὸ τὸ βασιλιά τῶν Περσῶν ναύαρχος καί συγκέντρωσε πλοῖα στὴν Κύπρο, Φοινίκη κ.ἄ., μετὰ τὴ βοήθεια τοῦ Φαρναβάζου. Μετὰ τὸ στόλο αὐτὸ συνάντησε κοντὰ στὴν Κνίδο τὸ στόλο τῶν Λακεδαιμονίων πού διοικοῦσε ὁ Πείσανδρος καί τὸν καταναυμίγησε (394 π.Χ.). μετὰ τὴ νίκη ἀπέσπασε πάρα πολλὰς πόλεις ἀπὸ τὴ συμμαχία τῆς Σπάρτης. — **πάλιν ἀνέλαβε**: πλεονασμός. — **τοῦτο τε... παρασκευάσαντος**: ὁ Εὐαγόρας ὄχι μονάχα βοήθησε αὐτοπροσώπως, ἀλλὰ συντέλεσε νὰ ἀναλάβει κάτω ἀπὸ τίς διαταγὰς τοῦ ὁ Κόνων μεγάλο μέρος τοῦ Περσικοῦ στόλου. — **ὕπερ ὧν** = γιὰ τὰ ὁποῖα (κατορθώματα, ἐνδραγασίες). — **οὐπερ**: στὸν Κεραμικό, κοντὰ στὴ βασιλική στοὰ καί στοῦ ἄγαλμα τοῦ Δία. — **σφῶν αὐτῶν** = αὐτῶν τῶν ἰδίων.

ΣΤ. Ὁ πόλεμος τοῦ Εὐαγόρα ἐναντίον τοῦ βασιλιᾶ τῶν Περσῶν καί τὰ ἀποτελέσματά του τὸν ἀνωψώνουν πάνω ἀπὸ τοὺς πιὸ δοξασμένους ἄνδρες (§ § 57-65).

§ 57-65. βασιλεύς: βασιλιάς τῶν Περσῶν ἦταν ὁ Ἄρταξέρξης ὁ Μνήμων (401-361 π.Χ.). — **ἔδεισεν**: ἀόρ. τοῦ ποιητ. ρ. **δαίδω** = φοβοῦμαι. — **Κόνωνος**: πρβλ. Πανηγ. § 154: **Κόνωνα ἐπὶ θανάτῳ συλλαβεῖν ἐτόλμησαν (οἱ Πέρσαι)**. — **οὕτως ἔχω πρὸς τινα** = τέτοιες διαθέσεις (αἰσθήματα) ἔχω ἀπέναντι σὲ κάποιον. — **λαθεῖν**: ἐδῶ χρησιμοποιεῖται ἀπολύτως (= νὰ κρυφτεῖ). — **σπουδάσας... νομίσας**: ἀπὸ τὸ φαίνεται. — **μέγιστον δὲ τεκμήριον**: πρβλ. § 51. — **τοῦ μὲν**: δηλ. Κύρου. — **διὰ τὸ μὴ φροντίζειν** = διὰ τὴν ὀλιγωρίαν. — **μικροῦ δαῖν** = σχεδόν. — **ἔλαθεν αὐτὸν ἐπιστάς** = χωρὶς νὰ τὸν ἀντιληφθεῖ, ἀπρόοπτα πλησίασε. — **ἐπίστα-**

μαι **ἐπί τι** = πλησιάζω σέ κάτι. — **βασίλειον** = ανάκτορο, έδρα τοῦ βασι-
 λιᾶ, πρωτεύουσα. — **πρός δέ τοῦτον**· δηλ. τὸν Εὐαγόρα. — **ἐκ πολλοῦ**·
 δηλ. χρόνου. — **μεταξὺ πάσων εὖ**· τὸ ἐπίρρ. **μεταξὺ** μπαίνει μπροστά ἀ-
 πό χρόν. μτχ. γιά νά δηλώσει τὸ σύγχρονο (**μεταξὺ... ἐπεχείρησε** = συ-
 γχροῦς, τῆ στιγμῆ ποῦ ὁ Εὐαγόρας τὸν εὐεργετοῦσε, ἐπιχείρησε...). —
φαῦλος = μηδαμινός, ἀσήμαντος. — **αὐτῷ**· ἀναφέρεται στό **γιγνομένης**.
 — **κατὰ μικρὸν** = λίγο-λίγο, σιγά-σιγά. — **φύσις** = μεγαλοφυΐα. — **πολὺ**
περὶ μαιζόνων = **περὶ πολὺ μαιζόνων**· ἐδῶ ὁ Ἰσοκράτης κάνει ὑπαινιγμὸ
 γιά τὴν ἀποστασία τῆς Κιλικίας καὶ τὴν ἄλωση τῆς Τύρου καὶ τῶν ἄλ-
 λων πόλεων τῆς Φοινίκης (πρβλ. § 62). — **ὀρμάω-ῶ** (ἐδῶ χρησιμ. ἀπο-
 λύτως) = δείχνω ζῆλο, βιασύνη, προθυμία. — **ταῖς δυνάμεσι**· δοτ. τοῦ
 κατὰ τι. — **ἀπολελειμμένος**· πρβλ. στήν § 48: **λίαν ἀπολειφθῶ**. — **ἢ τοῖς**
ἄλλοις = **ἢ ἐν τοῖς ἄλλοις**. — **Πρυταγόραν**· αὐτὸς γιά κάποιο χρονικό
 διάστημα ὑπεράσπισε μόνος του τὴν Σαλαμίνα, δταν ὁ Εὐαγόρας νική-
 θηκε σέ κάποια ναυμαχία καὶ ἐπλευσε στήν Αἴγυπτο, γιά νά πάρει βοή-
 θεια. — **μικροῦ ἐδέησε... κατασχεῖν** = λίγο ἔλειψε νά... — **Κύπρον**· κυ-
 ρίευσσε τίς περισσότερες πόλεις τοῦ νησιοῦ. — **πολλοὺς**· ὑποκμ. στό **μεμ-
 νῆσθαι**. — **τελευτῶν**· χρόν. μτχ. ποῦ ἰσοδυναμεῖ μὲ ἐπίρρ. (=τελευταία,
 τέλος). — **ἐμπίπλημι τινά τινος** = γεμίζω κάποιον ἀπό κάτι, κάνω κά-
 ποιον νά βαρεθεῖ κάτι. — **γίγνομαι κύριος τοῦ σώματος** = συλλαμβάνω
 κάποιον ζωντανό. — **ἐποίησαντο**· δηλ. οἱ Πέρσες μὲ τὸν Ὀρόντη, γαμ-
 βρὸ τοῦ βασιλιᾶ τῶν Περσῶν. — **λύω νόμον** = καταργῶ τὴ συνήθεια. —
κινῶ τι· πρβλ. § 7. Ὁ Εὐαγόρας σύναψε εἰρήνη μὲ τὸν δρο νά βασι-
 λεύει στὴ Σαλαμίνα καὶ νά πληρώνει ὀρισμένο ἐτήσιο φόρο στοὺς Πέρ-
 σες καὶ **«ὕπακούειν ὡς βασιλεὺς βασιλεῖ προστάττοντι**. — **ἀφείλετο**·
 δηλ. ὁ βασιλιάς. — **ἔτη δέκα**· 385-376 π.Χ. — **τῶν αὐτῶν**· δηλ. πόλεων
 καὶ χωρίων. — **τὴν ... πόλιν, ἦν ταύτην**· γιά ἔμφαση, δταν προηγεῖται τὸ
 ὄνομα καὶ ἡ ἀναφορική ἀντωνυμία, ἀκολουθεῖ ἡ δεικτική. — **γάρ**· δια-
 σαφητικό. — **καίτοι** (ἀντὶ τοῦ **τοι**) = πραγματικά, ἀλήθεια. — **ἀρετή** =
 εὐσέβεια καὶ δικαιοσύνη. — **φανείται... ὑπερβαλλόμενος** = θά παρουσια-
 σθεῖ ὅτι ξεπέρασε. — **τὸν τῶν ἡρώων**· ἔνν. **πόλεμον**. — **οἱ μὲν γάρ**· δηλ.
 ἦρωες. — **αὐτῶν**· ἀναφέρεται στό **μείζω**.

Z. Ὁ Εὐαγόρας, ἂν συγκριθεῖ μὲ τοὺς μεγαλύτερους ἦρωες,
 παρουσιάζεται ἀνώτερος· γιὰ τὴ γῆ ἔζησε εὐτυχισμένος καὶ πεθαίνον-
 τας ἄφησε μνήμη ἀθάνατη (§ § 66-72).

§ 66-69. **τῶν τότε**· δηλ. αὐτῶν ποῦ διέπρεψαν κατὰ τὸν τρωϊκὸ πόλεμο. — **ὄς** (πρβλ. § 40) = γιατί αὐτός. — **πολιτεία** = διοίκηση τῆς πόλης. — **ἄμεικτος** = ἀκοινωνήτος, ἀφιλόξενος (πρβλ. στήν § 47: **οὔτε τοὺς Ἑλληνας προσδεχομένων**· καὶ στήν § 49: **ἀπροσοίστως εἶχον**). — **παντάσασι** = ἐντελῶς, ὀλοκληρωτικά. — **χρησιμώτερον... τῶν ἄλλων**· ἐννοοῦνται οἱ ὑπόλοιποι σύμμαχοι, οἱ ὁποῖοι, μὲ διαταγὴ τοῦ βασιλιᾶ, ἔδωσαν πλοῖα στὸν Κόνωνα, γιὰ νὰ καταπολεμήσει τοὺς Λακεδαιμονίους. — **τῆς Ἀσίας κύριος**· αὐτὸς ἔγινε μὲ τὴν ἀνταλκίδεια εἰρήνη (387 π.Χ.). — **οἱ δ' Ἑλληνες αὐτονομίας ἔτυχον**· πρβλ. στήν § 56: **οἱ δ' Ἑλληνες ἠλευθερώθησαν**. — **ἐπέδοσαν** (ἀπολύτως) = προόδευσαν. — **τὴν ἀρχὴν δώσοντας**· δηλ. τὴν ἡγεμονία στὴ θάλασσα· αὐτὸ ἔγινε μετὰ τὴ ναυμαχία τῆς Κνίδου καὶ τὸν θρίαμβο τοῦ Κόνωνα. — **Εὐαγόρα**· ποιητ. αἴτιο. — **πότερον**· ἔδῳ δὲν ἀκολουθεῖ, ὅπως συμβαίνει συνήθως, ἕνας μονάχα σύνδεσμος ἢ ἀλλὰ τρεῖς. — **καθ' ὅτι αὐτῶν** = σὲ ὅτι ἀπὸ αὐτά.

§ 70-72. **οἱ προγεγεννημένοι** = οἱ πρόγονοι. — **ἄξιούμαι τιος** = μὲ κρίνον ἄξιο γιὰ κάτι. — **δωρεά** = τὸ χάρισμα. — **ταύτης τῆς δωρεᾶς**· δηλ. τῆς ἀθανασίας, ὅπως ὁ Ἡρακλῆς κλπ. — **σημεῖον** = ἀπόδειξη. — **ἐνθάδε** = ἐδῳ, στὴ γῆ. — **θεοφιλῆς** = θεάρεστος. — **ταῖς μεγίσταις... περιπεσόντας**· λέγοντας αὐτὰ ὁ Ἴσοκράτης ἔχει ὑπ' ὄψη τοῦ ἰδίου τὸν Ἡρακλῆ. — **θαυμαστός** = ἄξιος νὰ τὸν θαυμάζουν. — **μακαριστός** = αὐτὸς ποῦ θεωρεῖται εὐδαίμονας. — **τι ἀπέλειπεν** (ἐνν. **Εὐαγόρας**) **εὐδαιμονίας**; (τὸ **τι** εἶναι ἄντικ.) = ποῖο εἶδος εὐδαιμονίας, ποιά εὐτυχία τοῦ ἔλειψε. — **ὄς** = γιατί αὐτός. — **ἐκείνῳ**· ἀναφέρεται στὸ **αὐτῶν**. — **τῷ σώματι** = **τῷ κάλλει καὶ τῇ ρώμῃ τοῦ σώματος** = στήν ὁμορφιά καὶ στὴ σωματικὴ δύναμη. **γνώμη**· πρβλ. § 41. — **ἄμειρος** = ἀμέτοχος. — **τὴν ἡλικίαν**· δηλ. τὴν γεροντικὴ. — **μήτε τῶν νόσων**· ἀκόμη καὶ ὁ θάνατός του δὲν προῆλθε ἀπὸ ἀσθένεια. — **τυχεῖν**· συνδέεται μὲ τὴν ἀναφορικὴ πρόταση **ὅ... εἶναι**. — **εὐπαιδίας... καὶ πολυπαιδίας** = εὐτεκνίας καὶ πολυτεκνίας, τὸ νὰ ἔχει δηλ. καλὰ καὶ πολλὰ παιδιά. — **διαμαρτάνω τινός** = ἀποτυχαίνω σὲ κάτι. — **καὶ τοῦτ'**· μὲ ἔμφαση ἐπαναλήφθηκε ἡ ἀντωνυμία. — **συμπίπτει τινί τι** = συμβαίνει σὲ κάποιον κάτι. — **ιδιωτικός** = αὐτὸς ποῦ ταιριάζει σὲ ἰδιώτες (ἀπλοὺς πολίτες). — **τὸν μὲν**· δηλ. τὸν Νικοκλῆ. — **ἀνακτες**· ὀνομάζονταν οἱ γιοὶ καὶ οἱ ἀδελφοὶ τοῦ βασιλιᾶ, **ἀνασσαι** οἱ ἀδελφές καὶ οἱ γυναῖκες (πρίγκιπες καὶ πριγκίπισσες). — **τῶν**

ποιητῶν· ύπονοεῖ τὸν Ὅμηρο, ὁ ὁποῖος (Ἰλ. Ω, 258) λέει γιὰ τὸν Ἐκτορα ὅτι ἦταν θεὸς ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους καὶ ἔμοιαζε μὲ γιὸ θεοῦ καὶ ὄχι θνητοῦ. — **περὶ τὴν ἐκείνου φύσιν = περὶ τῆς φύσεως ἐκείνου** (δηλ. τοῦ Εὐαγόρα).

Η. Ἐπίλογος. Ζητᾶ συγχώρηση ἀπὸ τὸν Νικοκλῆ, γιὰτὶ τὰ γεράματα τοῦ τὸν ἐμπόδισαν νὰ ἐξυμνήσει τὸν Εὐαγόρα, ὅπως ἐπρεπε· λέει ἀκόμη ὅτι εἶναι σκοπιμότερη σὲ τοῦτο τὸ λόγο ἢ εἰκόνα τοῦ Εὐαγόρα ἀπὸ τοὺς ἀνδριάντες ποὺ τοῦ στήνουν· τέλος τὸν προτρέπει νὰ ἀκολουθήσει τὸ παράδειγμα τῶν προγόνων καὶ νὰ γίνεῖ ἀντάξιος τους. (§ § 73-81).

§ 73-77. τῶν οὖν... πολλὰ μὲν· ὁ πρῶτος μὲν ἔχει τὴν ἀπόδοσή του στὸ ἐγὼ δ', ὃ Νικόκλεις· ὁ δεῦτερος μὲν στὸ οὐ μὴν ἀλλά. — τῶν μὲν οὖν· ἔνν. ἀνηκόντων ἢ ἀναφερομένων. — ὑστερίζω τῆς ἑμαυτοῦ ἀκμῆς = δὲν ἔχω τὴν ἀκμαία ἡλικία μου. — φιλόπονος = ἐπιμελής. — ὄσον... δύναμιν = ὄσον ἐγὼ ἐγκωμιάζω ἡδυνάμην — τὰς τῶν πράξεων ἔνν. εἰκόνας. — οἱ τεχνικῶς ἔχοντες λόγοι = λόγοι συνθεμένοι μὲ τέχνη. — ταύτας· δηλ. τίς εἰκόνας. — οὕτως... ὡς = τόσο... ὅσο. — φιλοτιμοῦμαι ἐπί τινι = καυχίμαι γιὰ κάτι. — γνώμη· πρβλ. § § 41 καὶ 61. — τύποι = εἰκόνας καὶ ἀνδριάντες. — ἐξενεχθῆναι· ἀντίθετα μὲ τίς εἰκόνας καὶ τοὺς ἀνδριάντες ποὺ μένουν ὅπου τοὺς στήσουν. — διατριβαί = συναναστrophές, συγκεντρώσεις. ἀγαπᾶμαι = ἐπιδοκιμάζομαι, ἐπαινοῦμαι, θαυμάζομαι. — εὐδοκιμῶ = ἔχω ὑπόληψη. — πρὸς δὲ τούτοις ἔνν. προκρίνω τὰς τῶν πράξεων καὶ τῆς διανοίας εἰκόνας. — ὅτι = γιὰτί. — πεπλασμένος = φτιαγμένος μὲ πηλὸ. — γεγραμμένος = ζωγραφισμένος. — ὁμοιωῶ-ὦ τί τινι = ἐξομοιώνω, κάνω κάτι ὁμοιο μὲ κάτι ἄλλο. — αἱ ἐν τοῖς λεγομένοις ἐνοῦσαι = αὐτὲς ποὺ ὑπάρχουν μέσα στοὺς λόγους, ποὺ φανερόνται μὲ τοὺς λόγους: «Κανένας ἀνθρώπος μὲ ἀσθενικὸ σῶμα δὲν μπορεῖ, παρατηρώντας λόγου χάρη τὸν ἀνδριάντα τοῦ Ἡρακλῆ νὰ ἀποκτήσει σωματικὴ δύναμη· ὁ κανένας ὁμοιος ποὺ θέλει νὰ γίνεῖ ἐντιμος ἀνθρώπος, ἀκούγοντας αὐτοὺς τοὺς ἐπαίνους εὐκολα μπορεῖ νὰ μιμηθεῖ τὰ ἦθη καὶ τὰ φρονήματα, ποὺ φανερόνται ἀπὸ τὰ λεγόμενα». — χρηστοίς· κατηγορ. στὸ βουλομένοις· γράφω· ἀντὶ συγγράφω· τοῖς ἀπ' Εὐαγόρου· ἔννοεῖ τὸν Πινυταγόρα καὶ τοὺς ἄλλους ἀδελφοὺς τοῦ Νικοκλῆ. — παράκλησις = προτροπὴ (γιὰ μίμηση τοῦ Εὐαγόρα). θεωρεῖν· δηλ. σὰν εἰκόνα. — συνδιατρίβω τινί = ἀσχολοῦμαι μὲ κάτι, μελετῶ κάτι. — φιλοσοφία = παιδεία. — ἑτέρους = οὐκ οἰκείους, ἄλλοτριους. — ζη-

λῶ τινα = μιμοῦμαι κάποιον. — **καὶ λέγειν καὶ πράττειν**. ὁ σκοπὸς τῆς παιδείας κατὰ τὸν Ἴσοκράτη. — **δονήσαι**. στὸν ἐνικὸ ἀριθμὸ, γιατί ἔχει ὑπ' ὄψη τοῦ μονάχα τὸν Νικοκλῆ.

§ 78-81. **καταγιγνώσκειν**. ἔνν. **σοῦ, ὡς νῦν ἀμελεῖς**. τὸ **καταγιγνώσκειν** ἐδῶ συντάχθηκε μὲ γενικὴ καὶ εἰδικὴ πρόταση ἀντὶ μὲ γεν. καὶ αἰτ. πράγματος. — **ὅτι**. αἰτιολ. — **διακελεύομαι τινι περί τινος** = δίνω συμβουλὲς σὲ κάποιον γιὰ κάτι. — **καὶ πρῶτος καὶ μόνος**. αὐτὰ εἶναι ὑπερβολικά, γιατί καὶ ἄλλοι ἡγεμόνες πρὶν ἀπ' αὐτὸν εἶχαν παιδεία (Ἀγησίλαος, Διονύσιος). — **εἰμί ἐν τινι** = ἔχω κάτι. — **ἐπιθυμῶ**. ἀπὸ τὸ ποιήσεις. — **διατριβή** = σοβαρὴ ἀσχολία μὲ κάτι, μελέτη, σπουδὴ. — **ἀφεμένους ἔνν. τούτων**. — **εἰδώς**. ἐναντιωμ. μτχ. — **καὶ ποιῶ καὶ ποιήσω ταυτόν, ὅπερ**. αὐτὰ τὰ λέει ὁ Ἴσοκράτης, γιὰ νὰ μὴ φανοῦν οἱ συμβουλές του αὐστηρές. — **ἀπολείπομαι** = μένω πίσω. — **ἐξ ὧν = δι' ὧν**. — **παροξύνω τινὰ ποιεῖν τι** = παρακινῶ κάποιον νά... — **ἐπιμελεῖσθαι... ἀσκεῖν**. ἀπὸ τὸ **προσῆκει**. — **ὡς ἄπασι...** αἰτιολογικὴ πρόταση. — **περὶ πολλοῦ ποιοῦμαι τι** = θεωρῶ κάτι ὅτι ἀξίζει πολὺ, ἐκτιμῶ κάτι πολὺ. **ἀγαπᾶν**. ἔνν. **σε** (ἀπὸ τὸ παρακάτω **τυγχάνεις**). — **ἀγαπῶ** = ἀρκοῦμαι. — **οἱ παρόντες** = οἱ σύγχρονοι. — **γίγνομαι ἐκ τινος** = κατάγομαι ἀπὸ κάποιον. — **τὸ παλαιόν...** **τὸ ὑπογιότατον**. ἐπίρρ. — **τὸ ὑπογιότατον** = πρόσφατα, πρὶν ἀπὸ λίγο. — **οἱ ἐν ταῖς αὐταῖς σοι τιμαῖς δντες** = ὅσοι ἔχουν τὸ ἴδιο ἀξίωμα μ' ἐσένα, οἱ ἄλλοι βασιλεῖς. — **ἔστιν ἐπὶ σοί** = στὸ χέρι σου εἶναι. — **προσῆκει ἔνν. γενέσθαι**.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Α'. Λυσίου Λόγοι	Σελ.
1. Είσαγωγή	» 7
2. Κείμενο	» 9
1. Περί τοῦ Σηκοῦ ἀπολογία	» 11
2. Ὑπὲρ τοῦ Ἀδυνάτου	» 20
3. Κατὰ τῶν Σιτοπωλῶν	» 26
3. Ἑρμηνευτικὲς σημειώσεις	» 33
1. Περί τοῦ Σηκοῦ ἀπολογίας	» 35
2. Ὑπὲρ τοῦ Ἀδυνάτου	» 43
3. Κατὰ τῶν Σιτοπωλῶν	» 47
Β'. Ἰσοκράτους Λόγοι	»
1. Είσαγωγή	» 55
2. Κείμενο	» 63
I. Πρὸς Δημόνικον	» 65
II. Εὐαγόρας	» 76
3. Ἑρμηνευτικὲς σημειώσεις	» 93
I. Στὸν πρὸς Δημόνικον	» 95
II. Στὸν Εὐαγόρα	» 104

ΚΕΡ ΟΥΛΛΟΝ ΠΡΟΤΕ ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΗ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

1. Εισαγωγή

2. Σκοπός της μελέτης

3. Μεθοδολογία

4. Αποτελέσματα

5. Συμπεράσματα

6. Βιβλιογραφία

7. Παράρτημα

8. Σελίδα 102

ΕΞΕΦΥΛΛΟΝ ΗΡΟΥΣ ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΗ



024000019605

ΕΚΔΟΣΙΣ ΚΑ' /ΙΕ', 1976 (VIII) ΑΝΤΙΤ. 135.000. ΣΥΜΒ. 2730 /29-4-76

Στοιχειοθεσία - Εκτύπωσης - Βιβλιοδεσία · ΕΠΤΑΛΟΦΟΣ Ε.Π.Ε.

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΣ ΚΑΤΑΧΗΡΙΑΣ

